

589.

181

A MAGYAR BIRODALOM ÁLLATVILÁGA.

A MAGYAR BIRODALOMBÓL EDDIG ISMERT ÁLLATOK
RENDSZERES LAJSTROMA.

MADARAK.

MAGYARORSZÁG EZERÉVES FENNÁLLÁSÁNAK EMLÉKÉRE

KIADTA

A K. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT.

FAUNA REGNI HUNGARIÆ.

ANIMALIUM HUNGARIÆ
HUCUSQUE COGNITORUM ENUMERATIO SYSTEMATICA.

AVES.

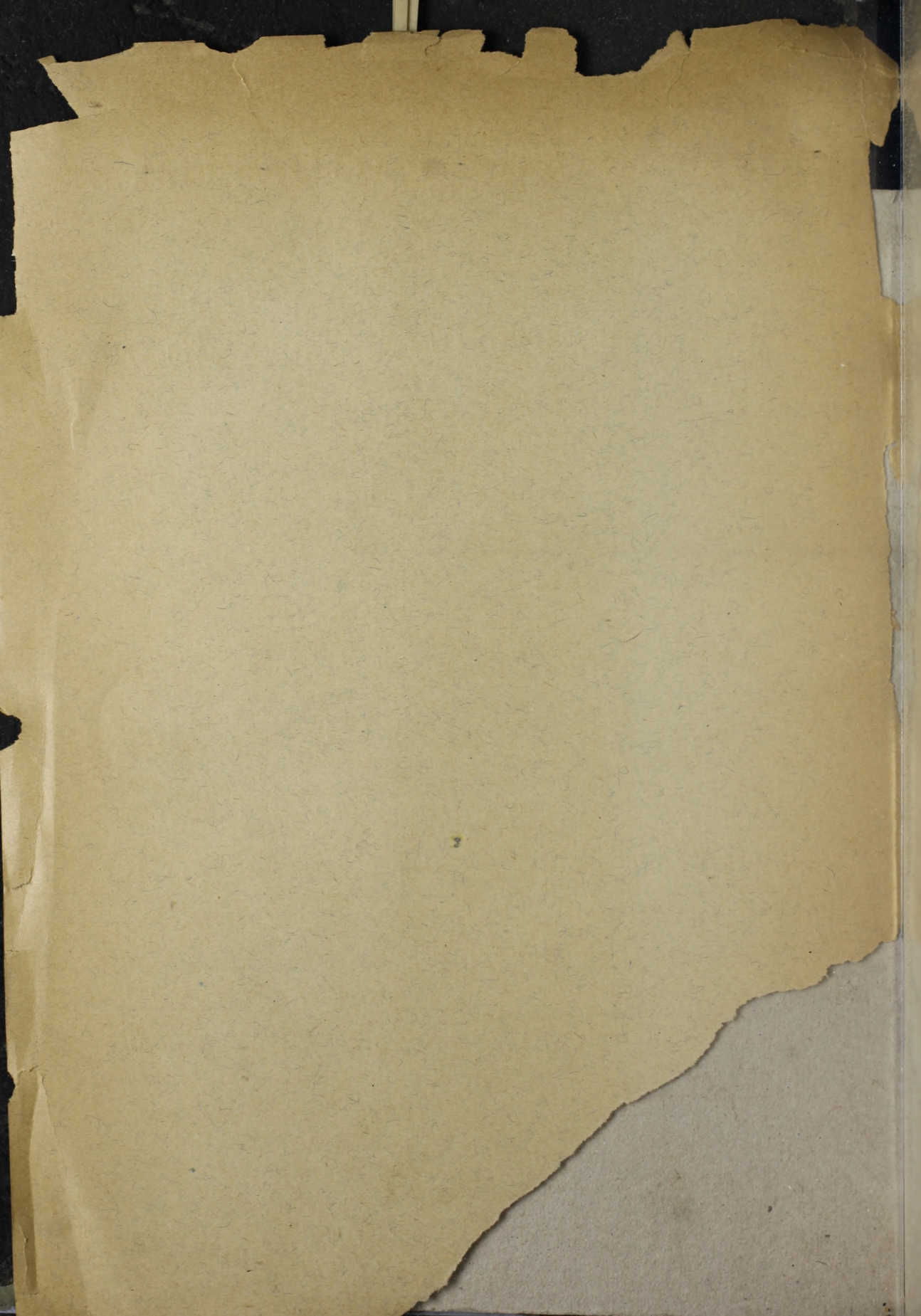
IN MEMORIAM REGNI HUNGARIÆ MILLE ABHINC ANNIS CONSTITUTI

EDIDIT

CIETAS SCIENTIARUM NATURALIUM HUNGARICA.

BUDAPEST.

1917.

A MAGYAR BIRODALOM ÁLLATVILÁGA.

A MAGYAR BIRODALOMBÓL EDDIG ISMERT ÁLLATOK
RENDSZERES LAJSTROMA.

MADARAK.

MAGYARORSZÁG EZERÉVES FENNÁLLÁSÁNAK EMLÉKÉRE

KIADTA

A K. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT.

FAUNA REGNI HUNGARIÆ.

ANIMALIUM HUNGARIÆ

HUCUSQUE COGNITORUM ENUMERATIO SYSTEMATICA.

AVES.

IN MEMORIAM REGNI HUNGARIÆ MILLE ABHINC ANNIS CONSTITUTI

EDIDIT

REGIA SOCIETAS SCIENTIARUM NATURALIUM HUNGARICA.

BUDAPEST.

1917.

MAGYARAKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Classis. AVES.

Auctore JACOBO SCHENK.

A magyar madártan történeti fejlődésén végigtekintve, leginkább az az elszomorító jelenség ragadja meg lelkünket, hogy hosszú időn át szinte végzettszerű balsiker kísérte buváraink működését. Alig volt olyan kezdeményezés, mely méltóan, termékenyen folytatódott volna. Valósággal tüne-
ményes föllendülés után is csak újabb visszaesés, hosszas tespedés következett s csak a legújabb időben terelődött a fejlődés útjára a magyar madártan, a mikor rásodorta egy szerencsés körülmény és akadt egy erős kéz, a mely ezt ki tudta aknázni. Mi sem jellemzőbb erre a lassú fejlődésre, mint az a körülmény, hogy majdnem félszázad telt el, a míg 1795-ben SCHÖNBAUER enumerációja révén hozzánk is utat talált LINNÉ rendszere s hogy az első magyar ornithographia hosszas vajudások után csak a XIX. század utolsó esztendejében látott napvilágot.

Ez a lassú fejlődési-menet korántsem tulajdonítható az érdeklődés hiányának. A magyarság már ősi soron vadász nemzet volt, tehát már ezen a réven is egyenes kapcsolatban állott a természet-
tel, különösképen pedig a madárvilággal, melynek hajdani mérhetetlen gazdagságáról oly lelkesült leírásokat adnak régi madártani íróink. Csak végig kell nézni a magyar madártani irodalomnak szinte abnormis terjedelmén. Mennyi és milyen sokféle szerző működött közre a magyar madárvilágra vonatkozó adatok összegyűjtésében. Az egyszerű vad- és erdőőrtől kezdve föl a trónörököség képviselve van minden társadalmi osztály. És nem gyorsíthatta a fejlődés menetét az a számos külföldi bűvár sem, kiknek az élén NAUMANN JÁNOS FRIGYES szerepel, a ki a magyar madárvilágnak nem kevésbé avatott, mint buzgó kutatója és ismertetője volt.

Kétségtelen dolog, hogy az intenzívebb fejlődést akadályozó okokat más téren kell keresni; azaz tulajdonképen keresni sem kell, mert ismeretesek. Az ország a multban állandó harcok színtere volt s csak ritkán, kivételesen részesült a

Si initia et progressus ornithologiae Hungaricae per ordinem temporum respicimus, fieri non potest, quin dolore quodam afficiamur, cum investigatores nostros, veluti fato actos, adversa fortuna uti videamus. adeo ut haud inceptum eorum ullum fuerit, quod incepto digne et prospere processerit. Ita evenit, ut post progressus quodammodo admirabiles paulo post iterum omnia iacerent et per longum tempus omnes conatus relanguerent et novissimis solum temporibus ornithologia Hungarica assidue procedere coepisset velut coacta partim fortuna prospera partim a viro, qui ea uti poterat. Quam lente in universum disciplina haec apud nos processerit, vel ex eo videri potest, quod quinquaginta annis opus erat, ut anno 1795 nos SCHÖNBAUER enumeratione sua de systemate LINNÉ-i certiore faceret et quod post multos irritos labores ornithographia Hungarica prima ultimo tantum anno saeculi XIX prodierat.

Qui progressus tam lentus haud incuriae est tribuendus. Gens enim nostra iam antiquitus admodum venationi studebat, attrahebaturque et rure et avibus, quarum infinitam multitudinem ornithographi veteres nostri studiosissime descriperant. Itaque magnus est apud nos librorum numerus, qui ad aves pertinent, multique omnium ordinum homines res ad aves Hungariae pertinentes colligebant, adeo, ut et custodes ferarum et silvarum, et hereditarium principem regni nostri inter huius rei studiosos invenias. Progressus lentus nec multitudine virorum doctorum exterorum incitari potuit, inter quos primo loco JOANNES FRIDERICUS NAUMANN est ponendus, avium nostrarum doctissimus indagator et scriptor.

Causae igitur, quae progressum celeriore et solidiore impediabant, alibi sunt quaerendae. Nec multo quaerendo opus est, causae enim perspicuae sunt. Nam in Hungaria praeteritis temporibus plerumque pugnabatur, pace perraro frue-

béke áldásaiban. A mint csak rövid időre is kedvezőbbre fordultak a viszonyok, annak rögtön meg volt a nyoma az irodalomban, később pedig, a fejlődés megindultával nemcsak hogy hamarosan pótoltuk, a mit utólag még pótolni lehetett, hanem egyik-másik kérdésben az újabb kutatások élére is állhattunk.

A magyar madártan története három, egymástól élesen elválasztható korra osztható. Az első az *úttörők kora*, a mely tart 1830-ig, PETÉNYI JÁNOS SALAMON fölléptéig. A második az *alapvetők kora*, mely a *Budapest 1891-ben tartott II. nemzetközi ornithológiai kongresszusig* terjed. A harmadik a *fejlesztés kora*, mely a jelent foglalja magában. Ez utolsó korszak előkészítése RUDOLF trónörökös, a fejlődés megindítása és folytonos fokozása HERMAN OTTÓ nevéhez fűződik.

Rátérve már most a magyar madártannak első, az *úttörőkről* nevezett korszakára, az első madártani vonatkozású munka, a melynek abban helyet kell adni, MAGYAR LÁSZLÓ-nak, vagyis LADISLAUS UNGARUS-nak a *solyászatról* szóló műve. Elsőnek SCHEDIUS LAJOS említi (Litterarischer Anzeiger für Ungarn vom Jahre 1799 p. 65), de csak egykorú följegyzések nyomán, mert maga a munka, melynek keletkezése NAGY LAJOS királyunk korára tehető, nem maradt ránk. Csupán csak szemelvényeket ismerünk belőle HICFELT EBERHARD-nak a XV. századból való kéziratban fennmaradt solymászati munkájából (1711).* A szemelvények a vadászsolymok szelidítésére és tanítására, továbbá betegségtől való megóvására, illetőleg a betegek gyógyítására vonatkoznak. Kitérő gyakorlati utasításokat tartalmaz a sólyom életmódjának biztos ismerete alapján s a hasonló tárgyú munkák legkiválóbbjai közé tartozik.

Közel három századig, 1655-ig tartott, a míg megjelent a következő, madártani szempontból említhető munka, APÁCZAI CSERE JÁNOS Magyar Encyclopædiája (337), mely azonban csak kevés fajra terjed ki s adatait is inkább a mesék és mondák világából, mint a közvetlen megfigyelésből meríti. Az egyetemes magyar irodalom szempontjából eminens fontosságú munka a szak fejlődésére alig gyakorolhatott valamelyes hatást.

1702-ben jelent meg az első kézikönyvszerű munka, MISKOLCZI GÁSPÁR «*Egy Jeles Vadkert*»-je (1098). Bár egyszerű fordítása FRANZIUS FARKAS Animalium Historia Sacra munkájának, a szak fejlődése szempontjából mégis fontos, mert, bár

* Minden zárójelben levő szám az irodalomjegyzékre utal.

bamur. Si autem vel ad breve tempus res prospere cesserant, hoc statim ex litteris etiam intelligi poterat; ita ut rebus prospere cedentibus non solum ea, quæ resarciri poterant, resarciebamus, sed etiam in nonnullis rebus primi inter investigatores existimus. Historia ornithologiæ Hungaricæ in tres ætates discerni potest, quæ inter se magnopere differunt. Harum prima est ætas viro- rum viam aperientium usque ad annum 1830, cum JOANNES SALOMON PETÉNYI provenit; altera eorum, qui fundamenta disciplinæ iecerunt, usque ad annum 1891, cum congressus gentium ornithologicus secundus Budapestini est celebratus. Ætas tertia est ætas progressionis, ætas hodierna, quam hereditarius princeps regni nostri, RUDOLPHUS præparavit, præparatam OTTO HERMAN fovit et per gradus altiores provexit.

Ut nunc de ætate prima ornithologiæ Hungaricæ pluribus loquar, quæ est viro- rum viam aperientium: ordine temporum LADISLAUS MAGYAR, sive LADISLAUS UNGARUS est commemorandus, qui librum *de falconatu* scripserat, quem librum primus adduxit LUDOVICUS SCHEDIUS (Litterarischer Anzeiger für Ungarn i. J. 1799 p. 65) annotationes quasdam æqualium auctoris secutus, nam liber ipse, temporibus LUDOVICI MAGNI, regis Hungariæ scriptus, interiit; ita ut excerpta sola nota essent, quæ in libro EBERHARDI HICFELT-i in sæculo XV. de falconatu conscripto et in manuscripto nobis relicto legi possunt. (1711)* Excerpta cum tradunt, quomodo falcones mansuefieri, fingi, a morbis defendi possint et quomodo curentur, tum etiam vitam victumque falconum describunt et prudentia præcepta dant; adeo, ut inter præstantissima huius generis scripta sint referenda.

Tria fere præterierunt sæcula, dum liber ad ornithologiam pertinens alicuius momenti prodiret. Is autem est ab JOANNE CSERE de APÁCZA compositus et inscribitur *Encyclopaedia Hungarica* (337). Pauca genera et res magis ex fabulis sumptas, quam ab aliquo observatas continet, et quamquam, quod ad universam litteraturam Hungaricam attinet, magni est momenti, artem ipsam ornithologiæ haud provehebat.

Anno 1702 prodiit opus CASPARI MISKOLCZI-i *Egy Jeles Vadkert* (1098) inscriptum, quod quasi enchiridion translatio est operis WOLFGANGI FRANZI-i, «*Animalium Historia Sacra*» intitulati. Et rude quidem, sed utile manuale erat disciplinæ nostræ curiosis.

* Numeri, uncis inclusi, indicem librorum demonstrant.

kezdetleges, de használható kézikönyvet adott az érdeklődők kezébe.

1726-ban jelent meg ennek a kornak egyik legkiválóbb madártani terméke, MARSIGLI ALAJOS NÁNDOR gróf munkája (1081). Az olasz származású szerző az osztrák hadsereg kötelékében ismételt nagy utazásokat végzett a Duna és Tisza mentén. Tizenhét esztendőre terjedő eredeti kutatások, valamint a legjobb egykorú szakmunkák (GESNER, ALDROVANDUS, JONSTON, BELON, WILLUGHBY) ismerete alapján írta meg eredeti rajzokkal ellátott, teljesen a kor tudományos színvonalán álló nagy díszmunkáját. Az V. kötet tárgyalja a vizimadarakat, melyek «a tavaszi napéjegyenlőség idején csodálatos tömegekben» érkeznek a Duna-Tisza mentére. Leírásai és képei alapján összesen 45 faj agnoszkálható, köztük számos ritkaság s egy olyan faj is, a mely azóta kiveszett hazánkból. Azonkívül több olyan fajt talált nálunk fészkelve, mely azóta ritka vendéggé vált. Munkája elévületlenül kútforrása a magyar madártannak.

Első ornithofaunisztikusunknak tekinthető BÉL MÁTVÁS, akkoriban európai híró földrajzi tudósunk. Nagyszabású munkában akarta megismertetni az ország földrajzát s ennek keretében felsorolta volna a nemzetgazdasági, vadászati vagy egyéb szempontból fontos és jellemző állatvilágot is. Számos értékes adatot őrzött meg az 1735-től 1742-ig megjelent megye-monographiákban (102, 103) s csak mélyen sajnálható, hogy csak néhány megyére vonatkozó adatai láthattak napvilágot. Még korábban, 1723-ban jelent meg egy munkája (101), mely a sopronvidéki szőlőkben nagy károkat okozó seregélyről szól. A helyszínén végzett megfigyelései alapján oly leírást hagyott ránk a seregélyek szőlőpusztításairól és az ellenük való védekezésről, mely nagyjában mind a mai napig érvényes erre a területre.

A magyar madártan történetében SCOPOLI JÁNOS-ról is meg kell emlékezni, mert selmeczbányai tanárkodása idejében, 1769-ben jelent meg *Historia Naturalis* című művének I. része, melyben már LINNÉ nomenklaturája van alkalmazva. Hazánk madáralakjai közül számosat leír; némelyiket tán épen magyar példány alapján, de túlnyomóan lelőhelyek nélkül.

Az első enumerációs kísérletet, bár csak az egyik országrészre, Erdélyre vonatkozóan, BENKŐ JÓZSEF-nél találjuk 1778-ban (106). A kettős nomenklaturát még csak részben alkalmazza, s így jegyzékéből mindössze csak 63 faj agnoszkálható.

Anno 1726 unus ornithologorum huius ætatis præstantissimus comes ALOYSIUS FERDINANDUS MARSIGLI opus suum (1081) ediderat, qui ex Italia oriundus ut exercitus Austriaci miles itinera maxima in regionibus Danubium et Tibiscum attingentibus confecerat, et partim studiis suis per annos 17 factis, partim libris ad hanc disciplinam pertinentibus nisus (GESNER, ALDROVANDUS, JONSTON, BELON, WILLUGHBY) opus suum litteris ætatis suæ adæquatam et tabulis pictis originalibus illustratum ediderat. Huius operis volumine quinto aves in aquis degentes continentur, «quarum ingens multitudo temporibus æquinoctii verni regiones circa Danubium et Tibiscum frequentat». Ex descriptionibus et tabulis pictis species 45 agnosci possunt, inter quas permultæ raræ, una autem talis, quæ iam apud nos interiit. Præterea complures species apud nos nidificantes videmus, quæ iam perraro apud nos conspiciuntur. Numquam opus hoc apud ornithologos Hungariæ obsolescit.

Ornithofaunæ nostræ investigator primus existit MATTHIAS BÉL geographus suæ ætatis in Europa tota celeberrimus, qui opere maximo geographiam regni nostri illustrare nisus, operi suo ea quoque animalia inserere voluit, quæ vel propter usum, vel propter venatum, vel propter alias causas sunt memorabilia et alicui regioni propria. Multas res, quæ magni sunt æstimandæ, in monographiis comitatum, (102, 103) quas intra annos 1735—1742 ediderat, nobis conservavit, et magnopere est dolendum earum monographiarum nonnullas tantum editas esse. Jam prius librum suum (101) anno 1723 edidit, in quo de sturnis, vineta urbis Sopron vastantibus nonnulla profert. Ipse observabat, quomodo sturni vineta iis locis devastarent et his observationibus nisus ea præcepta ad has aves defendendas dedit, quæ adhucque in regione supra memorata valent.

In historia ornithologiæ Hungariæ et JOANNES SCOPOLI commemorandus est, qui cum in urbe Selmecz officio professoris fungeretur, anno 1769 volumen primum *Historiæ naturalis* suæ ediderat, in qua iam nomenclatura LINNÉ-i utitur. Ex avibus nostris multas describit, nonnullas fortasse exemplari Hungarico usus, sed loca, quibus hæ aves inveniuntur, non affert.

Enumerationem, quamquam ad partem imperii tantum, Transylvaniam pertinentem, primus tempavit JOSEPHUS BENKŐ anno 1778 (106). Nomenclatura binominali particulatim tantum utitur, quo fit, ut ex indice suo 63 species solæ agnosci possint.

Az első monographiát HUSZTY ZAKARIÁS írta 1781-ben a tűzokról (764). Két évvel később már a hazánk nevezetességét alkotó gémtelpekről is megjelent az első híradás (1235). PILLER MÁTYÁS és MITTERPACHER LAJOS 1782 június havában tett természetrajzi útjuk alkalmával fölkeresték a később híressé vált kologyvári ősmocsár óriási gémtelepét, a melyet az útleírásban részletesen ismertettek. Fölsorolják az itt, valamint az útközben talált madarakat, néhányat részletesebben ismertettek s két fajt színes képekben is bemutatnak.

Magyarország madarainak első összefoglaló tárgyalását GROSSINGER K. JÁNOS kísérte meg 1793-ban megjelent nagy munkájában (620). A Linné-féle kettős nomenklaturát ismerte ugyan, de nem használta. Sok madarat ismert saját megfigyelése alapján és utazásai révén a faunisztikai viszonyokról is némileg tájékozódott volt. Munkájából összesen 117 jelenleg is előforduló fajt lehet fölismerni.

Magyarország madarainak első rendszeres névjegyzéke 1795-ben jelent meg. Szerzője SCHÖNBAUER JÓZSEF (1403). LINNÉ-BLUMENBACH rendszere szerint 51 nemben 276 fajt sorol föl. A domesztikált, synonym és felismerhetetlen fajok levonása után 220 faj marad. Bár SCHÖNBAUER munkája nevezetes mozzanatot jelent a magyar madártan történetében, nem jelent azonban egyúttal forduló pontot, nem pedig azért, mert csak a pusztá névjegyzéket adja. A latin, vagyis tudományos nomenklatura megértését a német név melléklésével sokszor megkönnyíti, de viszont nem egy esetben meg is zavarja. Faunisztikai adatok teljesen hiányoznak.

Az 1795-ik esztendőben több zoológiai tankönyv is jelent meg, így a GÁTHI ISTVÁN-É (585) magyar, a KRALOVÁNSZKY ANDRÁS-É (875) latin nyelven. Ugyanekkor MITTERPACHER LAJOS is adott ki tankönyvet (1735), mely 1799-ben tetemesen kibővítve újabb kiadást ért el (1736). Ebben a hazai madárvilág elég részletes tárgyalása mellett már faunisztikai adatok is vannak. Jelentőség tekintetében mindezeket messze fölülmulja FÖLDI JÁNOS-nak 1801-ben megjelent Természethistóriája (539), mely a magyar terminológia kialakulására alapvető fontosságú volt. Madárfaunisztikai adataikat azonban nem gyarapította. Az ebben a korban megjelent tankönyvek közül még megemlítendő az EMÓDY ISTVÁN-É (454), mely 1809-ben jelent meg.

Madártani vonatkozásokat, így néhány értéke-
sebb faunisztikai adatot őrzött meg HOFFMANNSEGG gróf magyarországi utazásáról szóló levelezése (792).

Monographiam primam ZACHARIAS HUSZTY anno 1781 de otide tarda perscripserat (764), duobus annis post primus de iis locis narravit (1235), in quibus ingens multitudo ardearum inveniri posset, qua re patria nostra pernotuit. MATTHIAS PILLER et LUDOVICUS MITTERPACHER in itinere, quod mense Junio anni 1782 ad perscrutandas res ad historiam naturalem pertinentes fecerant, perveniebant ad latibulum ingens ardearum paludis antiquissimæ apud urbem Kologyvár postea pernotum, quod illi in itineris descriptione latius exponunt. Enumerant species hic et alibi in itinere observatas, nonnullas densius describunt et species duas picturis quoque coloratis illustant.

Aves Hungariæ generaliter comprehendere primus temptavit JOANNES B. GROSSINGER in opere magno (620), anno 1793 edito. Quamquam nomenclaturam binominalem LINNÆI novit, ea non utitur. Multas aves suis oculis observavit et plurimis itineribus factis, de relatione faunistica quoque quædam rescit. Ex opere suo species 117 agnosci possunt, quæ hodie etiam occurrunt.

Indicem systematicum primum avium Hungariæ (1403) JOSEPHUS SCHÖNBAUER anno 1795 edidit et systemate LINNÆI et BLUMENBACH-I usus species 276, genera 51 enumerat, ex quibus tamen detractis speciebus vel vernaculis, vel synonymis, vel eis, quæ agnosci non possunt, restant species 220. Quamquam opus SCHÖNBAUER-I in historia ornithologiæ Hungariæ nullo modo prætermittendum est, non tamen quasi cardo est habendus, cum indicem tantum, diligenter compositum contineret. Intellectum nomenclaturæ Latine vel litterariæ Germanis nominibus additis sæpe leviolem facit, sed nonnunquam hæc ipsa re perturbat. De relatione faunistica nihil uberius profert. Anno 1795 nonnulli libros zologiæ ad usum scholarum ediderunt, ut STEPHANUS GÁTHI (585) lingua Hungarica, ANDREAS KRALOVÁNSZKY (875) lingua Latina scriptos. Eodem tempore etiam LUDOVICUS MITTERPACHER librum edidit, qui anno 1799 admodum auctus deinde sæpius prodit (1736), quo in libro et aves patriæ nostræ uberius tractantur et quædam de fauna invenimus. Omnes hos facile superat JOANNES FÖLDI Historia naturali sua, anno 1801 edita (539), qui liber ad terminologiam Hungaricam conformandam plurimum valebat, de fauna avium tamen eadem tantum ac priores affert. Ex libris huius generis eiusdem ætatis afferimus librum STEPHANI EMÓDY-I (454), quod opus anno 1809 prodierat. De avibus, præcipue de fauna earum nonnulla legimus in litteris comitis HOFFMANNSEGG, quas de itinere suo in Hungaria facto conscripserat (762).

Nagyszabásúnak és valósággal korszakalkotónak ígérkezett SCHÖNBAUER VINCZE munkája, melynek első és egyetlen része 1806-ban jelent meg (1404). Ebben Magyarország «ritkább és szebb» madarairól — összesen 10-ről — adott színes képeket, leírásokat és faunisztikai adatokat, tulajdonképeni terve azonban az volt, hogy megírja az összes Magyarországon honos madarakról szóló könyvet, Magyarország ornithografiáját. A nagyszabású terv megvalósításában azonban megakadályozta a halál.

Figyelemre méltó ornithológiai munkásságot fejtett ki LEONHARD JÓZSEF; 1812-ben latin (970), majd 1818-ban német nyelven (971) rövid leírások kíséretében sorolja föl Erdély akkoriban ismeretes madárfajainak nagyobb részét. Második munkájából 148 faj lehet agnoszkálni.

Az első magyar lokális faunának tekinthető ROCHEL ANTAL-nak 1821-ben megjelent munkája (1746) az északnyugati Kárpátokról, melyben a faunát is tárgyalja. Az agnoszkálható madárfajok száma 401.

A kor madártani törekvéseinek jellemzéséhez hozzátartozik még az az irodalom is, mely a rabadarok tartására, befogására, egyúttal azok rövid természetrajzára vonatkozik. Ezek MAYER-nek 1816-ban (1734) és TSCHNEINER-nek 1820-ban (1773) megjelent munkái. Ebben a keretben említendő egyúttal PÁK DÉNES klasszikus munkája a vadászatról (1741), melyben a vadászat körébe tartozó madarak természetrajzát tárgyalja; megjelent 1829-ben.

A korszak legjelentősebb ténye volt a Magyar Nemzeti Múzeumnak 1802-ben történt megalapítása, a melyet gróf SZÉCHENYI FERENCZ-nek köszön a magyar kultúra. Tulajdonképen ez lett volna a természetes határvonal az úttörők és alapvetők korszaka között, de egyrészt 1814-ig nem volt az állattárnak öre, másrészt JÁNY PÁL, az állattár első öre még nem gyűjtött teljesen a tudomány szabta követelményeknek megfelelően, a mennyiben nem jegyezte föl a gyűjtött madarak lelőhelyét és időpontját. Habár 1834-ben bekövetkezett halálakor a Nemzeti Múzeum gyűjteménye elég tekintélyes volt, — 238 faj 406 példányban, — mégis az említett körülményre való tekintettel nem az ő működésétől, hanem PETÉNYI föllépésétől kell datálni Magyarországon a rendszeres tudományos gyűjtés megkezdését.

Végigtekintve a magyar madártan első, az úttörőkről elnevezett korszakán, azt azzal a megállapítással kell lezárni, hogy nem alkotott egyetlen egy olyan munkát sem, a mely hazánk akkori madárvilágának tükré leti volna. Ha a mai kor-

Optima sperari potuerunt de opere VINCENTII SCHÖNBAUER-i, cuius prima unicaque pars anno 1805 edita est (1404). In hac de rarioribus pulchrioribusque avibus Hungariæ descriptiones et res ad faunam spectantes profert, tabulas pictas adiicit. Sed quominus peculiare consilium perficeret, omnesque aves in Hungaria degentes describeret, morte prohibebatur.

Non sunt prætermittenda ea, quæ JOSEPHUS LEONHARD in ornithologia elaboravit, qui anno 1812 lingua Latina (970), tum anno 1818 lingua Germanica (971) magnam partem avium Transylvaniæ tunc notarum proferebat brevibus descriptionibus adiectis. Ex altero libro species 148 agnosci possunt.

Fauna localis prima est putanda liber ANTONII ROCHEL-i (1746) anno 1821 de Carpathibus inter septentrionem et occidentem vergentibus editus, quo faunam etiam tractat. Agnosci possunt species 401.

Est etiam hac ætate litteratura exorta, quæ pertractat, quomodo aves captivi alantur, capiuntur, et quæ sit earum natura. Huius generis liber est is, quem MAYER anno 1816 (1734), et TSCHNEINER anno 1820 (1773) ediderunt. Huius generis libris est adnumerandus opus præclarum DIONYSII PÁK de venatione (1741), anno 1829 editum, quo historiam naturalem avium venandarum pertractat.

Res maximi momenti erat, quod hac ætate, anno 1802 Musæum Nationale Hungaricum a Comite FRANCISCO SZÉCHENYI in commodum cultus Hungarici est conditum, quo facto ætas eorum, qui viam aperuerunt, et eorum, qui fundamenta iecerunt, discernenda erat. Sed quia classis instituti supra memorati ad zoologiam pertinens usque ad annum 1814 custodem nullum habebat, et custos primus eius classis PAULUS JÁNY non secundum artis legem collegarat, nam neque locum natalem, neque datum temporis avis collectæ annotaverat: quamquam collectio Musæi Nationalis anno 1834, cum custos mortuus est, satis copiosa erat — nam exemplaria 406 specierum 238 videri poterant, tamen propter res supra memoratas iudicamus non JÁNY-um sed PETÉNYI-um eum fuisse, qui primus in Hungaria systematica ratione colligere cœpisset.

Si primam ætatem ornithologiæ Hungariæ, quæ ætas est virorum viam aperientium, respiciamus, librum eius generis, quo omnes eius temporis aves Hungariæ continerentur, invenimus nullum. Si paucitatem avium temporum nostro-

nak mindig jobban és jobban fölpanaszolt madár-szegénységét a régi kor magasztalt madárbőségével akarjuk összehasonlítani: a multa vonatkozóan túlnyomóan csak általános kijelentéseket, értékes, de izolált adatokat találunk, a mi együttvéve is még mindig nagyon kevés ahhoz, hogy akkori madárvilágunkról bár csak megközelítően is tiszta képet alkothassunk. Vigasztalódásunkra legfeljebb az a körülmény szolgálhat, hogy a külföldön se voltak sokkal jobbak a viszonyok.

A magyar madártan második, az *alapvetőkről* elnevezett korszaka PETÉNYI JÁNOS SALAMON föllépésétől számítódik. Föllépésének s így az új kor kezdetének időpontjául az 1830-ik esztendő t vehetjük, a mikor megjelent első irodalmi munkája, egy BREHM-hez intézett levele OKEN «Isis»-ében (1220). Itt már kész szakemberként mutatkozott be, a ki tökéletesen uralkodott tárgya fölött. 1834-ben a nádor a Nemzeti Múzeum őrének nevezte ki s ettől az időtől datálódik a madár-gyűjtemény tudományos kezelése, valamint folytonos célzatos gyarapítása és tojásgyűjteménnyel való kibővítése. Már kezdettől fogva az a cél lebegett előtte, hogy megírja Magyarország ornithografiáját. Ennek a célnak az elérésére sokfelé utazott, gyűjtött, agitált az országban, a minnek hamarosan sok új fölfedezés lett az eredménye. 1843-ban már 298 fajt ismert az országból, a melyek közül ő fedezte fel a következőket: *Anthus cervinus*, *Motacilla campestris*, *Muscicapa parva*, *Tinnunculus vespertinus*, *Totanus stagnatilis*, *Glareola pratincola* és *melanoptera*, *Mergus serrator*, *Hydrochelidon leucoptera* és *hybrida*, *Calamodus melanopogon*. Később még a *Pinicola erythrina* és *rosea* fajokat (1225, 1226) fedezte föl.

Mint hogy minden igyekezete egy végcél felé irányult, közben alig publikált valamit; ezt is főleg agitációs célzattal a magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésein (1221, 1223, 1224), továbbá az akkoriban életre keltett Kir. Magyar Természettudományi Társulat évkönyveiben (1222). A cél, sajnos, el nem érhető. Könyvét, a mely sok fölfedezését, megfigyeléseinek végtelen gazdagságát magában foglalta volna, már nem írhatta meg. Megakadályozta benne a halál. A sors mostoha sága folytán kéziratának legnagyobb része is elveszett. A megmaradottakból csak azt a pótolhatatlan veszteséget állapíthatjuk meg, a mely ezzel a magyar madártant s vele együtt a magyar kulturát érte.

Kéziratának megmaradt részét HERMAN OTTÓ mentette meg az enyészettől s ő volt az, a ki

rum, quam in dies magis magisque querimus, cum laudata copia temporum vetustiorum conferre volumus, tum plerumque ex temporibus vetustioribus nil nisi verba in universum dicta, et res non leves quidem, sed per se sine coniunctione stantes invenimus; quo fit, ut de avibus eius temporis nulla imago animo concipi queat, quæ ad veritatem accedere possit. Sed hoc solacio utimur, quod eis temporibus nec apud exteros multo melius se res habebant.

Aetas altera ornithologiae Hungaricae, quæ eorum est, qui fundamenta iecerunt, ab JOANNE SALOMONE PETÉNYI et ab anno 1830 est orienda, quo anno is primum opus suum, (1220) litteras ad BREHM datas in OKEN-i. «Isis» publici iuris fecit. Hoc scripto iam peritissimum disciplinae suæ se præbuit, qui omnes eius partes penitus perspiceret. Anno 1834 a Palatino custos Musæi Nationalis constituitur, ex quo tempore collectio avium secundum leges artis administratur, apte augetur et ovorum collectione instruitur. PETÉNYI iam a principio ornithographiam conscribere Hungariæ constituit. Quod propositum ut exequeretur, in multas partes regni itinera fecerat, collegerat, hominesque hortabatur, quo factum est, ut res multæ novæ invenirentur et anno 1843 iam species 298 ex patria nostra noscerentur, inter quas ab ipso inventæ hæ: *Anthus cervinus*, *Motacilla campestris*, *Muscicapa parva*, *Tinnunculus vespertinus*, *Totanus stagnatilis*, *Glareola pratincola et melanoptera*, *Mergus serrator*, *Hydrochelidon leucoptera et hybrida*, *Calamodus melanopogon*. Postea accedunt *Pinicola erythrina et rosea* (1225, 1226).

Quod omnia conamina ad unum finem intenderat, vix interdum aliquid publicavit et hoc maxime partim in Congressibus peregrinantibus medicorum et virorum res naturæ in Hungaria scrutantium fecerat (1221, 1220, 1224) incitandi causa, partim in annalibus Regiæ Societatis Scientiæ Naturalis Hungariæ illis temporibus constitutæ. Sed propositum suum morte ereptus assequi non potuit, neque conscribere librum, quo ingens copia inventorum et observationum contineretur. Fato deinde ita accidit, ut maxima pars manuseriptorum suorum interiret; ex eis, quæ conservata sunt, videri potest damnum pæne irreparabile ornithologiam nostram hac re accepisse.

Partem conservatam manuseriptorum suorum OTTÓ HERMAN ab interitu vindicavit isque memo-

ennek a zseniális magyar kutatónak, «*a magyar tudományos madártan megalapítójának*» az emlékéét megörökítette (708). A kéziratokat CSÖRGEY TITUS dolgozta föl (356—361, 364, 365) nagy szaktudással, szeretettel és megértéssel s ezekből, valamint PETÉNYI egykorú publikációiból meg kell állapítani, hogy, saját korának mértékével mérve, PETÉNYI hazánknak eddig legnagyobb, leghivatottabb ornithológusa. Teljesen egyenrangú társa volt kora legjobb kutatóinak, a ki már nemcsak azt a feladatot látta maga előtt, hogy a madárvilágot, így különösen a madarak életmódját megismerje, *hanem egyúttal keletkezését és természetes, szükségszerű fejlődését is kutassa*. Bár munkáiban még nincsenek kifejezetten származástani elemek, a madárvilág életmódjára vonatkozólag igen sokszor találkozunk azzal a fölfogással, hogy egyes tulajdonságok kényszerítő körülmények hatása alatt fejlődtek ki. Idevágó bűvárlataival határozottan megelőzte korát. Ezek már beletartoznak a természettudományok fejlődésének mai korszakába, melyet halála után 4 évvel DARWIN világraszóló műve nyitott meg.

Tudományos érdemei mellett PETÉNYI jelentőségét még főként nagyszabású, az egész országra kiterjedő agitátori tevékenysége adja meg. A merre járt, mindenütt szerzett a tudománynak lelkes, többé kevésbé képzett és tehetséges híveket. Megtanította őket a gyűjtésre és irodalommal is felszerelte őket. Proselytái közül fölemlítendőek: GASPARETZ JÁNOS, GRINEUSZ NEPOMUK JÁNOS, HERMAN KÁROLY EDE, KUCHTA SÁMUEL, RAINER GYÖRGY, ROKOSZ ISTVÁN és STETTER FRIGYES VILMOS, a kiről később még külön lesz szó.

A talaj teljesen elő volt készítve arra, hogy hazánkban nagy virágzásnak indulhasson a madártan. De ránk zúdult a tragikus csapás. Szabadságharcunk leveretése java virágzásában pusztította el a gazdag termést ígérő vetést. Azonban nem pusztíthatta el teljesen. Maradt oly sarja, mely a vész elmúltával újabb, még intenzívebb fejlődésnek indította a magyar madártant, állami intézetet szervezvéen művelésére, mely alig néhány évtizedes munkájával pótolta azokat a hiányokat, melyeket utólag még pótolni lehetett.

Vége még egy harmadik irányban is nagyon sok érdeme van PETÉNYI-nek: ő volt a külföldi ornithológusok mentora magyarországi utazásaik alkalmával s ezzel nemcsak megkönnyítette, hanem úgyszólván lehetővé tette madártani kutatásaikat, melyek hazánk madárvilágára igen sok értékes adalékot őriztek meg. Kutatásaik eredményéről kiadott közleményeik akkori madárvilágunkra vonat-

riam viri huius ingeniossimi, ad quem ornithologia Hungarica secundum leges disciplinae huius tractata referenda est, immortalitati mandavit (708). Manuscripta TITUS CSÖRGEY confecit perite et pie (356—361, 364, 365), ex quibus nec non ex libris PETÉNYI-i ab ipso editis videri potest, virum hunc, si eum modulo aetatis suae metimur, ornithologum patriae nostrae adhuc praclarissimum peritissimumque fuisse, neque ab ullo scrutatorum suae aetatis superatum esse, ut qui non solum aves, naturam victumque earum pernoscenda putabat, sed etiam ortum evolutionemque earum ut in ordine rerum positam et necessariam intellegere volebat. Et quamquam de his rebus nihil expresse disseruit, tamen saepe videmus eum persuasum sibi habuisse proprietates nonnullas circumstantiis cogentibus se evoluisse. Pervestigationibus suis ad hanc rem pertinentibus aetatem suam anteibat, aequae jam ad aetatem hodiernam pertinent, cui quatuor annis post eius mortem DARWIN libro suo, per orbem terrarum celeberrimam viam aperuit.

Non tamen ob eam rem solum PETÉNYI clarus habetur, quod de litteris bene meritus est, sed propterea etiam, quod totum regnum peragrabat, virosque incitabat, ut litteris operam darent. Quocunque igitur pervenit, viros plus-minusve eruditos rei aviarum confecit, ad colligendum edocuit, librisque instruxit. Inter hos discipulos adducendi sunt JOANNES GASPARETZ, JOANNES NEPOMUK GRINEUSZ, CAROLUS EDUARDUS HERMAN, SAMUEL KUCHTA, GEORGIVS RAINER, STEPHANUS ROKOSZ et GUILLELMVS FRIDERICVS STETTER, de quo postea plura loquemur.

Omnia igitur praeparata erant, ut studia ornithologiae etiam apud nos efflorescerent, cum fato accidit, ut in certamine, quam pro libertate inibamus, devinceremur segetesque laetae litterarum, ornithologiae etiam, protererentur. Non tamen haec penitus interierunt, nam postea uberius enatae sunt et inter cetera instituta litteraria institutum etiam ad studia ornithologiae est creatum, quod nonnullorum decenniorum laboribus resarsit ea, quae postea resarciri poterant.

Tertium etiam est, quod PETÉNYI-o merito tribui potest. Is enim ornithologos externos in itineribus apud nos factis adiuvabat studiaque eorum promovebat, quibus studiis permulta nobis utilia conservata sunt. Ea, quae hi de studiis suis ediderunt, nobis quod ad aves attinet, saepe fontis loco sunt. Inter ornithologos externos primus fuit JOANNES FRID. NAUMANN, ornithologus suae aetatis

kozólag valóságos kútfők számába mennek. A külföldi kutatók sorát NAUMANN JÁNOS FRIGYES, korának legkiválóbb ornithológusa nyitotta meg, a ki 1835-ben tanulmányozta hazánk madárvilágát. Gazdag tapasztalatait egyrészt útleírásában (1169), másrészt világszerte ismert nagy madártani munkájában (1168) értékesítette, belevívén ezzel Magyarország madártnát a világirodalomba. Utána 1838-ban LANDBECK KERESZTÉLY LAJOS, majd 1840-ben báró LÖBENSTEIN és kíséretében TOBIAS RÓBERT keresték föl hazánkat ornithológiai tanulmányok czéljából. Előbbi a Szerémség (947) és Erdély (945) madárvilágáról közölt új és eredeti adatokat, továbbá világszerte ismert madártani nevezetességgé avatta az adonyszigeti gémtelepét (946); utóbbiak főleg a «bánáti határörvidék» mérhetetlen mocsarainak csodás vizimadár-bőségéről adtak máig is kútfökként használható közléseket (1028, 1491, 1493, 1494).

A külföldi ornithológusok közül legnagyobb sikerrel BALDAMUS EDE kutatta hazánk madárvilágát; 1847. évi útja alkalmával ő is főleg a «bánáti» mocsarak vizimadarait és fészkelési viszonyait tanulmányozta. Gazdag eredményeit tárgyaló lelkes hangú munkája (54, 1701) tán a legjelentékenyebben járult hozzá, hogy a külföld megismerkedett hazánk madárvilágával és madártani kutatásaival.

FRICTSCH ANTAL 1852-ben szintén a Bánságban járt (540); majd néhány évvel későbbben a magyar tengerparton kutatót s első azon kevesek közül, a ki ennek mediterrán madárfaunáját ismertette (541). Mind a két utazása eredményeit későbbi összefoglaló művében is fölhasználta (542).

Hazánk északi részének, elsősorban a Magas Tátrának madártani kikutatására szintén történetek tanulmányi utazások. WODZICKI KÁZMÉR gróf 1850-ben (1685, 1687), SCHAUER ERNŐ pedig 1861-ben (1339) járta be ezt a területet, melynek madártani viszonyait azonban csak csekély mértékben tudták fölkatolni.

PETÉNYI úgy tudásával, mint agitáló tevékenységével teljesen dominált kora ornithológiai törekvéseit s részben nála ennek a körülménynek is kell betudni, hogy az ő működésének jellemzésével szinte kimerül a kor madártani műveinek ismertetése. Főlemlithető KRIEGER E. T. T. néhány értékes adata (876, 877, 902), BALOGH JÓZSEF-nek a szikes vidékek madárvilágáról szóló rövid és elég hézagos ismertetése (56), továbbá VAJDA PÉTER 1840. évi madarászati kirándulása a Tiszához (1643).

Csak a tankönyv és az általános zoológiai iro-

celeberrimus, qui anno 1835 avibus nostris operam dedit. Ea, quæ observabat, protulit et in itineris descriptione (1169) et in opere magno per orbem terrarum noto (1168), qua re ornithologiam Hungariæ in litteraturam universalem induxerat. Post eum anno 1838 CHRISTIANUS LUD. LANDBECK, deinde anno 1840 BARO LÖBENSTEIN eiusque comes ROBERTUS TOBIAS patriam nostram adierunt, ut studia ornithologica facerent. LANDBECK de avibus Syrmiaë (947) et Transylvaniaë (945) nova et ab ipso observata protulit, et latibulum ardearum in insula Adony ubique notum reddidit; LÖBENSTEIN et TOBIAS de admirabili copia avium, quæ in paludibus infinitis, in parte regni nostri «Bánáti határörvidék» quondam appellata iacentibus vivebant, nonnulla scripserunt, quæ etiam hodie fontis loco sunt. (1028, 1491, 1493, 1494.)

Inter omnes ornithologos externos EDUARDUS BALDAMUS secundissimo eventu aves nostras pervestigavit. In itinere, quod anno 1847 fecerat, is etiam maxime aves in paludibus viventes regionis eius, quæ Banatus appellatur rationemque nidificationis conspexit, libroque (54, 1701) suo, de hoc itinere præclare scripto fortasse maxime effieciatur, ut exteris et aves nostræ et studia ornithologica pernotescerent.

ANTONIUS FRITSCH anno 1852 Banatum peragravit (540), tum paucis post annis loca Hungariæ, ad mare adiacentia perscrutabatur et primus est eorum, qui huius regionis faunam mediterraneam descripserant (541). Quæ in his itineribus effecerat, postea in compendio complectebatur (542).

Ad perscrutandas aves, quæ partem septentrionalem patriæ nostræ, imprimis autem altissimas partes montium Carpathium incolunt, itinera fecerunt comes CASIMIRUS WODZICKI anno 1850 (1685, 1687) et ERNESTUS SCHAUER anno 1861 (1339), sed non multum profecerunt.

PETÉNYI et peritia et alacritate omnibus inceptis, quæ ad ornithologiam pertinebant, quasi dux præerat, quo fit, ut relatis scriptis factisque eius pæne nihil remaneat, quod proferendum sit. Proferri possunt tamen ut alicuius ponderis ea, quæ E. T. T. KRIEGER conscripsit, (876, 877, 902), deinde liber non satis perfectus JOSEPHI BALOGH de avibus in natrosis degentibus (56), tum Excursio ornithologica a PETRO VAJDA anno 1840 ad Tibiscum instituta (1643).

Ex libris ad usum scholarum scriptis et ad

dalom terén lehet sikeresebb működésről beszámolni. VAJDA PÉTER 1841-ben kiadta CUVIER «*Régne animal*»-jának fordítását (1644); minthogy azonban ebben a hazai viszonyokat egyáltalában nem érinti, a munkának alig volt valamelyes kimutatható hatása a magyar madártan fejlődésére. Jóval nagyobb teret biztosít a hazai viszonyoknak REISZINGER JÁNOS állattana a gerincezesekről (1743), megjelent 1846-ban, a ki 247 hazai fajt (köztük több kétest) felsoroló munkájában már fölhasználja NAUMANN J. F. világhírű munkáját. Még jobb átnézetet ad a magyar madárfaunáról HANÁK K. J.-nak 1853-ban megjelent képes természetrajza (656), melyhez az adatok egy részét közvetlenül PETÉNYI-től kapta. Összesen 269 fajt említ Magyarországból. A jegyzék tehát meglehetősen tökéletes, mert hiszen PETÉNYI már 298 fajt ismert 1845-ben. Az alapos tudással és nagy gonddal megírt munka azonban számos értékes faunisztikai adatot őrzött meg és hosszú ideig ez volt az egyetlen hazai könyv, a mely jó rendszertani áttekintést nyújtott, valamint meghatározásokra is alkalmas volt.

PETÉNYI mellett akkoriban csak egy számottevő ornithológusa volt az országnak, STETTER F. V., a ki a magyar orvosok és természetvizsgálók 1845. évi Kolozsvárott tartott nagygyűlésén bemutatott munkájában (1429) PETÉNYI tanítványának vallotta magát, minthogy munkájának megírására serkentette, hozzá adatokat adott és főbb tévedéseit is helyreigazította. Első volt, a ki Erdély madarairól túlnyomóan saját vagy mások gyűjteményeiben meglevő példányok alapján adott pontos és a maga korában teljesnek mondható jegyzéket, mely számos új fajt foglalt magában. Későbbi munkái közül különösen 1864-ben megjelent emlékezései (1432) tartalmaznak sok értékes történeti adatot, de a legértékesebb hatást mégis az a munkája tette, a mely nem is a saját neve alatt jelent meg s ez BIELZ EDE ALBERT-nek 1856-ban megjelent értékes forrásműve Erdély gerinces faunájáról (116), melynek madártani része majdnem tisztára STETTER-től való. Összesen 267 fajt sorol föl, köztük azonban sok kétest is. Nagyjában ugyanezek az adatok foglaltatnak BIELZ-nek a következő évben megjelent munkájában (117). A fajok száma ebben 262.

PETÉNYI halála után csak igen kevés munka tárgyalja a teljes magyar madárfaunát s ezek között sincs egyetlen egy sem, a mely csak meg is közelítette volna PETÉNYI tervezett nagy művét, vagy csak elérte volna azt a színvonalat, melyen HANÁK említett munkája (656) állott. Dr. KORNHUBER G. A. 1856. évi rendszeres jegyzéke (864),

universam zoologiam pertinentibus ut alicuius momenti nonnulli proferri possunt. PETRUS VAJDA anno 1841 translationem libri CUVIER-i edidit, qui inscribitur, *Régne animal* (1644); sed quia rationes nostras non respexit, versio hæc apud nostros ornithologos non multum poterat. Res nostras magis ostendit JOANNES REISZINGER in zoologia sua de Vertebratis anno 1846 scripta, (1743), qui ex patria nostra species avium 247 (inter has complures dubias) enumerat et iam opus clarissimum J. F. NAUMANN-i in usum suum vertebat. Fauna nostrarum avium magis perspicere potest ex libro J. HANÁK-i anno 1853 edito (656) et tabulis pictis illustrato, qui partem rerum in libro adductarum ab ipso PETÉNYI acceperat et in indice suo avium species 269 ex Hungaria adducit, quod mirum, cum PETÉNYI iam anno 1845 species 298 novisset. Tamen auctor doctissimus et diligentissimus multas res, ad faunam pertinentes, nobis conservavit et per longum tempus solus erat apud nos, qui optimum conspectum in systema zoologicum præbuerat et in definitionibus quoque instituendis adiuvare poterat.

Præter PETÉNYI-um unus ornithologus solum apud nos alicuius momenti erat F. V. STETTER, qui in libro suo (1429), quem anno 1845 in conventu medicorum Hungariæ Claudiopoli habito produxit, se PETÉNYI-i discipulum esse profitebatur, a quo et ad librum scribendum incitatus et errores sui emendati essent. Primus erat, qui de avibus Transylvaniæ plerumque secundum exemplaria, quæ vel in sua, vel in aliena collectione certe habebantur, si ætatem respexeris, fere perfectum indicem composuerat. Inter species enumeratas multæ sunt novæ. Ex libris, quos postea ediderat, præcipue anno 1864 editæ Commemorationes (1432) plurima historica et alia memorabilia continent, plurimum tamen poterat opere eo, quod nec sub nomine suo prodierat. Id est opus EDUARDI ALBERTI BIELZ anno 1856 editum, quo de vertebratis Transylvaniæ agitur (116) et quo partem libri ornithologicam fere totam STETTER composuit. Species 267 enumerat, inter eos dubias multas. Fere eadem species avium libro BIELZ-i anno post edito continentur (117). Summa specierum est 262.

Post PETÉNYI-i mortem perpauci totam faunam avium Hungariæ libris suis complectebantur, neque ullus inter eos est, qui vel ad librum, quem PETÉNYI editurus erat, vel ad HANÁK-i opus, quod iam attulimus, (656) accederet. Index systematicus, quem G. A. KORNHUBER anno 1856 composuerat, (864) plerumque exemplaribus collectio-

bár lehetőleg gyűjteményekben lévő példányokra van alapítva és sok részében PETÉNYI szóbeli adatainak fölhasználásával készült, összesen 292 faj foglalt magában, de ezek közül sok olyat is, a melyről akkoriban hiteles adatok még nem voltak, sőt máig sincsenek. Még nagyobb a kétes fajok száma HUNFALVI JÁNOS-nál, a ki a magyar birodalom természetrajzi viszonyait tárgyaló nagy munkájának (761) 1865-ben megjelent III. kötetében 307 hazai faj sorol föl közelebbi faunisztikai adatok nélkül Ugyancsak egyszerű enumeráció gróf LÁZÁR KÁLMÁN rendszeres jegyzéke Erdély madarairól (956) mely 292 faj tartalmaz, köztük több kéteset és synonymát. «*A lég urai*» (958) című gyönyörűen megírt nagy hatású munkája rendszerintalag egyáltalában nem, faunisztikailag is csak igen kis mértékben jöhet tekintetbe. Gróf LÁZÁR jelentőségét a magyar madártan fejlődésére tulajdonképen nem tudományos búvárkodása és valóban nagyszabású gyűjteménye adja meg, hanem főleg az, hogy népszerűsíteni tudta a tudományt s ezzel nem csekély mértékben előkészítette a talajt a jövő kutatások számára. A tőle meghonosított költői stílus még mai napig is dívik a szaknépszerűsítő irodalmában.

Még három rendszeres jegyzéket, tulajdonképen enumerációt termelt ez a kor. Dr. MADARÁSZ GYULA 1881. évi jegyzékében (1035) 345 faj van, de igen sok benne a kétes. CHERNEL ISTVÁN 1888-ban a vadászok zsebnaptára számára készített jegyzéket (223), a harmadik pedig 1890-ben jelent meg a madárvonulás megfigyelésére szolgáló szabályzatban (1788). A fajok száma 330; ebben is sok a kétes. Főlemlítendő ezekkel kapcsolatban TSCHUSI és HOMEYER jegyzéke az Ausztria-Magyarországban megfigyelt madarokról (1560), továbbá dr. MOJSISOVICS ÁGOST átnézete az Osztrák-Magyar Monarchia állatvilágáról (1109, 1110), de ezek Magyarország madárvilágát külön nem tárgyalják.

Az összefoglaló munkák csekély számával szemben igen jelentékeny az úgynevezett lokális faunák száma, melyek egyes vidékek vagy országrészek madártani viszonyairól nyújtanak többé kevésbé részletes áttekintést. Csekélyebb értékű enumerációk mellett olyan is akad közöttük, mely alapos készütséggel párosult s gondos kutatásnak az eredménye s nagy mértékben hozzájárult az ország madártani viszonyainak földterítéséhez. Az alábbiakban egyesítve ismertetem ezeket a lokális faunákat és pedig nagyjában a területek földrajzi fekvésének sorrendjében.

Horvát-Szlavonország madarairól már korán, 1857-ben adott összefoglaló ismertetést ETTINGER

num nititur et ab PETÉNYI-O etiam adiuvabatur, species 292 continet, inter eos multas et tunc et nunc incertas. Maior est specierum incertarum numerus apud JOANNEM HUNFALVI, qui in 3.-o volumine operis magni, anno 1865 editi (761), quo de geographia Hungariae agitur, avium species 307 ex nostra patria enumerat, nullis certis rebus, quod ad faunam attinet, allatis. Index systematicus ab Comite COLOMANNO LÁZÁR de avibus Transylvaniae compositus (956), quo species 292, inter eas et incertae et synonymae continentur, nihil est aliud, nisi enumeratio pura. Liber eius praeclarus, «*A lég urai*» (Domini aëris) inscriptus (958), quod ad systema pertinet nullius, quod ad faunam attinet, vix alicuius momenti est. Ceterum Comes C. LÁZÁR non doctrina et collectione sua vere magnifica, sed ea re inter ornithologos Hungariae valebat, quod litteras in vulgus efferebat, qua re studia in futurum leviora reddebat. Genus dicendi poeticeum, quo ille usus est, etiam nunc in libris ornithologicis, vulgo destinatis legi potest.

Tres praeterea indices systematici hac aetate compositi sunt. Index a JULIO MADARÁSZ anno 1881 compositus (1035) species 345 continet, inter quas incertas permultas; STEPHANUS CHERNEL anno 1888 in usum venatorum indicem in ephemeride eorum conscripsit (223); tertius anno 1890 prodiit in libro, quo praeccepta ad inspiciendas avium migrationes continentur (1788). Numerus specierum est 330, inter quas multae dubiae. Adducendi sunt praeterea: Index ab TSCHUSI-O et HOMEYER-O compositus de avibus in Austria et Hungaria observatis (1560); Conspectus animalium Austriae et Hungariae (1109, 1110) ab AUGUSTO MOJSISOVICS comparatus, quo tamen aves Hungariae seorsim non tractantur.

Quanto minor est numerus operum generatim complectentium, tanto maior est copia faunarum localium, quae aves singularum regionum, vel regni partium plus minusve uberius tractant. Praeter enumerationes non magni momenti tales etiam inter eos inveniuntur, quae perite diligenterque sunt compositae, et quibus res ad ornithologiam Hungariae pertinentes illustrabantur. Faunas has locales coniunctim secundum situm geographicum locorum enumerabo.

Aves Croatiae et Slavoniae iam anno 1857 JOSEPHUS ETTINGER complectebatur (468), qui

JÓZSEF (468) összesen 223 fajt mutatván ki a területéről. Bár sok a kétes faj és még több a hibás adat mégis becses történeti adatokat őrzött meg, így különösen az Obedszka bara gémtelepéről, melyről különben több czikke is szól (469, 470, 471). SEIDENSACHER stájer ornithológus számos értékes adatot gyűjtött Horvátország faunájáról (1410); majd HODEK EDE (740, 747) utazta be a területet. Páratlanul érdekesekek RUDOLF trónörökös közleményei a Fruska gora rendkívül gazdag ragadozó madár faunájáról (1321, 1322). Bár csak egyszeri utazása folyamán gyűjtött, de gondos észleletek alapján értékes közleményt adott a Szerémség madárvilágáról CLARKE W. EAGLE (282) angol ornithológus, a hazaiak közül pedig JURINAC A. E. varasdi (804), SEBIŠANOVIĆ Gy. zimonyi (1406, 1407) és HIRC D. buccarii (729) lokális faunája említendő.

A Szerémség orniszára vonatkozik dr. MOJSIOVICS ÁGOST egyik közleménye (1103), de ennek a termékeny szerzőnek főmunkássága az őserdőkkel, ősmocsarakkal és rengeteg árterületekkel borított belyei uradalom változatos és gazdag állatvilágának ismertetésében merül ki (1099—1102, 1104—1108, 1111), melyben PFENNIGBERGER JÓZSEF főhercegi erdőtanácsos és kiválóan képzett ornithológus támogatta. Összesen 243 fajt mutatott ki erről az aránylag kis területéről, de ezek között több kétes is akad.

Délmagyarország madárvilágának dr. KUHN LAJOS volt igen buzgó és lelkes kutatója (878—887). Adatai nem mindig kifogástalanok, de a Délmagyarországi Természetrajzi Múzeum megalapítása révén mégis alapvető működést fejtett ki Délmagyarország gazdag madárvilágának kikutatásában.

FRIVALDSZKY JÁNOS Herkulesfürdő és Orsova (547, 548), Temes és Krassó-Szörény megye (550), Máramaros megye (549) madárvilágáról adott értékes közléseket. Ő állította össze Budapest környéke madárvilágának első és máig is egyetlen jegyzékét (551).

MÉRY ETEL Győr megye (1091). EBENHÖCH FERENCZ Koronczó környékének (452), CHERNEL KÁLMÁN Kőszeg vidékének (281), CHERNEL ISTVÁN Vas, Sopron, Pozsony és Fehér megye orniszáról (216, 221) adott többé-kevésbé teljes áttekintést.

A Fertő gazdag és változatos madárvilágát számos kitűnő bűvár tanulmányozta. Első volt JUKOVITS ANTAL, mosonbánfalvi (apetloni) plébános, a ki épen abban az időben működött, a mikor a tó időszakos kiszáradása és az ennek folytán beállott halpusztulás következtében még a szokottnál is nagyobb madártömegek népesítették a Fer-

species 223 inde enumerabat. Quamquam interdum incertus inducit, et errat, tamen multas res historicas memorabiles adducit, ut latibulum ardearum in Obedszka bara, de quibus latius etiam dicit (469, 470, 471). SEIDENSACHER Stiria oriundus plura commemorabilia attulit ad faunam Croatiae (1410); cum EDUARDUS HODEK (740, 747) hæc loca peragravit. Maxime digna sunt memoratu, quæ hereditarius princeps RUDOLPHUS de copiosissima fauna raptatorum in montibus Fruskagora degentium profert (1321, 1322). Quamvis unico tantum itinere colligere studebat, aves Sirmiae diligenter observabat et bene describebat W. EAGLE CLARKE Britannus (282). Ex nostratibus afferendi sunt: A. E. JURINAC (804), qui faunam urbis Varasd, G. SEBIŠANOVIĆ (1406, 1407), qui faunam urbis Zimony, et D. HIRC, qui faunam urbis Buccarii (729) descripserant.

De avibus Sirmiae scripsit etiam AUGUSTUS MOJSIOVICIS (1103), qui tamen maxime ingenti variaeque copiae eorum animalium operam navavit, quæ in validis silvis, paludibus, stagnis et inundationibus latifundii Bellye vivunt (1099—1102, 1104—1108, 1111). Adiuvat eum JOSEPHUS PFENNIGBERGER præfectus silvarum archiducis, ornithologus peritissimus. Species 243 inde enumeratae sunt, inter quas incertae nonnullae.

Aves Hungariae meridionalis diligentissime scrutabatur LUDOVICUS KUHN (878—887). Ex eis, quæ profert, possunt quaedam reprehendi, sed «Musæum naturalium rerum Hungariae meridionalis» condendo optime meritis est de perscrutatione magnæ copiae avium Hungariae meridionalis.

JOANNES FRIVALDSZKY de avibus, quæ apud aquas Herkulesfürdő et urbem Orsova (547, 548), in comitatibus Temes, Krassó-Szörény (550) et Máramaros (549) vivunt, commemorabilia attulit. Is indicem primum et adhucque unicum earum avium composuit, quæ circa urbem Budapest vivunt (551).

Plus minusve uberius descripserunt ETEL MÉRY aves comitatus Győr 1091, FRANC. EBENHÖCH aves pagi Koronczó (452), COLOMANNUS CHERNEL aves regionis urbis Kőszeg (281), STEPHANUS CHERNEL aves comitatum Vas, Sopron, Pozsony et Fehér (216, 221).

Multitudini magnæ et variae avium, quæ ad lacum Fertő degunt, multi doctissimi viri operam dabant. Inter eos primus exstitit ANTONIUS JUKOVITS parochus pagi Mosonbánfalva (Apetlon), qui tunc ibi habitabat, cum lacu exarescente, quam rem interitus piscium sequebatur, multitudo avium solito etiam maior lacum frequentabat. Magnopere

tőt. Kár, hogy gyűjteménye teljesen elpusztult, még mielőtt számos ritkaságait szakavatott ornithológus is igazolhatta volna. Több unikumra vonatkozó közléseit (798, 803) ennek következtében nem lehet figyelembe venni. Utána FINGER GYULA (319), majd gróf MARSCHALL F. és PELZELN Á. (1080) adtak áttekintést a tó madárvilágáról; utóbbiak egyrészt JUKOVITS adataira, másrészt a bécsi cs. és kir. udvari múzeum gyűjteményében levő példányokra támaszkodva. FÁSZL ISTVÁN az eddigi kutatókkal szemben főleg a nyugati, a soproni part madártani viszonyait kutatta (508), FISCHER LAJOS báró pedig a Fertőn kívül a vele összefüggő Hanság rendkívül érdekes madárvilágát ismertette számos közleményben (522, 524, 526, 529). FOURNESS és REISER O. becses nidológiai és oológiai adatokat gyűjtöttek (535), DOMBROWSKI ERNŐ lovag pedig a Fertő északi és keleti partjának ornithológiai viszonyait ismertette (428).

Nyitra megyének is megvolt a maga kiváló ornithológusa dr. NAGY JÓZSEF személyében. Széleskörű műveltségről, éles ítélőképességről és már a szubspezifikus különbségek felismeréséről tanuskodó főművében (1467) 229 fajt sorol föl Nyitra megyéből. Köztük több faj synonym, másokat pedig gyűjteményekben levő példányok hiányában kell törölni a magyar madarak jegyzékéből, de még így is tekintélyes a fajok száma.

SCHUK JÓZSEF dr. Hajdu megye (1405), KOVÁCS JÁNOS Debreczen városának (873), KERTÉSZ MIKSA dr. Nagyvárad vidékének (843), KEMPELEN RADÓ Heves és Külső-Szolnok megye (821) orniszáról adott túlnyomóan csak egyszerű és részben meglehetősen hiányos enumerációt.

Felsőmagyarország ornisztát számos kitűnő bűvár kutatta. Elsősorban említendő JEITTELES LAJOS sok eredeti adatot tartalmazó munkája (795), melyhez később HORVÁTH GÉZA dr. adott kiegészítő közlést (758). Árva megye madárvilágát ROWLAND VILMOS ismertette (1267), majd KOCYÁN ANTAL az egész északi Tatra-vidékre terjesztette ki a kutatást (856). Szepes megye madárvilágáról GREISIGER MIHÁLY dr. adott beható tanulmányokat (594, 595). Gömör megye madárvilágát WAGNER (1677), BRUSEK (1792), SCHABLIK (1808) és GEYER GYULA (589) kezdeményezése után LOVASSY SÁNDOR dr. tanulmányozta igen behatóan (1012, 1016). A szakavatott ornithológusra valló, nemcsak a faunisztikára, hanem különösen a fészkelési viszonyokra is kiterjeszkedő munkái maradandó értékű adalékokat szolgáltatnak a magyar madártan számára. A felvidék madártanáról szóló munkák közé tartozik még KARDOS KÁROLY enumerációja Máramaros megye orniszáról (816).

est dolendum, quod collectio ab eo facta prius interiit, quam raritates eius ornithologus quidam disciplinae peritus inspexisset, quam ob rem unicae dicuntur, ab eo adducta (798, 803) negligenda sunt. Post hunc JULIUS FINGER (319), tum Comes F. MARSCHALL et A. PELZELN conspectum de avibus lacus composuerunt, hi partim JUKOVITS-IUM sequentes, partim eis exemplaribus usi, quae Vindobonae in museo aulae caesareo-regiae inveniuntur. STEPHANUS FÁSZL aliter ac priores imprimis aves ripae occidentalis (Soproniensis) scrutabatur (508). Baro LUDOVICUS FISCHER praeter aves lacus Fertő eis quoque operam navavit, quae in palude Hanság, coniuncta cum lacu Fertő, inveniri possunt. (522, 524, 526). FOURNESS et O. REISER res ad nidologiam et zoologiam spectantes colligebant (535), Eques ERNESTUS DOMBROWSKI autem eis avibus operam dedit, quae in ripa septentrionali et occidentali lacus Fertő vivunt (428). Is est JOSEPHUS NAGY, qui in opere suo et humanitate et iudicio auctoris excellenti (1467) species 229 e comitatu Nyitra enumerat, inter quas nonnullas synonymas. Nonnullae, cum exemplaria earum nulla in collectionibus inveniuntur, ex indice avium Hungariae delendae sunt. Ita etiam satis magnus numerus specierum est.

JOSEPHUS SCHUK aves comitatus Hajdú (1405), JOHANNES KOVÁCS aves urbis Debreczen (1873), MAX. KERTÉSZ aves regionis urbis Nagyvárad (843), RADÓ KEMPELEN aves comitatum Heves et Külső Szolnok (821) enumerabant, nonnunquam non satis perfecte. Ornithologi multi docti avibus Hungariae superioris operam dabant, inter quos primum est afferendum opus LUDOVICI JEITTELES ob res multas originales in eo adductas (795), ad quas postea GEYZA HORVÁTH nonnullas adiecit (758). Aves comitatus Árva GUL. ROWLAND descripsit (1267), postea ANTONIUS KOCYAN totam regionem Tatrae septentrionalis perscrutabatur (856). Aves comitatus Szepes MICHAEL GREISIGER descripsit (594, 595); avibus comitatus Gömör post rudimenta, quae WAGNER (1677), BRUSEK (1792), SCHABLIK (1808), et JULIUS GEYER (589) fecerant, ALEXANDER LOVASSY operam navavit (1012, 1016), qui ut ornithologus disciplinae peritus non solum de fauna, sed etiam de nidorum ratione res eiusmodi protulit, quae nullus ornithologus, qui avibus nostris operam dederit, negligere poterit. Inter libros, de avibus partium Hungariae superiorum agentes adducimus etiam enumerationem CAROLI KARDOS de avibus comitatus Máramaros (816).

Erdélyben a madártan egész különállóan fejlődött. Leghivatottabb művelője volt CSATÓ JÁNOS, kinek nevével valósággal összeforrott Erdély madártanának újabb története. Kiváló alaposág és szak tudás jellemzi nagyszámú publikációit, melyek közül különösen fölemlítendők a Retyezát (288), a Székásvölgy (289), a Sztrigy mentének (290) madártani ismertetése, Alsófehér és Hunyad vármegye teljes ornithographiája (305), végül Alsófehér vármegye állatvilágát ismertető monographiája (329). Utóbbi ugyan a következő korszakban jelent meg, de, miként CSATÓ egész működése, a magyar madártan második korszakába tartozik. Összesen 270 fajt mutatott ki, melyek közül számosat ő mutatott ki Erdélyre nézve (286, 287, 293, 296, 302, 304, 319 stb.); azonkívül értékes monografiákkal is gyarapította Erdély madártanáról szóló ismereteinket (292, 316 stb.). Adatait legnagyobb részükben a saját nagyszabású gyűjteményében lévő példányokra alapította. Kiváló szak-képzettsége alapján csak ritkán tévedett a meghatározásokban, úgyszólván csak olyan fajoknál, a melyek jellemző bélyegeit még a tudomány sem állapította meg teljes pontossággal.

Számos értékes és eredeti adatot tartalmazó monografiát adott BUDA ÁDÁM Hunyad megye orniszáról (172); adatai szintén nagyobbrészt saját gyűjteményében levő példányokra támaszkodnak. Erdély madárfaunájáról összefoglaló, sok eredeti adaton kívül az irodalomra is támaszkodó monografiát adott DANFORD G. Ch. és HARVIE-BROWN A. J. a «*The Ibis*» folyóiratban (417), melynek nagy érdeme, hogy Erdély madártani viszonyairól a külföldet is tájékoztatta.

HAUSMANN VILMOS a Berczaság orniszát ismertette számos közleményben (666-680); főleg saját gyűjtése eredményeiről számolt be; CSERNY BÉLA Gyulafehérvár környékének madárvilágáról adott több közlést (338-340), de közléseiben számos kétes adat is van.

Erdély madárvilágának összefoglaló tárgyalását ezúttal is BIELZ E. A. adja korábbi munkájának 1888-ban megjelent II. kiadásában (125), mely magában foglalja mindazt, a mi Erdély orniszára vonatkozólag addig megjelent. Összesen 310 fajt mutat ki s csak az a kár, hogy nem helyezkedett teljesen az egyedül helyes alapra, mely szerint valamely madárfaj előfordulását föltétlenül gyűjteményben lévő példányra kell alapítani; ennek következtében sok adata nem állhat meg. Bár HERMAN OTTÓ madártani eredményeinek méltatása más lapra tartozik, mégis megemlítendő, hogy Erdély, kivált a Mezőség madártani viszonyainak kikutatásában jelentős szerepe volt (693-700).

In Transylvania studium ornithologiae seorsim se explicabat. Ex eis, qui huic rei ibi operam dabant, maxime excellit JOHANNES CSATÓ, vir doctrinae subtilitate praestans, ex cuius libris ut optimos adducimus eos, qui de avibus in montibus Retyezát (288) in regione Székásvölgy (289) et apud flumen Sztrigy (290) viventibus agunt. Edidit praeterea ornithographiam totam comitatum Alsófehér et Hunyad (305) et monographiam animalium comitatus Alsófehér (329). Monographia quidem iam aetate sequenti prodit, magis tamen ut etiam ratio auctoris, secundae aetati ornithologiae Hungaricae attribuenda est. Species 270 enumeravit, in quibus ex Transylvania complures novas (286, 287, 293, 296, 302, 304, 319 etc.). Monographias praeterea de avibus Transylvaniae edidit (262, 316 etc.), in quibus describendis plerumque exemplaribus collectionis suae magnifice utitur. Vir eruditissimus, in definitionibus raro errat, potius in speciebus tantum, de quarum notis adhuc inter peritos quoque ambigitur.

Exemplaribus plerumque collectionis suae usus complures monographias non viles ÁDÁM BUDA de avibus comitatus Hunyad composuit (172), res originales continentes. Opus faunam avium Transylvaniae complectens in ephemeride, «*The Ibis*» (417) inscripta, tam et res originales complures, quam litteraturam in usum suum vertens ediderunt G. Ch. DANFORD et A. J. HARVIE-BROWN, quorum merito aves Transylvaniae et apud exteros pernotuerant.

GUIL. HAUSMANN aves regionis Berczaság vocatae descripsit, maxime eas, quas ipse collegerat (666-680). BÉLA CSERNY de avibus regionum circa urbem Gyulafehérvár quaedam — inter quae plura incerta — protulit (338-340).

Aves Transylvaniae complectebatur E. A. BIELZ anno 1888 in editione secunda operis sui, qua omnia, de avibus usque ad hoc tempus publicata comprehendit. Species 310 enumerat, sed dolendum est, quod in speciebus enumerandis nonnunquam tales profert, quae nullo exemplari collectionum probari possunt, quod tamen flagitandum est; eo fit, ut nonnulla, quae profert, reicienda sint. Ea, quae O. HERMAN de ornithologia meritis est, alibi adducentur; nunc tantum commemoramus eius operibus etiam factum esse, ut aves Transylvaniae, praecipue autem regionis Mezőség notae fierent (693-700).

A lokális faunák ismertetése után még azokról a kutatókról kell megemlékezni, a kik vagy monografiák írásával, vagy pedig a teljes orniszra vonatkozó vizsgálataik révén készítették elő a magyar madártan következő korszakát. Kiváló hely illeti meg ezek közül FRIVALDSZKY IMRÉT, kinek Magyarország faunájára vonatkozó «jellemző adatai» (546) mindenkor becses forrásmunkát alkotnak épen a PETÉNYI után következő korszakból, a mikor a szűkebb értelemben vett Magyarorszáiban újszólván egyedül képviselte az ornithológiát. Sokfelé utazgatott az országban, tekintélyes gyűjteményt is szerzett s ezért adatait nagyfokú megbízhatóság jellemzi. Hasonlóképen túlnyomóan gyűjteményekben lévő példányokra vonatkozó, tehát becses és megbízható adatokat találunk PELZELN ÁGOST közleményeiben (1213—1216). HODEK EDE bécsi præparator számos gyűjtő kirándulása alkalmával sok értékes adalékot gyűjtött Magyarország orniszáról, számos érdekes és gazdag faunaterületet fedezett föl s ezekről szóló közleményei (738, 740, 741, 742, 744, 747) becses történeti kútforrások hazánk akkori madártani viszonyairól.

Igen termékeny madártani írónk, a ki a következő korszakba is áttérjedő működésével főleg a szak népszerűsítése terén szerzett érdemeket, LAKATOS KÁROLY. Számos monografiaszerű rajzot adott egyes fajokról és nemekről (918, 919, 920, 923, 924, 927, 933), továbbá főleg Csongrád megye s a gazdag vízi madárvilágáról híres szegedi Fehértó faunisztikai viszonyait ismertette, sajnos, kissé hézagosan (922, 925, 929). Magyarország nappali ragadozó madarairól ő adta az első monografiát 1882-ben (921), melyet 1910-ben újabb adatokkal és a bagolyfélékkel kibővítve II. kiadásban adott közre (941).

Dr. MADARÁSZ GYULA ornithológiai működésének méltatása a következő korszakba tartozik. Itt csak Magyarország ragadozó és éneklő madarainak monografiája (1043, 1044), továbbá réczeféléinek PETÉNYI kéziratai alapján végzett földolgozása (1042) említendő.

Túlnyomóan ebbe a korszakba tartozik SCHMIDHOFFENI TSCHUSI VIKTOR lovagnak sokoldalú s a magyar madártan fejlődésére jelentékeny befolyású működése. Habár ez a működése mind a mai napig egyenlő erővel és eredményességgel folyik, mégis a magyar madártan második korszakának keretében kell azt méltatni, mert súlypontja ebbe tartozik és jelentős szerepet vitt az új korszak előkészítésében is. Legtermékenyebb madártani írónkat fölülmúló, minden ízében értékes irodalmi működéséből elsősorban a magyar madártani iro-

Faunis localibus enumeratis de eis adhuc investigatoribus dicendum est, qui vel monographiis scribendis, vel omnibus avibus scrutandis sequentem ætatem ornithologiæ Hungaricæ præparabant. Ex his inter primos est adducendus EMERICUS FRIVALDSZKY, cuius «res propriæ» faunæ Hungariæ (546) semper pro fonte erunt ex eis temporibus, quæ post PETÉNYI-um erant, cum in Hungaria propria solus fere ornithologus erat. Multifariam regnum peragravit, collectionem magnam sibi comparavit, quam ob rem ei magnopere credi potest. Exemplaribus collectionum plerumque utitur etiam AUG. PELZELN (1213—1216). EDUARDUS HODEK præparator Vindobonensis, cum Hungariam peragraret, res multas, non leves de avibus nostris collegit; multas regiones faunarum copiosarum et memorabilium invenit. Scriptis suis, quæ de his edidit, (738, 740, 741, 742, 744, 747) ornithologia nostra eorum temporum maxime illustratur, quam ob rem scripta hæc nobis fontis loco sunt.

Plurimas publicationes de avibus nostris edidit CAROLUS LAKATOS, qui non mediocre honorem sibi acquisivit litteras in vulgus efferendo. Complures quasi-monographias edidit de nonnullis speciebus et generibus (918, 919, 920, 923, 924, 927, 933); deinde descripsit — non tamen perfecte — faunas comitatus Csongrád et lacus Fehértó (922, 925, 929), qui est apud urbem Szeged et propter multitudinem avium in aquis viventium celeberrimus est. Is vir præterea monographiam primam de raptatoribus diurnis Hungariæ anno 1882 composuit (921), quam anno 1910 novis additamentis et strigidis auctam iterum edidit (941).

Opera JULII MADARÁSZ ornithologica iam ad ætatem sequentem pertinent. Nunc tantum monographiam suam de raptatoribus et oscinibus Hungariæ conscriptam adducimus (1043, 1044) et librum de anatidibus editum, in quo conscribendo et manuscriptis PETÉNYI-i usus est (1042).

Maxime hac ætate eques VICTOR TSCHUSI de SCHMIDHOFFEN libris suos varios conscripserat, quibus de ornithologia Hungarica bene meritus est. Qui quamquam hodie etiam æquali vigore et eventu rem gerit, secundæ tamen ætati ornithologiæ nostræ est attribuendus; tunc enim maxime florebat et ætatem sequentem quoque præparabat. Ex scriptis suis optimis, quorum multitudine etiam uberrimos auctores nostros superat, primo loco ea adducimus, quæ in emolumentum litteraturæ Hungaricæ ornithologiæ, quasi fundamenta agens con-

dalom terén végzett alapvető munkássága említendő (1514—1532). Hozzájárult számos faunisztikai kérdésünk tisztázásához (1550—1553, 1555, 1559, 1562, 1564, 1565, 1575, 1576, 1582, 1589), újabban pedig a palæarktikus formákra vonatkozó, a subtilisabb különbségekre is kiterjeszkedő vizsgálatait a magyar ornizsra is kiterjesztette (1592, 1593, 1595). Egyik specialitása, hogy már ornithológiai pályájának kezdete óta számontartotta az időszakos madárinváziokat s ezzel igen sok beces adatot mentett meg az elkallódtástól. (Idevágó közleményei 1554, 1558, 1561, 1563, 1565—1570, 1572—1574, 1579, 1585, 1588, 1590, 1591, 1594, 1596—1600). A magyar madártan fejlődésére a legnagyobb hatással voltak 1870 óta kiadott «Ornithologische Mittheilungen» című évi jelentései (1498—1506), mert ezekből fejlődött 1881-ben az első madárvonulási jelentés (1507), mely az előbbiekkal együtt megadta az impulzust az első «osztrák-magyar megfigyelő hálózat» létesítéséhez. Ez a hálózat RUDOLF trónörökös egyenes kívánságára létesült s az 1882—1887-ig megjelent évi jelentések (1508—1513) rendkívül gazdag és javarésztben értékes vonulási és faunisztikai anyagot tartalmaznak, melynek összegyűjtésében akkori legjobb megfigyelőink vettek részt, így CHERNEL ISTVÁN, CSATÓ JÁNOS, BUDA ÁDÁM, GREISIGER MIHÁLY, CZYK EDE, KOCYÁN ANTAL, SZIKLA GÁBOR stb., a kik a későbbi magyar megfigyelő hálózatnak is első megfigyelői lettek.

Ezzel elérkeztünk a magyar madártan második korszakának utolsó fejezetéhez, a *madárvonulás kutatására vonatkozó munkálatok ismertetéséhez*, melyeknek abban van az óriási jelentőségük, hogy az új korszak éppen a madárvonulási kutatásokból született, azok alkották azt a lépcsőt, melyen a magyar madártan mai pozíciójához följutott, továbbá éppen a madárvonulási kutatások terén találkozott az a két férfiú, a kiknek működése megnyitotta az új korszakot a magyar madártanban. Az egyik néhai RUDOLF trónörökös, a másik HERMAN OTTÓ. Az esemény, a mely a két korszak határvonalát alkotja, az *1891-ben Budapesten tartott II. nemzetközi madártani kongresszus*. RUDOLF trónörökösnek köszönhető a kongresszus létesítése, de viszont HERMAN OTTÓ volt az, a ki ezt az eseményt a magyar madártan fejlesztésére páratlan módon gyümölcösöztette.

A vonuló madarak érkezésére és távozására vonatkozó adatokat már PETÉNYI gyűjtötte. ZEYK rendszeresen jegyezte a madárvonulási adatokat,

scripsit (1514—1532). Eius auxilio quæstiones nonnullæ, de fauna nostra exortæ, dilutæ sunt (1550—1553, 1555, 1559, 1562, 1564, 1565, 1575, 1576, 1582, 1589), novissimis autem temporibus investigationes suas ad formas palæarcticas pertinentes et differentias subtiliores etiam respicientes ad aves Hungariæ quoque extendebat (1592, 1593, 1595).

Proprium est eius iam ex eo tempore, quo se primum ornithologiæ dedit, invasiones avium per certa intervalla temporum factas annotare, quo facto res maxime memorabiles ab interitu servavit (1554, 1558, 1561, 1563, 1565—70, 1572—74, 1579, 1585, 1588, 1590, 1591, 1594, 1596—1600). Ad ornithologiam Hungariæ promovendam plurimum valuerunt relationes suæ annuæ ab anno 1870 editæ, «Ornithologische Mittheilungen» inscriptæ (1498—1506), ex his enim anno 1881 relatio prima de avium migratione enata est (1507), quæ cum prioribus causa fuit, ut stationes ad observandas migrationes per totam Austriam et Hungariam constituerentur. Stationes hæ RUDOLPHO, hereditario principe flagitante constitutæ sunt et relationes annuæ intra annos 1882—1887 editæ (1508—1513) res copiosissimas, ad migrationes et faunam pertinentes continent, in quibus colligendis optimi nostri observatores eius temporis occupati erant, ut STEPHANUS CHERNEL, JOANNES CSATÓ, ÁDÁM BUDA, MICHAEL GREISIGER, EDUARDUS CZYK, ANTONIUS KOCYÁN, GABRIEL SZIKLA etc., qui et stationum Hungaricarum postea constitutarum observatores primi erant.

Nunc ad ultimum caput ætatis secundæ ornithologiæ Hungariæ pervenimus, quo capite ea, quæ ad migrationes avium inspiciendas facta sunt, exponemus. Hæc omnia maximi momenti sunt, nam ætas nova ex investigationibus de migratione avium enata est: hæ investigationes ornithologiam Hungaricam ad hodiernum fastigium provexerant, in his migrationibus investigandis viri duo alius alii occurrerunt, qui ætatem novam ornithologiæ Hungariæ constituerunt. Horum alter est princeps hereditarius RUDOLPHUS, alter OTTO HERMAN. Aetates duæ inter se congressu omnium gentium ornithologico secundo Budapestini anno 1891 habito discernuntur. Pro congressus constitutione hereditario principi RUDOLPHO debemus gratias, eventus tamen eius prosperos OTTO HERMAN in emolumentum ornithologiæ Hungariæ converterat.

Res, quæ ad adventum et decessum avium migrantium pertinent, iam PETÉNYI colligere cœperat, ZEYK systemate usus eas annotabat, neque STETTER

továbbá STETTER is figyelemmel kísérte ezt az érdekes tüneményt (1430, 1432). FRITSCH KÁROLY kezdeményezésére 1853 óta egyes meteorológiai megfigyelők a madarak vonulására is kiterjeszkedtek s hozzáküldték adataikat (1705—1708) addig, a míg 1871-ben a magyar meteorológiai intézet meg nem kezdette működését. Ettől az időtől fogva 1886-ig dr. STAUB MÓRICZ dolgozta föl a hozzá érkezett «zoophænológiai» adatokat (1753, 1756). A nagyszombati természettudományi egyesület meteorológiai megfigyelői közül is többen figyelték a madarak vonulását, így LURTZ (1733), REISSENERGER (1744) és SALZER (1753, 1754).

Az ornithológusok közül LÁZÁR KÁLMÁN, NAGY JÓZSEF dr., CSATÓ JÁNOS és CHERNEL KÁLMÁN megfigyelései és közleményei említendők. FORGÁCH KÁROLY gróf 1872-ben kezdte a megfigyeléseket Ghymesen, s folytatta teljes 40 éven keresztül.

Az első rendszeres megfigyeléseket HERMAN OTTÓ végezte; kisebb mértékben kezdte Kolozs-várott, majd 1867-ben Gyekén, 1868-ban pedig Mezőzáhon a maguk nemében klasszikus és mintaszerű ornithophænológiai megfigyeléseket végzett, kiegészítve a meteorológiai elemekkel is.

De mindezek az izoláltan maradt kezdeményezések nem indíthatták meg a magyar madártan fejlődésének új korszakát. A lökést a külföldön megindult nagy mozgalom adta meg. PALMÉN-nek 1874-ben svéd, 1876-ban német nyelven megjelent munkája a madarak vonulási útjáról valósággal forradalmat keltett az akkori tudományos körökben. Akkoriban tán tudomást se vettek nálunk erről a munkáról, pedig a véletlen folytán döntő fontosságú szerepet kell neki tulajdonítani a magyar madártan fejlődésére. PALMÉN munkája nem talált osztatlan elismerésre s leghevesebb ellenfele éppen az a HOMEYER JENŐ SÁNDOR volt, a ki 1878-ban BREHM ALFRÉD-dal együtt kísérője volt RUDOLF trónörökösnek, a mikor emlékezetes madártani utazásait folytatta Magyarországon. PALMÉN a keskeny, szűken határolt útvonalak elméletét vitatta, HOMEYER a széles arcvonalban lefolyó vonulás mellett kardoskodott. Szerinte a keskeny útvonalokról szóló elmélet csak azért születhetett meg, mert eladdig nagyon kevés volt a megfigyelő; *ha megfelelő sűrűségű megfigyelő hálózattal lehetne megfigyeltetni a madárvonulást, menten kiderülne, hogy a madarak mindenütt vonulnak, nemcsak a Palmén-féle keskeny útvonalak mentében.* Habár nincs közvetlen adatunk róla, mégis elutasíthatatlan az a gondolat, hogy a HOMEYER-rel, a legizőbb harez idejében töltött együttlétben keresendő RUDOLF

has negligebat (1430, 1452). Meteorologi quidam a CAROLO FRITSCH incitati iam ex anno 1853 migrationes avium quoque observabant eumque de observationibus certiores faciebant (1705, 1708) usque ad diem, cum anno 1871 Institutum Meteorologicum Hungaricum constitutum est. Ab eo tempore usque ad annum 1886 MAURITIUS STAUB res zoophænológicas, ad eum pervenientes, connotabat (1753, 1756). Meteorologi societatis naturalibus rebus investigandis in urbe Nagyszombati sæpius migrationes avium observabant, ut LURTZ (1733), REISSENERGER (1744) et SALZER (1753, 1754).

Ex ornithologorum observationibus et publicationibus eas adducimus, quæ a COLOMANNO LÁZÁR, JOSEPHO NAGY, JOANNE CSATÓ et COLOMANNO CHERNEL oriuntur. Comes CAROLUS FORGÁCH anno 1872 in arce sua Ghymes observationes facere cœpit, easque per 40 annos continuavit.

Systemate quodam usus OTTO HERMAN primus observationes fecerat; principio non ita sæpe in urbe Kolozsvár, tum anno 1867 in pago Gyeke, anno 1868 in pago Mezőzáh exactas, quasi pro exemplari valentes et adnotationibus meteorologicis instructas.

Tamen observationibus his seorsim factis nova ætas ornithologiæ Hungariæ constitui non potuit: ab viris doctis exteris factum est, ut hæc constitueretur. Liber PALMÉN-is anno 1874 lingua Suecica, anno 1876 lingua Germanica editus de itinere, quo aves migrantes cederent, viros doctos eius ætatis maxime incitabat. Quamquam nostrates librum hunc fortasse ne noscere quidem cupiebant, tamen casu accidit, ut liber hic ad promovendam ornithologiam Hungaricam plurimum valeret. Liber PALMÉN-is non ab omnibus probabatur maximeque ei adversabatur EUGENIUS ALEXANDER HOMEYER, qui anno 1878 una cum ALFREDO BREHM principem hereditarium RUDOLPHUM in itineribus ornithologicis memorabilibus per Hungariam factis comitabatur. PALMÉN avium migrationes angusta fronte, HOMEYER autem lata fronte fieri affirmabat et adiecit theoriam de migrationibus angustæ frontis solum propter paucitatem observatorum oriri potuisse. Si stationes densius collocatæ avium migrationes observarent, statim apparere aves ubique locorum migrare, neque solum itinera angusta ab PALMÉN-e demonstrata sequi. Cum vehementissime de hac re disceptaretur, tum HOMEYER principem hereditarium comitabatur et ideo, quamquam hoc ab nemine nar-

trónörökös ötletének a forrása, mely szerint az egész világot átfogó megfigyelő hálózatot kellene létesíteni a vita eldöntésére, az eddig ismeretlen és kifürkészhetetlennek minősített rejtvény megoldására.

A mi másnál csak merész és megvalósíthatatlan ábránd maradt volna, azt a királyfi, ha nem is teljesen, és, tragikus halála következtében, nem is tartósan, de mégis meg tudta valósítani a P. I. O. C. (Permanentes Internationales Ornithologisches Comité = Állandó Nemzetközi Madártani Bizottság) megteremtése révén. Ránk nézve ebből a nagyfontosságú akzióból két igen jelentékeny eredmény háramlott: az egyik a szakornithologusokból álló első megfigyelő hálózat létesítése, melyről már fentebb volt szó, a másik pedig a nemzetközi madártani kongresszusok intézményének szervezése. Az első kongresszusokat RUDOLF iránt való hódolattól a monarchiában tartották; az elsőt 1884-ben Bécsben, a másodikat 1891-ben Budapesten. A mint már jeleztem, ebből a kongresszusból sarjadt ki az újabb madártan terebélyes fája. Ezen korszakalkotó tevékenysége mellett azonban RUDOLF a szigorúan vett szakirodalom terén is sikerrel működött. Utazásai alkalmával számos ornithologiai Eldorádót ismert meg; ezekről szóló közleményei (1321, 1322) főleg ritkább ragadozó madaraink elterjedési és fészkelési viszonyaira nézve maradandó értékű kútforrást szolgáltattak.

Rátérve már most a kongresszusra, elsősorban az előkészítő munkálatokat kell főlemlíteni, a melyek már maguk is igen jelentős eredményekkel jártak. HERMAN OTTÓ mint az előkészítő bizottság előadója állította össze a programot, melynek legjelentősebb pontjai voltak:

1. A tudományosan megállapított magyar orniszra vonatkozó adatok összeállítása.

2. A magyar ornisz kiállítása.

3. Mintamegfigyelés 1890-ben.

4. Megfigyelési Szabályzat kidolgozása.

E program-pontok megvalósítása érdekében rendkívül élénk és jelentős munkálatok indultak meg, a melyekből HERMAN OTTÓ vezetése alatt főleg CHERNEL ISTVÁN, FRIVALDSZKY JÁNOS, LOVASSY SÁNDOR és MADARÁSZ GYULA vették ki részüket.

A kongresszusra készült munkák a következők voltak:

HERMAN OTTÓ a magyar madártan multjának legfényesebb korszakát mutatta be PETÉNYI SALAMON JÁNOS életrajzával (708, 709), egyúttal vázolta azokat a tragikus körülményeket, melyek e legkiválóbb kutatónk érvényesülését, s ezzel a magyar madártan fejlődését is meggátolták.

ratur, tamen putari potest, propter hunc convictum principem hereditarium consilium cepisse, ut stationes per orbem terrarum constituerentur ad quæstionem solvendam et ad rem adhuc obscuram illustrandam.

Rem alioquin difficilem regis filius, quamquam non perfecte et diuturne — nam præmatura morte ereptus est — tamen exsequi potuit et P. I. O. C. (Permanentes Internationales Ornithologisches Comité = Consilium permanens omnium gentium ornithologicum) constituit. Ex hac re duo ad nos commoda pervenerunt: primum quod stationes ex ornithologis peritis ad observandum constitutæ sunt; alterum, quod congressus omnium gentium ornithologici fieri cœperunt. Horum primi, ut gratiæ RUDOLPHO agantur, in monarchia nostra sunt celebrati et quidem primus anno 1884 Vindobonæ, secundus anno 1891 Budapestini. His congressibus factum est, ut iam supra annotavi, ut ornithologia nostra recentissimæ ætatis nasceretur. Interea RUDOLPHUS etiam libros eius generis edidit, quibus se artis ornithologiæ peritissimum probavit. In itineribus loca complura, avium multitudine plena invenit. Quæ de his conscripsit, non minus quam ea, quæ de nidis et regionibus raptatorum, rarius occurrentium publicaverat, nobis fontis loco sunt.

Ut ad ipsum congressum redeam, primum opera præparantia adduco, quæ iam ipsa multa commoda secum ferebant. OTTO HERMAN, consilii præparantis relator, programma composuit, cuius capita nobiliora sunt:

1. Res, quæ se ad aves Hungariæ certe stabilitas pertinent, colliguntur.

2. Exhibitio avium Hungaricarum.

3. Quomodo anno 1890 observationes fierent, demonstratur.

4. Præcepta ad observationes faciendas.

Quæ capita ut conficerentur, ductore OTTO-NE HERMAN-O maxime operam dabant STEPHANUS CHERNEL, JOHANNES FRIVALDSZKY, ALEXANDER LOVASSY et JULIUS MADARÁSZ.

Libri pro congressu confecti sunt hi:

OTTO HERMAN ætatem illustrissimam ornithologiæ Hungariæ temporum priorum produxit vitam JOANNIS SALOMONIS PETÉNYI-I conscribendo (708, 709), simul proposuit, quibus rebus tristissimis investigator iste noster nobilissimus in suo conatu prohibitus esset, cum ornithologiam Hungaricam promovere vellet.

FRIVALDSZKY JÁNOS *Aves Hungariæ* címen (352) összeállította a magyarországi madarak jegyzékét, melybe csakis azok a fajok vétettek föl, a melyekről valamely muzeumban hiteles, vagy legalább akkoriban hitelesnek tartott példány igazolta az országban való előfordulását. Ez a körülmény avatja a magyar madárfaunára vonatkozó alapvető munkává, melynek jelentőségét még növelte a latin nyelven való megjelenése, mert így a külföld is fölhasználhatta. Összesen 325 fajt mutatott ki a szűkebb értelemben vett Magyarországról; egy-két esetet leszámítva, azonban még teljesen mellőzte a szubspezieseket.

A magyarországi ornisz kiállítása ügyében CHERNEL ISTVÁN és MADARÁSZ GYULA rengeteg munkát végezett az anyag összegyűjtésében. A kiállításhoz MADARÁSZ írt *Magyarázót* (1047). A madarak mellett oologiai kiállítás is volt, melynek összeállításában CERVA FRIGYES és LOVASSY SÁNDOR működött közre; utóbbi írta hozzá a katalógust (1017).

A madárvonulás megfigyelésére vonatkozó *csabályzat*-ot is elkészítette a bizottság (1788).

A *mintamegfigyelést* 1890-ben hajtották végre. A négy legfontosabb állomást, az úgynevezett dunántúli diagonálist HERMAN OTTÓ (Balaton, Tótszentpál), CHERNEL ISTVÁN (Velencei tó, Dinnyés), MADARÁSZ GYULA (Fertő, Hegykő) és SZIKLA GÁBOR (Drávatorok) látta el. A többi résztvevő a következő volt: BUDA ÁDÁM Reá, CSATÓ JÁNOS Nagyenyed, CZYK EDE Fogaras, FÁSZL ISTVÁN Sopron, GEYER GYULA Igló, GREISIGER MIHÁLY Szepesbéla, HÖNIG ISTVÁN Sövényháza, KIMAKOVICZ MÓR Nagyszében, KOCYÁN ANTAL Zuberencz, KUHN LAJOS Nagyszentmiklós, KUNSZT KÁROLY Csallóközsomorja, LAKATOS KÁROLY Horgos, MEDREZKY ISTVÁN Ungvár. A megfigyelésben BEDŐ ALBERT rendeletére résztvettek ezúttal először a *magyar királyi Erdőhatóságok* is. A megfigyelések adatait a tavaszi vonulásra vonatkozó történeti anyaggal együtt HERMAN OTTÓ dolgozta föl és adta ki (711, 712), a mivel megvetette a magyar ornithophæologiai kutatások alapját.

A kongresszus lefolyásáról kiadott *Főjelentés* a honi szerzők — BUDA, CHERNEL, CSATÓ — faunisztikai közlésein kívül (173, 239, 316) a kongresszussal kapcsolatosan rendezett kirándulásokról szóló útleírások egy részét is tartalmazza. Ilyeneket írt LEVERKÜHN (974), SCHAEFF (1340) és TSCHUSI (1377). Kívülök mások is közöltek ily útleírásokat, így TALSZY (1480) és TAMÁSSY (1481), főleg pedig HOMEYER SÁNDOR (756, 757) és LIBURNAI LORENZ LAJOS (1005, 1006); a két utóbbi a következő évben újabb tanulmányútra jött Magyarországra.

JOANNES FRIVALDSZKY indicem «Avium Hungaricarum» composuit (352) in quem eas species solas recepit, quæ exemplari certo, vel tum pro certo putato musæi alicuius comprobatae sunt; quem ob rem liber is nobis fontis loco est, auctoritatemque eius magis auget, quod lingua Latina editus est, ita ut eo exteri quoque uti possent. Species 325 in Hungaria propria enumerat, subspecies autem pæne omnino neglexit.

De avibus Hungariæ exhibendis STEPHANUS CHERNEL et JULIUS MADARÁSZ maxime meriti sunt materiam colligendo. Exhibitionem MADARÁSZ interpretabatur (1047). Præter aves ova quoque exhibita erant, quibus colligendis FRID. CERVA et ALEXANDER LOVASSY operam navabant. Catalogum (1017) LOVASSY conscripserat.

Et præcepta, quomodo avium migrationes observandæ essent, a consilio confecta sunt (1788). Observatio, quæ quasi pro exemplo esset, anno 1890 facta est. In stationibus quattuor, quæ maximi momenti erant, in diagonali Transdanubiano erant OTTO HERMAN (Balaton, Tótszentpál), STEPHANUS CHERNEL (Lacus apud pagum Velence, Dinnyés), JULIUS MADARÁSZ (Fertő, Hegykő), GABRIEL SZIKLA (Drávatorok). Observatores ceteri erant: ADAM BUDA (Rea), JOANNES CSATÓ (Nagyenyed), EDUARDUS CZYK (Fogaras), STEPHANUS FÁSZL (Sopron), JULIUS GEYER (Igló), MICHAEL GREISIGER (Szepesbéla), STEPHANUS HÖNIG (Sövényháza), MAURUS KIMAKOVICZ (Nagyszében), ANTONIUS KOCYAN (Zuberencz), LUDOVICUS KUHN (Nagyszentmiklós), CAROLUS KUNSZT (Csallóközsomorja), CAROLUS LAKATOS (Horgos), STEPHANUS MEDREZKY (Ungvár). Observationes iussu ALBERTI BEDŐ institutæ erant etiam — tum primum — in territoriis præfecturarum regiarum silvarum. Ea, quæ observata sunt, simul cum rebus ad migrationem vernam pertinentibus OTTO HERMAN collegit et edidit (711, 712), qua re investigatoribus ornithophæologicis viam monstravit. Relatio summa, de congressu edita, præter scripta nostratum (BUDA, CHERNEL, CSATÓ) ad faunam avium pertinentia (173, 239, 316), partim descriptiones quoque earum excursionum continet, quæ congressus tempore factæ sunt. Tales scriperunt: LEVERKÜHN (974), SCHAEFF (1340) et TSCHUSI (1377). Præter hos alii quoque descriptiones tales ediderunt, ut TALSZY (1480) et TAMÁSSY (1481), præcipue autem ALEXANDER HOMEYER (756, 757) et LUDOVICUS LORENZ de LIBURNAI (1005, 1006), qui anno insequenti studiorum causa iterum in Hungariam pervenerunt. LORENZ

LORENZ azonkívül összeállította a bécsi cs. k. udvari muzeumban levő magyar származású madarak jegyzékét (1007).

A kongresszust előkészítő, továbbá az annak következtében létrejött munkálatoknak eme vázlatos ismertetéséből látható, hogy milyen nagy erővel indult meg Magyarországon a madártani kutatás. Csak arra a vezető férfúra volt szükség, a ki egyrészt biztosítani tudja az eddigi eredményeket, másrészt a szétszórtan működő erők egyesítésével az intenzivebb fejlődést is megindítsa. Ez a férfiú HERMAN OTTÓ volt, a ki a kongresszus nagy sikerei alapján megbízást kapott oly állami intézmény szervezésére, mely a magyar madártan művelését szolgálja, elsősorban a madárvonulás tünetényét kutassa. Így kelt életre 1893 őszén CSÁKY ALBIN gróf akkori kultuszminiszter rendeletére a *Magyar Ornithologiai Központ*, mely 1901-ben DARÁNYI IGNÁC minisztersege idejében a Földművelésügyi Miniszteriumnak madártani kérdésekben szakvéleményt adó intézetévé szerveztett át. A madárvédelemnek nemzetközi szervezése az újabb időben oly méreteket öltött, hogy a miniszteriumok már nem nélkülözhetnek oly intézeteket, melyek ebben a kérdésben szakvéleményt adhatnak. Ez az oka, hogy az Északamerikai Egyesült-Államok példájára, melyet elsőnek Magyarország követett, ma már a legtöbb európai államnak van ilyen, vagy ehhez hasonló intézete.

Az intézet megalapítása után fokozatos szervezése és fejlesztése következett s HERMAN OTTÓ legjelentősebb ornithologiai ténykedésének éppen ez intézetnek előre nem is sejtett arányokban való fölvirágztatását kell tekinteni.

Első dolga volt a madárvonulás megfigyelésére szolgáló hálózatnak a szervezése, a mely folytonosan bővülve új tagokkal és föladatokkal mind a mai napig működik, a mi eddigelé az egész világon egyedül álló jelenség. A megfigyelő hálózat kiterjed az egész ország területére s nem merül ki a madártan jelenségeinek éber szemmeltartásában, hanem társadalmi téren is eredményes propagandát csinál a madártannak s ezzel együtt a mai korszak egyik vezető eszméjének, a természet-tudományi művelődésnek. A megfigyelők névsora, a kik huzamosabb időt töltöttek a magyar madártan szolgálatában, a következő: ALMÁSSY György dr., BARTHOS Gyula, BITTERA Gyula, BODNÁR Bertalan, BOROSKAY János, BUDA Ádám, CHERNEL István, CSATÓ János, CZYNK Ede, ERTL Gusztáv, FÁSZL István, FERNBACH Károlyné, FORGÁCH Károly gróf, Dr. FROMM Géza, GRETZMACHER Gyula, GREISIGER Mihály dr., HAJDU István, HAUER Béla, HAUSMANN Ernő, HEGY-

prætereā composuit indicem earum avium musæi aulæ cæs. reg. Vindobonensis, quæ in Hungaria sunt repertæ (1007).

Iam ex summario hoc librorum, qui partim ante congressum editi, partim propter eum scripti sunt, videri potest, quantopere apud nos studia ornithologica corroborari cœpissent. Viro tantum egebamus, qui et parta conservare et viribus, quæ dissipatæ erant, unitis res ornithologiæ magis augere posset. Talem se præbuit OTTO HERMAN, cui post eventus prosperos congressus publice est mandatum, ut institutum in usum ornithologiæ Hungariæ constitueret, quod imprimis avium migrationes observaret. Ita vere anni 1893 iubente Comite ALBINO CSÁKY, qui tum rebus religionis et institutionis scholarum in Hungaria præerat, *Centrale Ornithologiæ Hungariæ* est constitutum, quod postea ab anno 1901 auxiliante IGNATIO DARÁNYI eorum temporum agriculturæ ministro regio Hungarica ita commutabatur, ut illud viri, agriculturam Hungaricam administrantes, in omnibus rebus, ad aves pertinentibus consulere deberent. Res enim ad tutelam avium pertinentes recentioribus temporibus tanti momenti se præbebant, ut ministeria statuum carere non possent institutis, quæ quæstiones huc pertinentes diluerent. Quo factum est, ut post exemplum Statuum-Unitorum in America septentrionali, quod primum Hungaria est secuta, iam plurimæ respubiicæ Europæ instituta vel eiusmodi, vel huius similia haberent.

Institutum nostrum conditum postea HERMAN ordinavit et gradatim auxit, quibus rebus optime de ornithologia meritis est.

Primum id egit, ut stationes ad migrationes avium observandas constituerentur, quæ semper auctæ semper nova et maiora sibi proposuerant, et hodie quoque exstant, cuius exemplum nullum invenitur. Stationes hæ ubique in regno nostro reperiri possunt, nec solum aves diligenter observant, sed litteras in vulgus efferunt, et hominum animos ad studium rerum naturæ incitant, quæ studia hodie maxime florent et plurimum valent. Observatores, qui per longius tempus operam suam ornithologiæ Hungariæ navabant sunt: GEORGIUS ALMÁSSY, JULIUS BARTHOS, JULIUS BITTERA, BARTHOLOMÆUS BODNÁR, JOANNES BOROSKAY, ADAM BUDA, STEPHANUS CHERNEL, JOANNES CSATÓ, EDUARDUS CZYNK, GUSTAVUS ERTL, STEPHANUS FÁSZL, CAROLI FERNBACH coniunx, COMES CAROLUS FORGÁCH, GEISA FROMM dr., JULIUS GRETZMACHER, MICHAEL GREISIGER, STEPHANUS HAJDU, BÉLA HAUER, ERNESTUS HAUSMANN, D. HEGYMEGHY, JOSEPHUS KIRCHNER, ANTONIUS

MEGHY DEZSŐ, KIRCHNER JÓZSEF dr., KOCYÁN ANTAL, KOSTKA LÁSZLÓ, KÜLLEY JÁNOS, LAKATOS KÁROLY, LINTIA DÉNES, LOVASSY SÁNDOR dr., MAJLÁTH JÓZSEF gróf, MAUKS KÁROLY dr. és VILMOS, MEDREZKY ISTVÁN, MESZLENY BENEDEK és PÁL, MENESDORFER GUSZTÁV, MOLNÁR LAJOS és GYULA, MÜLLER PÉTER, NAGY JENŐ dr., NÉHER BÉLA, OSZTIÁN KÁLMÁN, PAWLAS GYULA, PFENNIGBERGER JÓZSEF, PLATTHY ÁRPÁD, RADVÁNSZKY KÁLMÁN báró, RÁCZ BÉLA, RADEZKY DEZSŐ, SCHENK HENRIK, STETTNER MARKÓ, SZABÓ GYÖRGY, SZALAY L. E., SZLÁVY KORNÉL dr., SZEŐTS BÉLA, SZEMERE LÁSZLÓ, SZOMJAS GUSZTÁV, TEODOROVITS FERENCZ, WACHENHUSEN ANTAL stb.

A szakmegfigyelők mellett a m. kir. Erdőhatóságok is figyelik a madárvonulást. Igaz, hogy csak az ismertebb fajokra terjeszkednek ki, de viszont igen sok állomáson, mert a szervezet kiterjed az egész ország területére.

A megfigyelő hálózat szervezése egymagában még nem lett volna elegendő. HERMAN OTTÓ más nemzetek régibb kísérletei alapján jól tudta, hogy az ilyen szervezet csak akkor életrevaló, ha a megfigyeléseket nemcsak gyűjtik, de föl is dolgozzák, közre is adják. Gondoskodott ennél fogva a beküldött megfigyelések évi földolgozásáról. Az első földolgozó GAAL GASZTON volt, a maig is alkalmazásban levő módszer megalapítója; a későbbi földolgozók SCHENK JAKAB, VEZÉNYI ÁRPÁD, GRESCHIK JENŐ dr., LAMBRECHT KÁLMÁN dr. A meteorológiai viszonyokat a vonulással kapcsolatban számos alapvető dolgozatban HEGYFOKY KABOS kutatta.

A rendszeres megfigyelő hálózaton kívül 1898-ban és 1899-ben közel 5000, főleg a tanítóságból kikerült megfigyelő észlelte a füsti fecske érkezését és távozását. Az egész világon egyedül álló kísérlet sok tanulságot szolgáltató adathalmazát GAAL GASZTON (576, 577) és PUNGUR GYULA (1239, 1240) dolgozta föl.

Mindezeknek a munkáknak a publikálására és propagálására, úgy itthon, mint a külföldön, 1894-ben megalapította az «*Aquila*» folyóiratot, melyben nemcsak magyarul, hanem párhuzamos szövegben egy világnyelven (többnyire németül) is jelentek meg a közlemények. Az immáron XX-ik évfolyamát elért folyóirat nemcsak idehaza, hanem az említett körülmény folytán a külföldön is hatalmas tényezője lett a magyar madártan fejlődésének.

Úgy a vonulási jelentések földolgozásánál, mint a folyóirat szerkesztésénél csakhamar nagyon is érezhetővé vált az egységes magyar nomenklatura, továbbá a teljes magyar ornithografiának a hiánya. Mind a kettő nélkülözhetetlen kelléke volt a további fejlődésnek s HERMAN OTTÓ kezdeményezé-

KOCYÁN, LADISLAUS KOSTKA, JOANNES KÜLLEY, CAROLUS LAKATOS, DIONYSIUS LINTIA, ALEXANDER LOVASSY, COMES JOSEPHUS MAJLÁTH, CAROLUS et GUIL. MAUKS, STEPHANUS MEDREZKY, BENEDICTUS MESZLENY, PAULUS MESZLENY, GUSTAVUS MENESDORFER, LUDOVICUS et JULIUS MOLNÁR, PETRUS MÜLLER, EUGENIUS NAGY, BÉLA NÉHER, COLOMANNUS OSZTIÁN, JULIUS PAWLAS, JOSEPHUS PFENNIGBERGER, ÁRPÁD PLATTHY, COMES COLOMANNUS RADVÁNSZKY, BÉLA RÁCZ, DESIDERIUS RADEZKY, HENRICUS SCHENK, MARCUS STETTNER, GEORGIUS SZABÓ, L. E. SZALAY, CORNELIUS SZLÁVY, BÉLA SZEŐTS, LADISLAUS SZEMERE, GUSTAVUS SZOMJAS, FRANCISCUS TEODOROVITS, ANTONIUS WACHENHUSEN etc.

Præter observatores disciplinæ peritos et præfecti regii silvarum aves observant. Hi species magis cognitas respiciunt, stationesque permultas per totum regnum habent.

OTTO HERMAN autem exemplis exterorum edoctus, bene sciebat eiusmodi compages stare non posse, nisi ea, quæ ab eis observata sunt, non solum colligentur, sed etiam conficiantur. Itaque operam dabat, ut observata conficerentur. Confectorum primus erat GASTON GAAL, cuius vestigia et exemplum postea secuti sunt JACOBUS SCHENK, ÁRPÁD VEZÉNYI, EUGENIUS GRESCHIK, COLOMANNUS LAMBRECHT. Scripta complura perfecta de rebus meteorologicis postea KABOS HEGYFOKY edidit.

Præter has stationes ordinarias anno 1898 et 1899 viri fere 5000, precipue præceptores omnes, adventum et decessum Hirundinum rusticarum observabant. Ea, quæ de hac re, cuius exemplum nusquam alibi est, relata sunt, GASTON GAAL (576, 577) et JULIUS PUNGUR (1239, 1240) confecerant.

Ad hæc opera publicanda et domi forisque propaganda ephemeridem, quæ «*Aquila*» inscribitur anno 1894 OTTO HERMAN edere cœpit, cuius publicationes lingua Hungarica et simul aliqua alia communi lingua scriptæ sunt, quo fit, ut ephemeris hæc, quæ iam per viginti annos prodit, non solum apud nos sed etiam apud exteros multum ad promovendam ornithologiam valeret.

Et in conficiendis relationibus de migrationibus factis, et in ephemeride scribenda magnopere desiderabatur æquabilitas nomenclaturæ Hungaricæ et ornithographia plena Hungarica, sine quibus procedi non poterat. Constantia OTTO-nis HERMAN-i nullum laborem recusantis factum est, ut

sének, egyuttal az ő céltudatos, nehézségek előtt meg nem hátráló munkájának köszönhető, hogy a két alapvető mű aránylag rövid idő alatt elkészült. Előbb a «*Nomenclator Avium Regni Hungariæ*» (1114) jelent meg 1898-ban. Ebben föl van sorolva a teljes magyar madárfauna, még pedig, a mi különösen fölemlítendő, *ezúttal első ízben a földrajzi változatok és subspeciesek figyelembevételével*; megállapítja egyuttal egységes magyar nomenklaturáját is. A munka HERMAN OTTÓ vezetése alatt készült s ő szolgáltatta a nyelvi anyag jelentékeny részét. CHERNEL ISTVÁN érdeme a szisztematikus rész összeállítására. A magyar nomenklatura rendkívül becses történeti anyagát PUNGUR GYULA szolgáltatta. Az első magyar ornithografia 1899-ben jelent meg. A színes képekkel díszített nagy művet HERMAN OTTÓ közbenjárásával a m. kir. Földmivélsügyi Minisztérium adta ki. Szerzője CHERNEL ISTVÁN (260), aki a Minisztérium intenczióinak figyelembevételével «a gazdasági jelentőségre való különös tekintettel» írta meg a magyar madártan fejlődésére oly termékenyítő hatást kifejítő nagy művét.

A nagyszabású és korszakalkotó szervezési munkálatok mellett HERMAN OTTÓ jelentős szakirodalmi tevékenységet is fejtett ki. Különösen a madár-vonulás kutatásában követendő módszerről írt számos irányjelölő tanulmányt (713, 714). Teljesen új csapáson halad a *tarvarjú*-nak honi előfordulását bizonyító értekezése (716—719). A szigorúan vett tudományos munkálatok mellett, híven a már pályája kezdetén fölvetett irányához, a szak népszerűsítését se tévesztette szem elől. Ezt az irányt szolgálta a madarak hasznáról és káráról szóló nagyhatású könyvecskéje (715), melynek első kiadása 1901-ben jelent meg. Azóta több új és bővített kiadást, továbbá német és angol fordítást is ért meg.

Az újonnan alapított intézet, melynek a periferiákon oly nagy megfigyelői státusa volt, természetesen megfelelő tisztviselők nélkül se maradhatott. Ezen a téren is érvényre jutott HERMAN OTTÓ-nak az a törekvése, mely mindenütt a fejlesztés elvét szolgálta. Fokozatosan oly tisztviselői kart szervezett, hogy idővel a madártan újszólván minden fontosabb részének művelésére jutott arravaló munkaerő.

A Magyar Ornithologiai Központ legrégebbi tisztviselője volt PUNGUR GYULA, a ki 1907-ben bekövetkezett haláláig a szervezés segédmunkáinak, továbbá az intézet adminisztratív teendőinek ellátásán kívül a madarak magyar tudományos nomenklaturájának megállapításával szerzett magának érdemeket. A szorosabban vett szakirodalom terén a füstű fecske 1898. évi elvönulására vonatkozó tömeges megfigyelési adatok földolgozása említendő (1239, 1240).

liber uterque brevi in publicum prodiret. Prior editus est *Nomenclator avium regni Hungariæ* (1114) anno 1898, quo libro avifauna tota Hungarica producitur, nomenclatura eius constituitur, et quidem ita, ut — tum primum — et varietates geographicæ et subspecies respicerentur. Operi conficiendo OTTÓ HERMAN præerat, is magnam partem nominum Hungaricorum præbebat; partem systematicam STEPHANUS CHERNEL componebat; materiam historicam nomenclaturæ Hungaricæ maximi æstimandam JULIUS PUNGUR colligebat. *Ornithographia prima Hungarica tabulis pictis illustrata* anno 1899, intercedente OTTÓ-NE HERMAN-O, impensis ministerii Hungarici res agriculturæ administrantis prodiit. Auctor eius est STEPHANUS CHERNEL (260), qui et consilia ministerii, et commoda agriculturæ respiciens opus hoc magnum composuit, quod ornithologiæ Hungaricæ magnopere prodest.

Cum hoc modo omnia moveret et ordinaret novamque ætatem compararet, OTTÓ HERMAN nec scribendo defuit. Demonstrabat, quomodo avium migrationes observandæ essent (713, 714), nova ratione probat *Geronticum eremitam* apud nos habitavisse (716—19). Sed præter opera litteraria magis ad disciplinam pertinentia, nec litteras in vulgus efferre desierat, et hoc iam a principio fecerat. Ita libellum de utilitate avium et damnis ab eis factis anno 1901 edidit (715), qui postea auctus sæpius editus et in Anglicam et Germanicam linguam conversus est.

Institutum novum, quod per regnum totum tantam multitudinem observatorum habebat, officiales desiderabat, et OTTÓ HERMAN tales viros asciscere studebat, ut postea fere quæque pars ornithologiæ gravissima cultorem suum in instituto haberet. Officialis veterimus Centralis ornithologici Hungarici erat JULIUS PUNGUR, qui usque ad annum 1907, quo mortuus est, operibus subsicivis ordinandi functus erat, institutum administrabat et nomenclaturam Hungaricam avium componebat. Præterea, — et hoc iam ad disciplinam pertinet, — observationes de decessu *Hirundinum rusticarum* anno 1898 factas confecit (1239, 1240).

GASTON GAÁL de GYULA, qui se sua sponte ad institutum adiunxerat, demonstrabat, quo modo

Gyulai GAAL GASZTON az intézethez önkéntesen csatlakozva megalapította a madárvonulási adatok földolgozásának módszerét. Az 1894—97. évi földolgozásokon kívül (1113, 569—574) a füsti fecske 1898. és 1899. évi érkezésére vonatkozó tömeges megfigyelési adatokat dolgozta föl (576, 577). Ezek mellett a maga nemében páratlan anyagot gyűjtött össze a magyar madártani irodalomról, melynek kéziratát (1800) ebben a munkámban is a szerző kegyes engedélyével minden korlátozás nélkül felhasználhattam, a miért ezen a helyen is hálás köszönetet mondok. A sajnos még befejezetlen műben minden egyes irodalmi forrás tartalma szerint ismertetve és megfelelően osztályozva van, úgy hogy nélkülözhetetlen segédkönyve volna mindenkinek, a ki a magyar madártannal bármi vonatkozásban foglalkozik. Fontos közleményei vannak ezenkívül a Balaton kevéssé kutatott madárvilágáról. Számos ritkább fajnak az előfordulását ő bizonyította be elsőnek (575, 578—581, 1709).

CSÖRGEY TITUS a magyar madártani kutatás megbecsülhetetlen értékű kincseit tette hozzáférhetővé PETÉNYI hátrahagyott iratainak szakavatott földolgozásával (356—361, 364, 365). Beható tanulmányt írt a magyarországi ölyvekről (366, 367). Elévülhetetlen érdeme azonban a magyar madárvédelemnek úgy elméleti, mint gyakorlati megalapozása (368—371). Elismert kiváló madár-illusztrátor.

SCHENK JAKAB működése a madárvonulás kérdésének elméleti és kísérletezési tanulmányozására terjed ki (1343—1364). E mellett faunisztikai (1368—1371, 1374, 1375, 1379—1381, 1384, 1385, 1759—1762) és oekológiai irányú (1372, 1373, 1382, 1383) tevékenységet is fejt ki s figyelemmel kíséri az országot érintő madárinváziókat, hogy megörökítse azokat a jövő madártani kutatás számára (1366, 1367, 1390—1394, 1399).

GRESCHIK JENŐ dr. főként a madarak mikroszkópiai anatómiáját műveli; értékesek a Szepességre vonatkozó faunisztikai közlései (598—607, 610, 611) s hazai ragadozó madaraink gyomor- és köpettartalom vizsgálatai (615, 616).

LAMBRECHT KÁLMÁN dr. Magyarország fosszilis madár-faunáját kutatja (1724—1729).

A külső munkatársak közül CSIKI ERNŐ a rovar-evő (341—354), THAISZ LAJOS és LÓSY JÓZSEF a növényevő madarak gyomortartalmának vizsgálataival foglalkozik.

HERMAN OTTÓ mellett a magyar madártan harmadik korszakának legjelentékenyebb ornithologusai CHERNEL ISTVÁN és MADARÁS GYULA dr.

CHERNEL ISTVÁN ornithológiai pályája már az előző korszakban kezdődött. Már elejétől fogva a

observationes de avium migrationibus conficiendae essent. Praeter confectiones earum observationum, quae intra annos 1894—97 factae sunt, (1113, 569—74) eas quoque confecit, quae ad adventum Hirundinum rusticarum anno 1898 et 1899 pertinebant (576, 577). Praeterea admirabilem materiam ad litteraturam ornithologicam Hungaricam pertinentem collegerat, mihi quoque copiam fecerat, ut eius manuscriptum (1800) in usum meum verterem, pro quo officio ei et nunc gratias ago maximas. Hoc manuscripto nondum perfecto scripta adducta in classes distribuuntur, argumenta eorum narrantur, ita ut perfectum et editum magnopere quemcunque adiuveret, qui alicui parti ornithologiae Hungaricae operam navaret. Nonnulla, non levia, praeterea de avibus lacus Balaton parum investigatis edidit et quasdam species rariores apud nos inveniri posse primus demonstrabat (575, 578—581, 1709).

TITUS CSÖRGEY optime de ornithologia Hungarica meritis est manuscriptis PETÉNYI-i conficiendis et edendis (356—361, 364, 365). Buteoninas Hungariae perite tractavit (366—367). Praeterea et scriptis et factis elaboravit, ut tutela avium nostrarum institueretur (368—371). Optimus avium pictor est.

JACOBUS SCHENK de migrationibus avium scripsit (1343—1364), deinde res ad faunam et oecologiam pertinentes edidit (1368—1371, 1374, 1375, 1379—1381, 1384, 1385, 1759—1762), invasiones avium observat et in usum ornithologiae annotat (1366, 1367, 1390—1394, 1399).

EUGENIUS GRESCHIK praecipue anatomiae microscopicae avium operam navat. Non sunt negligenda, quae de fauna comitatus Scepusiensis (598—607, 610, 611), deinde elucubrationes, quas de contentu ventriculorum et globorum evomitum raptatorum nostrorum edidit (615, 616).

COLOMANNUS LAMBRECHT fossilem faunam avium Hungariae tractat (1724—1729).

Praeter hos internos et cooperatores externi amplificandae notionem de avibus; sic ERNESTUS CSIKI ventriculos avium ex insectis viventium (341—354), LUDOVICUS THAISZ et JOSEPHUS LÓSY ventres avium ex vegetabilibus viventium investigant.

Praeter OTTO-nem HERMAN ut celeberrimos ornithologos tertiae aetatis ornithologiae Hungaricae adducimus STEPHANUM CHERNEL et JULIUM MADARÁS.

faunisztikai és oekológiai irányt művelte. Számos közleménye tartalmaz a magyar madárfaunára vonatkozó értékes adatokat (215, 216, 218, 221, 228—230, 234, 237, 239, 240, 244, 245, 246, 249—251, 256—258, 262, 263, 267, 26S, 270—275, 279, 280) s különösen kiemelendők a Velencei-tó ritka madárvilágát ismertető cikkei (219, 222, 231, 232, 233, 235, 248), melyek nyomán teljesen megváltozott egyes ritkább madárfajaink előfordulásáról szóló tudásunk. Első volt, a ki megírta a magyar madártan történetét (224—226) és összeállította a teljes magyar madártani irodalmat (227). Legjelentékenyebb munkái, melyekkel maradandó helyet biztosított magának a magyar madártan történetében: *Magyarország Madarai* (260) és a madarak leírása a BREHM-féle *Állatok Világa* című műben (269). Előbbi műve a hosszú ideig hiába várt első magyar ornithografia, Magyarország teljes madárvilágának ismertetése. A nagy munka teljesen kora tudományos színvonalán áll, a mellett kiváló jóoldala, hogy a hazai madárvilágot nemcsak megismertetni, hanem egyúttal megszerettetni is tudja s evvel nagy lépéssel vitte előre Magyarország ornithologiai művelődését. Összesen 333 fajt és 42 alfajt ismertet mint hazánkban előfordulókat. Öt évvel később jelent meg második nagy munkája, a Madarak leírása BREHM világhírű *«Tierleben»*-jének magyarba átültetett kiadásában, melyben a nálunk honos fajokat teljesen önállóan tárgyalja. Ebben a legújabb eredmények alapján még pontosabban állapítja meg a magyar madárfaunát, egyúttal átnézetet nyújt az gyetemes madárfaunáról. Bár az eredeti munka főleg népszerűsítő s ugyanez a törekvése CHERNEL átdolgozásának, mégse tagadja meg magát benne a szakember, a ki eleget tesz a tudomány szigorúbb követelményeinek is, úgy hogy ez a munka is egyik mérföldköve a magyar madártan fejlődésének. Ez a körülmény indított arra, hogy ebben a munkámban is azt a tudományos rendszert és nomenklaturát alkalmaztam, melyet CHERNEL állapított meg, hogy evvel is mintegy jelképezem azt a színvonalat, melyet idáig elért a magyar madártan.

MADARÁSZ GYULA dr. ornithologiai működése szintén még az előző korszakban kezdődött. Első és eddig egyetlen ornithologusunk, a ki nemcsak a hazai, hanem az egyetemes madárvilágot is tanulmányozta s az utóbbi téren is elismert nevet vívott ki magának. Magyarország első madártani folyóiratának, a *«Zeitschrift für die gesammte Ornithologie»*-nak megalapítója, melyből azonban, sajnos, csak négy — 1884—1888 — évfolyam jelent

STEPHANUS CHERNEL iam ætate secunda ornithologiæ operam dabat et imprimis res ad faunam et oecologiam spectantes respiciebat, multaque non levia ad faunam spectantia edidit (215, 216, 218, 221, 228—230, 234, 237, 239, 240, 244, 245, 246, 249—251, 256—258, 262, 263, 267, 268, 270—275, 279, 280), in quibus præcipue ea extollimus, quæ de avibus rarioribus lacus, Velencei tó appellati, scripsit (219, 222, 231, 232, 233, 235, 248), quibus publicationibus ea, quæ de avibus rarioribus nostris adhuc comperta putabamus, commutavit. Primus historiam ornithologiæ Hungariæ conscripsit (224—226) et litteraturam plenam ornithologicam Hungaricam composuit (227). Libri præclarissimi, haud unquam ulli ornithologo Hungariæ spernendi sunt: De avibus Hungariæ (260) et descriptio avium in editione Hungarica de vita et moribus animalium secundum A. BREHM (269). Horum primus ornithographiam plenam Hungariæ, diu nequiquam speratam continet; quæ litteræ nostrorum temporum expetunt, explet; aves nostras non solum describit, sed etiam dilectu commendat, itaque ornithologiæ nostræ permultum prodest. Species 333 et sub-species 42 ex patria nostra adducit. Quinque annis postea in editione Hungarica operis celeberrimi BREHM's Thierleben descriptionem Avium elaboravit ita tamen, ut in tractandis eis speciebus, quæ apud nos quoque inveniuntur, suo arbitrio uteretur. In hoc libro res recentissimas respiciens diligentius faunam avium Hungaricam enumerat et faunam universam avium digerit. BREHM opere suo imprimis litteras in vulgus efferre volebat; idem facit et CHERNEL, ita tamen, ut ubique vir disciplinæ peritus cognosci posset, qui ea, quæ litteræ flagitant, nunquam omittat, quo facto opus suum nulli ornithologo Hungaro spernendum facit. His rebus ego adductus sum, ut hoc libro eodem systemate et nomenclatura uterer, qua CHERNEL usus est, ut hoc facto quoque demonstrarem ad quale fastigium iam ornithologia nostra pervenerit.

Etiam JULIUS MADARÁSZ ætate secunda ornithologiæ operam navare cœpit, unusque est inter ornithologos nostros, qui non solum faunam nostram, sed etiam faunam universam avium tractet et quidem ita, ut hæc re quoque excellat. Ephemeridem primam ornithologicam Hungariæ *«Zeitschrift für die gesammte Ornithologie»* in-scriptam condidit, cuius cursus annui quattuor proderunt (1884—1888). Multa, haud spernenda

meg. Számos értékes faunisztikai közlemény szerzője (1041—1069, 1071, 1072), kinek jelentékeny része van abban, hogy hazánk madárfaunája a mostani mértékben tisztázódott. Főműve az 1899-től 1903-ig megjelent *«Magyarország Madarai»* című könyve (1070), mely bő német nyelvű kiadvánnyal a külföldet is tájékoztatta hazánk madárvilágáról. Összesen 364 fajt és alfajt ír le, mint Magyarországon előfordulókat. MADARÁSZ e munkája éppen olyan alapvető jelentőségű, mint CHERNEL hasonló című könyve s a kettő együttesen alkotja azt a szilárd alapot, melyen sikerrel tovább fejleszthető a magyar madártani kutatás. A Nemzeti Muzeumban MADARÁSZ GYULA dr. mellett FÉNYES DEZSŐ dr. működik a madártan terén. Arad vidékének madártani viszonyairól szóló közleményein kívül (511—514, 1799) a véresék fokozatos kiszíneződésének törvényszerűségeit kutatta (1704a).

Kiválóbb ornithologusaink sorában ALMÁSSY GYÖRGY dr.-ról is meg kell emlékezni, ki nagy avatottsággal foglalkozott egyik legnehezebb kérdésünkkel, a *Matacilla flava* alakkörével (6) és értékes adatokat őrzött meg a millenáris kiállítás madártani anyagából (5). Csak sajnálni lehet, hogy dobrudsai tanulmányútja után többé nem foglalkozott a szakkal.

Örvendetes jelenség, hogy hazai ornithologusainkon kívül számos kiváló külföldi bűvár is foglalkozik a magyar madárfaunával, sok értékes adattal gyarapítva erre vonatkozó tudásunkat, különösen a subszpeciésekre nézve. A már említett TSHUSI-n kívül különösen fölemlítendő még HARTERT ERNŐ dr., kinek a palæarktikus madárfaunáról szóló vizsgálatai valósággal új korszakot jelentenek (661). Említésreméltók még KLEINSCHMIDT (847), HELLMAYR (689), PARROT (1208—1210), KOLLIBAY (860), EHMKE (453) idevágó közleményei.

A szisztematikus munkálatok sorában említendő még KOHAUT REZSŐ dr. madármeghatározó könyvecskéje (1715), a mely tulajdonképen FRIVALDSZKY enumerációja (552) determinálásokkal kibővítvé.

A faunisztikai és szisztematikai irány művelői mellett kevés számban oologusaink is voltak. Első volt közöttük LOVASSY SÁNDOR dr., kinek számos idevágó közleményét e tudományszakban a hazai viszonyokra alapvetőnek kell tekinteni (1008—1011, 1013—1015, 1017—1019). Már az előző korban méltatott működéséhez még föl kell említeni, hogy újabban a Balaton faunáját kutatja szép eredménnyel (1020, 1022, 1023). CERVA FRIGYES-nek számos új fölfedezést köszön a magyar oologia, különösen gazdag faunaterületek fölfedezését (199, 200, 201, 204, 1794). ERTL GUSZTÁV nagy oologiai gyűjteménye főleg a líptómegeyi orniszra vonat-

de fauna nostra edidit (1041—1069, 1071, 1072) et in cognoscenda fauna nostra avium non parvam laudem sibi paravit. Opus summum eius est, quod inscribitur «Magyarország madarai» (1070), intra annos 1899—1903 editum, cuius excerptum copiosum lingua Germanica editum exteros quoque de avibus nostris docet. Species et subspecies 364 ex patria nostra enumerat. Liber hic non est minoris momenti, quam liber CHERNEL-i supra adductus, hique duo libri quasi fundamento sunt futuris ornithologis. In musæo nationali præter JULIUM MADARÁSZ DESIDERIUM FÉNYES ornithologiæ operam dat. Præter aves, quæ in regione urbis Arad vivunt (511—514, 1799), hoc quoque investigabat, qua lege Tinnunculi colorem vestitus gradatim acciperent (1704a).

Inter ornithologos celebriores est adducendus GEORGIUS ALMÁSSY, qui peritissimum se præbuit, cum formas ad speciem Motacillæ flavæ pertinentes describeret et hanc quæstionem difficillimam solvere vellet (6); multa præterea, non levia, ad aves exhibitionis anno 1896 factæ pertinentia conservavit (5). Dolendum est, quod post iter suum, studii causa in Dobrudsam factum huic disciplinæ operam navare destitit.

Lætitia afficimur, quod præter ornithologos nostros etiam exteri viri docti faunæ nostræ avium operam dant, multaque nobis non negligenda imprimis de subspeciebus afferunt. Præter TSHUSI-um iam memoratum imprimis adducendus est ERNESTUS HARTERT, qui investigationibus suis ad faunam palæarcticam pertinentibus quasi novam ætatem aperuit (661). Adducendi sunt præterea KLEINSCHMIDT (847), HELLMAYR (689), PARROT (1208—1210), KOLLIBAY (860), EHMKE (453).

Inter opera systematica adducimus libellum ab RUDOLPHO KOHAUT scriptum (1715), enumerationem FRIVALDSZKY-i (552) continentem, clavibus ad determinationes auctum

Præter eos, qui faunæ et systemati operam dabant, oologos etiam habebamus, quorum primus est ALEXANDER LOVASSY, cuius scripta permulta, ad oologiam pertinentia, apud nos maximi momenti sunt habenda. (1008—1011, 1013—1015, 1017—1019). Hunc verum iam inter viros secundæ ætatis laudabamus, nunc adiicimus eum hodie faunæ lacus Balaton magno cum successu operam dare (1020, 1022, 1023). FRID. CERVA optime de oologia Hungarica meritis est, et regiones fauna copiosas invenerat (199, 200, 201, 204, 1794). Collectio magna oologica GUSTAVI ERTL-i imprimis faunam comitatus Líptó respicit (458, 459, 461—465, 1797). DIONYSIUS LINTIA in Hungaria meri-

kozott (458, 459, 461—465, 1797). LINTIA DÉNES Délmagyarországon (981, 992—997), SZEMERE LÁSZLÓ Zemplén megyében (1811), majd Csik megyében (1763, 1764), RADEZKY DEZSŐ pedig Tárnok vidékén (1808) tanulmányozza a madarak fészkelési viszonyait.

Annak a föllendülésnek a jellemzésére, melyet ebben a korban elért a magyar madártan, hozzátartozik még az a számos lokális fauna is, melyekkel a periferiákon működő ornithologusaink gyarapították a hazai madárfaunára vonatkozó ismereteinket.

Az Alföldön a következők működnek: SZOMJAS GUSZTÁV a Hortobágy kevéssé ismert orniszát kutatja (1467, 1468, 1767, 1768). Ugyancsak a Hortobágy orniszát, nevezetesen a vadlúd járását ismertette NAGY JENŐ dr. (1158, 1159), a ki azonkívül Erdély madárvilágáról is gyűjtött adalékokat, újabban pedig az aldunai rétság és Bács-Bodrog megye orniszát tanulmányozza. BODNÁR BERTALAN a Maros—Tisza közének jelenlegi és régi madárvilágát ismertette (133—135). SZLÁVY KORNÉL dr. az újvidéki «Nagy rét», továbbá az időközben szintén kiszáritott kaboli és titeli rétek madárvilágáról ad történeti értékű adalékokat (1465, 1466, 1814). SCHENK HENRIK szintén Bács-Bodrog megye, elsősorban Óverbász környékének madártani viszonyait kutatja (1342, 1757, 1758, 1810). KOSTKA LÁSZLÓ korábban Nógrád megyében (871), később az Alföldön, Izsákon (870) gyarapította új fölfedezésekkel a magyar madártant. Fülöpszállás környékének madárvilágáról FLOERICKE KURT dr. adott részletes tanulmányt (530, 531). HAUER BÉLA Harta vidékén, HAJDU ISTVÁN Turán, ZSÓTÉR LÁSZLÓ Szegeden, SZEMERE LÁSZLÓ Zemplén sík részein (1450, 1811), majd Erdélyben (1763, 1764) és Herkulesfürdőn (1765, 1766) kutatott. Vizsgálta ezenkívül a fűrj és fogoly viszonylagos elterjedését (1455, 1456). Ungvár orniszáról MEDREZKY ISTVÁN adott beceses közléseket (1084—1088, 1805). MENESDORFER GUSZTÁV Kevevéra madarakban dúsz vidékein kutatott, LOWIESER IMRE Torontál megye érdekesebb ornithologiai jelenségeit ismertette (1024—1027). Budapest környékének madártani jelenségeiről DORNING HENRIK dr. adott értékes közléseket (436, 437). A teljes Alföld orniszáról bő, de rendszertelen és számos téves adatot tartalmazó összefoglalást MOJSISOVICS adott (1737).

A Dunántúlon a belyei uradalom világszerte híres orniszának PFENNIGBERGER JÓZSEF volt hivatott kutatója (1230—1232, 1307). Működését később NÉHER BÉLA folytatta (1174—1177). Somogy megye déli részének úgyszólván ismeretlen madártani viszonyairól BARTHOS GYULA adott beceses ada-

dionali (981, 992—997), LADISLAUS SZEMERE in comitatu Zemplén (1811) et in comitatu Csik (1763, 1764), DESIDERIUS RADEZKY autem in regionibus pagi Tárnok nidificationem avium investigant (1808).

Ut demonstrém, ad quod fastigium ornithologia Hungarica nostrorum temporum pervenerit, locales faunas quoque adiiciam, quæ ab ornithologis nostris ruri viventibus publicatæ sunt.

Ex ea parte regni nostri, quæ Alföld appellatur, hos affero: GUSTAVUS SZOMJAS aves campi Hortobágy parum cognitæ scrutatur (1467, 1468, 1767, 1768). Item aves campi Hortobágy, imprimis autem itinera Anserum investigat EUGENIUS NAGY (1158, 1159), qui præterea de avibus Transylvaniae etiam quædam collegit, nunc autem avibus in campis inferioris Danubii et in comitatu Bácsbodrog viventibus operam navat. BARTHOLOMÆUS BODNÁR aves hodiernas et priores eius partis regni descripsit, quæ inter flumina Maros et Tisza iacet (133—135). CORNELIUS SZLÁVY de avibus prati «Nagy rét» (pratium magnum) appellati [apud urbem Újvidék] res quasdam historicas profert; eiusdem generis res de avibus pratorum apud pagum Kabol et apud urbem Titel, quæ prata iam arida sunt, profert (1465, 1466, 1814). HENRICUS SCHENK aves comitatus Bácsbodrog et imprimis earum regionum, quæ circa urbem Óverbász sunt, scrutatur (1342, 1757, 1758, 1810). LADISLAUS KOSTKA prius in comitatu Nógrád (871), postea in pago Izsák (870) quædam nova inveniat. Aves urbis Fülöpszállás et regionis eius KURT FLOERICKE fusius descripsit (530, 531), BÉLA HAUER regiones pagi Harta, STEPHANUS HAJDU regiones pagi Tura, LADISLAUS ZSÓTÉR regiones urbis Szeged, LADISLAUS SZEMERE partes planiores comitatus Zemplén (1450, 1811), tum Transylvaniam (1763, 1764) et regiones aquarum Herkulesfürdő (1765, 1766) investigaverat. SZEMERE præterea hoc etiam scrutabatur, qua ratione coturnices et perdices diffusæ sint (1455—1456). De avibus urbis Ungvár STEPHANUS MEDREZKY quædam non negligenda tradidit (1084—1088, 1805), GUSTAVUS MENESDORFER loca avibus copiosa pagi Kevevéra pervestigabat, EMERICUS LOWIESER res quasdam memoratu dignas ad ornithologiam spectantes comitatus Torontál proferebat (1024—1027), aves regionis urbis Budapest HENRICUS DORNING descripsit (436, 437). Aves totius Alföld copiose quidem sed nullo systemate adhibito, nonnunquam etiam falso MOJSISOVICS descripserat (1737).

Aves latifundii apud pagum Bellye trans Danu-

tokat (75—80, 1790); később értékes közléseket szolgáltatott Hunyad megyének és a Retyezátnak orniszáról (81—96). Vas megyében SZABÓ GYÖRGY (1448) és MOLNÁR LAJOS (1806), Zala megyében KÜLLEY JÁNOS figyeli a madárvilág jelenségeit. Fehér megye orniszát számos közleményben KENESSEY LÁSZLÓ ismertette (822—842), a Fertő orniszát DOMBROWSKI E. lovag (431) és WENINGER ANTAL tanulmányozta, Királyhida vidékének madárvilágát DOMBROWSKI R. lovag ismertette (433).

Pozsony megye madárvilágáról ORTVAY TIVADAR írt terjedelmes összefoglalást (1199), a Csallóközben KUNSZT KÁROLY figyelt (1804). Zólyomban BOROSKAY JÁNOS (1791), Kékkőn PLATTHY ÁRPÁD (1807), Losonczon MALESEVIC EMIL (1733a), Selmezbányán PETRICSKÓ J. (1228), Tátraházán MAUKS VILMOS, Sajókazán RADVÁNSZKY KÁLMÁN báró (1251, 1252), Eperjesen PAWLAS GYULA figyeli, ill. figyelte a madárvilágot. Liptó megye orniszáról ERTL GUSZTÁV adott kisebb közléseket (456—465) és rendkívül gondos megfigyeléseken alapuló monografiát (1797). Tavarna madárvilágát SZEŐTS BÉLA ismertette több közleményben (1457, 1458, 1472, 1473).

Erdélyben CSATÓ JÁNOS és BUDA ÁDÁM-on kívül elsősorban CZYNK EDE kiváló ornithologusunk említendő, a ki számos közleményben (376—406) sok becses adattal gyarapította Fogaras megyéről, különösen pedig a Fogarasi havasokról szóló madártani ismereteinket. Rendkívül becses a saskeselyűről szóló tanulmánya. Szeben megye havasi madárvilágának érdemes kutatója, SPIESS ÁGOSTON, ugyancsak számos közleményben ismerteti gondos vizsgálatainak eredményét (1417—1428). Nagyszeben vidékén KIMAKOVICZ MÓR, a természetrajzi gyűjteménynek hosszú időn át volt őre működött (844). A Barcaság ragadozó madarairól OTTERFELS G. publikált (1201, 1202), míg a teljes orniszáról HAUSMANN ERNŐ adott értékes összeállítást (664, 1801). FÜHRER LAJOS a Negoí orniszáról közölt adatokat (558). Segesvár madárvilágát több évi gondos megfigyelés alapján LEONHARDT VILMOS ismertette (972), számos értékes adattal gyarapítva hazai madártani ismereteinket. Algyógy vidékének madárvilágát MAUKS KÁROLY dr. figyeli, Ménés-Magyarád orniszáról KORMOS TIVADAR szolgáltatott adatokat (862, 863). Malomvízen, a Retyezát alján, mint említve volt, BARTHOS GYULA működik, Csík megyében pedig SZEMERE LÁSZLÓ.

Délmagyarország, azaz Torontál-, Temes- és Krassó-Szörény megyék orniszáról TÖKÉS LAJOS adott rendszeres összeállítást (1496, 1497). Ennek a területnek legjelesebb, nagy érdemeket szerzett ornithologiai kutatója LINTIA DÉNES, a ki számos

bium, per totum orbem celebres, JOSEPHUS PFENIGBERGER perite investigabat (1230—1232, 1307); cui successit BÉLA NÉHER (1174—1177). De avibus fere incognitis partium meridionalium comitatus Somogy JULIUS BARTHOS quædam non levia adduxit (75—80, 1790); idem postea pari modo tractavit aves comitatus Hunyad et montium Retyezát (81—96). In comitatu Vas GEORGIUS SZABÓ (1148) et LUDOVICUS MOLNÁR (1806), in comitatu Zala JOANNES KÜLLEY aves respiciunt. Aves comitatus Fejér aliquot scriptis LADISLAUS KENESSEY (822—842) descripsit, aves lacus Fertő EQUES E. DOMBROWSKI (431) et ANTONIUS WENINGER, aves pagi Királyhida et regionis eius EQUES R. DOMBROWSKY producerant (433).

Aves comitatus Pozsony THEODORUS ORTVAY copiose complectebatur (1199), in insula Csallóköz CAROLUS KUNSZT observabat (1804), in urbe Zólyom JOANNEM BOROSKAY (1791) in pago Kékkő ÁRPÁD-um PLATTHY (1807), in urbe Losoncz EMILIUM MALESEVIC (1733 a), in urbe Selmezbánya J. PETRICSKÓ (1228), in pago Tátraháza GUIL. MAUKS, in pago Sajókaza Baronem COLOMANNUM RADVÁNSZKY (1251, 1252), in urbe Eperjes JULIUM PAWLAS ut observatores invenimus. De avibus comitatus Liptó GUSTAVUS ERTL publicationes quasdam parvas (456—465) et monographiam (1797) edidit, quæ observationibus diligentissimis nititur. Aves pagi Tavarna BÉLA SZEŐTS pluribus publicationibus descripsit (1457, 1458, 1472, 1473).

In Transylvania præter JOANNEM CSATÓ et ADAMUM BUDA imprimis EDUARDUM CZYNK adducimus, qui in scriptis compluribus (376—406) ea, quæ de avium comitatus Fogaras et montium eius, sciebamus, ditavit. Plurimi est habendus liber eius de gypaëtis. De avibus montium comitatus Szeben scripsit AUGUSTUS SPIESS (1417—1428). Regiones urbis Nagyszeben MAURUS KIMAKOVICZ, custos collectionis rerum naturalium eiusdem urbis, investigabat (844). Raptatores regionis Barcaság G. OTTERFELS (1201, 1202), totam avifaunam eius regionis ERNESTUS HAUSMANN enumeravit (664, 1801). LUDOVICUS FÜHRER de avibus montis Negoí quædam protulit (558). Aves urbis Segesvár GUIL. LEONHARDT descripsit plurium annorum observationibus nisus (972). Aves regionis Algyógy CAROLUS MAUKS observat, de avibus regionis Ménés-Magyarád THEODORUS KORMOS quædam edidit (862, 863). In pago Malomviz ad radices montium Retyezát, sicut iam commemoravimus, JULIUS BARTHOS observat, in comitatu Csík autem LADISLAUS SZEMERE.

közleményben (980—1000) új és értékes adatokkal gyarapította hazánk madárvilágáról szóló ismereteinket. A területen működik HÓTAJ FERENCZ (1713, 1713a, 1714, 1714a).

Fiume, ill. a Quarnero madárvilágát BARAČ MILUTIN tanulmányozza, a kinek ezen a téren nagy érdemei vannak. Kutatásairól számos közleménye szól (58—71). Nagyarányú gyűjtései a zágrábi zoológiai muzeumban vannak.

Monografiákat eddig még keveset termett ez a kor. LAKATOS irt terjedelmes munkát Magyarországragadozó madarairól (941), VOLLNHOFER PÁL pedig becses adalékokat nyújtott a vízirigónak és változatainak hazai előfordulási viszonyairól (1653).

A külföldi ornithologusok közül, a kik útleírásaikban madártani viszonyainkat is érintették, megemlítendők: LINDNER (978, 979), LODGE (1001—1003), BERGE (110), BRAESS (139), HANTZSCH (657), GEYR v. SCHWEPENBURG (590), GRUNACK (621—628) és WEIGOLD (1774, 1775).

Végül nem hagyhatók említés nélkül LENDL ADOLF dr. (960—969) és ROSONOWSKY FRIGYES (1260—1263) tudományosan vezetett praeparatoriumai, melyek számos értékes faunisztikai adat mentettek meg a tudomány számára.

A fejlődés korszaka Horvátország ornithológiájára sem maradt hatás nélkül s végső elemzésében ez is HERMAN OTTÓ érdeme, mert az ő kezdeményezésére és sürgetésére lépett életbe Horvátországban is a Magyar Királyi Ornithologiai Központhoz hasonló állami intézmény, a Horvát Ornithologiai Központ, vele együtt a horvát megfigyelő hálózat, mely a további fejlődés alapjait szolgáltatta. Horvátország első jelentékenyebb ornithologusa BRUSINA SPIRIDION volt, a ki megalapította a horvát madárfaunára nézve alapvető madárgyűjteményt a zágrábi hazai zoológiai muzeumban és számos közleményben foglalkozott a horvát madárfaunával és fokozatos gyarapodásával (148—171).

A Horvát Ornithologiai Központ vezetője RÖSSLER ERVIN dr., a ki Eszék madárvilágának megfigyelésével kezdte meg ornithologiai pályáját (1287—1292). Évről-évre kiadta a Horvát Ornithologiai Központ madárvonulási jelentéseit 1901-től kezdődőleg (1270—1286). Legfontosabb munkája a zágrábi zoológiai muzeum madártani anyagának publikálása (1293, 1294). Evvel a közleményével a tudomány számára hozzáférhetővé tette ennek a muzeumnak értékes anyagát. Összesen 300 fajt és alfajt tartalmaz a jegyzék. Ezenkívül van számos apróbb közleménye a horvát madárfaunáról (1295—1305, 1310—1316).

Aves Hungariae meridionalis, id est comitatum Torontál, Temes et Krassó-Szörény LUDOVICUS TÖKÉS in systemate enumeravit (1496, 1497). Has regiones plerumque DIONYSIUS LINTIA peruestigavit, qui res complures magni momenti de avibus horum locorum protulit. Eadem regiones observat FRANCISCUS HÓTAJ (1713, 1713 a, 1714, 1714a).

Aves urbis Fiume et regiones circa sinum Quarnero sitas MILUTIN BARAČ observat, qui nonnulla de his locis publicavit (58—71). Collectiones eius magnae in musæo zoológico urbis Zágráb videri possunt.

Monographias hæc ætas paucas protulit. Raptatores Hungariae LAKATOS fusius descripsit (941). PAULUS VOLLNHOFER autem multum præbuit de cinclo, ubi apud nos Cinclus cinclus (L.) et varietates eius invenirentur (1653). Ex ornithologis exteris, qui in descriptionibus itinerum suorum aves etiam nostras attingebant, adducendi sunt: LINDNER (978, 979), LODGE (1001—1003), BERGE (110), BRAESS (139), HANTZSCH (657), GEYR v. SCHWEPENBURG (590), GRUNACK (621—628) et WEIGOLD (1774, 1775).

Denique non sunt negligenda praeparatoria ADOLPHI LENDL (960—969) et FRIDERICI ROSONOWSKY (1260—1263), quæ res nonnullas non omittendas faunæ nostræ nobis servabant.

Ætas hæc progressionis in Hungaria etiam in ornithologia Croatiae talem se præbet, quod non sine merito OTTONIS HERMAN accidit; nam eurgente in Croatia Centrale Ornithologicum Croatiae et simul stationes ad observandum constitutæ sunt, quibus res ornithologiae promoverentur. Ornithologus primus Croatiae nobilior erat SPIRIDION BRUSINA, qui primam collectionem avium ad faunam Croatiae pertinentium in musæo zoológico nationali urbis Zágráb constituit et nonnulla de fauna avium Croatiae eiusque incremento edidit (148—171).

Centrali Ornithologico Croatiae ERVINUS RÖSSLER præpositus est, qui primum aves urbis Eszék peruestigabat (1287—1292). Ex anno 1901 quotannis edidit relationes Centralis ornithologici Croatiae de migrationibus avium (1270—1286), præterea, quod maximum est, indicem avium composuit, quæ in musæo zoológico urbis Zágráb inveniuntur (1293, 1294) ita, ut hanc materiam viri docti in usum suum convertere possent. Indice hoc species et subspecies 300 continentur. Deinde multa minor de avifauna Croatiae edidit (1295—1305, 1310—1316).

A horvát ornithologusok és megfigyelők sorából még a következők említendők. HIRC M. dr. értékes kiegészítő és helyesbítő adatokat közölt a zágrábi zoológiai muzeum gyűjteményjegyzékéhez (735). Tanulmányozta a karvaly fészkelési viszonyait (730, 732), ismertette a martijaneci uradalom madárvilágát (733, 734), újabban pedig különösen a horvát ornithológiai viszonyokhoz szolgáltatott adalékokat (1712). MAREK MILAN, számos madárvonulási közlemény szerzője, nagy részletességgel tanulmányozta Zengg vidékének ornithológiai, főleg ornithophænoiogiai viszonyait (1073—1077). Idevágó közleményei valóban alapvető jelentőségűek ennek a kevéssé ismert területnek madárfaunájára vonatkozólag. Újabban Vinkovce vidékének madártani viszonyait tanulmányozza (1078, 1079). Becses adatokat szolgáltatott HAVLÍČEK JÓZSEF Kupinovo madárban gazdag vidékéről (682—684), PICHLER ANTAL Varasdról (1233), majd Gospiérről (1234), végül WEISZ KÁROLY Zimony (1680—1684) vidékéről.

Evvél befezéséhez jutott a magyar madártan történeti kifejlődésének vázlatos áttekintése. Az utolsó korszak működésének bírálata a jövő történetírásnak van fűrtartva, de az előadottak kapcsán aligha szenvedhet kétséget, hogy joggal nyerte a *fejlesztés korszakának* elnevezését. A mi az előző korszakokban csak mint vágy, vagy mint messze jövődöbeli terv élt a buvárok lelkében, azt ez a korszak meg tudta valósítani, terebélyes fává nővelvén a magyar madártani kutatásnak gyenge és hosszú időn át csenevész palántáját.

A fejlődés általános menetét e vázlat során már megismerttettem, a recapituláció tehát főlegesen. Csak egy jelenségre akarom még fölhívni a figyelmet, arra t. i. hogy a hazai kutatókon kívül igen tekintélyes számú külföldi buvár is foglalkozott a magyar madártannal, továbbá hogy a hazai kutatók is többféle igen különböző nemzetek nyelvén és folyóirataiban közölték vizsgálataik eredményét. Ennek a jelenségnek azután az a következménye, hogy a magyar madártanra, a fejlődésére és irodalmára vonatkozó adatok rendkívül sokfelé vannak elszórva, úgy hogy összegyűjtésök úgyszólván a lehetetlenséggel határos föladatnak látszik. Hogy az alábbi, a *magyar faunisztikára* vonatkozó irodalmi jegyzék mégis nagyjában és egészében teljesnek mondható, az csak annak a kedvező körülménynek tulajdonítható, hogy nem csekély azoknak a buvároknak a száma sem, a kik a hazai madártan történetével és irodalmával foglalkoztak. Az erre vonatkozó főbb munkákat egész röviden a következőkben ismertetem.

Az első idevágó munka még PETÉNYITŐL való

E numero ornithologorum et observatorum Croatiae adducimus præterea M. HIRC, qui errores quosdam indicis musei zoologici urbis Zágráb emendavit et additamenta adiecit (745). Præterea observavit nidificationem Accipitris nisi (730, 732) et aves latifundii Martijanec descripsit et additamenta ad ornithologiam Croatiae publicavit (1712). MILAN MAREK, qui nonnulla de migrationibus avium edidit, uberius res ornithologicas præcipue autem ornithophænologicas regionis urbis Zengg tractavit (1073—1077). Quæ de his rebus regionis parum cognitæ edidit, plurimj habenda sunt. Nunc avibus regionis urbis Vinkovce operam dat (1078, 1079). Haud spernenda sunt, quæ JOSEPHUS HAVLÍČEK de regionibus pagi Kupinovo avibus abundantibus, protulit (682—684), quæ ANTONIUS PICHLER de urbe Varasd (1233) et Gospié (1234), CAROLUS WEISZ autem de urbe Zimony scripserunt (1680—1684).

Nunc initia et progressus ornithologiæ Hungaricæ per ordinem temporum breviter enarravimus. De recentissima ætate posteritas iudicabit, tamen ex eis, quæ diximus, elucet iure eam ætatem progressus appellari. Nam quod viri priorum ætatum vel optabant tantum, vel mente agitabant, nunc iam ad effectum adductum est et surculus parvus et tenuis ornithologiæ priorum temporum iam in arborem patulam corroboratus est.

Postquam initia et progressus iam breviter exposui, repetendum mihi non est; hoc tantum animadverti volo, quod præter viros doctos nostros etiam haud pauci exteri ornithologiæ nostræ operam dederunt, et quod nostri etiam variis linguis variisque ephemeredibus ea, quæ invenerant, publicaverunt. Quo fit, ut ea, quæ ad ornithologiam Hungaricam eiusque progressum et litteraturam pertinent, multifariam dispersæ sint, eaque omnia colligere difficillimum sit, quod exsequi vix possimus. Quod nihilominus index litteraturæ ad faunam Hungaricam pertinentis in universum plena et perfecta dici potest, hac re factum est, quod haud parvus est numerus virorum eorum, qui historiæ et litteraturæ ornithologiæ nostræ operam navabant. Eiusmodi libros nunc breviter adducam.

Librum huius generis PETÉNYI primus conscripsit (1221), tum HANÁK breviter sed diligentissime historiam zoologiæ Hungaricæ enarravit (655). Deinde OTTO HERMAN (703), KOCH et PRIMICS (850—855), EUGENIUS DADAY (415, 416), et ZOLTÁN SZILÁDY (1463) additamenta et indices ad litteraturam pertinentes ediderunt. Plurimum tamen in

(1221); utána HANÁK adott igen gondos történeti áttekintést a magyar állattan fejlődéséről (635). Később HERMAN OTTÓ (703), KOCH és PRIMICS (850—855), majd DADAY JENŐ dr. (415, 416) és SZILÁDY ZOLTÁN dr. (1463) adtak idevágó becses közléseket és irodalmi összeállításokat. A legtöbbet tette ezen a téren TSHUSI VIKTOR lovag, a kinek számos közleménye (1514—1532) nélkülözhetetlen forrásmunkája a magyar madártani irodalomnak. A magyar madártan első történeti áttekintését és első teljes irodalmi jegyzékét CHERNEL ISTVÁNNAK köszönjük (224—227). Az említett munkák adatainak fölhasználásával és megfelelő kiegészítésével különösen GAAL GASZTON fentemlített kézírati irodalmi jegyzéke (1800) segítségével jött létre az alábbi irodalmi jegyzék, melynek kezelhetőségére nézve megjegyzendő, hogy:

1. Minden egyes betűnél egyesítve vannak az illető betűvel kezdődő szerzőkön kívül a névjegyesen vagy névtelenül megjelent közlemények is.

2. Minden munka külön számot kapott még abban az esetben is, ha fordítás és mint ilyen az eredetivel párhuzamos szöveggel jelent meg; ez azért látszott szükségesnek, mert a külföldi szakember elsősorban csak a nem magyar nyelven megjelent közleményeket keresi, tehát ezeket az említett módon föltűnővé kellett tenni.

3. Minden irodalmi forrás idézése az illető szám alapján történik, tehát minden zárójelben levő szám az irodalmi jegyzékre utal.

4. Az irodalmi jegyzék 1910-ig teljes, azontúl csak igen kevés közlemény vétetett figyelembe.

Ismeretes dolog, hogy az irodalmi források szolgáltatotta adatok nem minden részükben teljesen megbízhatók, szükséges ennélfogva olyan pozitív alap, a melyről azok megbíráthatók. Ezt az alapot szolgáltatja a *gyűjtemények anyaga*. A szabály itt az, hogy csak oly faj vehető föl a fauna-jegyzékbe, melyről valamely gyűjtemény hiteles hazai példányt őriz. Nyilvános és magángyűjteményeink fejlődése nagy vonásokban ugyanazt a menetet követte, mint általában a szaknak a fejlődése, de itt még külön nehézségek is voltak. Magának a gyűjtési objektumnak a megszerzése még normális körülmények között is sok nehézséggel jár, pedig olyan idő is járt ránk, a mikor a lövőfegyver tartása törvénybe ütköző dolog volt. Másrészt a madár praeparálása sokkal nagyobb technikai készséget követel, mint pl. a rovarok vagy növények eltartása.

Az első, a ki hazánkban természetrajzi tárgyakat, így madarakat és madártojásokat is gyűjtött, MARSIGLI volt. Gyűjteményeiből semmi se maradt

hac re Equiti VICTORI TSHUSI debemus, cuius publicationes permultas (1514—1532) de litteratura ornithologiae Hungaricae nemo, qui huic rei operam dat, praeterire potest. Conspectum primum historicum ornithologiae Hungaricae indicemque primum plenum litteraturae eius STEPHANUS CHERNEL composuit (224—227). Ego, cum indicem meum, qui infra sequitur, componerem (1800), libros hos omnes in usum meum converti, additamenta necessaria adieci, etiam indice, qui est in manuscriptis GASTON-IS GAAL supra memorato, usus sum. Si quis indice meo uti velit, haec sibi annotet:

1. Apud quamcunque litteram praeter auctores, quorum nomina cum ea littera incipiunt, etiam publicationes cum signatura nominis vel sine nomine editae enumerantur.

2. Singula scripta, etiam versiones in libris bilinguibus, singulis numeris notavi. Hoc ob eam rem necessarium duxi, quia viri docti exteri imprimis publicationes aliena et non lingua Hungarica scriptas quaerunt, iisque haec versiones conspicuae faciendae erant.

3. Numeri uncis inclusi indicem litteraturae demonstrant.

4. Index litteraturae usque ad annum 1910 plenus est. Postea perpauca adducuntur.

Constat fontes litteraturae non semper certas res tradere, igitur quasi fundamento opus est, quo confisi de fontibus iudicare possimus. *Hoc fundamentum nobis collectiones praebent*. Propterea praecipitur, ut in indicem faunae alicuius terrae eae solae species sint recipiendae, cuius exemplar certum ex eadem terra sumptum collectione aliqua conservatur. Collectiones publicae et privatae et disciplina ornithologiae fere eodem modo se evolverunt, sed tamen progressus collectionum quibusdam rebus magis impediatur. Nam materia collectionum etiam quietis temporibus difficile comparatur, apud nos autem sclopetum habere saepe vetitum erat. Praeterea avium praeparatio multo maius artificium exposcit quam insectorum vel plantarum conservatio.

Apud nos primus MARSIGLI res naturales, aves et avium ova colligebat, sed ex collectione sua nihil relictum est. Nec de eis collectionibus aliquid certi scimus, quas SCOPOLI et PILLER contulerant.

Exemplaria vetustissima avium praeparatarum, ex nostra terra sumptarum sunt ea, quae NATTERER anno 1807 plerumque ad lacum Fertő collegerat. Hae velut aliae ceterae, quas in Hungaria collegerat, in museo aulae reg. caes. Vindobonae videri

ránk, úgyszintén nem tudunk közelebbit SCOPOLI és PILLER gyűjtéseiről sem.

Hazánkból származó preparált madarak legrégibb példányai NATTERER-nek 1807-ben, főleg a Fertőn való gyűjtéséből valók. Úgy ezek, mint későbbi magyarországi gyűjtései a bécsi es. k. udvari muzeumban vannak, mely számos ritkaságunkat, faunánk több unikumát számítja kincsei közé. Később még ZELEBOR, FINGER, HODEK és RUDOLF trónörökös gazdagította ezt a gyűjteményt magyarországi származású példányokkal.

Hazai gyűjteményeink közül a legrégebb példányokat a Nemzeti Múzeum őrzi; a legrégebb darab 1820-ból való. Az állattár első őre JÁNY PÁL volt 1814-től 1834-ig. A Múzeumban máig is vannak az ő gyűjtéséből származó példányok. JÁNY azonban még nem látta el dátummal és lelőhelyel a gyűjtött példányokat. PETÉNYI JÁNOS SALAMON, az állattárnak 1834-től 1855-ig őre, volt az első, a ki a tudományszabta követelményeknek megfelelően gyűjtött nálunk madarakat. Sajat, 173 fajból, 360 példányból álló gyűjteményét is a Nemzeti Múzeumnak adományozta. Az itt megmaradt példányok közül legrégebb az 1824-ben a Fertő taván gyűjtött barkós czinege. PETÉNYI vetette meg az alapját a Nemzeti Múzeum tudományos madárgyűjteményének s haláláig páratlan buzgalommal gyarapította, különösen számos tanítványának — HERMAN KÁROLY EDE, ROKOSZ ISTVÁN, GRINEUSZ JÁNOS, KUCHTA SÁMUEL, GASPARETZ JÁNOS — közreműködésével. Ugyancsak ő vetette meg alapját a tojásgyűjteménynek is, mely máig is több tőle származó unikumot őriz.

Folytonos adományozások révén (FÖLDVÁRY MIKLÓS, ISTVÁN FÖHERCZEG, RAINER GYÖRGY, AEBLY ADOLE, FRIVALDSZKY IMRE, CHERNEL ISTVÁN, MESZLENY BENEDEK, HERMAN OTTÓ, CZYNK EDE, MADARÁSZ GYULA dr., KOCYÁN ANTAL, KUNSZT KÁROLY, SZIKLA GÁBOR a madárgyűjteményt, KUBINYI ÁGOSTON, KERTÉSZ LÁSZLÓ, LOVASSY SÁNDOR, SZALAY IMRE, főleg azonban MADARÁSZ GYULA dr. és CERVA FRIGYES az oologiai gyűjteményt gyarapították) a Nemzeti Múzeum gyűjteménye FRIVALDSZKY JÁNOS, majd MADARÁSZ GYULA dr. gondozása alatt őrvendetes fejlődésnek indult, úgy hogy hazánknak ez a legnagyobb és legértékesebb gyűjteménye rendkívül gazdag exotikus madárgyűjteményével együtt nemzetközi viszonylatban is elsőrangú.

PETÉNYIvel közel egyidőben kezdett gyűjteni FÖLDVÁRY MIKLÓS; gyűjteményeinek hazai példányai halála után a Nemzeti Múzeumba jutottak. Nagyobbára ugyanide került GRINEUSZ JÁNOS és ROKOSZ ISTVÁN besztercebányai gyűjtése, melyet az orvo-

possunt, ubi eae cum aliis raritatibus faunae nostrae conservantur. Hanc collectionem deinde ZELEBOR, FINGER, HODEK et princeps hereditarius RUDOLPHUS exemplaribus e Hungaria sumptis ditaverunt.

Apud nos Musaeum Nationale vetustissima exemplaria continet; vetustissimum ex anno 1820 originem ducit. Ei classis musei, quae animalia continet, custos primus PAULUS JÁNY intra annos 1814—1834 praefuerat, ex cuius collectionibus nonnulla exemplaria Musaeum hodie etiam continet, quae nec temporis, nec loci natalis nota signata sunt. JOANNES SALOMON PETÉNYI, qui classem animalium Musei ut primus custos intra annos 1834—1855 curabat, primus apud nos secundum normam disciplinae aves collegerat et collectionem suam 173 specierum et 360 exemplarium Musaeo nationali donabat. Exemplarium horum vetustissimum est Panurus biarmicus, qui anno 1824 ad lacum Fertő est inventus. PETÉNYI collectionis avium Musei nationalis, secundum normam disciplinae collectarum, fundamenta iecerat, quam collectionem usque ad mortem multis discipulis adiuvantibus — hi erant: CAROLUS EDUARDUS HERMAN, STEPHANUS ROKOSZ, JOANNES GRINEUSZ, SAMUEL KUCHTA, JOANNES GASPARETZ, — mirabili studio augebat. Et collectioni ovorum fundamenta iecerat, pluraque unica ab eo comparata in collectione Musaei sunt.

Donis continuis collectiones Musei semper augebantur. Aves donabant: NICOLAUS FÖLDVÁRY, ARCHIDUX STEPHANUS, GEORGIUS RAINER, ADOLPHUS AEBLY, EMERICUS FRIVALDSZKY, STEPHANUS CHERNEL, BENEDICTUS MESZLENY, OTTO HERMAN, EDUARDUS CZYNK, JULIUS MADARÁSZ, ANTONIUS KOCYÁN, CAROLUS KUNSZT, GABRIEL SZIKLA. Ova donabant: AUGUSTUS KUBINYI, LADISLAUS KERTÉSZ, ALEXANDER LOVASSY, EMERICUS SZALAY, imprimis autem JULIUS MADARÁSZ et FRIDERICUS CERVA. Huic classis Musei ut custodes praerant JOANNES FRIVALDSZKY, deinde JULIUS MADARÁSZ. Collectio haec apud nos maxima et pretiosissima imprimis propter collectionem copiosissimam avium exoticarum etiam cum exteris comparata primum locum obtinet.

Pari tempore ac PETÉNYI NICOLAUS FÖLDVÁRY colligere coeperat. Exemplaria, ex terra nostra oriunda collectionis suae post mortem in Musaeum pervenerant. Eodem pervenerant et eae, quae JOANNES GRINEUSZ et STEPHANUS ROKOSZ in regionibus urbis Besztercebányae invenerant et in congressu III-o medicorum et rerum naturalium studiosorum Hungariae proferebant. Haec PETÉNYI determinaverat et descripserat (50). Idem collectionem in Congressu VII-o, qui in urbe Eperjes habitus est,

sok és természetvizsgálók III. vándorgyűlésén be is mutattak. Ezt PETÉNYI meghatározta és le is írta (50). Ugyancsak ő írta le az eperjesi hetedik vándorgyűlésen bemutatott gyűjteményt (49), melynek madártani része főleg HELLNER KÁROLYTÓL való. Egyik legrégebb gyűjtőnk volt KRIEGER E. T. T. Gergelakán; gyűjteménye, mely egyetlen hazai származású albatroszunk csontvázrészleteit is tartalmazta, teljesen elkallódott. Megemlíthető ebből a periódusból még WAGNER JÁNOS sumjáczi gyűjteménye, mely részben szintén a Nemzeti Múzeumba került, a későbbi időszakból pedig, a nagyobb nyilvános gyűjtemények megalapításáig a következők: JUKOVITS ANTAL mosonbárfalvi plébánosnak nagy és értékes gyűjteménye volt a Fertő madárvilágáról. Az 1856-ban megkezdett gyűjtemény, mely sok értékes példányt, valószínűleg unikumot is tartalmazott, a tudomány nagy kárára elpusztult. Nyitra vármegye madárvilágáról NAGY JÓZSEF dr.-nak volt nagyszabású gyűjteménye, mely romjaiban máig is megvan a nyitrai főgimnáziumban. FORGÁCH KÁROLY gróf Ghymesen, TÓTH EZÉKIEL Érsekújvárott, EBENHÖCH FERENCZ Koronczón gyűjtött. MILKOVITS koronczói földbirtokosnak nagy tojásgyűjteménye volt. Meleghegyen gyűjtött BRUSEK, Pohorellán SCHABLIK J.; mind a két gyűjteményt, mely nem egy értékes darabot tartalmazott, a TSCHUSI lovag birtokában levő kéziratokból ismerjük (1792, 1809).

PETÉNYI mellett a legnagyobb gyűjteménye volt STETTER FRIGYES VILMOSNAK, mely halála után a nagyszabedényi természettudományi egyesület birtokába került, melynek máig is tekintélyes részét alkotja. Sajnos, lelőhely és dátum nélkül szűkölködtek s így KAMNER ALFRÉD gyűjtemény-katalogusa (1803) szerint ebben a gyűjteményben csak «Erdély 1853» jelzéssel szerepelnek. A Nemzeti Múzeum mellett hazai gyűjteményeink közül ebben vannak a legrégebb példányok. Az idők folyamán ez a gyűjtemény is állandóan gyarapodott s jelenleg sok ritkaságot tartalmazó egyik legjelentékenyebb múzeumunkká fejlődött.

STETTERTŐL TÖBBEN SAJÁTÍTOTTÁK EL A PRÆPARÁLÁS tudományát, így KNÖPFLER V. és BUDA ELEK, ezektől viszont WAGNER hátszegi gyógyszerész. KNÖPFLERNEK 183 fajból álló gyűjteményét 1849-ben Zalatnán elpusztították a zendülő oláhok s ugyanez a sors érte a nagyenyedi ref. Collegiumnak ZEYKTŐL alapított értékes gyűjteményét. Mind a két gyűjtemény állományáról maradtak kéziratok katalógusok, az egyik a m. kir. Ornith. Központban (1123), a másik a nagyenyedi Bethlen Collégiumban (1813) van. Elpusztult BUDA ELEK 157 fajból álló

productam descripsit. Huius eam partem, quæ ad aves pertinebat, CAROLUS HELLNER contulerat. Inter eos, qui apud nos collegerant, ex vetustioribus unus erat E. T. T. KRIEGER, in pago Gergelaka, cuius collectio, in qua et partes ossium unici Albatri apud nos inventi conspiciebantur, penitus interiit. Ex hac ætate adducimus collectionem JOANNIS WAGNER ex pago Sumjác, cuius pars in Musæum nationale pervenit, ex posterioribus temporibus autem, antequam collectiones maiores publicæ conditæ essent, hos: ANTONIUM JUKOVITS parochum pagi Mosonbánfalva, qui magnam et pretiosam collectionem ex avibus lacus Fertõ habebat. Collectio hæc, in qua multa pretiosa exemplaria, fortasse unica etiam erant, cum magno damno litterarum tota interiit. De avibus comitatus Nyitra JOSEPHUS NAGY collectionem magnam habebat, cuius fragmenta hodie etiam exstant in gymnasio urbis Nyitra. Comes CAROLUS FORGÁCH in arce Ghymes, EZECHIEL TÓTH in urbe Érsekújvár, FRANCISCUS EBENHÖCH in pago Koronczõ collegerant. MILKOVITS agrorum possessor in pago Koronczõ magnam collectionem ovorum possederat. In pago Meleghegy collegit BRUSEK, in Pohorella J. SCHABLIK. Hæc utraq; collectiones ex manuscriptis notæ sunt, quæ Eques TSCHUSI possidet (1792, 1809).

Collectionem maximam præter PETÉNYI-UM habebat FRID. GUIL. STETTER, quam post mortem eius societas rerum naturalium in urbe Nagyszében acceperat. Magna pars collectionis societatis huius hac collectione efficitur, sed exemplaria collectionis Stetterianæ notis loci temporisque carent, et in indice totius collectionis ab ALFREDO KAMNER factõ (1803) ita solum adducuntur: «Erdély 1853» (Transylvania 1853). Inter omnes collectiones nostras excepto Musæo nationali in hac collectione exemplaria vetustissima inveniuntur. Temporum serie hæc collectio quoque perpetuo augebatur, eaque multas raritates possidet et inter primas apud nos est referenda.

Complures ab STETTER-õ addidicerunt, quomodo aves essent præparandæ, ut V. KNÖPFLER ET ALEXIUS BUDA, ab his WAGNER pharmacopola urbis Hátszeg. Collectionem KNÖPFLER-i 183 specierum anno 1849 Valachi rebelles pessum dederunt, eodem fato interiit collectio pretiosa collegii reformati in urbe Nagyenyed, cuius fundamenta ZEYK iecerat. De utraque collectione indices manuscripti exstant, alter in Centrâli Ornithologico regio Hungarico (1123), alter in Collegio Bethlen in urbe Nagyenyed (1813). Et collectio ALEXII BUDA 157 specierum in urbe Hátszeg interiit

hátszegi gyűjteménye is (1793a). Csak a WAGNER-féle gyűjtemény került el a pusztulást; tulajdonosa Hódmezővásárhelyre költözött, a hol még tekintélyesen kiegészítve, később a főgimnázium tulajdonába került. BODNÁR szerint (133, 134) itt máig megvan néhány értékes darabja nevezetesen hazánk legrégibb Syrrhaptus-példánya.

A nagy pusztulás után Erdély volt az a hely, a hol legtöbb és legnagyobb új gyűjteményeink keletkeztek. Már az ötvenes években kezdett gyűjteni CSATÓ JÁNOS, a ki 1913-ban bekövetkezett haláláig nagy gyűjteményben egyesítette Erdélynek úgyszólván teljes madárfaunáját. Szintén már korán kezdte meg a gyűjtést BUDA ÁDÁM Réán. Az akkori időkhöz képest valósággal óriási, kb. 2000 madárból és tömérdek tojásból álló gyűjteménye volt LÁZÁR KÁLMÁN grófnak, mely halála után nagyobb részében tönkrement. Romjai a dévai főreáliskola tulajdonába kerültek. Még a hatvanas években alapította meg HERMAN OTTÓ az Erdélyi Múzeum Egylet gyűjteményét Kolozsvárott. A többi erdélyi gyűjtemény körül fölemlítendő még a nagyenyedi Bethlen Collégium gazdag gyűjteménye (1813), az Alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi Egylet gyűjteménye Gyulafehérvárott, a híres RIDELY-féle gyűjtemény, mely a brassói ev. leányiskola tulajdonába került, végül a THEIL-féle gyűjtemény Nagyszebenben, mely sok erdélyi ragadozómadarat tartalmaz.

Nyilvános gyűjtemények csak későn és kisebb számban keletkeztek. Első helyen említendő ezek közül a rendkívül gazdag, 5000-nél több példányt tartalmazó hazai zoológiai múzeum Zágrábban, mely több unikum mellett különösen hazánk tengerparti madárfaunájáról tartalmaz értékes anyagot. Jelentékeny, sok unikumot tartalmazó gyűjteménye van a M. K. Ornithológiai Központnak is, párosulva tekintélyes tojás- és fészekgyűjteménnyel. Kisebb méretű nyilvános gyűjtemények a következők: a Magyarországi Kárpát-Egyesület muzeuma Poprádon és a Tátramúzeum Felkán, utóbbiban a MIHALOVITS-féle gyűjtemény; mind a kettőnek elég gazdag anyaga van, de igen sok a lelőhely és dátum nélküli és nem honi származású példány. Orvos és Természettudományi Egyesület Pozsony, KORNHUBER alapítása; Délmagyarországi Természettudományi Múzeum Temesvár, KUHN LAJOS dr. alapítása. Uradalmi múzeum Árvaváralján, ROWLAND és KOCYÁN alapítása; *Rétmúzeum* Bellyén, PFENNIGBERGER JÓZSEF alapítása; *Balaton Múzeum* Keszthelyen, LOVASSY SÁNDOR dr. alapítása; *Vasmegyei Múzeum* Szombathelyen, CHERNEL ISTVÁN alapítása.

Az újabb korszakban a nyilvános gyűjteménye-

(1793a). Solum collectio WAGNER-i interitum effugerat; possessor enim eius in urbem Hódmezővásárhely discessit, ubi collectionem eius sæpius auctam nunc gymnasium urbis huius possidet. Secundum BODNÁR (133, 134) ibi nunc etiam partes nonnullæ pretiosæ eius collectionis exstant, inter alias exemplar vetustissimum patriæ nostræ ex Syrrhaptibus. Post cladem magnam, iam memoratam, qua gens nostra affecta est, in Transylvania plurimæ et maximæ collectiones novæ exortæ sunt. Jam circa fere annum 1850 JOANNES CSATÓ ibi colligere cœpit, qui usque ad mortem, quæ anno 1913 advenerat, colligere non destitit et collectione sua magna fere totam faunam avium Transylvaniæ eomprehendebat. Mature colligere cœpit etiam ADAM BUDA in pago Rea. In respectu temporum, quibus vivebat, maximum numerum avium et ovorum possidebat Comes COLOMANUS LÁZÁR, cuius collectionis magna pars post mortem eius interiit. Circa annum 1860 OTTO HERMAN collectionem societatis quæ «Erdélyi Múzeum Egylet» vocatur, constituit in urbe Kolozsvár. Ex ceteris collectionibus Transylvaniæ adducimus collectionem copiosam collegii Bethlen in urbe Nagyenyed (1813); collectionem societatis ad historiam, archæologiam et res naturales indagandas in comitatu Alsófehér constitutæ in urbe Gyulafehérvár; collectionem nobilem RIDELY-i, quam nunc schola evangelicæ confessionis puellarum in urbe Brassó possidet; denique collectionem THEIL in urbe Nagyszeben, quæ multos raptatores Transylvaniæ continet.

Collectiones publicæ serius paucioresque exortæ sunt. Ex his primo loco est adducendum Musæum zoologicum nationale in urbe Zagrab, quod plus quam 5000 exemplaria continet, inter ea plura unica et faunam avium in litoribus nostris viventium. Etiam Centrale Ornithologicum regium Hungaricum præstantem collectionem cum unicis compluribus habet, et collectionem magnam ovorum et nidorum. Collectiones minores publicas habent præterea: «*Magyarországi Kárpát-egyesület*» (Museum societatis Kárpát) in urbe Poprád et «*Tátra-múzeum*» in urbe Felka, quod collectionem MIHALOVITS-i possidet; utrumque institutum materiam bonam habet, sed permulta exemplaria extera sunt, alia nullas notas temporis habent; Societas medicorum et naturales res colentium in urbe Pozsony, quam KORNHUBER condidit; Musæum rerum naturalium Hungariæ meridionalis in urbe Temesvár ab LUDOVICO KUHN conditum; Musæum latifundii in urbe Árvaváralja, quod ROWLAND et KOCYÁN condiderant; «*Rét-*

ken kívül jelentékeny magángyűjtemények is keletkeztek. A legnagyobb ezek közül CHERNEL ISTVÁN községi gyűjteménye, mely 1700 főleg magyarországi példányból áll és számos ritkaságai mellett különösen összehasonlító tanulmányokra alkalmas sorozatai miatt értékes. Számos ritkaságot, köztük unikumokat tartalmaz a HUSZTHY-féle gyűjtemény a lékai várban, mely jelenleg ESZTERHÁZY MIKLÓS herczeg tulajdona. CSATÓ JÁNOS és BUDA ÁDÁM gyűjteményeit már említettük. Nagyobb magángyűjtemények még a következők: WACHENHUSEN ANTAL értékes, sok ritkaságot tartalmazó gyűjteménye Besztercebányán, LINTIA DÉNES-nek Dél-magyarország madárfaunájához nélkülözhetetlen madár- és tojásgyűjteménye Temesvárott, SZABÓ LAJOS gyűjteménye Balatonszentgyörgyön, továbbá SZEMERE LÁSZLÓ, RADEZKY DEZSŐ és ERTL GUSZTÁV tojásgyűjteményei, melyek közül az utóbbi részben a Nemzeti Múzeumban, részben a Mezőgazdasági Múzeumban talált elhelyezést.

Tanintézetek közül is többnek van értékes gyűjteménye; ezek a következők: Ref. Kollégium Debreczen, Ev. Kollégium Eperjes, Ev. Lyceum Késmárk, Főgimnázium Szeged, Sopron, Rozsnyó, Hódmezővásárhely, Pozsony, Nyitra, Rimaszombat, Újverbász, Pancsova, Főreáliskola Szeged, Pécs, Beregszász, Eger, Székesfehérvár, Községi elemi iskola Dobsina és Szepesbéla; az utóbbiban a PALUMBINI-féle gyűjtemény.

A külföldi gyűjtemények közül is több van, a mely tekintélyesebb magyarországi eredetű anyagot tartalmaz. Ilyen a gráci technikai főiskola gyűjteménye, melyet MOJSISOVICS Á. alapított főleg a bellyei uradalomban gyűjtött madarakból. Münchenbe került ALMÁSSY GYÖRGY dr.-nak 1000-nél több hazai példányból álló gyűjteménye. Legjelentősebb TSCHUSI VIKTOR lovag palæarktikus madár-gyűjteménye a bécsi Hofmúzeumban, melynek minden egyes darabját a tudomány mai állásának megfelelően maga a kiváló buvár határozta meg.

Gyűjteményeink száma tehát elég tekintélyes s a bennük fölhalmozott anyag is gazdagnak mondható. Mindössze csak azt a kifogást lehet emelni, hogy csak kevés közöttük az olyan, a melynek anyaga a mai tudományos buvárlatnak megfelelően volna meghatározva és továbbfejlesztve. Ezen a téren még igen sok a tennivaló.

Az irodalmi források és gyűjtemények anyagán kívül még fölháztam a Magyar királyi Ornithologiai Központnak rendkívül gazdag kézirati anyagát. A midőn HERMAN OTTÓ igazgatónak, egyúttal hivatalbeli főnökömnek köszönetet mondok, hogy

muzeum) in pago Bellye a JOSEPHO PFENNIGBERGER conditum; «*Balaton-museum*» in urbe Keszthely, ab ALEXANDRO LOVASSY conditum; Museum comitatus Vas in urbe Szombathely, quod STEPHANUS CHERNEL condiderat.

Temporibus recentioribus præter collectiones publicas etiam amplæ collectiones privætæ exstiterunt. Harum maximam STEPHANUS CHERNEL in urbe Kőszeg possidet; exemplaria 1700 præcipue ex Hungaria continet et partim propter unica, partem propter series ad studia comparativa aptas pretiosum est. Complures raritates, inter eas unica quoque collectio HUSZTHY in arce Léka habet, quam collectionem nunc Princeps NICOLAUS ESZTERHÁZY possidet. Collectiones JOANNIS CSATÓ et ADAM-i BUDA iam memoravi. Maiores collectiones privætæ præterea habent: ANTONIUS WACHENHUSEN in urbe Besztercebánya cum unicis multis pretiosis; DIONYSIUS LINTIA in urbe Temesvár, in cuius collectione ova et aves continentur, quæ faunam avium Hungariæ meridionalis demonstrant; LUDOVICUS SZABÓ in pago Balatonszentgyörgy. Collectiones ovorum habent LADISLAUS SZEMERE, DESIDERIUS RADEZKY et GUSTAVUS ERTL, cuius collectio partim in Musæo Nationali, partim in Musæo Agriculturæ collocata est.

Scholarum nostrarum etiam complures collectiones pretiosas habent. Hæ sunt: Collegium reformatorum in urbe Debreczen, Collegium Evangelicorum in urbe Eperjes, Lyceum Evangelicorum in urbe Késmárk; Gymnasia, quæ sunt in urbibus Szeged, Sopron, Rozsnyó, Hódmezővásárhely, Pozsony, Nyitra, Rimaszombat, Újverbász, Pancsova; scholæ reales, quæ sunt in urbibus Szeged, Pécs, Beregszász, Eger, Székesfehérvár; scholæ elementares in urbibus Dobsina et Szepesbéla, quæ urbs collectionem PALUMBINI possidet.

Ex collectionibus exteris complures materiam ex Hungaria oriundam habent. Collectionem scholæ technicæ in urbe Graz A. MOJSISOVICS ex avibus in latifundio Bellye collectis constituit. In urbem München pervenit collectio comitis GEORGI ALMÁSSY, quæ plus quam 1000 exemplaria Hungarica continet. Plurimi momenti est collectio palæarctica Equitis VICTORIS TSCHUSI, cuius unamquamque partem possessor ipse doctissimus determinavit.

Satis multas collectiones igitur habemus, earumque materia satis copiosa dici potest. Hoc unum reprehendimus, quod paucæ sunt, quarum materia ad normam disciplinæ determinata et aucta esset. Hic multa desideramus.

megengedte ennek az értékes anyagnak a felhasználását, legyen szabad ezzel kapcsolatban egyúttal egy tisztán személyi kérdést is érintenem. A mikor a Kir. Magyar Természettudományi Társulat a Magyar birodalom állatvilágának összeállítását elhatározta, HERMAN OTTÓ-t kérte meg a madártani rész megírására. Ugyanakkor azonban HERMAN OTTÓ már sokkal nagyobb és fontosabb munkát tűzött ki élete céljául: a magyar ösfoglalkozások kutatását és megírását, minek következtében a madártani munkának el kellett maradnia. HERMAN OTTÓ ajánlatára a Kir. Magyar Természettudományi Társulattól én kaptam megbízást a munka megírására. A midőn ezt a történeti igazság érdekében főlemlitem, egyúttal hálás köszönetet mondok úgy az ajánlásért, mint a megbízásért, melynek tőlem telhetően eleget tenni igyekeztem.

A munka berendezésére és használhatóságára szolgálnak a következő megjegyzések: Föladatomnak ismertem egyrészt figyelembe venni a legújabb kutatási eredményeket, másrészt viszont lehetőleg megmaradni azon a színvonalon, melyet az a szempont határozott meg, hogy a teljes munka az ország ezeréves fennállásának emlékére, tehát egy közel két évtizeddel mögöttünk fekvő korszak tudományos színvonalának megőrkítésére készült. Figyelemmel kellett lenni arra a körülményre is, hogy a teljes munka egyes részei már megjelentek. Főleg ezért választottam a munkámban használt tudományos rendszert s ezért maradtam lehetőleg a *kettős* nomenklatura használata mellett, daczára annak, hogy az újabb munkák jelenleg már szinte kizárólagosan a *hármás* nomenklaturát alkalmazzák.

A régiók kérdésében teljesen alkalmazkodtam a megállapodáshoz, noha ezek sokszor éles ellentétben állanak a madártan terén szerzett tapasztalatokkal.

Tekintettel a madarak rendkívül könnyű helyváltoztatási képességére, nem elég az egyes fajok pusztá előfordulását megállapítani, hanem szükséges egyúttal az előfordulás módját is szabatosan körvonalazni. Az idevonatkozó kategóriák a következők:

Vonuló, olyan faj, mely tavasszal hozzánk érkezik, itt fészkel, őszre elvonul. (Füsti fecske.)

Átvonulók azok, a melyek a tavaszi és őszi vonulás idején található nálunk. (Szélkiáltó.)

Áttelelők azok a *vonulók*, melyekből az állomány egy része télen át is nálunk marad. (Erdei szalonka.)

Téli vendégek ősszel érkeznek, tavasszal visszavonulnak hazájokba. (Gatyás ölyv.)

Honosított, nálunk megtelepedett idegen faj. (Fácán.)

Præter libros et collectiones etiam maxima multitudine eorum mancriptorum usus sum, quæ Centrale Ornithologicum regium Hungaricum possidet. Cum nunc directori instituti eius præfectoque meo OTTO-ni HERMAN gratias agerem, quod eorum usum mihi concesserat, profero quiddam, quod ad me ipsum pertinet. Cum Societas Scientiarum Naturalium Regia Hungarica, faunam regni Hungariæ complecti decrevisset, aves conscribendas OTTO-ni HERMAN detulit. Qui cum rem maiorem, opera Hungarorum ex antiquis temporibus exercita, scribere sibi proposuisset, et avibus non vacavisset: eo commendante opus scribendum a Societate mihi traditum est. Hoc dum ad fidem historiæ narro, simul gratias ago et pro commendatione et pro mandato, quod pro viribus meis exsequi studebam.

De dispositione et ad usum operis mei hæc profero: Quamquam pervestigaciones novissimæ neglegendæ non erant, tamen hoc quoque erat respiciendum, quod opus hoc totum in memoriam Hungariæ ante mille annos constitutæ scriptum est, itaque eum statur litterarum demonstrat, qui ante viginti annos fuit. Nec partes operis totius, quæ iam proderant, negligendæ erant. Propterea factum est, ut hoc systemate in opere meo, et quantum fieri potuit nomenclatura binominali uterer, quamquam opera recentissima iam fere omnia trinominalem nomenclaturam exhibent.

In regionibus conventionem servavi, quamquam hæ ab usu ornithologorum sæpe discrepant.

Quia aves sedes leviter mutant, non est satis loca inventus specierum determinare, sed et apparitionis modus eorum clare dicendus. Itaque discernuntur:

Remigrantes, quæ vere ad nos veniunt, nidificant, autumno decedunt. (Hirundo rustica.)

Transmeantes, quæ temporibus migrationis vernæ et autumnalis apud nos inveniuntur. (Numenius arcuatus.)

Hibernantes sunt ex remigrantibus eæ, quorum pars hieme quoque apud nos manet. (Scolopax rusticola.)

Hospites hiemales autumno perveniunt, vere in patriam suam remigrant. (Archibuteo lagopus.)

Aves vernaculæ, species alienæ, quæ apud nos domicilium et sedem ceperunt. (Phasianus.)

Locum mutantes aestate locis altioribus ovis incubant, hieme in campos veniunt. (Syrnium uralense.)

Helyváltoztatók nyáron a magasabb hegyvidéken költenek, télire a síkságra jönnek. (Uráli bagoly.)

Állandó, télen-nyáron helyben marad. (Veréb.)

Kóborló, télire csapatokba verődve kószál, de nem vonul el (Czinege).

Ritka vendég, ritkán és kis számban jelenkezik. (Rövidujjú karvaly.)

Vándor, bizonyos években tömegesen mutatkozik. (Pusztai talpastyúk.)

A fészkelési viszonyokat is külön kell tárgyalni minden egyes fajnál, mert miként az előbbi kategóriák is mutatják, a nálunk megforduló madarak tekintélyes része nálunk nem fészkel. Itt tekintettel kellett lenni arra a körülményre is, hogy több madárfajunk folytonosan püsztol s bár azelőtt rendszeren és gyakran fészkel nálunk, mai nap már egyáltalában nem, vagy csak ritkán fészkel.

Ott, a hol megfelelő adatok állanak rendelkezésre, a vertikális magassági elterjedési viszonyokat is érintem. A kutatásnak itt még igen tág tere van.

Mielőtt áttérnék a tulajdonképeni faunajegyzékre, még azokat a fajokat kell tárgyalnom, melyek, bár az ország területén mint szabadon vagy vadon élők előfordulnak, vagy előfordultak, a faunához mégse sorolhatók. Ide tartoznak:

1. *Domesztikált fajok*, melyek félig vagy teljesen elvadultan is élnek, ezek:

Anas boschas domestica, *Anser anser domesticus*, *Cairina moschata*, melyek elvadultan élnek nagyobb rétségekben, különösen a belyei uradalomban.

Columba livia domestica különösen Erdélyben sok helyütt él elvadult állapotban, így a tordai és turi hasadékokban, a Székelykövön, Nyirmezőn, Nagyszebenben, Alsószombatfalván, Medgyesen; az utóbbi helyen állítólag őszszel el szokott vonulni.

Pavo cristatus félig elvadult, Szanyban, Sopron megyében.

2. Azok a fajok, melyekkel *sikertelen vagy legalább is nagyon helyi sikerű honosítási kísérleteket* végeztek; ezek:

Caccabis saxatilis MEYER. 1805, Tátra.

Caccabis rufa L. 1766, Retyezát.

Euplocomus nyctemerus L. 1758, Pozsony megye, Iharosberény.

Meleagris gallopavo L. 1758. I. Gödöllő, Monostorsziget, Algyő, Kétegyháza, Gyulavári, Sarkad, II. Tata, Sárosd. III. Zseliz, Szered, Ghymes, Nyitraivánka, Galgócz, Cseklész. VII. Bozjakovina.

Phasianus ellioti SWINH. 1872, Pozsony megye.

Phasianus pictus L. 1758, Gödöllő és Pozsony megye.

Stabiles, quæ et hieme et æstate in sede eadem permanent. (*Passer domesticus*.)

Vagantes, quæ hieme greges faciunt, sed non decedunt. (*Parus*.)

Hospites externæ, quæ raro et paucæ apparent. (*Accipiter brevipes*.)

Migrantes, quæ quibusdam annis catervatim apparent. (*Syrhaptes paradoxus*.)

De nidificatione cuiuscunque speciei separatim dicendum est; nam sæpe fit, ut aves apud nos appareant, sed non nidificent. Hoc quoque respiciendum erat, quod complures species avium nostrarum, quæ paulatim intereunt, antea plerumque apud nos nidificaverunt, nunc autem hoc vel omnino non faciunt, vel perraro.

Ubi facere potui, et altitudinem verticalem diffusionis attigi. Hic tamen multa desideramus.

Priusquam ad indicem faunæ transeam, eas species puto enumerandas, quæ quamquam per totam regionem regni nostri vel liberæ vel feræ inveniuntur, vel inveniuntur, tamen faunæ attribui non possunt. Huc pertinent:

1. *Species domesticatae*, quæ etiam vel semiferæ, vel omnino feræ vivunt. Hæ sunt:

Anas boschas domestica, *Anser anser domesticus*, *Cairina moschata*, quæ catervatim feræ vivunt præcipue in latifundio apud pagum Bellye.

Columba livia domestica præsertim in Transylvania pluribus locis fera vivit, ut in rupibus apud urbem Torda et Tur, in monte Székelykövár, in pagis Nyirmező et Alsószombatfalva, in urbibus Nagyszeben et Medgyes, ex qua urbe autumno decedere dicitur.

Pavo cristatus. Semiferus apparet in pago Sztany comitatus Sopron.

2. *Species, quarum acclimatisatio in nostram terram vel frustra tentabatur, vel paucis locis successit*. Hæ sunt:

Caccabis saxatilis MEYER. 1805. Tátra.

Caccabis rufa L. 1766. Retyezát.

Euplocomus nyctemerus L. 1758. Comitatus Pozsony, Iharosberény.

Meleagris gallopavo L. 1758. I. Gödöllő, Monostorsziget, Algyő, Kétegyháza, Gyulavári, Sarkad, II. Tata, Sárosd. III. Zseliz, Szered, Ghymes, Nyitraivánka, Galgócz, Cseklész. IV. Bozjakovina.

Phasianus Ellioti SWINH. 1872. Comitatus Pozsony.

Phasianus pictus L. 1758. Gödöllő et comitatus Pozsony.

Phasianus reevesi GRAY 1829. Iharosberény és Szentábrahám.

Phasianus versicolor VIEILL. 1825. Iharosberény, Szentábrahám.

Rhynchotus rufescens TEMM. 1815. Pusztavacs, Királyhalom, Szalárd, Tolna.

3. *Fogságból szökött fajok*; ezek:

Aix galericulata L. 1758. Félszerfalva.

Aix sponsa L. 1758. Törökszentmiklós, Begtež.

Bolborhynchus monachus BODD. 1783. Töviskés puszta, Csanád megye.

Cygnus atratus LATH. 1776. Szelőcze.

Phoenicopterus roseus PALL. 1811. Kiskanizsa.

Ploceus abyssinicus GM. 1788. Perjámos.

Sarcorhamphus gryphus L. 1758. Simonkai hegyek.

Trichoglossus novae-hollandiae GM. 1788. Nagylévárd.

Együttal felsorolom itt azokat a fajokat is, melyek az irodalmi adatok szerint Magyarország területén előfordultak, a melyekről azonban hiteles bizonyító példányaink nincsenek. Ezek:

Alauda calandra L. 1766.

Alauda yeltoniensis FORST. 1767 (= *A. tartarica*).

Accentor montanellus PALL. 1776.

Branta ruficollis PALL. 1779.

Aquila nipalensis orientalis CAB. 1850.

Anthus obscurus LATH. 1790.

Anthus richardi VIEILL. 1818.

Caccabis petrosa L. 1766.

Caccabis rufa L. 1766.

Calcarius lapponicus L. 1758.

Chama sabinei SAB. 1818.

Chen hyperboreus PALL. 1769.

Chrysomitris citrinella L. 1766.

Clivicola rupestris SCOP. 1769.

Cyanecula suecica L. 1758. = *C. coerulecula*. PALL.

Dendrocopus medius splendidior PARROT. 1905.

Diomedea exulans L. 1758.

Elanus coeruleus DESF. 1877.

Emberiza caesia CRETSCHM. 1821.

Emberiza leucocephala GM. 1771.

Eniconetta stelleri PALL. 1769.

Falco eleonorae GENÉ. 1839.

Falco gyrfalco L. 1758.

Haliaeetus leucocephalus L. 1766.

Histrionicus histrionicus L. 1758.

Houbara maqueeni BECHST. 1802.

Ibis aethiopica LATT. 1796.

Lagopus lagopus L. 1758.

Lagopus mutus MONT. 1776.

Phasianus reevesi GRAY. 1829. Iharosberény, Szentábrahám.

Phasianus versicolor VIEILL. 1825. Iharosberény, Szentábrahám.

Rhynchotus rufescens TEMM. 1815. Pusztavacs, Királyhalom, Szalárd, Tolna.

3. *Species ex captivitate fugitivae*. Hæ sunt:

Aix galericulata L. 1758. Félszerfalva.

Aix sponsa L. 1758. Törökszentmiklós, Begtež.

Bolborhynchus monachus BODD. 1783. Töviskés puszta, Comitatus Csanád.

Cygnus atratus LATH. 1776. Szelőcze.

Phoenicopterus roseus PALL. 1811. Kiskanizsa.

Ploceus abyssinicus GM. 1788. Perjámos.

Sarcorhamphus gryphus L. 1758. Montes Simonka.

Trichoglossus novae-hollandiae GM. 1788. Nagylévárd.

Deinde et eas species referam, quas libri in Hungaria inveniri posse dicunt, ex quibus tamen nullum certum exemplar habemus. Hæ sunt:

Alauda calandra L. 1766.

Alauda yeltoniensis FORST. 1767. (= *A. tartarica*.)

Accentor montanellus PALL. 1776.

Branta ruficollis PALL. 1779.

Aquila nipalensis orientalis CAB. 1850.

Anthus obscurus LATH. 1790.

Anthus richardi VIEILL. 1818.

Caccabis petrosa L. 1766.

Caccabis rufa L. 1766.

Calcarius lapponicus L. 1758.

Chama sabinei SAB. 1818.

Chen hyperboreus PALL. 1769.

Chrysomitris citrinella L. 1766.

Clivicola rupestris SCOP. 1769.

Cyanecula suecica L. 1758. = *C. coerulecula*. PALL.

Dendrocopus medius splendidior PARROT. 1905.

Diomedea exulans L. 1758.

Elanus coeruleus DESF. 1877.

Emberiza caesia CRETSCHM. 1821.

Emberiza leucocephala GM. 1771.

Eniconetta stelleri PALL. 1769.

Falco eleonorae GENÉ. 1839.

Falco gyrfalco L. 1758.

Haliaeetus leucocephalus L. 1766.

Histrionicus histrionicus L. 1758.

Houbara maqueeni BECHST. 1802.

Ibis aethiopica LATT. 1796.

Lagopus lagopus L. 1758.

Lagopus mutus MONT. 1776.

Lanius excubitor meridionalis TEMM. 1820.
Lanius excubitor mollis EVERS. 1853. = *Lanius excubitor major* PALL.
Larus argentatus BRÜNN. 1764.
Larus ichthyaetus PALL. 1773.
Milvus aegypticus GM. 1788.
Motacilla alba lugubris TEMM. 1820.
Motacilla citreola PALL. 1776.
Motacilla flava taiwanus SWINHOE. 1817.
Oestrelata haesitata KUH. 1820.
Oestrelata incerta SCHLEG.
Pagophila alba GUNN. 1767.
Parra jacana L. 1766.
Passer petronius L. 1766.
Pelecanus sharpei DU BOUAGE. 1870.
Phylloscopus bonellii VIEILL. 1819.
Porphyrio porphyrio L. 1758.
Procellaria pelagica L. 1758.
Pterocles alchata L. 1766.
Pterocles arenaria PALL. 1774.
Pyrrhonorax graculus L. 1776.
Scotornis climacurus VIEILL. 1825.
Sterna macroura NAUM. 1819.
Sturnus unicolor TEMM. 1820.
Sula bassana L. 1758.
Tadorna cana GM.
Terekia cinerea GÜLD.
Tringoides macularius L. 1766.
Turdus fuscatus PALL. 1827.
Turdus migratorius L. 1766.
Turdus obscurus GM. 1789.
Turdus ruficollis PALL. 1776.
Turdus ruficollis atrogularis TEMM. 1820.
Uragus sibiricus PALL. 1771.
Uria troile BRÜNN. 1764.
Vanellus spinosus L. 1758.

Hogy teljes legyen a madárfaunára vonatkozó áttekintés, fölemlítendők azok a fajok is, melyek a történeti korszakban itt éltek, de azóta a viszonyok megváltozása következtében kivesztultak. Sajátságos dolog, hogy a szóban forgó két faj tőlünk délkeleti irányban honos. A két faj a következő:

Chenalopez aegyptiacus L. 1766, melyet MARSILI a XVIII. század elején még itt talált, pontos leírást és hű képet adván róla és

Geronticus eremita L. 1758, melyről HERMAN OTTÓ nyelvi emlékeink alapján mutatta ki, hogy hazánkban élt s a XVII. században kezdett elmara- dozni.

A hazai matártani kutatás az újabb időben a történelemelőtti és fosszilis faunára is kiterjedvén, szükségesnek találom az idevágó kutatások ered-

Lanius excubitor meridionalis TEMM. 1820.
Lanius excubitor mollis EVERS. 1853. = *Lanius excubitor major* PALL.
Larus argentatus BRÜNN. 1764.
Larus ichthyaetus PALL. 1773.
Milvus aegypticus GM. 1788.
Motacilla alba lugubris TEMM. 1820.
Motacilla citreola PALL. 1776.
Motacilla flava taiwanus SWINHOE. 1817.
Oestrelata haesitata KUH. 1820.
Oestrelata incerta SCHLEG.
Pagophila alba GUNN. 1767.
Parra jacana L. 1766.
Passer petronius L. 1766.
Pelecanus sharpei DU BOUAGE. 1870.
Phylloscopus bonellii VIEILL. 1819.
Porphyrio porphyrio L. 1758.
Procellaria pelagica L. 1758.
Pterocles alchata L. 1766.
Pterocles arenaria PALL. 1774.
Pyrrhonorax graculus L. 1776.
Scotornis climacurus VIEILL. 1825.
Sterna macroura NAUM. 1819.
Sturnus unicolor TEMM. 1820.
Sula bassana L. 1758.
Tadorna cana GM.
Terekia cinerea GÜLD.
Tringoides macularius L. 1766.
Turdus fuscatus PALL. 1827.
Turdus migratorius L. 1766.
Turdus obscurus GM. 1789.
Turdus ruficollis PALL. 1776.
Turdus ruficollis atrogularis TEMM. 1820.
Uragus sibiricus PALL. 1771.
Uria troile BRÜNN. 1764.
Vanellus spinosus L. 1758.

Ut conspectus faunæ avium plenus esset, hæ species etiam producendæ sunt, quæ antea, historicis ætatibus tamen, in terra nostra vixerunt, sed postea rebus commutatis interierunt. Species hæ duæ sunt:

Chenalopez aegyptiacus L. 1766, quem MARSIGLI principio sæculi XVIII. hic invenerat, descripsit et depinxerat;

Geronticus eremita L. 1758, quem in nostra terra vixisse et sæculo XVIII. interire cœpisse OTTO HERMAN philologiæ testimonio usus demonstravit.

Ornithologia nostra recentissimis temporibus etiam ad faunam præhistoricam et fossilem extendebatur, quamobrem has pervestigationes

ményeit is fölvenni, hogy ily módon teljessé tegyem az áttekintést arról a madárfaunáról, mely hazánkban előfordult és jelenleg is előfordul.

A történelemelőtti korszakból 1913-ig Magyarország területére a következő fajokat mutatták ki:

1. Accipiter nisus L. 1758.
2. Anas boscas L. 1758.
3. Anas querquedula L. 1758.
4. Colæus monedula L. 1758.
5. Coturnix coturnix L. 1758.
6. Crex crex L. 1758.
7. Dendrocopus major L. 1758.
8. Fuligula nyroca GÜLD. 1769.
9. Gallus domestica L. 1758.
10. Garrulus glandarius L. 1758.
11. Passer domesticus L. 1758.

etiam adduco. ut hoc modo plenus sit conspectus faunæ avium earum, quæ patriam nostram antea incolebant et nunc etiam incolunt.

Ex ætate præhistorica usque ad annum 1913 hæ species in patria nostra repeiebantur:

12. Perdix perdix L. 1758.
13. Pyrrhula europæa VIEILL. 1816.
14. Scolopax rusticola L. 1758.
15. Sturnus vulgaris L. 1758.
16. Surnium aluco L. 1758.
17. Turdus merula L. 1758.
18. Turdus musicus L. 1758.
19. Turdus pilaris L. 1758.
20. Turtur turtur L. 1758.
21. Vanellus vanellus L. 1758.

Fosszilis madarak 1913-ig bezárólag:

1. Alauda arvensis L. 1758.
2. Anas boscas L. 1758.
3. Anas crecca L. 1758.
4. Anas strepera L. 1758.
5. Anser fabalis LATB. 1787.
6. Apus apus L. 1758.
7. Aquila chrysaetos L. 1758.
8. Archibuteo lagopus BRÜNN. 1764.
9. Ardea cinerea L. 1758.
10. Asio accipitrinus PALL. 1771.
11. Calcarius nivalis L. 1758.
12. Colæus monedula L. 1758.
13. Colymbus auritus L. 1758.
14. Corvus corax L. 1758.
15. Crex crex L. 1758.
16. Dafila acuta L. 1758.
17. Dendrocopus major L. 1758.
18. Dendrocopus medius L. 1758.
19. Falco gyrfalco L. 1758.
20. Falco merillus GER. 1767.
21. Fuligula fuligula L. 1758.
22. Gallinago gallinago L. 1758.
23. Galerita cristata L. 1758.
24. Lagopus lagopus L. 1758.
25. Lagopus mutus MOONT. 1776.
26. Larus canus L. 1758.
27. Larus ridibundus L. 1766.
28. Limosa limosa L. 1758.

Aves fossiles usque ad annum 1913 inventæ:

29. Loxia curvirostra L. 1758.
30. Mergus merganser L. 1758.
31. Nucifraga caryocatactes L. 1758.
32. Nucifraga caryocatactes macrorhyncha BRHM. 1823.
33. Nyctala tengmalmi GM. 1788.
34. Nyctea ulula L. 1758.
35. Oedemia nigra L. 1758.
36. Ortygometra porzana L. 1766.
37. Perdix perdix L. 1758.
38. Pica pica L. 1758.
39. Picus canus GM. 1788.
40. Pyrrhocorax pyrrhocorax L. 1766.
41. Pyrrhula pyrrhula L. 1758.
42. Rallus aquaticus L. 1758.
43. Surnium uralense PALL. 1771.
44. Tetrao medius MEY. 1811.
45. Tetrao tetrix L. 1758.
46. Tetrao urogallus L. 1758.
47. Tinnunculus tinnunculus L. 1758.
48. Totanus fuscus L. 1758.
49. Turdus iliacus L. 1758.
50. Turdus merula L. 1758.
51. Turdus musicus L. 1758.
52. Turdus pilaris L. 1758.
53. Turdus viscivorus L. 1758.
54. Vanellus vanellus L. 1758.

Jelenlegi madárfaunánkhoz 381 önálló, vagy túlnyomó részben a tudomány mai állása szerint önállóknak tartott *forma*, vagyis *faj* és *alfaj*, to-

Ad præsentem faunam nostram avium viri docti, hodie viventes, formas proprias 381 (species et subspecies), vel ex maxima parte proprias habitas

vábbá 5 úgynevezett *varietás* tartozik. Valamennyi a *palaearktikus regio* tagja. Ennek a régióknak a keretén belül égtájak szerint a következőképpen oszlanak meg a formák:

	Összesen	Fészkelők
Középeurópa jellemző formái	167	153
Déli és délkeleti formák	98	69
Északi, főleg arktikus formák	75	10
Keleti formák	31	10
Nyugoti formák	8	4
Honosított	1	1
Hybrid	1	—
Összesen	381	247

A fősztásban minden apró árnyalatot nem lehetett kidomborítani, sok forma földrajzi előfordulásának jellege még nem egészen biztos, úgy hogy a fenti összeállítás nem tekinthető sem egész pontosnak, sem véglegesnek. A lényegét mindazonáltal egész híven visszatükrözteti, s ez az, hogy *madárfaunánknak mondhatni a gerinczét a középeurópai és a mediterrán formák alkotják*. Különösen látható ez a fészkelőknél, a hol ez a két csoport föltétlenül dominál. Faunánknak ezenkívül számos *északi formája* is van, de ezek közül csak 10 a fészkelő s ezek is inkább csak kivételesen telepednek meg nálunk, a többi faj pedig csak telelni jár hozzánk, vagy átvonulás alkalmával keresi föl Magyarországot. A *keleti formák* száma már jóval kisebb, de még mindig igen tekintélyes a *nyugoti formák* számához képest. *Magyarország madárfaunája tehát földrajzi fekvésének megfelelően túlnyomóan középeurópai, déli, délkeleti és keleti formákból tevődik össze, inkább kontinentális mint maritimális*.

Olyan forma, a mely kizárólag hazánkban fordulna elő, nincsen. Mindössze egy, még általánosan el nem ismert szubspezies, a *Lullula arborea cherneli* PRAŽ. 1895 az, a melyet ilyennek lehetne tekinteni. Ez az egyelőre varietásként feltüntetett forma a deliblári kincstári homokpusztának a lakója.

Az egyes régiók madár-faunája is túlnyomó nagy részében egységes típusú, ha csakis a fészkelőket tekintjük és teljesen mellőzzük a ritkaságokat. Vannak ugyan az egyes régiókra többé-kevésbé jellegzetes formák, de csakis a tenger-melléken van néhány mediterrán forma, mely a

et 5 varietates pertinere dicunt. Hæ omnes palæarcticæ regionis sunt. Intra hanc regionem secundum cœli partes formæ ita dividuntur:

	Summa	Nidificantes
Formæ mediæ Europæ	167	153
Formæ meridionales et meridionales	98	69
Formæ septentrionales præcipue arcticæ	75	10
Formæ orientales	31	10
Formæ occidentales	8	4
Vernacula	1	1
Hybrida	1	—
Summa	381	247

In hac divisione diversitates minimæ respici non poterant. Multarum formarum diffusio geographica incerta est, quamobrem conspectus iste, quem supra apposuimus, neque accuratus, neque definite probatus dici potest. Id tamen, quod maximum est, recte demonstrat, — nempe quod *fauna nostra avium maxima parte ex formis mediæ Europæ et mediterraneis constat*. Maxime hoc apud nidificantes apparet, quarum maxima pars ex his formis constat. Sed formæ etiam complures septentrionales in fauna nostra reperiri possunt, ex quibus 10 tantum sunt nidificantes. Hæ etiam raro apud nos considunt, ceteræ autem vel hibernandi causa nos adeunt, vel in transmeando. Formæ orientales multo pauciores sunt, satis multæ tamen, si cum occidentalibus compares. *Fauna avium Hungariæ igitur, ut ex situ geographico expectari potest, maximam partem ex formis Europæ mediæ, ex formis meridionalibus, orientalibus et meridiorientibus constat et magis continentalis est quam maritima*.

Forma talis, quæ apud nos solum inveniatur, nulla est. Una subspecies sola, quam nonnulli subspeciem esse negant, et quam nos quoque varietatem esse iudicavimus, talis haberi possit. Hæc est *Lullula arborea Cherneli* PRAŽ. 1895, quæ deserta ærarii Hungariæ Deliblat appellata incolit.

Si nidificantes solum respicimus et raritates negligimus, faunam avium in omnibus regionibus eandem esse videmus. Sunt quidem formæ, quæ plus minusve alicui regioni propriæ sunt, sed in litoribus solum nonnullæ formæ mediterraneæ

többi régióban fel nem található. Az ország területe nagyon kicsiny ahhoz, hogy oly könnyű helyváltoztatási képességgel bíró állatosztályból, mint a milyen a madarak osztálya, önálló formák fejlődhessenek. Ugyancsak a könnyű helyváltoztatási képesség, továbbá a madárvilág ökológiájának specziális vonása, a vonulás, valamint a helyváltoztatás és kóborlás néven ismert jelenségek akadályozzák, hogy bizonyos madárfajok előfordulása csak bizonyos régiókra szorítkozzék.

Tagadhatalan azonban az is, hogy hazánk madárfaunája, különösen a finomabb árnyalatokat és különbségeket tekintve, még koránt sincs kikutatva. Ez a munka csak most kezdődik igazán s ez lesz a jövő generációnak egyik főfeladata. Mindenütt megindult immáron ez a mozgalom, a hazai buvárokon kívül külföldi tudósok is sokat tettek már ezen a téren, de ez még csak kezdetnek tekinthető. A jövő buvárlatok második céljával a lokális faunáknak az új irányban való kibővítése, továbbá eddig úgyszólván ismeretlen faunaterületek kikutatása jelölhető ki. Hazánknak számos vidéke madártanilag valósággal «terra incognita» (pl. Tolna, Zala, Veszprém, Nyitra-Trencsén, Bars, Sáros, Abauj, Bereg, Ugocsa, Máramaros, Szatmár, Szabolcs, Bihar, Arad, Torontál, Szilágy, Szolnok-Doboka, Besztercze-Naszód, Maros-Torda, Udvarhely megye, nem is szólván Horvátország egyes vidékeiről és a tengerpartról). Nagy darab parlagon heverő terület kínálkozik itt még a jövő kutatás számára.

Budapesten, 1914. márczius havában.

inveniuntur, quæ in aliis regionibus non vivunt. Regnum nostrum non satis late patet, ut eius generis animalia, quæ tam facile quam aves sedes commutant, novas formas effingant. Eadem facultas facile sedes mutandi, necnon oecologiae avium proprietates peculiaris, ex qua transmigrationes, locorum mutationes et vagationes avium nascuntur, impedimento est, ne singulæ species in singulis regionibus vivant.

Nec tamen negari potest, diversitates subtiliores faunæ nostræ avium non esse satis perspectas et huius operis laborem posteris esse suscipiendum. Nunc etiam iam huius rei initium factum est et præter nostrates exteri viri docti quoque huic rei operam navabant; sed hoc nihil nisi rudimentum est. Alterum, quod investigatoribus proponitur, est, ut faunas locales in hunc novum modum augeant, et in novis regionibus faunam avium perscrutentur; nam nonnullæ regiones patriæ nostræ, quod ad faunam avium attinet, incognitæ sunt. Tales sunt comitatus Tolna, Zala, Veszprém, Nyitra, Trencsén, Bars, Sáros, Abauj, Bereg, Ugocsa, Máramaros, Szatmár, Szabolcs, Bihar, Arad, Torontál, Szilágy, Szolnok-Doboka, Besztercze-Naszód, Maros-Torda, Udvarhely, deinde præter litora nonnullæ Croatiae regiones, quæ indagandæ posteris traduntur.

Budapestini, mense Martio anni 1914.

LITTERATURA.

1. ACZÉL. *Bombycilla garrula*. Természettud. Közöny. XXVI. 1894. p. 50.
2. ÁGH G. dr. Vizivadászat a Kisbalatonon. A Természet. V. 1904. III. sz. p. 2—5.
3. ALMÁSSY Gy. dr. Néhány adat Magyarország orniszához. *Aquila*. III. 1896 p. 209—216.
4. — Einige Addenda zur Ornith. Ungarns. *Ibid.* III. 1896 p. 209—216.
5. — Ornithologisches und taxidermistisches von der Millenniums-Ausstellung. *Ornith. Jahrbuch*, VII. 1896 p. 205—227.
6. — Addenda zur Ornith. Ungarns. II. *Ibid.* IX. 1898 p. 83—112.
7. ARRIGONI DEGLI ODDI. *Manuale di Ornithologia italiana*. 1904.
8. AUE de J. *Riedka ptica*. *Lov. Rib. Viestnik*. VII. 1898 p. 124.
9. — Opet dokaz do šljuke u nas gnejezde. *Ibid.* IX. 1900 p. 76.
10. — Prolaz šljuka našimi krajevi. *Ibid.* X. 1904 p. 46.
11. — Jesenski proljet šljuka. *Ibid.* XII. 1904 p. 11.
12. A. B. Erdei szalonkák huzása nyáron. *Vadászlap*. XXX. 1909 p. 281.
13. A. C. Aus Obedska bara. *Waidmanns Heil*. XII. 1892 p. 188, 189.
14. A. GR. Kleinere Mitteilungen: *Zeitschrift f. Oologie*. VII. 1897. p. 19.
15. A. J. Eine für Ungarn neue Adlerart. *Waidmanns Heil*. XXIII. 1903. p. 233, 236.
16. A. N. Aus dem südlichen Ungarn. V. NÉBER B.
17. A. S. Wasserjagden am Fehértó und Fertó bei Szegedin. *Mittheil. d. nieder-österreich. Jagdschutz-Vereines*. XXI. 1899 p. 133—138.
18. A. Z. Steinhuhn bei Semlin. *Waidmanns Heil*. XIII. 1893 p. 135.
18. — A Balaton környékén. *Vadászlap*. XVI. 1895 p. 342.
19. — A barátkeselyű. *Ibid.* XIII. 1892 p. 295.
20. — A füstös fecskék átteleléséről ököristállóban. *Ibid.* XVI. 1895 p. 390.
21. — A havasi szajkóról. *A Természet*. III. 1899. VIII. sz. p. 40.
22. — A hófóhér kócsag. *Vadászlap*. XXX. 1909 p. 307.
23. — A kigyászsasok. *Ibid.* XX. 1899 p. 363.
24. — A királyfácánokról. *Ibid.* XII. 1894 p. 134.
25. — A kupinovai vizivadászatokról. *Ibid.* VI. 1885 p. 243.
26. — Allerlei gesammelte ornithologische Beobachtungen. *Mittheil. d. ornith. Ver. in Wien*. II. 1878 p. 104—109, 109—113, 117—120; III. 1879 p. 51—56.
- 26a — A madárvonulás megfigyelésére vonatkozó szabályzat. 1890. Függelék. Magyarországi madarak rendszertani sorrendben.
27. — A magyarországi sasok elterjedéséről. *A Természet*. VI. 1903. XX. sz. p. 1, 2.
28. — Am Velence-tó. *Österreich. Forstzeitung*. X. 1892 p. 147, 148, 153, 154.
29. — A nagy tűzok. *Magyarhoni Természetbarát*. I. 1857 p. 89—91.
30. — A nyírfajdok. *Vadászlap*. XI. 1890 p. 281; XXI. 1900 p. 184.
31. — A pusztai talpastyúk. *Vasárnapi Ujság*. XXXV. 1888 p. 707, 708.
32. — A pusztai talpastyúk Magyarországon. *Vadászlap*. XXIX. 1908 p. 282.
33. — A selyemfark. *Ibid.* XVI. 1895 p. 107.
34. — A selyemfarkú loeska. *Ibid.* XXIV. 1903 p. 490.
35. — A selyemfarkú loeska mint nálunk fészkelő madár. *Ibid.* XXV. 1904 p. 229.
36. — *Asio accipitrinus*. *Aquila*. IV. 1897 p. 171.
37. — A szakállas saskeselyű (*Gypaëtus barbatus*). *Vadászlap*. VII. 1886 p. 30, 306.
38. — A szakállas keselyűről. *Ibid.* XXIII. 1902 p. 213.
39. — A szárazság és a gólya. *Aquila* I. 1894 p. 166—168.
40. — A talpas tyúkra. *Vadászlap*. X. 1889 p. 46.
41. — Áttelelési adatok (1901—1902) *Aquila*. IX. 1902 p. 231.
42. — Áttelelő szalonkák. *Vadászlap*. XXVIII. 1907 p. 170.
43. — A tűzokok szokatlan megjelenése. *Ibid.* XXI. 1900 p. 54.
44. — A vadpulykák. *Ibid.* X. 1889. p. 395.; XI. 1890 p. 254.; XII. 1891 p. 79, 282.
45. — A vadpulykákra. *Ibid.* XII. 1891 p. 318.
46. — A vadpulykák tenyésztését. *Ibid.* VIII. 1887 p. 104.
47. — Az Alföld madárvilága. *Ibid.* VIII. 1887 p. 201—203, 229—231.
48. — Az ázsiai sivatagtyúk. *Ibid.* IX. 1888 p. 205.
49. — Az eperjesi kórház épületében megsemmisítésre kitért, a gyűlés megbízásából Petényi Salamon által összeírt állattani tárgyak jegyzéke. A magyar Orvosok és Természetvizsgálók Kassa—Eperjesen tartott hetedik nagygyűlésének tört. vázlatla és munkálatai. 1847 p. 235—237.

50. — A Zólyom megyében Grineus Nepom. János és Rokosz István által vizsgált és nagyobb részint kiistömött emlős állatok és madarak sorjegyzéke. A magyar Orvosok és Természetvizsgálók Besztercebányán tartott III. nagygyűlésének Munkálatai. 1843 p. 107, 108.
51. BABARCYNÉ J. J. br. Szürkegémek tanyáján. Az Állatvilág. I. 1908 p. 105—110.
52. BAKY M. A közép sárszalonka újabb fészkelési helye Magyarországon. Aquila. XVII. 1910. p. 271.
53. — Ein neuer Brutplatz der Moorschnepe in Ungarn. Ibid. XVII. 1910 p. 271.
54. BALDAMUS E. Beiträge zur Naturgeschichte einiger dem S. O. Europa's angehörenden Vögel. Naumannia. I. Heft 1. 1849 p. 28—43; Heft 2. 1850 p. 70—88; Heft 4. 1851 p. 39—47; II. Heft 2. 1852 p. 81—87.
55. — Bienenfresser Kolonie. Ibid. VII. 1857. p. 444.
56. BALOGH J. dr. A magyarországi szikes vidékek természetudományi tekintetben. Természetud. Pályamunkák. 1840 p. 83.
57. BÁNFFY Á. br. Megfigyelések az állatok életmódja körül. Orvostermészetudományi Értesítő. II. Természetud. Szak. VIII. 1883 p. 185—191.
58. BARAČ M. I opet sjeverni tupik (*Fratereula arctica*) kod Rieke. Glasnik hrvatskoga narav. družtva. V. 1890 p. 176, 177.
59. — *Nucifraga caryocatactes* und *Garrulus glandarius*. Ornith. Jahrbuch I. 1890 p. 81, 82.
60. — *Alca torda*. Ornith. Monatsberichte. II. 1894 p. 77.
61. — *Alca torda* bei Fiume. Ornith. Jahrbuch. V. 1894 p. 78.
62. — *Nenada lovina*. Lov. Rib. Viestnik. VII. 1898 p. 87.
63. — *Dolazak šljuka*. Ibid. VIII. 1899 p. 136.
64. — *Seoba žiljaka* kr. naše Primorje. Ibid. IX. 1900 p. 136.
65. — *Jesenska seoba šljuka*. Ibid. IX. 1900 p. 136.
66. — *Rieka 40. pros.* Ibid. X. 1901 p. 9.
67. — *Prve šljuke*. Ibid. XI. 1902 p. 132.
68. — *Prolet šljuka*. Ibid. XII. 1903 p. 130.
69. — *Još jedna o kugarama u našim stranama*. Ibid. XIII. 1904 p. 70.
70. — *Riedka lovina*. Ibid. XV. 1906 p. 408.
71. — *Bilježke u kobec*. Ibid. XVIII. 1909 p. 12.
72. BÁRSONY I. A fűj természetrajzához. A Természet. III. 1897 III. sz. p. 40.
73. — *Gulipánfogás*. Ibid. V. 1901 I. sz. p. 8, 9.
74. BARTHOVY E. Seltenes Waidmannsheil. Waidmanns Heil. XXI. 1901 p. 111.
75. BARTHOVS GY. *Turdus pilaris* nyári előfordulása. Aquila. XII. 1905 p. 345.
76. — Vorkommen von *Turdus pilaris* im Sommer. Ibid. XII. 1905 p. 345.
77. — *Coracias garrula*. Ibid. XIII. 1906 p. 209, 210.
78. — *Ritka fészkelők a Dunántulon*. Ibid. XIII. 1906 p. 221, 222.
79. — *Seltene Brutvögel jenseits der Donau*. Ibid. XIII. 1906 p. 221, 222.
80. — *Coccothraustes coccothraustes*. Ibid. XIII. 1906 p. 226.
81. — *Tadorna tadorna* (L.) Hunyad megyében. Ibid. XIV. 1907 p. 336.
82. — *Tadorna tadorna* (L.) im Komitate Hunyad. Ibid. XIV. 1907 p. 336.
83. — Néhány adat az egerészölyv táplálkozásához. Ibid. XV. 1908 p. 307, 308.
84. — Einige Daten zur Nahrung des Mäusebussardes. Ibid. XV. 1908 p. 307, 308.
85. — Fehér gólyák harez a fészekért. Ibid. XV. 1908 p. 310.
86. Kampf der weissen Störche um das Nest. Ibid. XV. 1908 p. 310.
87. — *A Glaucidium passerinum* (L.) párzási hivása. Ibid. XV. 1908 p. 311.
88. — Der Paarungsruf von *Glaucidium passerinum*. (L.) Ibid. XV. 1908 p. 311.
89. — A saskeselyű pusztulása a Retyezát hegységben. Ibid. XV. 1908 p. 326.
90. — Das Verschwinden des Bartgeiers aus dem Retyezátgebirge. Ibid. XV. 1908 p. 326.
91. — *Emberiza cia* (L.) előfordulása Hunyadmegyében. Ibid. XV. 1908 p. 327.
92. — Das Vorkommen von *Emberiza cia* L. im Komitate Hunyad. Ibid. XV. 1908 p. 327.
93. — Sziklafalon fészkelő házfecskek. Ibid. XVI. 1909 p. 284, 285.
94. — An Felswänden nistende Mehlschwalben. Ibid. XVI. 1909 p. 284, 285.
95. — *Gypaëtus barbatus* (L.) előfordulása a Retyezátban. Ibid. XVI. 1909 p. 308.
96. — Vorkommen von *Gypaëtus barbatus* (L.) im Retyezát. Ibid. XVI. 1909 p. 308.
97. BAU A. Die Eier unserer Muscicapa-Arten. Zeitschrift f. Oologie. XII. 1903 p. 153—156.
98. BECHTEL S. F. Jagdliches und Ornithologisches vom Neusiedler See und Hanság. Österreich. Forstzeitung. IX. 1891 p. 7—9, 13—15.
99. BEDŐ. Középfajd. Erdészeti Lapok. XVI. 1877 p. 379, 380.
100. BÉKÁSI. A fűj pusztulása a fogoly terjeszkedése következtében. Vadászlap. XXVIII. 1907 p. 405—407.
101. BÉL M. Hungariae antiquae et novae Prodromus. 1723.
102. — Notitia Hungariae novae historico geographica etc. I—IV. 1735—1737, 1742.
103. — Notitia Hungariae novae historico geographica etc. Pars II. Transdanubiana. Tom. V. Editio altera. 1892.
104. BENKŐ F. Enyedi ritkaságok, Egy kis toldalékkal. Parnassusi Időtöltés. 1796. VII. drb. p. 1—98. Kolozsvár, 1800.
105. BENKŐ G. et JÁHN K. A mennyiség-természetud. hazai szakirodalom 1884-ben. Orvos-Természetud. Értesítő. X. 1885 p. 43—56.
106. BENKŐ J. Transsilvania. Tom. I. 1778 p. 132, 133.
107. BERNÁTH I. *Parra jacana* L. Magyarországon. Aquila. XVII. 1910 p. 272.
108. — *Parra jacana* L. in Ungarn. Ibid. XVII. 1910 p. 272.

109. BERNÁTH S. Téli vendég Szatmár megyében. Természettud. Közlöny. XXVII. 1895 p. 275.
110. BERGE R. Die Vogelsiedelung des Neusatzer Riedes in Ungarn. Journal f. Ornith. L. 1902 p. 87—91.
111. BERGER. Zur Biologie der Waldschnepe. Wild und Hund. XVI. 1910 p. 644, 645.
112. BERGER A. Über Wanderhühner. Der Waidmann. XXII. 1891 p. 374.
113. BETEGH L. A kazári fecske (*Cypselus apus*) új fészkelési módja. A Természet II. 1898 I. sz. p. 12, 13.
114. BIELZ E. A. Vereinsnachrichten für den Monat October 1855. Verhandl. und Mittheil. d. siebenbürg. Verein f. Naturw. zu Herm. VI. 1885 p. 153, 154.
115. — Id. Mai und Juni 1856. Ibid. VII. 1856 p. 85, 86.
116. — Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens. 1856. Aves. p. 38—149.
117. — Handbuch der Landeskunde Siebenbürgens. 1857. Vögel p. 101—114.
118. — Vereinsnachrichten für den Monat Februar 1860. Verhandl. und Mittheil. d. siebenbürg. Vereins f. Naturw. zu Herm. XI. 1860 p. 17, 18.
119. — Id. 1862. Ibid. XIII. 1862 p. 21—25.
120. — Id. Juli, August 1862. Ibid. XIII. 1862 p. 121, 122.
121. — Id. März 1863. Ibid. XIV. 1863 p. 49.
122. — Id. Sept., Oct. 1863. Ibid. XIV. 1863 p. 163, 164.
123. — Id. Sept. Oct. 1864. Ibid. XV. 1864 p. 193, 194.
124. — *Charadrius morinellus* L. eine für Siebenbürgen neue Vogelart. Ibid. XV. 1864 p. 56—58.
125. — Die Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens nach ihrem jetzigen Bestande. II. Klasse. Aves. Vögel. Ibid. XXXVIII. 1888 p. 36—106.
126. — Über das Vorkommen des Birkhuhnes (*Tetrao tetrix* L.) in Siebenbürgen. Ibid. XLVI. 1897 p. 89, 90.
127. BIRKESSY G. Ornithologiai jegyzetek Magyaróvárról és vidékéről. Aquila. II. 1895 p. 178—181.
128. — Ornithologische Notizen aus Ung. Altenburg. und Umgebung. Ibid. II. 1895 p. 178—181.
129. — Aus Westungarn. Mittheil. d. österreich. Reichsbundes f. Vogelkunde. Wien. VI. 1906 p. 167.
130. BINDER F. Ein Abendfalke erlegt. Waidmanns Heil. XVIII. 1898 p. 204.
131. BLARISTON. On the Ornithology of Northern Japan. The Ibis. 1862 p. 320.
132. BLASIUS R. dr. Der Wanderzug der Tannenheher durch Europa im Herbst 1885 und Winter 1885/86. Ornith. II. 1886 p. 437—550.
133. BODNÁR B. A Wagner-féle madárgyűjtemény. Aquila. XV. 1908 p. 222—231.
134. — Die Wagner'sche Vogelsammlung. Ibid. XV. 1908 p. 222—231.
135. — A Maros—Tisza-közének madárvilága. Zoologiai Lapok. X. 1908 p. 191—195.
136. BOÉR M. Érdekes szárnyasvendégek. Vadászlap. XVIII. 1897 p. 127—129.
137. — Idegen látogatók. A Természet. VII. 1904 p. 212—214.
138. — A Szilágyság faunájáról. Vadászlap. XXVI. 1905 p. 288—289.
139. BRAESS dr. Ornithologische Wanderungen im siebenbürgisch—rumänischen Grenzgebirge. Zeitschrift für Ornith. u. prakt. Geflügelzucht. XXVII. 1898 p. 26.
140. BRASSAI S. Szerkesztői észrevételek gróf Lázár K. «Kétes távoztú» értekezése alkalmából. Az Erdélyi Múzeum Egylet Évkönyvei. III. 1864/65. Klvár, 1866 p. 73—76.
141. BREHM A. Relative Häufigkeit der *Strix nisoria* in den Karpathen. Journal f. Ornith. XXVII. 1879 p. 217.
142. — Regelmässiges Brutvorkommen von *Erimaturus leucocephala* in Siebenbürgen. Ibid. XXVII. 1879 p. 334.
143. — Seltenheiten des Pester Nationalmuseums. Ibid. XXVII. 1879. p. 334.
— Az állatok világa V. CHERNEL.
BREHM K. L. Wichtige Mittheilungen etc. v. PETÉNYI.
144. — Die kleinen europäischen Rohrhühner. Isis von Oken. XXIV. 1831 p. 705—710.
145. — Etwas über die Arten der europäischen Vögel. Naumannia. I. Heft. 1. 1849 p. 69—77.
146. — Bemerkungen über europäische und nordafrikanische Vögel und Beschreibung einiger neuen Vogelarten. Ibid. I. Heft. 3. 1850 p. 22—31.
147. BRUSINA Sp. Darovi prikazani nar. zem. muzeju od 1. siječnja 1870 do danas. Zbirka ornit. Viestnik narodnoga zemalj. muzeju u Zagrebu za god. 1870. Zagreb 1871 p. 170—172.
148. — Anomalien der Ornithologiae. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. VII. 1883 p. 57—63.
149. — Sastanak ornithologa i izložba pticu u Beču. Vienac. XVI. 1884 p. 301 etc. 479.
150. — Ornitolozke bilješke za hrvatska fauna. Glasnik hrvatskoga narav. društva. III. 1888 p. 129—150.
151. — Nove ornitolozke bilješke. Ibid. IV. 1889 p. 205—221.
152. — Škorlj kriješvar. Pastor roseus. Ibid. IV. 1889 p. 241. Šumarski list. XIII. 1889 p. 377.
153. — Pastor roseus Temm. in Slavonien und Croatia. Ornith. Jahrbuch. I. 1890 p. 159.
154. — Mormon fratercula. Ibid. I. 1890 p. 181.
155. — ПТИЦЕ ХРВАТСКО-СРПСКЕ. Beograd 1892.
156. — Ispravi i dodaci popisa domaćih ptica. Glasnik hrvatskoga narav. društva. VII. 1892 p. 307—309.
157. — *Bombycilla garrula* und *Cygnus musicus*. Ornith. Jahrbuch. IV. 1893 p. 126, 127.
158. — Notizen. Ornith. Monatsberichte, I. 1893 p. 120.
159. — Riedka lovina. Lov. Rib. Viestnik. III. 1894 p. 64.
160. — Nachschrift. Ornith. Jahrbuch. V. 1894 p. 78.
161. — Ornithologisches aus Kroatien. Ibid. V. 1894 p. 133, 154.
162. — Pomornik (*Stercorarius parasiticus*) u Hrvatskoj. Lov. Rib. Viestnik. VII. 1898 p. 147.
163. — Riedki darovi narodnom zoološkom muzeju. Ibid. VIII. 1899 p. 12.
164. — Motriocem našega ptičjega svijeta. Ibid. VIII. 1899 p. 24.
165. — Nova ptica za hrvatsku faunu. Ibid. VIII. 1899 p. 24.
166. — Još e porijetla veliko pomornika. Ibid. IX. 1900 p. 35.
167. — Obilan lov u Kvarneru. Ibid. IX. 1900 p. 41.

168. BRUSINA Sp. Sulle Alche e in ispecie sull' «Alca torda» dalla Dalmazia e dalla Croazia etc. Bolet. Soc. Zoolog. ital. X. 1901 p. 213—225.
169. — Fecskek őszii vonulása Zágráb környékén. Aquila. IX. 1902 p. 225, 226.
170. — Herbstzug der Schwalben in der Umgegend von Zagreb. Ibid. IX. 1902 p. 225, 226.
171. — E. Arrigoni degli Oddi: Atlante Ornitologico. Uccelli Europei. Milano, 1902. Journal f. Ornith. L. 1902 p. 438—472.
- 171a. — L'atlante ornitologico del Prof. E. Arrigoni degli Oddi. Uccelli Europei. Avicula. VI. 1902 p. 89—100.
172. BUDA Á. A Hunyadmegye területén előforduló madarak jegyzéke. A hunyadmegyei tört. és rég. társulat évkönyve. I. 1882 p. 105—138.
173. — Unsere seltenen Gäste im Comitate Hunyad. A második nemzetközi madártani Congressus főjelentése. II. Tudományos rész. 1892 p. 145—148.
174. — Herbstbeobachtungen aus dem Hätszeger-Thale (Siebenbürgen). Ornith. Jahrbuch. II. 1894 p. 67—69.
175. — Ritka madárvidégek Hunyadmegyében. Természettudományi Közlöny. XXIV. 1892. Pótfüzetek p. 133—136.
176. — Egy emlékezetes nap az idei madárvonulásból. Vadászlap. XIII. 1892 p. 198, 199.
177. — Egy érdekes kép az 1892. évi madárvonulásból. Aquila. I. 1894 p. 51—54.
178. — Ein interessantes Bild aus dem Vogelzuge vom Jahre 1892. Ibid. I. 1894 p. 51—54.
179. — Madárvilágunk pusztulása az utolsó félszázad alatt. Ibid. XIII. 1906 p. 162—168.
180. — Die Verminderung unserer Vogelwelt in den letzten 50 Jahren. Ibid. XIII. 1906 p. 162—168.
181. — A Cerchneis vespertinus (L.) fészkelése Réán. Ibid. XIII. 1906 p. 169, 170.
182. — Das Nisten von Cerchneis vespertinus (L.) in Reá. Ibid. XIII. 1906 p. 169, 170.
183. BUZA J. A pusztai talpastyúk a Bodrogeközön februáriusban. Természettud. Közlöny. XXI. 1889 p. 125.
184. B. Kerecsensólyom. Társalkodó. XI. 1842 p. 220.
185. — A saskeselyű pusztulása a Retyezát hegységben. Vadászlap. XXX. 1909 p. 148.
186. — Polartaucher in Ungarn. Der Zoologische Garten. V. 1864 p. 26, 27.
187. B. M. Szalonkavadászat 1765-ben. Vadászlap. XXVIII. 1907 p. 148, 149.
188. Br. B. Seltene Jagdbeute. Der Jagdfreund. IV. 1904 p. 104.
189. B. S. Piljci se sele. Lov. Rib. Viestnik. IX. 1900 p. 110.
190. B. V. Prolaz šljuka. Ibid. XVII. 1908 p. 131.
191. — Barátkeselyűk. Az Állatvilág. I. 1908 p. 12, 13.
192. — Bartgeier in Siebenbürgen. Naturalien Kabinet. XII. 1900 p. 84, 85.
193. — Bartgeier in Ungarn. Der Weidmann. XXIII. 1892 p. 263.
194. — Bericht über die Generalversammlung vom 28. Dez. 1898. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürgischen Verein f. Naturw. zu Herm. XLVIII. 1899 p. IX—XXIV.
195. — Id. 23. Januar 1900. Ibid. XLIX. 1900 p. XI—XXIX.
196. — Id. 21. Januar 1908. Ibid. LVII. 1908 p. XVII—XVIII.
197. — Brassó vidékéről. Vadászlap. XVII. 1896 p. 185.
198. CABANIS J. Bemerkung über v. Csató's Lanius Homeyeri. Journal f. Ornith. XXXIII. 1885 p. 97, 98.
199. CERVA F. A. Über das Brutgeschäft des Tamarisken-Rohrsängers, Luscinola melanopogon Temm. Zeitschrift f. Oologie. II. 1892 p. 13, 14, 17.
200. — Az Asio accipitrinus Pall. költő madár Magyarországon. Aquila. III. 1896 p. 224—226.
201. — Asio accipitrinus Pall. Brutvogel in Ungarn. Ibid. III. 1896 p. 224—226.
202. — Kleinere Mittheilungen aus meinen Beobachtungen im Frühjahr 1898. Zeitschrift f. Oologie. VIII. 1898 p. 25, 26.
203. — Notizen aus Ungarn. Ibid. VIII. 1898 p. 37, 38.
204. — Ortygometra pygmaea Naum. Aquila. VI. 1899 p. 81—85.
205. — A fülemilesítke (Calamodus melanopogon Temm.) fészkeléséről. A Természet. IV. 1901. IX. sz. p. 8, 9.
206. — A kis vizicsibéről. Zoologiai Lapok. III. 1901 p. 53.
207. — Adatok a fészkelés biológiájához. A Természet. IV. 1901. XIII. sz. p. 8, 9.
208. — Három nap a velencei tavon 1905 tavaszán. Aquila, XII. 1905 p. 310, 311.
209. — Drei Tage am Velenceer See im Frühjahr 1905. Ibid. XII. 1905 p. 310, 311.
210. — Der rothfüßige Stelzenläufer (Himantopus himantopus L.) Mittheil. d. österreich. Reichsbundes für Vogelkunde Wien. V. 1905 p. 67, 68.
211. — Nidologiai és oologiai megfigyelések. Aquila. XIV. 1907 p. 211—215.
212. — Nidologische und oologische Beobachtungen. Ibid. XIV. 1907 p. 211—215.
213. CHERNEL I. A kis Kárpátokból. Vadászlap. VI. 1885 p. 77—79.
214. — Az erdei szalonka költéséhez. Ibid. VI. 1885 p. 237, 238.
215. — A fajok elterjedése a Dunántul nyugoti hegylánczaiban. Ibid. VII. 1886 p. 355, 356.
216. — Madártani megfigyelések Pozsony vidékén 1885-ben. A pozsonyi természettud. és orvosi egylet közl. Új folyam. 6. füz. 1884—86. Pozsony. 1887 p. 44—65.
- Vadászlap. VIII. 1887 p. 219, 220.
217. — Einige Beobachtungen über den Zwergfliegenfänger (Muscicapa parva L.). Mittheil. d. ornith. Vereines in Wien. XI. 1887 p. 20, 21.
218. — Bernicla torquata Bechst. bei Neuhäusel in Ungarn erlegt. Ibid. XI. 1887 p. 55.
219. — Sammlung von Vögeln, Nestern und Eiern gelegentlich eines mehrwöchentlichen Aufenthaltes etc. beim Velenceer See. Ibid. XI. 1887 p. 106, 107.
220. — Örvös ludak Érsek-Újvár vidékén. Vadászlap. VIII. 1887 p. 126.

221. CHERNEL I. Adatok Vas-, Sopron-, Pozsony- és Fehérmege madárfaunájához. *Ibid.* VIII. 1887 p. 175—178.
222. — A velencei tóvidék életéből. *Ibid.* VIII. 1887 p. 374—377. Vadász- és Versenylap. XXXII. 1888 p. 29—31.
223. — A Magyarországon előforduló madarak névjegyzéke. Vadászok zsebnaptára. II. 1888 p. 57—79.
224. — A honi madártan történetéből. A madártan fejlődése a XVIII. század végéig. Természettud. Közlöny. XIX. 1887 p. 374—377.
225. — A honi madártan történetéből. (E század elejétől a kir. magy. természettudományi társulat megalapításáig). *Ibid.* XIX. 1887 p. 456—460. Vadászlap. VIII. 1887 p. 415—418, 456—460.
226. — A honi madártan történetéből. A madártan kifejlődése a kir. magy. Természettud. Társulat alapításától napjainkig. Természettud. Közlöny. XX. 1888 p. 55—62.
227. — Bibliographia Ornithologia Hungarica. Magyar Könyvszemle. XIII. 1888 p. 9—51.
228. — Seltene Durchzügler und Wintergäste in Ungarn. Mittheil. d. ornith. Vereines in Wien. XII. 1888 p. 8, 9.
229. — Zum heurigen Erscheinen der Steppenhühner (*Syrhaptes paradoxus* Pall.) in Ungarn. *Ibid.* XII. 1888 p. 137, 138.
230. — A pusztai talpastyúk ezidei megjelenése hazánkban. Természettud. Közlöny. XX. 1888 p. 449—457. Vadászlap. IX. 1888 p. 473—475; X. 1889 p. 3—5.
231. — Die Erlegung eines *Phalaropus hyperboreus* Bp. am Velencezer See. Zeitschrift f. d. g. Ornith. IV. 1887—1888 p. 188—190.
232. — *Calamodyta melanopogon* Bp. Brutvogel im Moraste und in den Röhrichten von Dinnyés in der Umgebung vom Velencezer See. *Ibid.* IV. 1887—1888 p. 191, 192.
233. — *Xema minutum* Pall. am Velencezer See (Stuhlweissenburger Comitát) in Ungarn erlegt. *Ibid.* IV. 1887—1888 p. 435—437.
234. — Kérelem a rózsaszínű seregély (*Pastor roseus* L.) megfigyelése ügyében. Természettud. Közlöny. XXI. 1889 p. 347.
235. — Egy magyar madárhegy. Vadászlap. X. 1889 p. 193, 194, 205—207, 235, 236.
236. — Die Vogelsammlung im Schlosse Lockenhaus in Ungarn. Ornith. Jahrbuch I. 1890 p. 57—60.
237. — Interessantere Erscheinungen in der Vogelfauna Ungarns im Jahre 1890. *Ibid.* II. 1891 p. 167—170.
238. — Az «Öreg éger». Emlékkönyv a kir. m. Természettud. Társulat félévszázados jub. 1892 p. 202—216.
239. — Beobachtungen über das Brüten und den Zug des *Phalaropus hyperboreus* L. A második nemzetközi madártani Congressus Főjelentése. II. Tud. rész. 1892 p. 137—144.
240. — Az északi víztapósó lile fészkelése és költözése. Természettud. Közlöny. XXIV. 1892 p. 169—180.
241. — Utazás Norvégia végvidékére, 1893.
242. — Megfigyelések a mocsári poszáta (*Acrocephalus palustris* Bechst.) válfajáról. *Aquila*. I. 1894 p. 123—129.
243. — Bemerkungen über die Varietät des Sumpfrohrsängers, *Acrocephalus palustris* Bechst. *Ibid.* I. 1894 p. 123—129.
244. — A vörösfejű gébics (*Lanius senator* L.) és Cerchneis Naumanni Fleisch. *Ibid.* I. 1894 p. 162—164.
245. — Der Rotkopfwürger (*Lanius senator* L.) und der Rötelfalke (Cerchneis Naumanni Fleisch.), *Ibid.* I. 1894 p. 162—164.
246. — *Acanthis linaria*. Ornith. Monatsberichte. II. 1894 p. 57, 58.
247. — Berichtigung. Mittheil. d. ornith. Vereines in Wien. XIX. 1895 p. 110.
248. — Seltenheiten am Velencezer See. Ornith. Monatsberichte. III. 1895 p. 44.
249. — Vörösfejű gébics (*Lanius senator* L.) *Aquila*. III. 1896 p. 229.
250. — Der rotköpfige Würger (*Lanius senator* L.) *Ibid.* III. 1896 p. 229.
251. — *Oedienemus indicus*. Ornith. Monatsberichte. IV. 1896 p. 187.
252. — Megjegyzések az úgynevezett «eltévedt költőzködő» madárfajokról. *Aquila*. IV. 1897 p. 161—163.
253. — Bemerkungen über die sogenannten «Irrgäste». *Ibid.* IV. 1897 p. 161—163.
254. — A biológiai jegyek használatáról. *Ibid.* IV. 1897 p. 260, 261.
255. — Über die Anwendung der biologischen Zeichen. *Ibid.* IV. 1897 p. 260, 261.
256. — *Locustella luscinioides* Sav. énekéről. Természettud. Közlöny. XXIX. 1897 p. 319, 320.
257. — A tekete varju (*Corvus corone* L.) Magyarország madárvilágában. *Aquila*. V. 1898 p. 289—292.
258. — Die Rabenkrähe (*Corvus corone* L.) in der Ornith. Ungarns. *Ibid.* V. 1898 p. 289—292.
259. — Die Zwergtrappe (*Otis tetrax* L.) in Ungarn. Ornith. Monatschrift. XXIII. 1898 p. 95, 96.
260. — Magyarország madarai különös tekintettel gazdasági jelentőségökre. I—II. kötet. 1899.
261. — Megjegyzések Dr. Madarász Gy. «Ujabb adatok Magyarország orniszához» cz. dolgozatára. *Aquila*. VI. 1899 p. 315—322.
262. — Bemerkungen über die Arbeit Dr. J. v. Madarász: «Further Contribution to the Hungarian Ornith» *Ibid.* VI. 1899 p. 315—322.
263. — A nemes kócsag. *Ibid.* VI. 1899 p. 368—373.
264. — Der Edelreher. *Ibid.* VI. 1899 p. 368—373.
265. — Válasz dr. Madarász Gyula úrnak a «Természettud. Társulat félévszázados jub. 1892 p. 202—216. t. szerkesztőjéhez intézett nyílt levelére. *Ibid.* VI. 1899 p. 401, 402.
266. — Antwort auf den an den Redacteur der «Természettud. Társulat félévszázados jub. 1892 p. 202—216. t. szerkesztőjéhez intézett nyílt levelére. *Ibid.* VI. 1899 p. 401, 402.
267. — A fenyőrigó (*Turdus pilaris* L.) fészkelése Magyarországon. *Ibid.* VIII. 1904 p. 291—293.

268. CHERNEL I. Über Nisten der Wachholderdrossel (*Turdus pilaris* L.) in Ungarn. *Ibid.* VIII. 1901 p. 291—293.
269. — Az Állatok Világa. Brehm Alfréd «Tierleben» című nagy művének magyarra átültetett kiadása. *Madarak*. Ismertetésük mai színvonalon és a hazai viszonyokhoz alkalmazva. I—III. kötet. 1902—1904.
270. — A rövidujjú pacsirta [*Alauda brachydaetyla* (Leisl.)] Magyarország madárvilágának új jelensége. *Aquila*. X. 1903 p. 230, 231.
271. — Die kurzzeilige Lerche. [*Alauda brachydaetyla* Leisl.] eine neue Erscheinung in der Ornith. Ungarns. *Ibid.* X. 1903 p. 250, 251.
272. — A kucsmás billegető (*Motacilla melanocephala* Licht.) előfordulása a Királyhágón túl. *Ibid.* X. 1903 p. 253.
273. — Das Vorkommen der schwarzköpfigen Schafstelze (*Motacilla melanocephala* Licht.) jenseits des Királyhágó-Gebirges. *Ibid.* X. 1903 p. 253.
274. — Adatok Magyarország madárfaunájához. *Ibid.* XIV. 1907 p. 179—187.
275. — Daten zur Vogelfauna Ungarns. *Ibid.* XIV. 1907 p. 179—187.
276. — *Aix galericulata* (L.). *Ibid.* XIV. 1907 p. 337.
277. — Adatok húsevő madaraink táplálkozásának kérdéséhez. *Ibid.* XVI. 1909 p. 143—155.
278. — Beiträge zur Nahrungsfrage unserer carnivoren Vogelwelt. *Ibid.* XVI. 1909 p. 143—155.
279. — A kormos légykapó fészkelése Magyarországon. *Ibid.* XVI. 1909 p. 293, 294.
280. — Das Nisten des schwarzgrauen Fliegenfängers (*Muscicapa atricapilla* L.) in Ungarn. *Ibid.* XVI. 1909 p. 293, 294.
- A kékvércse etc. v. HERMAN O.
— Die ornith. Literatur etc. v. TSCHUSI.
281. — K. Közszeg sz. kir. város jelene és multja. 1877. *Madarak* p. 32—38.
282. CLARKE W. EAGLE. Field Notes from Slavonia and Hungary, with an annotated List of the Birds observed in Slavonia. *The Ibis*. 1884 p. 125—148.
283. — On the occurrence of *Oestrelata hæsitata* in Hungary. *Ibid.* 1884 p. 202.
284. CLAUSER L. br. Parlagi sas. *Vadászlap*. XII. 1891 p. 473.
285. CSAPODI I. dr. Az urali bagoly hazánkban. *Természet-tud. Közlöny* XLI. 1909 p. 333, 334.
286. CSATÓ J. *Alauda leucoptera* Pall. und *Sterna leucoparreja* Natt. und deren Vorkommen in Siebenbürgen. *Verhandl. und Mittheil. d. siebenbürg. Verein für Naturw. zu Herm.* XIII. 1862 p. 173—175.
287. — Beschreibung des Nachtigallen-Rohrsängers. *Sylvia luscinioides* Savi, einer neuen siebenbürgischen Vogelart. *Ibid.* XIV. 1863 p. 145—147.
288. — A Retzeztát helyviszonyai természetrajzi tekintetben. Az Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei. IV. 1866—67. Kolozsvár 1868. *Madarak* p. 76—78, 87—89.
289. — A Székásvölgy flórája és madárfaunája. A magyar Orvosok és Természetvizsgálók 1868 aug. 21—29-ig Egerben tartott XIII. nagygyűlésének történeti vázolata és munkálatai. 1869 p. 232—280.
290. — A Sztrigy mentének s mellékvölgyének természetrajzi leírása. Az Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei. VI. 1871—73. Kolozsvár 1873 p. 104—140.
291. — Még egy pár szó a *Plectrophanes* (*Emberiza*) nivalis-ról. Erdélyi Múzeum. IV. 1877 p. 77, 78.
292. — A saskeselyű, *Gypaëtus barbatus* Cuv. Erdélyben. *Természetrajzi Füzetek*. I. 1877. p. 10—12.
293. — *Lanius major* Pall. Erdélyben. *Ibid.* II. 1878 p. 91, 92.
294. — *Lanius major* Pall. *Ibid.* p. 213—215.
295. — Beobachtungen über den Bartgeier «*Gypaëtus barbatus* Cuv.» in Siebenbürgen. *Mittheil. d. ornith. Ver. in Wien*. IV. 1880 p. 75, 76, 79—82.
296. — A *Pyrrhula major* Chr. L. Brehm, előjveteléről Erdélyben. *Természetrajzi Füzetek*. V. 1881 p. 18—21.
297. — Beobachtungen über den Schreiadler *Aquila naevia*, Br. *Mittheil. d. ornith. Verein in Wien*. V. 1881 p. 43, 44, 52.
298. — Beitrag zur Naturgeschichte der Zwerg-Ohreule, *Strix scops*, L. (*Scops zorca*, Sav.). *Ibid.* VI. 1882 p. 13, 14, 24, 25.
299. — Beobachtungen über die Lebensweise des Königs- und Schwarzen-Milans (*Milvus regalis* Br. et ater Br.) in Siebenbürgen. *Ibid.* p. 104, 105, 122, 123.
300. — Bemerkungen über die Sumpf- und Trauer-Meise. *Parus palustris* L. und *lugubris* Natterer. *Ibid.* VII. 1883 p. 50, 51.
301. — *Lanius excubitor*, Linn. in Siebenbürgen brütend. *Ibid.* p. 202, 203.
302. — A *Phalaropus hyperboreus* L. előjveteléről Erdélyben. *Zeitschrift f. d. gesammte Ornith.* I. 1884 p. 18—21.
303. — Das Vorkommen des *Phalaropus hyperboreus* L. in Siebenbürgen. *Ibid.* p. 22—25.
304. — Über *Lanius Homeyeri* Cabanis. *Ibid.* p. 229—234.
305. — Über den Zug, das Wandern und die Lebensweise der Vögel in den Comitaten Alsó-Fehér und Hunyad. *Ibid.* II. 1885 p. 392—522.
306. — Ergänzung. *Ibid.* III. 1886 p. 183.
307. — Über *Anthus cervinus* Pall. und über den in diesem Jahre beobachteten *Gypaëtus barbatus* L. *Mittheil. d. ornith. Verein in Wien*. X. 1886 p. 277.
308. — Über *Locustella luscinioides* Savi. *Ibid.* XI. 1887 p. 105, 106.
309. — Vadászat a nagy kakasra. *Vadászlap*. VIII. 1887 p. 213—215.
310. — A sivatagtyúk (*Syrnhaptes paradoxus*, Pallas) hazánkban. *Ibid.* IX. 1888 p. 179.
311. — Die Fausthühner (*Syrnhaptes paradoxus* Pall.) in Siebenbürgen, Waidmanns Heil. VIII. 1888 p. 130, 131.
312. — A pusztai talpastyúk, *Syrnhaptes paradoxus* Pall. előjveteléről Alsófehérmegyében. Az Alsófehérmegyei tört., rég. és term. tud. egylet II. évkönyve. 1889 p. 59—63.
313. — *Lanius Homeyeri* Cab. bei Nagyenyed brütend. *Mittheilungen d. ornith. Verein in Wien*. XIII. 1889 p. 241, 242.
314. — Über *Lanius Homeyeri*, Cab. und sein Nest. *Ornith. Jahrbuch*. I. 1890 p. 163—167.

315. CSATÓ J. *Aquila clanga* Pall. und *A. pennata* Gm. in der Umgebung von Nagyenyed brütend. *Ibid.* II. 1894 p. 49—52.
316. — Die Verbreitung und Lebensweise der Tagraubvögel in Siebenbürgen. *Második Nemzetközi Madártani Congressus Budapest, 1894. Főjelentés, II. Tudományos rész. Budapest 1892 p. 118—128. Mittheilungen d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XVI. 1892 p. 240 etc.*
317. — Die Verbreitung und Lebensweise der Nachtraubvögel in Siebenbürgen. *Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. XVII, 1893 p. 17—20.*
318. — Die Übersiedlung einer Colonie des grauen Reiheres (*Ardea cinerea* L.). *Ornith. Jahrbuch. IV. 1893 p. 229—231.*
319. — A Tetrao tetrax L. és Anser brachyrrhynchus Baill. Erdélyben. *Aquila. I. 1894 p. 50, 51.*
320. — Tetrao tetrax L. und Anser brachyrrhynchus in Siebenbürgen. *Ibid. p. 50, 51.*
321. — *Aquila orientalis* Cab. Erdélyben. *Ibid. p. 168.*
322. — *Aquila orientalis* Cab. in Siebenbürgen. *Ibid. p. 168.*
323. — Anser erythropus L. *Ibid. p. 170.*
324. — Tetrao tetrax in Siebenbürgen. *Ornith. Monatsberichte. II. 1894 p. 129.*
325. — A Casarca rutila Pall. előjveteléről Magyarországon. *Aquila. II. 1895 p. 183—185.*
326. — Über das Vorkommen der Casarca rutila Pall. in Ungarn. *Ibid. p. 183—185.*
327. — További adatok a nyírfajdnak — Tetrao tetrax L. — Erdélyben való előjveteléről. *Ibid. III. 1896 p. 234—236.*
328. — Weitere Angaben über das Vorkommen des Birkhuhnes — Tetrao tetrax L. — in Siebenbürgen. *Ibid. p. 234—236.*
329. — Alsófehér vármegyének növény- és állatvilága. Alsófehér vármegye monografiája. I. köt. 4. rész. 1896 p. 281—315.
330. — Legritkább jelenségek Alsófehér vármegye madárvilágában. Az alsó fehérmegyei tört., rég. és term. tud. egylet VIII. évkönyve. 1896 p. 31—34.
331. — A nyírfajd előfordulása Erdélyben. *Vadászlap. XVIII. 1897 p. 168, 169.*
332. — A nyílfarku halfarkas, *Stercorarius parasiticus* L. előfordulásáról Alsófehér vármegye területén. Az alsófehérmegyei tört., rég. és term.-tud. egylet X. évkönyve. 1899 p. 51, 52.
333. — Über das Vorkommen des Steinhuhnes (*Caccabis saxatilis* Mey.) in Ungarn. *Ornith. Jahrbuch. XI. 1900 p. 63—65.*
334. — Az ékfarku halfarkas, *Stercorarius crepidatus* Banks előfordulásáról Alsófehér vármegye területén. Az alsófehérmegyei tört., rég. és term. tud. egylet XIII. évkönyve. 1904 p. 76, 77.
335. — Über das Vorkommen des *Stercorarius crepidatus* Banks in Ungarn. *Ornith. Jahrbuch. XVI. 1905 p. 70, 71.*
336. CSENKEY M. Ausztráliai kakadu-sólyom. *Vadászlap. IV. 1883 p. 323.*
337. CSERE J. (apáczai). *Magyar Encyclopædia, azaz minden igaz és hasznos bölcsességek szép rendbe foglalása és világra bocsajtása, 1653. II. kiadás 1803.*
338. CSERNY B. dr. Gyulafehérvár környékének faunája. Az alsófehérmegyei tört., rég. és term. tud. társulat I. évkönyve. 1888 p. 80—85.
339. — *Id. II. közlemény. Ibid. II. 1889 p. 69—73.*
340. — *Id. III. közlemény. Ibid. III. 1890 p. 53.*
341. CSIKI E. Biztos adatok madaraink táplálkozásáról. *Aquila. XI. 1904 p. 270—317.*
342. — *Id. II. Ibid. XII. 1905 p. 312—330.*
343. — *Id. III. Ibid. XIII. 1906 p. 148—161.*
344. — *Id. IV. Ibid. XIV. 1907 p. 188—202.*
345. — *Id. V. Ibid. XV. 1908 p. 183—206.*
346. — *Id. VI. Ibid. XVI. 1909 p. 139—144.*
347. — *Id. VII. Ibid. XVII. 1910 p. 205—218.*
348. — Positive Daten über die Nahrung unserer Vögel. *Ibid. XI. 1904 p. 270—317.*
349. — *Id. II. Ibid. XII. 1905 p. 312—330.*
350. — *Id. III. Ibid. XIII. 1906 p. 148—161.*
351. — *Id. IV. Ibid. XIV. 1907 p. 188—202.*
352. — *Id. V. Ibid. XV. 1908 p. 183—206.*
353. — *Id. VI. Ibid. XVI. 1909 p. 139—144.*
354. — *Id. VII. Ibid. XVII. 1910 p. 205—218.*
355. CSONKA P. Téli madárvendég Csongrád megyében. *Természettud. Közöny. XXVII. 1895 p. 275.*
356. CSÖRGEY T. *Pastor roseus* Linn. Pásztormadár. *Petényi Salamon J. hagyatékából földolgozta — Aquila III. 1896 p. 161—187.*
357. — *Pastor roseus* L. Der Rosenstaar. Aus dem handschriftlichen Nachlasse J. Salamon Petényi's. *Ibid. p. 161—187.*
358. — *Falco sacer* Brisson 1760. — Kerecsensólyom. *Petényi Salamon J. hagyatékából földolgozta s bezáró szóval ellátta — Ibid. IV. 1897 p. 105—139.*
359. — *Falco sacer* Brisson 1760. Der Würgfalke. Aus dem handschriftlichen Nachlasse J. Salamon Petényi's bearbeitet und mit Schlusswort versehen. *Ibid. p. 105—139.*
360. — Petényi J. S. ornithologiai hagyatéka. III. *Ampelis garrula*. Csonttollú madár. *Ibid. V. 1898 p. 214—226.*
361. — J. S. von Petényi's ornithologischer Nachlass. III. *Ampelis garrula*. — Seidenschwanz. *Ibid. p. 214—226.*
362. — Öt hónap Spalatóban. *Ibid. X. 1903 p. 67—103.*
363. — Fünf Monate in Spalato. *Ibid. p. 67—103.*
364. — Madártani töredékek Petényi J. Salamon irataiból. 1904.
365. — Ornithologische Fragmente aus den Handschriften von Johann Salamon von Petényi. 1905.
366. — A magyar ornisz néhány új alakja. *Aquila. XIII. 1906 p. 171—179.*
367. — Einige neue Vertreter des ungarischen Orn. *Ibid. p. 171—179.*
368. — Gyakorlati madárvédelmünk állami eszközei és intézményei. *Ibid. XIV. 1907 p. 291—314.*
369. — Staatliche Mittel und Institutionen für den praktischen Vogelschutz in Ungarn. *Ibid. p. 291—314.*
370. — Gyakorlati madárvédelmünk 1908-1909-ben. *Ibid. XVI. 1909 p. 179—222.*

371. CSÖRGEY T. Der praktische Vogelschutz in Ungarn in den Jahren 1908-09. Ibid. p. 179—222.
372. — Petényi Salamon János újabban megkerült madártani jegyzeteiből. A fehércsőrű vércse (*Cerchneis cenchris* Naum.) előfordulása Magyarországon. Ibid. p. 290, 291.
373. — Aus den neuerdings aufgefundenen ornithologischen Handschriften Johann Salamon von Petényi. Das Vorkommen des Rötelfalken (*Cerchneis cenchris* Naum.) in Ungarn. Ibid. p. 290, 291.
374. CZEKELIUS D. Vereinsnachrichten für den Monat Juni 1855. Verhandl. u. Mittheil. d. Siebenbürg. Ver. f. Naturw. zu Herm. VI. 1855 p. 85, 86.
375. CZIRBUSZ G. dr. Madárvilág az eszedi lápon. Természettud. Füzetek. XVIII. 1894 p. 21—23.
376. CZYŃK E. Zur Naturgeschichte des Steinadlers. Neue deutsche Jagdzeitung. VII. 1886 87 p. 235 etc.
377. — Reminiszenzen. Ibid. p. 341.
378. — Verspätete Wanderer. Ibid. IX. 1888—89. p. 56.
379. — Das Auer- und Birkwild in Siebenbürgen. Ibid. p. 209, 210.
380. — Verspätete Wanderer. Waidmanns Heil. IX. 1889. p. 56, 66, 67.
381. — Über die Erlegung eines Bartgeiers. A. Hugo's. Jagdzeitung. XXXIII. 1890. p. 215, 216.
382. — Der Bart- oder Lämmergeier. (*Gypaëtus barbatus* Linn.) Ornith. Jahrbuch. I. 1890 p. 45—55.
383. — Der weissbindige Kreuzschnabel. (*Loxia bifasciata* Chr. L. Br.) Ibid. p. 172—177.
384. — Vom Herbstzug 1890. Mittheil. d. Ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XV. 1891. p. 82—84.
385. — Ueber das Vorkommen des Berglaubvogels (*Phylloscopus bonellii* Vieill.) in Siebenbürgen. Ornith. Jahrbuch. II. 1891. p. 206—208.
386. — Jagdliche Seltenheiten in Ungarn. Der Weidmann. XXXIII. 1892. p. 219, 220.
387. — Seltene Gäste. Mittheil. d. Ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XVI. 1892. p. 147—149.
388. — Der Herbstzug 1891. im Fogarascher Comit (Siebenbürgen). Ornith. Jahrbuch. III. 1892. p. 191—195.
389. — Singschwäne in Siebenbürgen. Ibid. p. 206.
390. — Aus Siebenbürgen. Waidmanns Heil. XII. 1892 p. 251, 252.
391. — Der Frühjahrszug 1893 im Fogarascher Comit (Siebenbürgen). Ornith. Jahrbuch. IV. 1893. p. 221—226.
392. — A szakállas saskeselyű (*Gypaëtus barbatus* Linn.) Aquila. I. 1894. p. 136—151.
393. — Der Bart- oder Lämmergeier (*Gypaëtus barbatus* Linn.) Ibid. p. 136—151.
394. — Jagden und Beobachtungen in den Karpathen. Deutsche Jägerzeitung. XXIII. 1894. p. 770 etc. 817.
395. — Die Fliegenschnäpper (*Muscicapidae*) in Siebenbürgen. Ornith. Jahrbuch. V. 1894. p. 13—19.
396. — Aus Siebenbürgen. A. Hugo's, Jagd-Zeitung. XXXVIII. 1895. p. 121.
397. — Seltene Erscheinungen in Aluta-Thale. Ornith. Jahrbuch. VI. 1895. p. 271—274.
398. — A nádi fülesbagoly (*Asio accipitrinus*) fészkeléséről Fogaras megyében. Aquila. III. 1896. p. 223, 224.
399. — Die Sumpfohreule (*Asio accipitrinus*) als Brutvogel im Fogaraser Comit. Ibid. p. 223, 224.
400. — A nyírfajd (*Tetrao tetrix* L.) előfordulása Erdélyben. Ibid. p. 232—234.
401. — Über das Vorkommen des Birkhuhnes (*Tetrao tetrix* L.) in Siebenbürgen. Ibid. p. 232—234.
402. — Az urali bagoly (*Syrnium uralense* Pall.). Ibid. IV. 1897. p. 150—155.
403. — Die Uraleule (*Syrnium uralense* Pall.). Ibid. p. 150—155.
404. — Die Vogelfauna des Fogarascher Comitats. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XX. 1896. p. 89—99, 125—131.
405. — A nyírfajd előfordulása Erdélyben. Vadászlap. XVIII. 1897. p. 167.
406. — Jagden auf Adler und Geier. Wild und Hund. IV. 1898. p. 259—262, 275—278.
407. C. B. Seltenheit. Waidmanns Heil. XVIII. 1898. p. 204.
408. C. E. H. The Tschusi Collection of Palearctic Birds. The Ibis. 1907. p. 223, 224.
409. Ch. Sterna cantiaea Gm. Aquila. VI. 1899. p. 325, 326.
410. Ch. J. Hattyúk a Fertő-taván. Vadászlap. IV. 1883. p. 26.
411. Cs. T. Áttelepülés vagy faji terjeszkedés? Aquila. IX. 1902. p. 223, 224.
412. — Übersiedelung oder Verbreitung. Ibid. p. 223, 224.
413. — *Colymbus glacialis* in Ungarn erlegt. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. VII. 1883. p. 102.
414. — Cserkészettek erdőn-mezőn. Vadász és Versenylap. XVII. 1873. p. 29, 30.
415. DADAY J. dr. A magyar állattani irodalom ismertetése 1870-től 1880-ig bezárólag. 1882.
416. — Id. 1881-től 1890-ig bezárólag. 1891. DALLA-TORRE K. v. TSCHUSI.
417. DANFORD CH. G. and HARVIE BROWN J. A. The Birds of Transylvania. The Ibis. 1875 p. 188—199, 291—312, 412—434.
418. — Notes on Sport and Ornithology by His Imperial and Royal Highness the late Crown Prince Rudolf of Austria. 1889.
419. — Jegyzetek a magyarorszájkóról. Aquila. I. 1894 p. 155, 156.
420. — Notes on *Nucifraga caryocatactes*. Ibid. p. 155, 156.
421. DANNHAUSER R. A Tátra-Muzeum gyűjteményei. A Tátra-Muzeum Felkán. Jelentés eddigi működéséről. 1884 p. 25—27.
422. — A M. Kárpát-Egyesület muzeumának tárgyjegyzéke. A magyarországi Kárpát-egyesület évkönyve. XVI. 1889 p. 113—130.
423. DÉNES G. Az urali bagoly megjelenése hazánkban. Vadászlap. XXVIII. 1907 p. 124, 125.
424. DEZSŐ B. Az erdélyi Muzeum *Plectrophanes nivalis*-ről. Erdélyi Muzeum. IV. 1877 p. 51—54.

425. DEZSŐ B. Több állatszátly vándorlási vonalairól és elterjedéséről. *Ibid.* p. 114—116.
426. DOBAY L. A havasi vagy fenyőszajkó. *Nucifraga caryocatactes* Linné. *Zoologiai Lapok*. VIII. 1906 p. 275—278.
427. DOMBROWSKI E. Iovag. Über die neue Einwanderung der Steppenöhner. *Der Waidmann*. XIX. 1888 p. 295, 303, 311, 321, 343.
428. — Beiträge zur Kenntniss der Vogelwelt des Neusiedler Sees in Ungarn. *Mittheil. d. Ornith. Verein in Wien*. XII. 1888 p. 173—175. XIII. 1889 p. 3—6, 19—22, 39—44, 52—59.
429. — Die europäischen Raubvögel. *Der Waidmann*. XXV. 1894 p. 2, 3 etc. etc. 182.
430. — Gesammelte ornithologische Beobachtungen aus dem Jahre 1890. *Mittheil. d. ornith. Verein in Wien*. Die Schwalbe. XV. 1891 p. 5, 6 etc. 110—113.
431. — Der Neusiedler See, seine Umgebung und andere grosse Sumpfbiete. A. Hugo's Jagdzeitung. L. 1907 p. 158—163.
432. DOMBROWSKI R. Iovag. Eine Ringelgans, *Bernicla torquata*, Bechst. am Neusiedler See erlegt. *Mittheil. d. niederösterreich. Jagdschutz-Vereines in Wien*. XI. 1887 p. 80.
433. — Beitrag zur Kenntniss der Vogelwelt der Umgebung von Bruck an d. L. *Mittheil. d. ornith. Verein in Wien*. Die Schwalbe. XV. 1891 p. 189—192, 204, 205.
434. DORNING H. dr. A karvalybagoly. *Surnia ulula* L. *Zoologiai Lapok*. III. 1901 p. 311, 312.
435. — A hattyuk. *Ibid.* VII. 1905 p. 52.
436. — A *Buteo ferox* (Gm.) újabb előfordulása. *Ibid.* X. 1908 p. 148.
437. — A dunnaréce újabb előfordulása. *Ibid.* XII. 1910 p. 10.
438. DRESSER H. E. A History of the Birds of Europe. Vol. I—VIII. 1871—1881. Vol. IX. Suppl. 1895—1896.
439. DROSTE HÜLSHOFF báró. Vogelschwärme in Ungarn. *Der Zoologische Garten*. XVI. 1876 p. 396.
440. — Seidenschwänze. *Waidmanns Heil*. XXIV. 1904 p. 181.
441. DVORŽAR S. D. Prezimljenje šljuke. *Lov. Rib. Viestnik*. XIX. 1910 p. 35.
442. DUBINIEVITZ O. Adler. *Waidmanns Heil*. XIV. 1894 p. 37.
DULÁCSKA és GERLÓCZY, Budapest környéke etc. V. FRIVALDSZRY.
443. D. Seltene Jagdbeute. *Karpathenpost*. IX. 1888 18. sz.
444. —d.— Belleyi megfigyelések. *Állatvédelem*. VII. 1910 p. 114.
445. DIE JAGDLEITUNG. Seltenes *Waidmannsglück*. *Waidmanns Heil*. XXV. 1905 p. 117.
446. D. Gy. Szárnyasok világa az Al-Duna mellékén. *Vadászlap*. XXIV. 1903 p. 368, 369.
447. — Da li šljuke i kod nas gnjezde i prezimuju. *Lov. Rib. Viestnik*. VII. 1898 p. 24, 36.
448. — Daruvadászat. *Vadászlap*. XII. 1891 p. 149.
449. — Darvak Szlavoniában. *Ibid.* XXIV. 1903 p. 123.
450. — Der grosse Trappe. *Otis major* Brehm. *Magyarhoni Természetbarát*, I. 1857 p. 89—91.
451. — Der Reiher. *Der Waidmann*. I. 1870 p. 13, 14, 19, 20.
452. EBENÜÖCH F. Die Vögel des Koronezóer Weichbildes. *Correspondenzblatt d. Verein f. Naturk. zu Pressb*. II. 1863 p. 91—95.
453. EHMKE A. Beschreibung einiger neuer Lerchenarten aus den Museen von Sarajevo und Budapest. *Annales hist. nat. Musei Nat. Hungarici*. II. 1904 p. 296—301.
454. EMÖDY I. *Természethistória*. Első rész: Az állatok országa. 1809. II. kiad. 1818.
455. ENTZ G. dr. Jelentés az állattani osztályról. *Erdélyi Muzeum*. II. 1875 p. 36—58.
456. — Id. Orvos-Természettud. Értesítő. XII. 1887. II. Term. Tud. szak. p. 221—223.
457. — A zoologia haladása Magyarországon az utolsó 20 év alatt. *Természettud. Közöny* XXI. 1889 p. 521—530.
458. ERTL G. *Nidologia et oologia*. *Aquila*. IV. 1897 p. 135—138.
459. — Fehérszárnyú pacsirta Liptó-Ujvár környékén. *Ibid.* VI. 1899 p. 326.
460. — Die Spiegellerche in der Umgebung von Liptó-Ujvár. *Ibid.* p. 326.
461. — *Nidologia et oologia*. *Ibid.* VIII. 1901 p. 165—172.
462. — Az erdei szalonka fészkeléséhez. *Ibid.* IX. 1902 p. 230.
463. — Zum Brüten der Waldschnepfe. *Ibid.* p. 230.
464. — *Totanus hypoleucus* L. fészkek a vasúti töltésen. *Ibid.* XIV. 1907 p. 323, 324.
465. — Nester vom *Totanus hypoleucus* auf dem Eisenbahndamme. *Ibid.* p. 323, 324.
466. ESZTERHÁZY A. gróf. A reznek tuzok. *Vadász és Versenylap*. VI. 1862 p. 504.
467. ESZTERHÁZY B. gróf. *Daruvadászat Temes-Murányban*. *Vadászlap*. XXIII. 1902 p. 437, 438.
468. EFTINGER J. *Sriemske-slavonske-hrvatske divje Životinje, zvieri i ptice*. 1857.
469. — Der syrmische Sumpf *Obedska Barra* und seine Vogelwelt. *Verhandl. d. zool. bot. Vereins in Wien*. VII. 1857 p. 71—78.
470. — *Obedska bara* njekoč i sada Šumarski list. IX. 1885 p. 365—370.
471. — Der Sumpf «*Obedska bara*» nächst Kupinovo in Slavonien einst und jetzt. *Glasnik hrvatskoga narav. društva*. III. 1888 p. 231—236.
472. E. E. Ritka madarak. *Zoologiai Lapok*. VI. 1904 p. 234.
473. E. L. Seltenes *Waidmannsheil*. *Waidmanns Heil*. XX. 1900 p. 40.
474. E. M. Das Jagdrevier Bellej. *Wild und Hund*. XVI. 1910 p. 702, 703.
475. E. P. Schnepfenjagd in den Draugründen. *Der Waidmann*. XXXVI. 1905 p. 269, 270.

476. E. R. von D. Ein Höckerschwan. Ibid. XIX. 1888. p. 116.
477. — Ein Singschwan. Ibid. p. 181.
478. — Zur Einwanderung des Steppenuhnes. Ibid. p. 311—313, 343, 344.
479. — Eine Ringelgans. Ibid. XX. 1889 p. 189.
480. — Ein Bartgeier, *Gypaëtus barbatus* L. Der Weidmann. XXIV. 1903 p. 172.
481. — Ein Eistaucher. *Colymbus glacialis* Linn. Ibid. XXIII. 1892 p. 87.
482. — Eine Schneeeule, *Strix nictea, scandiaca* L. Ibid. p. 163.
483. — Ein Rackelhahn erlegt. Österreich. Forstzeitung. VI. 1888 p. 123.
484. — Ein seltener Vogel. Ibid. VII. 1889 p. 156.
485. — Ein Singschwan. Der Weidmann. XIX. 1888 p. 181.
486. — Id. Österreich. Forstzeitung. VI. 1888 p. 28.
487. — Ein Steinadler. Der Weidmann. XXV. 1894 p. 120.
488. — Einwanderung des Steppenuhnes (*Syrhaptes paradoxus* Pall.). Mitheil. d. ornith. Vereins in Wien. XII. 1888 p. 86, 87.
489. — Egy erdei szalonka fészket talált. Vadászlap. XXIII. 1902 p. 242.
490. — Egy szakállas keselyű elejtéséről. Ibid. XI. 1890 p. 147, 148.
491. — Egy szép királyasat. Ibid. XV. 1894 p. 429.
492. — Egy új sasfaj a magyar orniszban. A Természet. VI. 1903. XIX. sz. p. 5.
493. — Éjszaksarki buvár a muzeumban. Vadászlap. XVI. 1895 p. 453.
494. — Elvadított pávák. Ibid. XV. 1894 p. 210.
495. — Éneklő hatytyt lőtt. Ibid. XXVII. 1906 p. 463.
496. — Erdei szalonka fiat fogtak. Ibid. XII. 1891 p. 213.
497. — Erdei szalonka júniusban. Ibid. XXX. 1909 p. 253.
498. — Erdei szalonka júniusban Aradmegyében. Ibid. p. 241.
499. — Érdekesebb hírek laboratóriumunkból. A Természet. II. 1898. I. sz. p. 13.
500. — Érdekes kis statisztika. Ibid. V. 1902. XX. sz. p. 11, 12.
501. — Érdekes sasvadászat. Vadászlap. XII. 1891 p. 371.
502. — Érdekes vadászszákmány. Ibid. XXIX. 1908 p. 133; XXX. 1909 p. 162, 281.
503. — Erdélyi természetrajzi körút. Marosvásárhelyi füzetek. II. 1860 p. 307—376.
504. — Erlegter Bartgeier. A. Hugo's Jagdzeitung. XXXVI. 1893 p. 180. Österreich. Forstzeitung. XI. 1893 p. 45.
505. — Erlegte Steinadler. Österreich. Forstzeitung. III. 1885 p. 190.
506. — Eseményszám. Vadászlap. XVI. 1895 p. 10.
507. FARRAS S. A pusztai talpastyúk. Természettud. Közöny. XXI. 1889 p. 179.
508. FÁSZL I. Soproni madarai. A pannonhalmi szent Benedek Rend soproni kath. Főgymn. Értesítője az 1882—83 iskolaévről. Sopron 1883 p. 3—31.
509. — *Locustella luscinioides* (Der Nachtigallenrohrsänger) am Neusiedler See. Mitheil. d. ornith. Verein in Wien. X. 1886 p. 303, 304.
510. FEICHTER F. X. Tannenheher. Waidmanns Heil. XVI. 1896 p. 29, 30.
511. FÉNYES D. dr. Ritka madárvendég. Fehérfarkú ölyv, *Buteo ferox*. Zoologiai Lapok. VIII. 1906 p. 204.
512. — *Merops apiaster* (L.) telep. Aquila. XIV. 1907 p. 337.
513. — *Merops apiaster* (L.) Kolonie. Ibid. p. 337.
514. — A vöröslábú ludról. Az Állatvilág. I. 1908 p. 116—122.
515. FÉNYES K. dr. Gődények Arad vidékén. Vadászlap. VII. 1886 p. 314.
516. FINGER J. Der Entenfang bei Holitsch. Naumannia. VI. 1856 p. 262—267.
517. — Zwei für Oesterreich neue Vogelarten. Verhandl. d. zool. bot. Vereins Wien. VII. 1857. Sitzungsber. p. 157.
518. — *Ornis austriaca*. Ibid. VII. 1857 p. 555—566.
519. — Vom Neusiedler See. Ornithologischer Verein in Wien. Mitteilungen des Ausschusses an die Mitglieder Nr. 5. 1877 p. 7, 8.
520. FINK F. Riedki gosti. Lov. Rib. Viestnik. XIII. 1904 p. 11.
521. FIRBÁS N. Ornithologiai kirándulás. Vadászlap. XIII. 1892 p. 266, 267.
522. FISCHER L. báró. Beobachtungen am Neusiedler See. Mitheil. d. ornith. Verein in Wien. VI. 1882 p. 47, 48.
523. — Schussliste vom 6—14. October 1881 zu Pomogy. Ibid. p. 105.
524. — Ornithologische Beobachtungen vom Neusiedler See. Ibid. VII. 1883 p. 75, 76, 96—98, 115—118, 141—145.
525. — Notizen. Ibid. p. 79, 101, 151; VIII. 1884 p. 31; IX. 1885 p. 35, 47.
526. — Im Kapuvärer Erlenwalde. Anhang zu «Ornith. Beobachtungen am Neusiedler See». Ibid. p. 153—155.
527. — Herbst- und Winterbeobachtungen am Neusiedler See und Hanság. Ibid. IX. 1885 p. 32, 33.
528. — Jagdlicher Jahresbericht aus dem Hanság. A. Hugo's Jagdzeitung. XXX. 1887. p. 5—10.
529. — A Hanságból. Vadászlap. VIII. 1887 p. 94—96.
530. FLÓRICKE K. dr. A 98-iki tavaszi vonulás az Alföldön. Aquila. VI. 1899. p. 262—315.
531. — Der 1898-er Frühlingszug im Alföld. Ibid. p. 262—315.
532. — Zur Baumlaubvogelfrage (*Phylloscopus rufus sylvestris* Meissn.) Die Gefiederte Welt. XXXII. 1903 p. 59, 60.
533. FORGÁCH K. gróf. Egy öreg vadász ornithologiai emlékei. Aquila. IX. 1902 p. 209—217.
534. — Ornithologische Erinnerungen eines alten Jägers. Ibid. p. 209—217.
535. FOURNES H. Vom Neusiedler See. Mitheil. d. ornith. Verein in Wien. X. 1886 p. 137—162.
536. FÖLDES J. Bácsmegyéből. Vadászlap. XII. 1891 p. 159, 160.

537. FÖLDES J. Utóhangok az ornithologiai congressuszról. *Ibid.* XII. 1891. p. 225—227.
538. — A palánkai kincstári vadászterület. *Ibid.* p. 275—279, 288—290.
539. FÖLDI J. Természethistória a Linné systemája szerint. Első tsmó: az állatok országa. 1801. Madarak p. 112—213.
540. FRITSCH A. dr. Eine Reise nach dem Banate. *Journal f. Ornith.* I. 1853. Extraheft p. 33—38.
541. — Einige ornithologische Notizen, gesammelt auf einer Reise durch Kroatien, Dalmatien und Montenegro. *Ibid.* VI. 1858 p. 411—415.
542. — Naturgeschichte der Vögel Europa's. 1870.
543. FRITZ M. Schnepfenstrich im Juni. *Waidmanns Heil.* XXVII. 1907 p. 278.
544. FRIVALDSZKY IMRE. Kirándulás a szepesi Kárpátokra természettudományi szempontból. A magy. orvosok és természetvizsgálók Temesvárott t. IV. nagy gyűl. Munkálatai. 1844 p. 100—111.
545. — Hazánk faunájára vonatkozó adatok és a pusztapeszéri erdő. *A Magy. Tud. Akad.* 1858. dec. 20. tartott ünnep. közülésének tárgyai. Buda 1859 p. 19—28. *A Magy. Tud. Akad. Évkönyvei* IX. (1848—1859). Bpest. 1876.
546. — Jellemző adatok Magyarország faunájához. *A Magy. Tud. Akad. Évkönyvei* XI. (1864—69). Bpest. 1876. IV. drb. Pest 1865. *Aves* p. 10—12, 24, 70—77, 139—141.
547. FRIVALDSZKY JÁNOS. Herkulesfürdő vidékének állatvilága. MUNK M. A Herkulesfürdő és környéke etc. 1872. Madarak. p. 87, 88.
548. — Állattani kirándulásaim Orsova, Mehádia és Korniareva vidékein. *A magy. orvosok és természetvizsg.* 1872. Herkulesfürdőn tartott XVI. nagygyűl. munkálatai. 1873 p. 197—243.
549. — Adatok Máramaros vármegye faunájához. *Math. és term. tud. közlemények* IX. 1871. Bpest. 1875. *Aves* p. 201—203.
550. — Adatok Temes és Krassó megyék faunájához. *Ibid.* XIII. 1875/76. Bpest 1877. *Aves* p. 301.
551. — Aves, madarak. MARGÓ T. Budapest és környéke állattani tekintetben. DULÁCSKA G. és GERLÓCZY Gy. Budapest és környéke természetrajzi, orvosi és közm. leírása. 1879.
552. — Aves Hungariae. *Enumeratio systematica avium Hungariae cum notis brevibus biologicis, locis inventionis viroorumque a quibus oriuntur.* 1891.
553. — *Nyctea scandiaca.* *Természettud. Közöny.* XXIV. 1892 p. 156.
554. FRONIUS F. Eine naturhistorische Excursion auf den Negoj. *Verhandl. u. Mitheil. d. siebenbürg. Verein f. Naturw. zu Herm.* VII. 1856 p. 119—131.
555. FUCHS F. Steinadler im Vrátna-Thal. *A Trencsén várm. Term. Tud. Egylet* 1898/99. *Évkönyve* XXIII., XXIV. 1901 p. 169—171.
556. FÜHRER L. Zur Kenntnis unserer Raubvögel. I. Der Bart- oder Lämmergeier. (*Gypaëtus barbatus* L.) *Der Jagdfreund* III. 1903 p. 129—131, 161—164.
557. — Einige Beobachtungen über den Seidenschwanz in Siebenbürgen. *Ornith. Jahrbuch* XV. 1904 p. 48—50.
558. — Ein Ausflug in das Negoj-Gebiet. *Ibid.* XV. 1904 p. 56—62.
559. FÜRST H. Seltenes für Čabar. *Waidmanns Heil.* XIV. 1894. p. 28.
560. F. Ornithologische Seltenheit. *Öst. Forst u. Jagdzeit.* XIII. 1895 p. 62.
561. F. C. E. A vadpulykák Zelizen. *Vadászlap.* X. 1889 p. 98—100.
562. F. L. A fenyőpinty (hegyi pinty *Fringilla Montifringilla* L.) tömeges megjelenése. *Erdészeti Lapok* XXIV. 1885 p. 304—306.
563. — Fehérfarkú ölyvet lőtt. *Vadászlap.* XIX. 1898 p. 491.
564. — Fehér hattyu. *Ibid.* XVII. 1896 p. 55.
565. — Fekete hattyú. *Vadász- és Versenylap.* VII. 1863 p. 485.
566. — Für Ornithologen. *Gemeinnützige Blätter.* XVI. 1826. I. félev p. 366—368.
567. GAAL G. (gyulai). Vérése télen. *Természettud. Közöny.* XXV. 1893 p. 218.
568. — Drei seltene Vogelarten für die Ornith. Mitheil. d. ornith. Verein in Wien. *Die Schwalbe.* XIX. 1895 p. 161, 162.
569. — A madárvonulás Magyarországon az 1895. év tavaszán. *Aquila.* III. 1896 p. 7—116.
570. — Id. 1896. *Ibid.* IV. 1897. p. 44—104.
571. — Id. 1897. *Ibid.* V. 1898 p. 226—279.
572. — Der Vogelzug in Ungarn während des Frühjahres 1895. *Ibid.* III. 1896 p. 7—116.
573. — Id. 1896. *Ibid.* IV. 1897. p. 44—104.
574. — Id. 1897. *Ibid.* V. 1898 p. 226—279.
575. — Herbsteexcursionen an das südliche Balaton-See-Ufer. *Ornith. Jahrbuch.* VIII. 1897 p. 10—20.
576. — Adalékok a madárvonulás kutatásához, a füsti fecske 1898. évi magyarországi nagy tavaszi megfigyelése alapján. *Aquila.* VII. 1900 p. 8—379.
577. — Beiträge zur Erforschung des Vogelzuges auf Grund der grossen Frühjahrs-Beobachtung der Rauchscharbe in Ungarn im Jahre 1898. *Ibid.* p. 8—379.
578. — *Phalaropus lobatus* (L.) a Balaton madárfaunájában. *Ibid.* VIII. 1901 p. 295, 296.
579. — Der *Phalaropus lobatus* (L.) in der Fauna des Balaton-See. *Ibid.* p. 295, 296.
580. — Adatok a Balaton madárfaunájához. *Ibid.* X. 1903 p. 215.
581. — Beiträge zur Vogelfauna des Balaton-See's. *Ibid.* p. 215.
582. GAAL I. dr. Anyáskodó gólyatestvér. *Ibid.* XVI. 1909 p. 242.
583. — Mutterstelle vertretendes Storchgeschwisterpaar. *Ibid.* p. 284.

584. GAMIRSEK J. Selteneiten. Waidmanns Heil. XXIV. 1904 p. 68.
585. GÁTHI I. A természet históriája etc. 1795.
586. GEISINGER J. Vadhatyú. Vadász és Versenylap. XV. 1871 p. 38, 39.
587. — Vándor vízimadarak az Al-Dunán. Ibid. p. 133, 139, 140, 143, 144.
GERLÓCZY és DULÁCSKA, Budapest etc. V. FRIVALDSZKY J.
588. GERÓFY Gy. A fakókeselyű nálunk. Vadászlap. II. 1881 p. 214.
589. GEYER G. Gy. Adalékok Rozsnyó vidékének faunájához és flórájához és lebtani töredékek. A magy. orvosok és természetvizsg. 1868. Egerben t. XIII. nagygyűlés. Munkálatai. 1869 p. 239—249.
590. GEYR H. báró (v. Schweppenburg). Neophron percnopterus in Slavonien. Ornith. Jahrbuch. XXI. 1910 p. 190.
591. GLÜCK H. Numenius tenuirostris Vieill. in Ungarn erlegt. Ibid. IV. 1893 p. 164
592. GRAF J. Vom eisernen Tor. Waidmanns Heil. XVII. 1897 p. 83.
593. — Aus Orsova. Ibid. p. 114.
594. GREISINGER M. dr. Szepes-Béla s környékének madarai. A magy. Kárpátgyesület évkönyve. XI. 1884 p. 47-69.
595. — Die Vögel von Béla und Umgebung. Ibid. p. 70. etc.
596. — A madarak költözése Szepes vármegyében. Szepesi emlékkönyv. 1888 p. 137 etc.
597. — Seltene Vögel am Fusse der «Hohen Tátra». Karpathen-Post. IX. 1888. 18. sz.
598. GRESCHIK J. dr. Nucifraga caryocatactes. Aquila XIII. 1906 p. 218, 219.
599. — Sturnus vulgaris. Ibid. p. 222.
600. — Emberiza calandra. Ibid. 222.
601. — Clivicola riparia. Ibid. p. 222.
602. — Turdus pilaris nyári előfordulása. Ibid. p. 222.
603. — Vorkommen von Turdus pilaris im Sommer. Ibid. p. 222.
604. — Turdus pilaris (L.) nyári előfordulása. Ibid. XIV. 1907 p. 338.
605. — Vorkommen von Turdus pilaris L. im Sommer. Ibid. p. 338.
606. — Ardetta minuta (L.) a Szepességben. Ibid. XV. 1908 p. 327.
607. — Ardetta minuta (L.) in der Szepesség. Ibid. p. 327.
608. — A keresztcsőrű tömegesebb megjelenése Magyarországon 1909 nyarán. Ibid. XVI. 1909 p. 299—305.
609. — Das massenhaftere Erscheinen der Kreuzschnäbel in Ungarn im Sommer 1909. Ibid. p. 299—305.
610. — Ornithologial jegyzetek a Szepességből. Ibid. p. 305, 306.
611. — Ornithologisches aus der «Szepesség». Ibid. p. 305, 306.
612. — A pásztor madár 1907—1908. évi megjelenése Magyarországon. Vadászlap. XXX. 1909 p. 214.
613. — A madár vonulás Magyarországon az 1909. év tavaszán. Aquila. XVII. 1910 p. 1—127.
614. — Der Vogelzug in Ungarn im Frühjahr 1909. Ibid. p. 1—127.
615. — Hazai ragadozómadaraink gyomor és köpértartalom vizsgálata. Ibid. p. 168—179.
616. — Magen und Gewölluuntersuchungen unserer einheimischen Raubvögel. Ibid. 168—179.
617. GRIMEART. Sumpfvögel- und Seeadlerjagden in Kroatien. Waidmanns Heil. X. 1890 p. 121—123.
618. GROMER J. Ornithologisches. Ibid. XVI. 1896 p. 46.
619. — Seltener Vogel. Ibid. p. 281.
620. GROSSINGER J. B. Universa historia physica regni Hungariae secundum tria regna Naturae. Tom. I—V. 1793—1795. T. II. Ornithologia sive Historia avium Hungariae. 1793.
621. GRUNACK A. Der Bartgeier in den Karpathen. Ornith. Monatsschrift. XVI. 1891 p. 358.
622. — Der Tamarisken-Rohrsänger, Luscinola melanopogon Gr. Journal f. Ornith. XXX. 1892 p. 213, 214.
623. — Der Nachtigallenrohrsänger; Locustella luscinioides Br. Ornith. Monatsberichte. II. 1894 p. 153, 154; Zeitschrift f. Oologie. IV. 1894 p. 27.
624. — A hópinty — Montifringilla nivalis L. — mint fészkelő madár Erdélyben. Aquila. IV. 1897 p. 264—267.
625. — Der Schnee- oder Steinfink Montifringilla nivalis L. als Brutvogel in Siebenbürgen. Ibid. p. 264—267.
626. — Entomologische Excursionen in den siebenbürgisch-rumänischen Randgebirgen. Societas entomologica. XII. 1897 p. 114.
627. — Der Teichwasserläufer, Totanus stagnatilis Bechst., als Brutvogel der ungarischen Pusztan. Ornitholog. Monatsberichte. VI. 1898 p. 97—99.
628. — Larus michahellesi. Ibid. p. 131.
629. GUIST M. Zur Naturgeschichte des grauen Geiers. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Ver. f. Naturw. zu Herm. XIII. 1862 p. 49.
630. G. A. Brutplätze seltener Vögel. Zeitschrift f. Oologie. I. 1891 p. 32, 33.
631. Gj. S. Nekoliko bilježaka o pojavljivanju životinja u okolici rakovačkoj u rano proljeće god. 1881, 1882. Izvještaj o kralj. vel. realci u Zemunu za školsku god. 1882/83. Zemun 1883 p. 38—41.
632. Gy. Gy. A vadpulyka betelepítés kísérletei és eredményei. Zoologiai Lapok. X. 1908 p. 59, 60.
633. — Generalversammlung 1905. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Ver. f. Naturw. zu Herm. LIV. 1905 p. XXIII.
634. — Id. 1909. Ibid. LXVIII. 1909 p. XV. XVI.
635. — Id. 1910. Ibid. LIX. 1910 p. XVII.
636. — Geschenke 1900. Ibid. L. 1901 p. XXIX.
637. — Id. 1901. Ibid. LI. 1902 p. XXIX—XXXI.
638. — Id. 1902. Ibid. LII. 1903 p. LII. LIII.
639. — Id. 1903. Ibid. LIII. 1904 p. XXIII. XXIV.
640. — Gólyák Szilveszter napján. Aquila. VIII. 1901 p. 298.
641. — Gődényt lőtt. Vadászlap. XXX. 1909 p. 69.
642. — Grönlandi madarak a Balatonon. Ibid. XIX. 1898 p. 435.

643. Gy. Gy. Gyűjtemények. Aquila. XIV. 1907 p. 362—364; XV. 1908 p. 346—348; XVI. 1909 p. 344—343; XVII. 1910 p. 287—289.
644. HAAS M. Baranya. Emlékirat a Pécselt összegyűlt magyar orvosok és természetvizsgálóknak. 1845 p. 34, 35.
645. HAASE O. Ornithologische Notizen aus «St. Hubertus» (Juli-Dez. 1895). Ornith. Monatsberichte. IV. 1896 p. 123.
646. — Id. (Jan.-Jun. 1896). Ibid. p. 170.
647. — Id. (Juli-Dez. 1896). Ibid. V. 1897 p. 90.
648. — Id. (Januar-Juni 97). Ibid. VI. 1898 p. 37—47.
649. HAGERUP A. Om Steppenholden i Europa 1908. Dansk. Ornith. Forenings Tidsskrift. III. 1909 p. 77, 78.
650. HALMAY M. Az utolsó Budzsák. Zoologiai Lapok. X. 1908 p. 213—216, 237—239.
651. — Néhány szó a madarak táplálékáról, szokásairól és költésükről. Ibid. p. 274—281.
652. — A madarak vonulása a Budzsákon. Ibid. XI. 1909 p. 55—58, 67, 68.
653. — A gémeokról. Ibid. p. 163—166.
654. — A Budzsák apróbb vadmadarai. Ibid. XII. 1910 p. 8—10, 20—22, 32—34.
655. HANÁK K. J. Az állattan története és irodalma Magyarországon. (Kiadja PÓLYA J.) 1849.
656. — Az emlősök és madarak képes természetrajza, vagyis azoknak természetű képekkel ellátott rendszeres leírása. 1853.
657. HANTZSCH L. Die Vogelwelt Slavoniens. Zeitschrift f. Ornith. u. pr. Gefl. XXIII. 1899 p. 171, 172.
658. HANUSZ I. Prairie Csongrád megyében. Természettud. Közlöny. X. 1878 p. 347—353.
659. HARTERT E. dr. On the Birds of East-Prussia. The Ibis. 1892 p. 339, 360.
660. — *Locustella luscinioides* in Ungarn. Ornith. Monatsberichte. II. 1894 p. 172, 173.
661. — Die Vögel der paläarktischen Fauna. Band I. 1903—1910.
662. HARTMANN W. Ueber den Bezug und die Haltung einiger einheimischer Vögel. Der Zoologische Garten. VII. 1860 p. 127—131, VIII. 1867 p. 57—60.
- HARVIE-BROWN J. Birds of Transylv. V. DANFORD.
663. HAUSKA. Tannenheher und Steppenhuhn. Waidmanns Heil. IX. 1889 p. 14.
664. HAUSMANN E. *Bernicla bernicla* (L.) előfordulása. Aquila. XIV. 1907 p. 336.
665. — Vorkommen von *Bernicla bernicla* (L.) Ibid. p. 336.
666. HAUSMANN V. Die Hargitta und ihre nähere Umgebung in Bezug auf ihre Naturverhältnisse. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Verein f. Naturw. zu Herm. XI. 1860 p. 209—219.
667. — *Turdus saxatilis*. Die Steindrossel. Ibid. XVI. 1865 p. 107—110, 118—121.
668. — Der Mauerläufer. Die Natur. XVI. 1867 p. 78—80.
669. — Beiträge zur Naturgeschichte des Rotfussfalken. Ibid. XVIII. 1869 p. 132—134.
670. — Der dreizehige Specht. Ibid. XX. 1871 p. 196—198.
671. — *Bubo maximus*. Der Uhn. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Verein f. Naturw. zu Herm. XXX. 1880 p. 49—62.
672. — Der Rosenstaar oder rosenfarbige Hirtenvogel (*Sturnus roseus* L.) — Beobachtungen über denselben in Ost-Siebenbürgen. Die Gefiederte Welt. XI. 1882 p. 273, 274.
673. — Der gelbkheilige Bienenfresser (*Merops apiaster*). Ibid. p. 345—347.
674. — Über das Vorkommen des Gartenammers (*Emberiza hortulana*) in Siebenbürgen. Ibid. p. 383.
675. — Der kleine, der Halsband, der Trauer und der graue Fliegenschnäpper. Ibid. p. 393—395, 403, 404, 413—415.
676. — Ein Adler-Stelldichein in Siebenbürgen. Ibid. XIV. 1885 p. 132, 133.
677. — Tierleben und Streifzüge in unseren südlichen Karpathen. Jahrb. d. siebenbürg. Karpathenvereins. VII. 1887 p. 25—38.
678. — Zoologische Excursionen von Predeal und Garsin bis zum Csukásgebirge. Ibid. IX. 1889 p. 152—166.
679. — Gebirgstouren im Burzenlande. Ibid. XIII. 1893 p. 48—65.
680. — Ornithologische Skizzen. Ibid. XXI. 1901 p. 3—18.
681. HAVAS S. Vizivadászat a Sárreuten. Vadász és Verseny-lap. II. 1858 p. 269—273, 285—291, 301—307.
682. HAVLIČEK J. *Scolopax rusticola* Kupinonon fészkelő és áttelelő. Aquila. V. 1898 p. 296, 297.
683. — *Scolopax rusticola* Brut- und Überwinterungsvogel in Kupinovo. Ibid. p. 296, 297.
684. — «*Scolopax rusticola*» überwintert und brütet. Waidmanns Heil. XVIII. 1898 p. 15.
685. HECKEL J. dr. Über die Verbreitung, das Nest und das Ei der *Salicaria fluviatilis*, Mayer. Naumannia. III. 1853 p. 47—51; Verhandl. d. zool. bot. Vereins in Wien. II. 1853 p. 127—130.
686. HEGYESSY J. Balatonvidéki vadászlevelek. Vadászlap. II. 1881 p. 458, 459.
687. HEGYMEGHY D. *Stercorarius pomatorhynchus*. Aquila. XIII. 1906 p. 223.
688. — *Tadorna tadorna* (L.). Ibid. XIV. 1907 p. 336.
689. HELLMAYR C. E. Untersuchungen über einige paläarktische Vögel. Ornith. Jahrbuch. XIII. 1902 p. 26—43.
- HELM F. Die Wand. d. Rosenst. etc. V. MEYER.
- HENNICKE K. R. dr. Naturg. der Vögel etc. V. NAUMANN.
690. HENRICH K. *Limicola pygmaea* Koch, ein für Siebenbürgen neuer Vogel und *Phalaropus cinereus* eine ornithologische Seltenheit. Verhandl. u. Mittheil. des siebenbürg. Verein f. Naturw. zu Herm. XXVIII. 1878. p. 44—46.
691. HERKLOTZ O. Ueber *Aquila imperialis*. Verhandl. des zool. bot. Vereins in Wien. XVII. 1867 Sitzungsb. p. 59, 60.
692. — *Oedienemus crepitans*. Ibid. XVII. 1867 p. 619—622.
693. HERMAN O. Állattani közlések. Az erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei III. 1864—65. Klvár 1866 p. 87—91.

694. HERMAN O. Állattani Közlések. II. Ibid. IV. 1866—67. Klvár 1868 p. 48—53.
695. — A Mezőség. I. A Hódos vagy Szarvastó és környéke. Ibid. V. 1868—70. Klvár 1871 p. 8—30.
696. — Állattani közlések. IV. Az 1866/67 év nevezetesebb jelenségei. Ibid. p. 30—32.
697. — Állattani közlések. V. Ibid. p. 92—96.
698. — A Mezőség II. A Mező-Záh-Tóháti, továbbá Méhesi, Báldi és Mező-Sályi tóisorozat. Ibid. VI. 1871—73. Klvár 1873 p. 42—67.
699. — A «Mezőség» szárnyasai és költőzködésük. Vadász és Verseny lap. XVI. 1872 p. 182, 183, 189—191, 197—199.
700. — *Erismatura leucocephala* Linné (*Anas leucocephala*) a magyar Ornisban. Math. és Természettud. közlemények. X. 1872. Bpest. 1875 p. 151—161.
701. — Éles határok a madarak elterjedésében. Természettud. Füzetek. I. 1877 p. 8, 9.
702. — Saskeselyű és keselyű. Természettud. Közöny. IX. 1877 p. 177—183.
703. — A magyar madártan irodalma. Természettud. Füzetek. II. 1878 p. 80—88.
704. — *Xema Sabinii* Leach. a magyar madárvilágban. Ibid. III. 1879 p. 92—95.
705. — Egy kép hazánk madárvilágából. Természettud. Közöny. XII. 1880 p. 1—9.
706. — Szárnyas vendégünk. Ibid. XX. 1888 p. 209—222.
707. — Helyreigazítás. Természettud. Füzetek. XI. 1887—1888. Bpest, 1888 p. 164.
708. — Petényi J. S. Bpest 1891 p. 45—79. A kékévércse. Petényi hátrahagyott iratai alapján földolgozták Dr. TAUSCHER Gy. és CHERNEL I.
709. — J. S. von Petényi. Bpest 1891 p. 47—87. Der Rotfussfalke. Aus dem handschriftlichen Nachlasse des J. S. v. Petényi, bearbeitet von Dr. J. TAUSCHER und STEF. v. CHERNEL.
710. — Egy ősmocsárról. Természettud. Közöny. XXIII. 1891 p. 1—11.
711. — A madárvonulás elemei Magyarországon 1891-ig. Budapest, 1895.
712. — Die Elemente des Vogelzuges in Ungarn bis 1891. Bpest, 1895.
713. — A madárvonulásról pozitív alapon. *Aquila*. VI. 1899 p. 1—41.
714. — Vom Zuge der Vögel auf positiver Grundlage. Ibid. p. 1—41.
715. — A madarak hasznáról és káráról. Bpest. 1901., II. kiad. 1903. III. kiad. 1908.
716. — A tarvarju (*Geronticus eremita*) emléke Magyarországon. *Aquila*. X. 1903 p. 35—65.
717. — Der Kahlrabe (*Geronticus eremita*) sein Denkmal in Ungarn. Ibid. p. 35—65.
718. — Még egyszer a tarvarjuról (*Geronticus eremita* [L.]) Ibid. XIV. 1907 p. XXXIII—XLIV.
719. — Noch einmal über den Kahlraben (*Geronticus eremita* [L.]). Ibid. p. XXXIII—XLIV.
720. HERTELENDY I. A fehér mocsár és környéke. Vadász és Verseny lap. X. 1866 p. 17—20.
721. HETZENDORF E. Massenaufreten von *Bombycilla garrula* (Linn). Ornith. Jahrbuch. V. 1894 p. 36, 37.
722. — Steinadler in Oberungarn. Ibid. p. 77, 78.
723. — Aus Torna (Gömörer Comitat). Ibid. p. 118.
724. — *Pastor roseus* in Oberungarn. Ibid. X. 1899 p. 136, 137.
725. — *Pastor roseus*. Ornith. Monatsberichte. VIII. 1900 p. 24.
726. — Seltener Gast. *Waidmanns Heil*. XXIV. 1904. p. 438
727. HEYTMANER F. Seltene Gäste in Ungarn. A. Hugo's Jagd-Zeitung. XXXVIII. 1895 p. 249.
728. HIRC K. Zivotinje okolice severinske. *Ptice*. Vienac. XIII. 1881 p. 622—624.
729. — Ornitolozke biljezke iz okoline bakarske. *Glasnik hrvatskoga narav. društva*. XI. 1899 p. 42—47.
730. HIRC M. Horogolicki i gonimaticki odnosi vrsti *Accipiter nisus* (L.). Prilog ornitofauni Hrvatske i Slavonije. Ibid. XIX. 1907 p. 273—312.
731. — Nove Ptice Hrvatske Faune. 1908.
732. — Horologische und gonimatische Beziehungen der Art *Accipiter nisus* (L.). 1908.
733. — Die Jagdfauna der Domäne Martijanec. 1908.
734. — Lovna fauna vlastelinstva Martijanec. *Lov. Rib. Vjestnik*. XVIII. 1909 p. 26, 27, 37—41, 49—52.
735. — Kritische Verbesserungen und Zusätze zum «Verzeichniss der Vögel der kroatischen Fauna.» Ornith. Jahrbuch. XXIII. 1912 p. 16—39.
736. HLAVAC. Wilde Schwäne. *Der Jagdfreund*. III. 1903 p. 88.
737. HODER E. Über Verbreitung und Verhalten der Gattung *Pelecanus* im europäischen Osten. *Verhandl. d. zool. bot. Gesellsch. in Wien*. XXIII. 1873 p. 73—88. A. Hugo's Jagd-Zeitung. XVII. 1874 p. 601—607, 630—637.
738. — Reisebericht. Ornith. Verein in Wien. Mitheil. d. Ausschusses an die Mitglieder. Nr. 4. 1876.
739. — Thatsächlich über die Verminderung der Vögel. Ibid. Nr. 5. 1877 p. 8—12.
740. — Die «Obedská bara». Mitheil. d. ornith. Verein in Wien. I. 1877 p. 13—16, 23—25.
741. — Ornithologischer Reisebericht von der unteren Donau. Ibid. p. 44—47.
742. — Ornithologischer Reisebericht. Ibid. p. 69—71, 73—76, 83—87.
743. — Europäische Raubvögel. Ibid. II. 1878 p. 36—38, 48—51.
744. — Meine Frühjahrsreise 1878. Ibid. p. 120—123.
745. — Lämmergeier (*Gypaetos barbatus* Cuv.) in Oesterreich-Ungarn erlegt. Ibid. III. 1879 p. 16—19, 30, 31.
746. — Ein Kaiseradler. Ibid. p. 115, 116.
747. — Ornith. und Jagd zwischen Unna und Drina. Ibid. p. 111, 112, 122, 123; IV. 1880 p. 2—5.
748. — Reiseerzählungen und Zugvögel-Wanderbericht von der unteren Donau aus dem Vorjahre. Ibid. V. 1881 p. 67—70, 79—81, 85—89.
749. — Ein — für Europa — neuer Pelikan und die Geschichte seiner Erlegung. Ibid. X. 1886 p. 1—3.

750. HODUM J. Schnepfennester. Waidmanns Heil. IX. 1889 p. 119.
HOFFMANNSEGG gróf. Reise etc. V. JÄHNE.
751. HOHENBERG-ONDERKA. Schnepfenstreich und brütende Schnepfen. Der Waidmann. VII. 1876 p. 149.
752. HOMEYER A. Das Steppenbuhn (Syrrhaptus paradoxus) zum zweiten male in Europa. Zeitschrift f. Ornith. u. pr. Gefl. XII. 1888 p. 89—96.
753. — Auf dem Velenczer- und Platten-See. Ornith. Monatsschrift. XVI. 1891 p. 277—284, 310—313.
754. — Nach Ungarn und Siebenbürgen. Ibid. XVII. 1892 p. 400—417, 429—441, 462—469; XVIII. 1893 p. 13—31, 72—81.
HOMEYER E. F. Zwölf Frühlingstage etc. V. RUDOLF.
— Verzeichnis etc. V. TSCHUSI.
755. — Ornithologische Briefe. 1881.
756. — Die Wanderungen der Vögel mit Rücksicht auf die Züge der Säugethiere, Fische und Insekten. 1881.
757. — Über den Jahresbericht (1882) des Comités für ornithologische Beobachtungsstationen in Österreich-Ungarn. Zeitschrift f. d. gesammte Ornith. I. 1884 p. 172—176, 261—267.
758. HORVÁTH G. Neue Beiträge zur Kenntniss der Wirbelthiere Oberungarns. Verhandl. d. k. k. Zool. bot. Gesellsch. Wien. XVII. 1867 p. 553—560.
759. HÖHR H. Eine seltene Erscheinung aus der Vogelwelt Schässburgs. Mittheil. üb. d. Vogelwelt. X. 1910 p. 28, 29, 34—36.
760. HRABÁR S. Az urali bagoly fészkelése hazánkban. Természettud. Közlöny. XXXV. 1903 p. 522, 523.
761. HUNFALVY J. A Magyar Birodalom természeti viszonyainak leírása. III. kötet. 1865. Madarak. p. 725—732.
762. HUSZTHY Ö. Jegyzék a lékai régi várban elhelyezett madárgyűjteményről. 1891.
763. — Katalog über die im alten Schlosse (Ruine) zu Lockenhaus vorfindliche Vogelsammlung. 1891.
764. HUSZTHY Z. G. Der Ungrische Trappe. Ungrisches Magazin. I. 1781 p. 466—474.
765. H. Korai szalonka-fiak. Vadászlap. XXIX. 1908 p. 161.
766. H. B. Donaümpfe. Der Jagdfreund. VIII. 1908 p. 197—201.
767. H. H. Notizen aus einer grossen Berliner Sammlung. Zeitschrift f. Oologie. VII. 1897 p. 25.
768. H. K. Sumpffjagden in Südungarn. Wild und Hund. XV. 1909 p. 429, 430.
769. H. O. A magyar madárvilág ezidei vendége. Természettud. Közlöny. VII. 1873 p. 263—267.
770. — Numenius tenuirostris Vieill. Aquila. I. 1894 p. 62.
771. — Muscicapa parva Bechst. Ibid. X. 1903 p. 252, 253.
772. — Über Muscicapa parva Bechst. Ibid. p. 252, 253.
773. — Riedka lovína za našu Podravinu. Lov. Rib. Viestnik. XVI. 1907 p. 72.
774. — Hatalmas kőszáli sast. Vadászlap. XVII. 1896 p. 200.
775. — Hatalmas kőszáli sast lőtt. Ibid. XXVII. 1906 p. 43. XXVIII. 1907 p. 53.
776. — Hatalmas saskeselyűt lőtt. Ibid. XIX. 1893 p. 203.
777. — Hattyú az alvidéken. Ibid. XXX. 1909 p. 440.
778. — Hattyuk Szlavoniában. Ibid. XI. 1890 p. 94.
779. — Hattyut lőtt. Ibid. XII. 1891 p. 150.
780. — Hattyut löttek. Ibid. XXVIII. 1907 p. 97.
781. — Hattyuvadászat. Ibid. XXIV. 1903 p. 53.
782. — Hét darut. Ibid. XXIII. 1902 p. 453.
783. — Hét darab hattyu. Ibid. X. 1889 p. 131.
784. — Höckerschwan. Die Gefederte Welt. XVII. 1888 p. 59; Österreich. Forstzeitung. VI. 1888 p. 11.
785. IBART, Ornithologisches aus der hohen Tátra. Die Gefederte Welt. XXXIII. 1904 p. 285, 286.
786. Ivić F. Da šljuke u nas gnjezde. Lov. Rib. Viestnik. XV. 1906 p. 72.
787. — Riedki pojav. Ibid. XVII. 1908 p. 11.
788. — Igen ritka madarat. Vadászlap. XXII. 1904 p. 253.
789. JACHIMOVICZ. Seltenes Waidmanns Heil. Österr. Forst- und Jagdzeitung. XVII. 1899 p. 373.
790. JACOB O. Aus Siebenbürgen. Wild und Hund. XIII. 1907 p. 229.
JAHN K. v. BENKŐ G.
791. JÄGER A. A velenczei tavon. A Természet. II. 1899. XXIII. sz. p. 6—8.
792. JÄHNE K. G. Reise des Grafen von Hoffmannsegg in einige Gegenden von Ungarn bis an die türkische Gränze. 1800.
793. JEITTELES L. H. Zoologische Notizen aus Oberungarn. Verhandl. d. Vereins f. Naturk. Pressb. V. 1860/61. Sitzungsab. p. XLIII.
794. — Zoologische Mittheilungen. II. Verhandl. d. zool.-bot. Verein in Wien. XI. 1861 p. 327—329.
795. — Prodromus faunæ vertebratorum Hungariæ superioris. Ibid. XII. 1862. p. 245—314.
796. JOHN H. Seidenschwänze. Waidmanns Heil. XXIV. 1904. p. 53.
797. JUKOVITS A. Ornithologische Notizen vom Neusiedler See. Verhandl. d. Vereins f. Naturk. zu Pressburg. II. 1857. Heft. 2. Sitzungsab. p. 26.
798. — Verzeichniss der am Neusiedler See häufiger vorkommenden Vögelarten. Ibid. II. 1857. Heft 2. Abhandl. p. 32.
799. — Ornithologische Notiz vom Neusiedler See. Ibid. III. 1858. Sitzungsab. p. 3.
800. — Zoologische Notizen. Ibid. III. 1858. Heft. 2. Sitzungsab. p. 30.
801. — Ornithologisches vom Neusiedler See. Ibid. III. 1858. Sitzungsab. p. 66.
802. — Weiteres über den Neusiedler See. Correspondenzblatt d. Vereins f. Naturk. zu Pressburg. II. 1863. p. 225—227.
803. — Verzeichniss der am Neusiedlersee vorkommenden Vögel. Verhandl. d. Vereins f. Naturk. zu Pressburg VIII. 1864/65 p. 49—54.

804. JURINAC A. E. Kiemenjaci okolice varaždinske (De vertebratis, quæ in Varasdini finibus inveniuntur). II. Aves, ptice. Izvješće Kr. velike gimnazije u Varaždinu. 1884 p. 11—49.
805. — Prilog fauni zapadne Slavonije. Glasnik hrvatskoga narav. društva. II. 1887. p. 21—34.
806. J. M. Seltene Beute. Waidmanns Heil. XXX. 1910 p. 439.
807. J. S. Ardea bubulcus iz Obedske bare. Glasnik hrvatskoga narav. društva. III. 1888. p. 153.
808. — V. Jahresbericht (1880) des Ausschusses für Beobachtungsstationen der Vögel Deutschlands. Journal f. Ornith. XXX. 1882. p. 18—110.
809. — Id. VI. (1881). Ibid. XXXI. 1883. p. 13—76.
810. KÁDÁR H. A kócsagok tanyája. Vadászláp. II. 1881 p. 249, 250.
811. KALBERMATTEN L. báró. Sumpfleben in Ungarn, Bosnien und Slavonien. A. Hugo's Jagd-Zeitung. XXXII 1889 p. 34—41.
812. — Sumpfleben und Jagden. 1891.
813. — Berki élet és vadászatok. Vadászláp. XII. 1891 p. 367 etc.
814. KÁLLAY U. Ornithologiai megfigyelések Szabolcs megyében. Természettud. Közöny. XXV. 1893. Pót-füzetek p. 180, 181.
815. KARÁCSON P. Ritka vadászzerencse. A Természet. II. 1898. III. sz. p. 14.
816. KARDOS K. Máramaros megye állatrajzi ismertetése. SZILÁGYI I. Máramaros vármegye egyetemes leírása. 1876. Madarak. p. 214—217.
817. KÁTAI G. A királyi magyar Természettudományi Társulat története alapításától fogva máig. 1868.
818. KAUFMANN E. dr. Vadászképek a csurogi rétekről. Vadászláp. XVII. 1896. p. 480—484.
819. KELÉNYI I. dr. A pusztai talpastyúk. Syrrhaptus paradoxus Pall. Zoologiai Lapok. I. 1899 p. 232.
820. KELETI F. Fekete ibisz a Zala folyó és a Hévíz völgyében. A Természet. VI. 1903. XXII. sz. p. 6, 7.
821. KEMPELEN R. Heves és külső Szolnok t. e. vármegyék állattani leírása. ALBERT F. Heves és külső Szolnok t. e. vármegyék leírása. 1868. Madarak. p. 178—185.
822. KENESSEY L. Ueber einige seltene Vögel des Weissenburger Comitats. Ornith. Jahrbuch. II. 1891. p. 27—34.
823. — Berichtigung. Ibid. p. 80.
824. — Vetési lúd nyár derekán a velencei tavon. Természettud. Közöny. XXXIII. 1891 p. 497.
825. — Die Erlegung einer Saatgans im Sommer in Ungarn. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XV. 1891 p. 180, 181.
826. — Sammlung von bemerkenswertheren Vögeln am Velenceer See in Ungarn im Sommer 1891. Ibid. p. 205, 206.
827. — Vorläufige Übersicht der Ornithologie des Weissenburger Comitats in Ungarn. Ibid. XV. 1891 p. 261—263, 273—275, 287—289; XVI. 1892 p. 3, 4, 30, 31, 43, 45, 53, 54.
828. — Schnee-Eule in Ungarn. Ibid. XVI. 1892 p. 22.
829. — Ornithologische Beobachtungen am Velenceer-See in Ungarn während des Sommers 1891. Ibid. p. 111—113.
830. — Bemerkenswerthes vom Frühjahr 1892 im Weissenburger Comitats. Ibid. p. 121.
831. — Notizen aus Ungarn. Ibid. p. 133.
832. — Bemerkenswerthes aus Ungarn. Ibid. p. 145.
833. — Eine Schwarzkopfmöve in Ungarn. Ibid. p. 137.
834. — Aquila heliaca. Ornith. Monatschrift. XVII. 1892. p. 239.
835. — Ornithologisches aus Ungarn. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XVII. 1893 p. 30.
836. — Vom Velenceer See. Ibid. p. 190.
837. — Ornithologisches aus Ungarn vom Jahre 1894. Ibid. XIX. 1895 p. 69, 70.
838. — Entgegnung. Ibid. p. 127.
839. — Die Jagden am Velenceer See in Ungarn und ihr Verhältnis zum Vogelschutz. Ornith. Monatschrift. XX. 1895 p. 129—135.
840. — A fehér gólya fán fészkelése. Természettud. Közöny. XXVIII. 1896 p. 164.
841. — Az adonyi «Gemes sziget» Aquila. XVII. 1910. p. 268—271.
842. — Die Reihersinsel von Adony. Ibid. p. 268—271.
843. KERTÉSZ M. dr. Nagyváradnak és vidékének állatvilága. BUNYITAI V. Nagyvárad természetrajza. 1890. Aves p. 152—157.
844. KIMAKOVICZ M. Zur Vogelfauna Siebenbürgens. Verhandl. und Mittheil. des siebenbürg. Verein f. Naturw. zu Herm. XLV. 1896 p. 32—39.
845. KIRCHNER J. dr. Pelikan erlegt. Waidmanns Heil. XXIX. 1909 p. 77.
846. KLEIN M. Sammlung merkwürdigster Naturseltenheiten des Königreiches Ungarn. 1778.
847. KLEINSCHMIDT O. Die palaarktischen Sumpfmöven. Ornith. Jahrbuch. VIII. 1897 p. 45—103.
848. KLOBUSICZKY K. Megfigyelések a keselyük életéből. Vadászláp. XII. 1891 p. 358, 359, 369, 370.
849. KNELLY Gy. Az urali bagoly megjelenése hazánkban. Ibid. XXVIII. 1907 p. 125.
850. KOCH A. A mennyiség-természettudományi hazai szakirodalom 1878-ban. Orvos-Természettud. Értesítő. IV. p. 33—43.
851. — Id. 1879. Ibid. V. p. 84—95.
852. — Id. 1880. Ibid. VI. p. 223—234.
853. — et PRIMICS Gy. Id. 1881. Ibid. VII. p. 164.
854. — Id. 1882. Ibid. VIII. p. 169—180.
855. — Id. 1883. Ibid. IX. p. 180—204.
856. KOCYAN A. Die Vögel der Nord-Tátra. Mittheil. des ornith. Verein in Wien. VII. 1883 p. 169, 170, 186—190, 230—236.
857. — Die Adler im Tátragebirge. Zeitschrift f. d. ges. Ornith. I. 1884 p. 70—72.

858. KOCVÁN A. Der Raufusskauz (Nyitala tengmalmi Gm.) in der Tátra. Ornith. Jahrbuch. II. 1891 p. 250, 251.
859. — Von der Nord-Tátra (1891. bis Febr. 1892). Ibid. IV. 1893 p. 35, 36.
860. KOLLIBAY P. R. Die paläarktischen Apodiden. Journal f. Ornith. LIII. 1905 p. 297—303.
861. KOPP. Seltenheit. Waidmanns Heil. III. 1883 p. 261.
862. KORMOS T. Zehn Tage an der Maros. Ornith. Jahrbuch. XIII. 1902 p. 141—147.
863. — Versuch einer Avifauna der Umgebung von Ménes-Magyarád in Ungarn. Ibid. XV. 1904 p. 24—36.
864. KORNHUBER G. A. dr. Systematische Uebersicht der Vögel Ungarns, nebst einer kurzen Angabe ihrer entscheidenden Charaktere. Sechstes Jahresprogramm d. öff. Realschule d. k. Freistadt, Pressburg. 1856 p. 37—72.
865. — Über die Naturgeschichte des Seeadlers. Verhandl. d. Ver. f. Naturk. zu Pressburg. I. 1856. Sitzungsab. p. 52.
866. — Pandion Haliaetus L. Ibid. II. 1857. Heft 2. Sitzungsab. p. 27.
867. — Über ungarische Pelikane. Ibid. III. 1858. Sitzungsab. p. 9.
868. — Vultur fulvus bei Luipersdorf. Ibid. V. 1860/61. Sitzungsab. p. XLII.
869. — Erscheinen von Bombycilla garrula. Ibid. p. XLIII.
870. KOSZTRA L. Numenius tenuirostris Vieill. Aquila. I. 1894 p. 159.
871. — Lanius senator L. Ibid p. 164, 165.
872. KOSZTOLÁNYI N. Jagd auf der Hortobágy. Waidmanns Heil. XVII. 1897 p. 69, 70.
873. KOVÁCS J. Debreczen városa állattani ismertetése. Dr. ZELIZY D. Debreczen sz. k. város egyetemes leírása. 1882. Madarak p. 171—178.
874. KÖRÖSY. Pelikánok a székely havasokon. Vadászlap. III. 1882 p. 407.
875. KREPLER. Seidenschwänze. Waidmanns Heil. XXIV. 1904. p. 53.
876. KRIEGER E. T. Tauchergans bei Zsobján gefangen. Gemeinnützige Blätter. XVII. 1827. I. félév. p. 554—556.
877. — Vaterl. Naturdenkwürdigkeiten. Ibid. XXVI. 1836. II. félév. p. 736—739.
878. KUHN L. dr. A délmagy. Természetráji Múzeum Temesvárott. Természettud. Füzetek. I. 1877 p. 131—133; II. 1878 p. 10—14.
879. — Titkári jelentés. Ibid. III. 1879 p. 59, 84, 87, 88, 113, 115.
880. — A madárvilág Délmagyarországban (vagy a Bán-ságban). Ibid. V. 1881 p. 37—42.
881. — Der Vogelzug in der Umgebung von Nagy-Szt.-Miklós (Torontáler Comitát, Ungarn) im Jahre 1881. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. VI. 1882 p. 86, 87, 96, 97.
882. — A madárvonulás Nagyszentmiklós és Nagyfalú környékén az 1881. és 1882. években. Természettud. Füzetek. VII. 1883 p. 49—61.
883. — A madárköltés Nagyszentmiklós és Nagyfalú környékén az 1880-tól 1886-ig terjedő években. Ibid. X. 1886 p. 139.
884. — Délmagyarország Madarai. Dr. BREUER A. Helyrajzi emlékmű etc. 1886. Madarak p. 130—134.
885. — A madárköltés Nagy-Szent-Miklós és Nagyfalú környékén az 1880-tól 1887-ig terjedő években saját megfigyelései alapján. A magy. orvosok és természetvizsg. 1886. vándorgyűl. munk. 1887 p. 269—272.
886. — A nagyszentmiklói madártani muzeum. Természettud. Füzetek. XVIII. 1894 p. 42—48; XIX. 1895 p. 8—14, 105—112.
- 886a. — Torontálvármegye madárvilága az ezredéves kiállításon. 1896.
887. — Torontál megye vízi szárnyasairól. A Természet. III. 1898. XXI. sz. p. 1—5.
888. KÜRTÖSI J. A fehér gólya fán fészkelése. Természettud. Közlöny. XXVIII. 1896 p. 273.
889. K. Von dem Palitscher See in der Batscher Gespanschaft. Ungarisches Magazin. I. 1781 p. 236—238.
890. K. G. Einen Natternadler erlegt. Waidmanns Heil. XXII. 1902 p. 294.
891. KIR. M. O. K. Kiegészítő adatok a Syrrhaptus paradoxus (Pall.) 1908. évi inváziójához. Aquila. XVI. 1909 p. 309.
892. — Buteo ferox ismételt gyakori előfordulása. Ibid. p. 309, 310.
893. — A keresztesőrű vándorlásáról. Ibid. XVII. 1910 p. 272, 273.
894. — Parra jacana L. Magyarországon. Ibid. XIX. 1912 p. 465.
895. K. J. A pelikánokról. Természettud. Közlöny. VI. 1874 p. 126.
896. K. KÁROLY. Csonttörő harás. Vadász és Versenylap. VII. 1863. p. 435—437.
897. K. k. Jagdliches aus dem croatischen Küstenlande. Waidmanns Heil. VII. 1887 p. 90, 91.
898. KÖNIGL. U. O. C. Ergänzungsdaten zur Invasion 1908 von Syrrhaptus paradoxus (Pall.). Aquila. XVI. 1909 p. 309.
899. — Wiederholtes häufiges Vorkommen von Buteo ferox (Gm.) Ibid. p. 309, 310.
900. — Von der Wanderung der Kreuzschänbel. Ibid. XVII. 1910 p. 272, 273.
901. — Parra jacana in Ungarn. Ibid. XIX. 1912 p. 465.
902. KR. Schwäne bei Eperjes. Gemeinnützige Blätter. XXI. 1831. II. félév. p. 741, 742.
903. — Keleti sas (Aquila orientalis). Vadászlap. XIII. 1892 p. 411.
904. — Keselyük a Bácskában. Ibid. XXIX. 1908 p. 254.
905. — Keselyük tömeges megjelenéséről. Ibid. p. 229.
906. — Két hatalmas keselyűt lőttek. Ibid. XXV. 1904 p. 229.
907. — Két hattyút lőttek. Ibid. XXIV. 1903 p. 159.
908. — Kilencz darab kőszáli sas. Ibid. XI. 1890 p. 211.
909. — Kirgizka kekericka ili ruska sadza (Syrrhaptus paradoxus). Viestnik za gospodarstvo i šumarstvo. 1888 p. 120—122.

940. KR. Kirgizka sadza, Syrrhaptus paradoxus. Šumarski list. XII. 1888 p. 547, 548.
941. — Kivándorlott madarak. Vadász és Verseny lap. VII. 1863 p. 290, 291.
942. — Kócsagot lóttek Vas megyében. Vadászlapp XXV. 1904 p. 281.
943. — Kondort lóttek. Ibid. XI. 1890 p. 172.
944. — Kövi foglyot lóttek. Ibid. XIV. 1893 p. 215.
945. — Kraniche in Kroatien erlegt. A. Hugo's Jagd Zeitung. XLII. 1899 p. 731.
946. — Kugare svilorepe. Lov. Rib. Viestnik. XIII. 1904 p. 34.
947. — Kuhreiher. Österreichische Forstzeitung. VI. 1888 p. 129.
948. LAKATOS K. A magyarországi örvös ölyvekről. Természettud. Közöny. X. 1878 p. 155—158.
949. — A réti sasról. Ibid. XI. 1879 p. 154, 155.
950. — A magyarországi kányákról. Ibid. p. 354—357.
951. — Magyarország nappali orvadarai. 1882.
952. — A Csongrád megyében előforduló orvadarak. Vadászlapp. IV. 1883 p. 217—220, 229—232.
953. — Kócsagfajaink. Szemle. I. 1883. 84. 5 sz. p. 8—14.
954. — Nemes gémfajaink. Vadászlapp. V. 1884 p. 158—160, 173—176, 201—204.
955. — A horgosi vizek. Ibid. VII. 1886 p. 213—216 etc. 265—268.
956. — Az erdei szalonka huzása és költéséről. Ibid. p. 318, 319, 361—363.
957. — A kardedőru gúlipán-snepf. Ibid. VIII. 1887 p. 446, 447.
958. — A hazai kányafajok elterjedéséről. Ibid. XI. 1890 p. 424—426.
959. — Vadászati és Madarászati Emlékeimből. 1891.
960. — A keselyűk faji különbségei és elterjedésök. Erdészeti Lapok. XXXII. 1893 p. 149—158.
961. — Avifaunánk egy új alakjáról. A Természet. II. 1899. XVI. sz. p. 1—6. XVII. sz. p. 1—6.
962. — Sylvia orpheus (Temm.) madár-faunánkban. Ibid. XXIV. sz. p. 40.
963. — A cigány-fürjéről. Ibid. III. 1899. I. sz. p. 8—11.
964. — Új ölyvfaj a magyar orniszban. Ibid. III. 1900. XVIII. sz. p. 40, 41; XIX. sz. p. 12, 13; XX. sz. p. 8, 9.
965. — Az erdei szalonka fészkelési viszonyairól. Ibid. IV. 1901. XIV. sz. p. 7—9; XV. sz. p. 9—14; XVII. sz. p. 7, 8.
966. — Kócsagtanyán. Ibid. XVI. sz. p. 2—7; XXI. sz. p. 5—7; XXIV. sz. p. 4—11.
967. — Madárritkaságok. Ibid. XXI. sz. p. 40.
968. — Az erdei szalonka fészkeléséről. Erdészeti Lapok. XLII. 1903 p. 648—663.
969. — A titeli lápokon. Vadászlapp. XXVI. 1905 p. 319—321, 328—331, 359—361.
970. — Új orvadaralak a magyar orniszban. Ibid. XXIX. 1908 p. 52, 53.
971. — Magyarország orvadarfaunája 1910.
972. LAMBRECHT K. dr. A pusztai talpastyuk vándorlása. Zoologiai Lapok. X. 1908 p. 126.
973. — A madár vonulás Magyarországon az 1910 évtavasán. Aquila. XVIII. 1911 p. 9—134.
974. — Der Vogelzug in Ungarn im Frühjahr 1910. Ibid. p. 9—134.
975. LANDBECK L. K. Beiträge zur zoologischen Geographie. Isis v. Oken. 1842 p. 176—203.
976. — Die Reiher-Insel bei Adony in Ungarn. Ibid. p. 267—283.
977. — Die Vögel Sirmiens. Ibid. 1843 p. 1—41, 83—113.
978. — Vögel-Colonien im nördlichen und südlichen Europa. Das Buch der Welt. 1843 p. 154—159.
979. — Der Pöszärer Wald und seine Bewohner. Ibid. p. 164—169.
980. LÁZÁR K. gróf. Kurze Beiträge zur Ornithologie Siebenbürgens. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Ver. f. Naturw. zu Herm. X. 1859 p. 244—248.
981. — A madarakról különös tekintettel az Erdélyben honos fajokra. Az Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei. I. 1859/61 p. 69—74.
982. — Aquila pennata és Aquila minuta. Ibid. p. 153—155.
983. — Kurze Beiträge zur Ornithologie Siebenbürgens. II. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Ver. f. Naturw. z. Herm. XIII. 1862 p. 59—61.
984. — Madarainkról. Vadász és Verseny lap. VI. 1862 p. 155—158, 203—207, 223—225.
985. — A keselyűk. Ibid. VII. 1863 p. 525—529.
986. — Erdély madarainak jegyzéke. Az Erdélyi Múzeum-Egylet Évkönyvei. II. 1861/63 p. 50—53.
987. — Kétes távoztú. Syrrhaptus paradoxus Illig. Ibid. III. 1864/65 Klvár 1866 p. 68—72.
988. — A lég urai. 1866.
989. LEHOCZKI T. Pusztai talpastyukok Bereg megyében. Vasárnapi Újság. XXXV. 1888 p. 755.
990. LENDL A. dr. Érdekesebb adatok intézetünkben. A Természet. II. 1899. XIII. sz. p. 5—9.
991. — Délmagyarország néhány különleges állatjáról. Ibid. III. 1899. I. sz. p. 1—7.
992. — Hazánk néhány specialitásáról. Természettud. Füzetek. XXIII. 1899 p. 39—55.
993. — Faunisztikai és vonulási adatok. Aquila. X. 1903 p. 262.
994. — Faunistische und Zugdaten. Ibid. p. 262.
995. — Faunisztikai adatok. Ibid. XII. 1905 p. 345.
996. — Faunistische Daten. Ibid. p. 345.
997. — Syrnium uralense. Ibid. XIII. 1906 p. 222.
998. — Buteo ferox. Ibid. p. 223.
999. — Ausflug in ein Vogeleldorado an der unteren Donau. Waidmanns Heil. XXX. 1910 p. 5—14.
1000. LEONHARD J. Systematica mammalia ac avium transylvanicarum enumeratio. 1812.
1001. — Lehrbuch zur Beförderung der Kenntniss von Siebenbürgen. 1818.
1002. LEONHARD V. Verzeichnis der Vögel Schässburgs nebst biologischen Skizzen. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Ver. f. Naturw. zu Herm. LIII. 1904 p. 1—80.

973. LEVÉRRÜHN P. Litterari-ches über das Steppenbuhn, nebst Original Mittheilungen über die 1888-er Invasion. Ornith. Monatschrift. XVII. 1892 p. 30—37.
974. — Bericht über eine Reise nach Ungarn im Frühjahr 1891. Második Nemzetközi Madártani Congressus. Budapest 1891. Főjelentés. II. 1892 p. 210—238.
975. LINDAUER G. Der Uhu (*Bubo maximus* Sibb.). Ornith. Jahrbuch. I. 1890 p. 167—172.
976. — Von der unteren Donau. A. Hugo's Jagdzeitung. XXXV. 1892 p. 56, 57.
977. LINDNER K. *Muscicapa parva*. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XX. 1896 p. 42—57.
978. — Reminiscenzen an eine ornithologische Reise durch Oesterreich-Ungarn und Bosnien im Jahre 1902. Ornith. Monatschrift. XXVIII. 1903 p. 209—223.
979. — Ornithologisches von meiner Urlaubsreise 1907. Ibid. XXXIII. 1908 p. 376—387, 404—411.
980. LINTIA D. A délmagyarországi szirtifogoly (*Caccabis saxatilis* Mayer) biológiája. Természettud. Füzetek. XXVII. 1903 p. 177—187.
981. — Adatok az urali bagoly biológiájához és délmagyarországi fészkeléséhez. Ibid. XXVIII. 1904 p. 97—100. A Természet. VIII. 1904 p. 80—82.
982. — *Parus lugubris* Temm. előfordulása Délmagyarországon. Aquila. XII. 1905 p. 347.
983. — Vorkommen von *Parus lugubris* Temm. in Südungarn. Ibid. p. 347.
984. — Rütka vendégek. Ibid. p. 347.
985. — Seltene Gäste. Ibid. p. 347.
986. — Ujabb adatok az urali bagoly délmagyarországi fészkeléséhez és biológiájához. Természettud. Füzetek. XXIX. 1905 p. 24, 25.
987. — Madártani megfigyeléseimből. Ibid. p. 232, 233.
988. — *Syrnium uralense*. Aquila. XIII. 1906 p. 222.
989. — *Neophron perenopterus*. Ibid. p. 223.
990. — Keselyűfajaink Délmagyarországon. Ibid. XIV. 1907 p. 334—336.
991. — Unsere Geierarten in Südungarn. Ibid. p. 334—336.
992. — Adatok az erdei szalonka magyarországi fészkeléséhez. Ibid. p. 336.
993. — Beiträge zum Nisten der Waldschnepfe in Ungarn. Ibid. p. 336.
994. — *Gyps fulvus* (Gm.) fészkelése Délmagyarországon. Ibid. XV. 1908 p. 325, 326.
995. — Das Brüten von *Gyps fulvus* (Gm.) in Südungarn. Ibid. p. 325, 326.
996. — Néhány adat rütkább hazai madártojásokról. Ibid. XVI. 1909 p. 285, 286.
997. — Einige Daten über seltener heimische Vogeleier. Ibid. p. 285, 286.
998. — Adatok a *Saxicola stapazina* (L.) és *Saxicola aurita* Temm. Magyarországon való előfordulásához. Aquila. XVI. 1909 p. 292.
999. — Daten über das Vorkommen von *Saxicola stapazina* (L.) und *Saxicola aurita* Temm. in Ungarn. Ibid. p. 292.
1000. — Adatok Délmagyarország avifaunájához. Természettud. Füzetek. XXXIII. 1909 p. 196—199.
1001. LODGE R. B. Bird hunting through Wild Europe. 1908.
1002. — Élményeim sasokkal és keselyűkkel az erdélyi havasokban. Aquila. XV. 1908 p. 268—273.
1003. — Experiences with Eagles and Vultures in the Carpathians. Ibid. p. 268—273.
1004. LOGOTHETTI A. gróf. Seltene Jagdbeute. Waidmanns Heil. XXV. 1905 p. 335.
1005. LORENZ L. dr. (von Liburnau). Bericht über seine Reise nach Ungarn zur Theilnahme am II. internationalen Ornithologencongresse und zum Besuche des Velenczer und kleinen Plattensees. Annalen d. k. k. naturhist. Hofmus. VI. 1891 Notizen. p. 106—109.
1006. — Bericht über eine ornithologische Excursion an die untere Donau. Ibid. VII. 1892. Notizen. p. 135—148.
1007. — Die Ornis von Österreich-Ungarn und den Occupationsländern im k. k. naturhistorischen Hofmuseum zu Wien. Ibid. VII. 1892 p. 306—372.
1008. LOVASSY S. dr. A kánya és ölyv tojásairól. Természet. VII. 1875 p. 29—34.
1009. — A kánya és ölyv költési viszonyai. Természettud. Közlöny. VII. 1875 p. 111—114.
1010. — A magyarországi sólymfélék fészkelési módjairól. Ibid. VIII. 1876 p. 103—116.
1011. — A magyar keselyűk fészkelése. Ibid. p. 437—439.
1012. — Adatok Gömör megye madárfaunájához. Math. és Természettud. Közl. XVIII. 1884 p. 299—328.
1013. — A Milvus regalis tojásairól. Zeitschrift f. d. ges. Ornith. I. 1884 p. 53—61.
1014. — Über die Eier von Milvus regalis. Ibid. p. 62—70.
1015. — Adalékok Magyarország ornithológiájához. Vonatkozólag a fészkelési és elterjedési viszonyokra. Math. és Természettud. Közlöny XXII. 1888 p. 211—240.
1016. — Adalékok Gömör megye madárfaunájának ismeretéhez. Ibid. p. 241—268.
1017. — Az ornithológiai kiállítás magyarországi tojás és fészkegyűjteményének katalogusa. 1891.
1018. — Catalog der ungarischen Eier- und Nestersammlung in der ornithologischen Ausstellung. 1891.
1019. — A fehér gólya fán fészkelése. Természettud. Közlöny. XXVIII. 1896 p. 164.
1020. — A Balaton faunája. 1897 p. 219 etc.
1021. — Téli vadkaesaink. A Természet. II. 1898. VIII. sz. p. 1—4.
1022. — A Balaton gémfajai. A Balatoni Múzeum Egyesület első Évkönyve. 1903 p. 93—108.
1023. — Gémfajaink előfordulása a Balatonnál. A Természet. VII. 1903/04 p. 85—90, 97—104.
1024. LOWMESER I. *Merops apiaster* L.-telep a titeli fensíkon. Aquila. XVI. 1909 p. 307, 308.
1025. — *Merops apiaster* L. Kolonie am Plateau in Titel. Ibid. p. 307, 308.
1026. — *Neophron perenopterus* (L.) előfordulása. Ibid. p. 308.
1027. — Vorkommen von *Neophron perenopterus* (L.). Ibid. p. 308.

1028. LÖBENSTEIN báró. Ornithologische Notizen, gesammelt auf einer Reise in Ungarn im Jahre 1840. Naumannia I. 3 Heft. 1850 p. 12—22.
1029. L. K. Érdekesebb adatok laboratoriumunkból. A Természet. II. 1898. VI. sz. p. 11—13.
1030. L. . . . r. Adatok ritka vadjainkhoz. Vadász és Ver-senylap. XV. 1871 p. 142.
1031. — *Lanius senator* L. *Aquila*. I. 1894 p. 63; Ornith. Monatsberichte. II. 1894 p. 146.
1032. — *Lestris parasitica*. A Természet. III. 1897. III. sz. p. 40.
1033. — Literatur. Verzeichniss der auf Ungarn bezüglichen neueren ornithologischen Werken, Abhandlungen etc. (seit 1882). Zeitschrift f. d. ges. Ornith. I. 1884 p. 72—74.
1034. MADARÁSZ Gy. dr. Über einen neuen Laubsänger. Journal f. Ornith. XXVIII. 1880 p. 326—328.
1035. — Rendszeres névsora a magyarországi madaraknak és az ezekre vonatkozó irodalom. 1881.
1036. — Systematische Aufzählung der Vögel Ungarns nebst Angabe der Literatur. 1881.
1037. — Über einige bemerkenswerthe ornith. Erscheinungen aus der Umgebung von Budapest. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. V. 1881 p. 28, 29.
1038. — A fehértorku tengelicékről (*Carduelis elegans albigularis*). Természetrzaji Füzetek. V. 1881 p. 21, 22.
1039. — Az egyiptomi kánya (*Milvus ægyptius* Gm.) a magyar madárfaunában, Ibid. VII. 1883 p. 3—7.
1040. — Der Schmarotzermilan (*Milvus ægyptius* Gm.) in der ungarischen Ornith. Ibid. p. 131—135.
1041. — Két új jelenség a magyar Ornith. Természtud. Közlöny. XV. 1883 p. 283, 284.
1042. — Über die Entenarten Ungarns. Nach den hinterlassenen Notizen des Custos am National-Museum zu Budapest, Salomon Petényi. Zeitschrift f. d. ges. Ornith. I. 1884 p. 26—46.
1043. — Die Singvögel Ungarns. Ibid. p. 112—156.
1044. — Die Raubvögel Ungarns. Ibid. p. 243—260.
1045. — *Syrhaptus paradoxus* Pall. The Ibis. 1888 p. 375.
1046. — Az ázsiai gangatyuk (*Pterocles arenarius*) hazánkban. Természtud. Közlöny. XXII. 1890 p. 610, 611.
1047. — Magyarázó a második nemzetközi ornithologiai congressus alkalmával Budapesten rendezett magyarországi madarak kiállításához. 1891.
1048. — Erläuterungen zu der aus Anlass des II. internationalen Ornithologen-Congresses zu Budapest veranstalteten Ausstellung der Ungarischen Vogel-fauna. 1891.
1049. — Sarkvidéki buvár. Természtud. Közlöny. XXIII. 1891 p. 52.
1050. — Havasi szajkó (*Nucifraga caryocatactes* L.) fészkekről. *Aquila*. I. 1894 p. 48—50.
1051. — Die Nester des Nusshähers (*Nucifraga caryocatactes*) Ibid. p. 48—50.
1052. — A Baldamus fürjéről (*Coturnix baldami* Chr. L. Brehm). *Aquila*. III. 1896 p. 206—208.
1053. — Die «Baldamus Wachtel» (*Coturnix baldami* Chr. L. Brehm). Ibid. p. 206—208.
1054. — A magyar állatvilág köréből. Természtud. Közlöny. XXVIII. 1896 p. 293—329.
1055. — A kurrogó madár (*Locustella luscinioides* Sav.) énekéről. Természtud. Közlöny. XXVIII. 1896 p. 447, 448.
1056. — *Picus cissa*. Ibid. XXIX. 1897 p. 349.
1057. — *Saxicola aurita* Temm. és *Saxicola melanoleuca* (Güld.) a magyar ornith. Természetrzaji Füzetek. XXI. 1898 p. 473—476.
1058. — *Saxicola aurita* Temm. and *Saxicola melanoleuca* (Güld.) in the Hungarian Ornith. Ibid. p. 476—479.
1059. — Über den in Ungarn vorkommenden gemeinen Star (*Sturnus vulgaris*) und seine verwandten Formen. Ornith. Jahrbuch. X. 1899 p. 225—227.
1060. — Ujabb adatok Magyarország ornith. Természetrzaji Füzetek. XXII. 1899 p. 344—352.
1061. — Further contribution to the Hungarian Ornith. Ibid. p. 353—360.
1062. — Nyílt levél a szerkesztőhöz. Ibid. p. 495—497.
1063. — A Magyarországon előforduló közönséges seregély (*Sturnus vulgaris* Linn.) és rokon alakjai. Természtudományi Közlöny. XXXI. 1899. Pótfüzetek. p. 195, 196.
1064. — Bibiczilile (*Chaetusia gregaria* Pall.) a magyar ornith. A Természet. IV. 1900. V. sz. p. 11.
1065. — Új vadludfaj a magyar ornith. Ibid. V. 1900. XII. sz. p. 8, 9.
1066. — *Chaetusia gregaria* (Pall.) in Ungarn erlegt. Ornith. Monatsberichte VIII. 1900 p. 170.
1067. — Bemerkungen zu Prof. M. Marek's Artikel «Ornithologisches aus Zengg». Ornith. Jahrbuch. XI. 1900 p. 70—73.
1068. — Anser neglectus Sushk. a magyar ornith. Természetrzaji Füzetek. XXIII. 1900. p. 75—77.
1069. — Anser neglectus Sushk. in der ungarischen Ornith. Ibid. p. 77—79.
1070. — Magyarország Madarai 1899—1903. Die Vögel Ungarns. p. 451—630.
1071. — Adatok a vadludak természetrajzához. Annales hist.-nat. Musei nationalis Hung. VII. 1909 p. 302—304.
1072. — Zur Naturgeschichte der Wildgänse. Ibid. p. 304, 305.
- 1072a. MALESEVIC E. Losonc faunája, vagyis az 1876. év őszétől, az 1891. év végéig talált állatfajok felsorolása. A losouzi m. kir. áll. Főgymnásium 1891—92. évi értesítője. Losonc. 1892. Aves p. 40—47.
1073. MAREK M. Ornithologisches aus Zengg. Ornith. Jahrbuch. X. 1899 p. 201—213.
1074. — Id. II. Glasnik hrvatsk. narav. družtva. XII. 1900 p. 25—54

1075. MAREK M. Id. III. 1900—1901. Ibid. XIII. 4—6. 1902 p. 43—66.
1076. — Id. IV. 1901—1902. Ibid. XV. 1. 1903 p. 31—61.
1077. — Id. V. 1902—1903. Ibid. XVI. 1. 1904 p. 76—104.
1078. — Iz rodnoga kraja. Lov. Rib. Viestnik. XIII. 1904 p. 97—101.
1079. — Id. Ibid. XIV. 1905 p. 49—54, 88—89.
MARGÓ T. Budapest állattani tek. V. FRIVALDSZKY J.
1080. MARSCHALL F. A. gróf et PELZELN A. Orn. Vindobonensis. Die Vogelwelt Wiens und seiner Umgebungen mit einem Anhang: Die Vögel des Neusiedler Sees. 1882.
1081. MARSILI A. F. comes. Danubius Pannonico-mysicis, hydrographicis, historicis, physicis perlustratus et in sex Tomos digestus. Tom. V. Aves aquaticae circa Danubium et Tibiscum viventes. 1726.
1082. — Description du Danube depuis la montagne de Kalenberg jusqu'au confluent de la rivière Jantra dans la Bulgarie. 1744.
1083. MÁRTONFI L. dr. Sirályok és hatyuk az erdélyi részen. Orvos Természettud. Értesítő. VII. 1882 p. 159, 160.
1084. MEDRECSKY I. Ritkább madárvendég hazánkban. Természettud Közlöny. XXI. 1889 p. 514.
1085. — Ornithologiai megfigyelések 1891-ben Ungvárott. Ibid. XXIII. 1891 p. 646.
1086. — Id. 1892. Ibid. XXV. 1893. Pótfüz. p. 178—180.
1087. — A *Loxia bifasciata* és *rubrifasciata* hazánkban. Aquila. II. 1895 p. 85, 86.
1088. — *Loxia bifasciata* und *rubrifasciata* in Ungarn. Ibid. p. 85, 86.
1089. MERKL E. Nehány szó a saskeselyűről. A Természet. VI. 1903. XXII. sz. p. 9, 10.
1090. MENYHÉRT V. Fekete batlak a boglári berekben. Ibid. III. 1900. XXI. sz. p. 11.
1091. MÉRV E. Győrmege állatvilága. FEHÉR I. Győrmege és város egyetemes leírása. 1874 p. 135—142.
1092. MEYER A. B. Mongolische Steppenpflügel als Gäste bei uns. A. Hugo's Jagd-Zeitung. XXXI. 1888 p. 292—294.
1093. — et HELM F. dr. Die Wanderungen des Rosenstares. (*Pastor roseus* L.) nach Europa, speciell die Wanderung im Jahre 1889. IV. Jahresh. (1888) d. ornith. Beob. stat. im Kgr. Sachsen. 1889 p. 136—147.
1094. MEZEY J. *Cygnus olor*. Aquila. XIII. 1906 p. 223.
1095. MICHALUS S. *Pastor roseus*. Erdészeti Lapok. XXXVIII. 1899 p. 873, 874.
1096. MICHEL Gy. Der grosse Silberreiher oder Edelreiher (*Ardea alba*). Waidmanns Heil. XXX. 1910 p. 74—77.
1097. MIHALOVITS S. dr. *Parus cyanus* Pall. in Ungarn. Zeitschrift f. d. ges. Ornith. I. 1884 p. 234—236.
1098. MISKOLCZY G. Egy jeles vadkert, avagy az oktalan állatoknak öt könyvekbe foglaltatott teljes históriája, mely etc. M. G. által magyar nyelvre fordítatott. 1702. MITTERPACHER. Iter per Pos. etc. V. PILLER.
1099. MOJSISOVICS A. dr. Streiftouren ins Ried-Terrain von «Belye» und in der Umgebung von Villány. Mittheil. d. Naturw. Ver. f. Steiermark. 1881. Graz 1882 p. 126—162.
1100. — Zur Fauna von Belye und Dárda. Ibid. 1882. Graz 1883 p. 103—194.
1101. — Excursionen im Bács-Bodroger und Baranyaer Comitate im Sommer 1883. Ibid. 1883 Graz. 1884 p. 95—112.
1102. — Erster Nachtrag zur «Ornis von Belye u. Dárda.» Ibid. p. 113—121.
1103. — Bericht über eine Reise nach Südungarn und Slavonien im Frühjare 1884. Ibid. 1884. Graz 1885 p. 192—208; Jg. 1885. Graz 1886 p. 57—108.
1104. — Biologische und faunistische Beobachtungen über Vögel und Säugethiere Südungarns und Slavoniens. Ibid. Jg. 1885. Graz 1886 p. 109—204.
1105. — Über einige seltenere Erscheinungen in der Vögel-fauna Österreich-Ungarns. Ibid. Jg. 1886. Graz 1887 p. 74—86.
1106. — Zoogeographische Notizen über Südungarn aus den Jahren 1886—1888. Zugleich ein III. Nachtrag zu «Fauna von Belye und Dárda.» Ibid. Jg. 1888 Graz 1889 p. 233—269. A. Hugo's Jagd-Zeitung. XXXII. 1889 p. 525—528, 554—558.
1107. — Über das Vorkommen des *Archibuteo lagopus* Brünn. als Brutvogel in Österreich-Ungarn überhaupt und speciell in Südungarn (Com. Baranya). Zeitschrift f. d. ges. Ornith. I. 1884 p. 237—242.
1108. — Jagd- und Reiseskizzen aus Süd-Ungarn und Slavonien. A. Hugo's Jagd-Zeitung XXIX. 1886 p. 466—471 etc. 594—600.
1109. — Zoologische Übersicht der österreich-ungarischen Monarchie. Die öst.-ung. Monarchie in Wort und Bild. 1887 p. 249—328.
1110. — Az osztrák-magyar monarchia állatvilága. FORD. PASZLAUSZKY J. Az osztr. magy monarchia irásában és képbén. Bev. kötet. 1887 p. 233—338. Vadászlap. IX. 1888. p. 229—231 etc. 309—311.
1111. — Die Vögel des Draueckes und der angrenzenden Gebiete. Ornith. Jahrbuch. VI. 1895 p. 151—163.
1112. MORÓCZ I. A fehér gólya fán fészkelése. Természettud. Közlöny. XXVIII. 1896 p. 273, 274.
1113. MAGYAR Ornithologiai Központ. A madárvonulás Magyarországon az 1894. év tavaszán. Aquila. II. 1895 p. 3—81.
1114. — Nomenclator Avium Regni Hungariae. Magyarország madárfajainak elnevezései. 1898.
1115. M. E. Ritka madárvendég Német-Bogásban. A Természet. VI. 1903. XX. sz. p. 9, 10.
1116. M. M. Iopet novi dokaz da šljuke u nas gnjezde. Lov. Rib. Viestnik. IX. 1900 p. 100.
1117. M. O. K. Csontmadár. Aquila. I. 1894 p. 62.
1118. — Hósármány. Ibid. p. 62.
1119. — Ornithofaunistikai adatok. Ibid. II. 1895. p. 187, 188.
1120. — A délamerikai *Myopsittacus monachus* Bodd. hazánkban. Ibid. III. 1896 p. 238.

1121. M. O. K. Egy érdekes levél a Száva partjáról. *Ibid.* IV. 1897. p. 140—143.
1122. — Ein interessanter Brief aus der Save-Gegend. *Ibid.* p. 140—143.
1123. — Reliquiæ Ornithologicae. *Ibid.* IV. 1897 p. 164—169.
1124. — Telelv vendégek hazánkban. *Ibid.* V. 1898 p. 208.
1125. — *Caccabis saxatilis* Meyer et Wolf. *Ibid.* p. 208.
1126. — Füstös récze. *Ibid.* p. 299.
1127. — Nyilfarkú halfarkas. *Ibid.* p. 299, 300.
1128. — Rozsdás ölyv. *Ibid.* p. 300.
1129. — Bütökös ásólud. *Ibid.* p. 300.
1130. — A kis hattyú. *Ibid.* VI. 1899. p. 108, 109.
1131. — Csontottollú madár Bükszádon. *Ibid.* p. 109.
1132. — Pásztormadár. *Ibid.* p. 325.
1133. — Áfonyát evő *Lestris parasitica*. *Ibid.* X. 1903 p. 262.
1134. — *Nisaetus fasciatus* (Vieill.) a magyar faunában. *Ibid.* XI. 1904 p. 367, 368.
1135. — *Ampelis garrulus* (L.). *Ibid.* p. 381, 382.
1136. — Új adatok a vándorsólyom táplálkozásához. *Ibid.* XIII. 1906 p. 207, 208.
1137. — A fűrj pusztulása a fogoly terjeszkedése következtében. *Ibid.* p. 220, 221.
1138. — Téli vendégek 1905/06. telén. *Ibid.* p. 223—225.
1139. — *Pastor roseus*. *Ibid.* p. 226.
1140. — *Otocorys alpestris* (L.) megjelenése. *Ibid.* XIV. 1907 p. 337, 338.
1141. — *Motacilla melanocephala xanthophrys* (Sharpe) első előfordulása Magyarországon. *Ibid.* p. 338.
1142. — *Ampelis garrula* (L.) megjelenése 1906/07. telén. *Ibid.* p. 339.
1143. — *Larus marinus* L. a magyar ornisz új alakja. *Ibid.* XV. 1908 p. 317.
1144. — A *Syrhaptus paradoxus* (Pall.) 1908 évi megjelenése Magyarországon. *Ibid.* p. 317—320.
1145. — A pásztormadár 1908. évi megjelenése Magyarországon. *Ibid.* p. 320—323.
1146. — *Buteo ferax* (Gm.) gyakori előfordulása 1908-ban. *Ibid.* p. 323.
1147. — *Muscicapa atricapilla* L. fészkelése hazánkban. *Ibid.* p. 327.
1148. — *Fuligula fuligula* (L.) nyári előfordulása hazánkban. *Ibid.* p. 327.
1149. — Mint ritkaságot. *Vadászlap.* XII. 1891 p. 163.
1150. — *Monticola saxatilis* (L.) 1766. Brüten in Villány. *Aquila.* XII. 1905 p. 344.
1151. — Id. Első előfordulása a Balaton vidékén. *Ibid.* p. 344.
1152. — Id. Erstes Vorkommen in der Balatongegend. *Ibid.* p. 344.
1153. — Id. Fészkelése Villányban. *Ibid.* p. 344.
1154. NAGEL S. A gólya fán fészkelése. *Természetud. Közöny.* XXVIII. 1896 p. 164.
1155. NAGY J. dr. Adatok az urali bagolyról. *A Természet.* VIII. 1905 p. 152, 153.
1156. — *Columba domestica*. *Aquila.* XIII. 1906 p. 217, 218.
1157. — *Oidemia fusca*. *Ibid.* p. 223.
1158. — *Vadludjárás a Hortobágyon.* *Ibid.* XIV. 1907 p. 332—334.
1159. — *Zug der Wildgänse im Hortobágy.* *Ibid.* p. 332—334.
1160. — *Cerchneis vespertinus* (L.) erdélyi fészkelése. *Ibid.* p. 337.
1161. — Nisten von *Cerchneis vespertinus* (L.) in Erdély. *Ibid.* p. 337.
1162. — *Pastor roseus* (L.) előfordulása. *Ibid.* p. 337.
1163. — Vorkommen von *Pastor roseus* (L.) *Ibid.* p. 337.
1164. — Az urali bagoly elterjedése Erdélyben. *Muzeumi Füzetek.* II. 1907 p. 23—34.
1165. — Vándorsólymok a simonkai hegységben. *Az Állatvilág.* I. 1908 p. 91—97.
1166. NAGY Jos. dr. Die Vögel der Unter-Neutrær Gespanschaft. *Verhandl. d. Ver. f. Naturk. zu Pressburg.* IV. 1859. *Abhandl.* p. 45—66.
1167. — A madár. 1861. Melléklet: Táblás jegyzéke Nyitra vármegyében előforduló madaraknak. II. kiad. 1904.
1168. NAUMANN J. F. dr. Johann Andreas Naumann's Naturgeschichte der Vögel Deutschlands. I—XIII. 1822—1860.
1169. — Ornithologische Reise nach und durch Ungarn. *Archiv f. Naturg. Dr. A. F. WIEGMANN.* III. Bd. 1. 1837 p. 69—110.
1170. — Kritische Bemerkungen über einige in Deutschland seltene Drosselarten. *Naumannia.* I. Heft 3. 1850 p. 1—12.
1171. — Vorläufige Anzeige der seit e. 30 und einigen Jahren in Deutschland vorgekommenen etc. Drosselarten etc. *Ibid.* I. Heft. 4. 1851 p. 1—9.
1172. — Das Vorkommen seltener europäischer Vögel in Anhalt. *Naumannia* I. Heft. 1. 1849 p. 1—11; Heft. 2. 1850 p. 1—23.
1173. — Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas. I—XII. 1897—1905. Neu herausg. v. HENNICKE K. R. dr.
1174. NÉHER B. Aus dem südlichen Ungarn. *Mittheil. d. österreich. Reichsbundes f. Vogelkunde in Wien.* II. 1902 p. 65, 82, 103; III. 1902 p. 8, 19; III. 1903 p. 37, 50, 60, 69, 79; IV. 1904 p. 8, 19, 20, 42, 59, 66, 83, 99, 147, 179; V. 1905 p. 40, 54, 70, 80, 104, 182; VI. 1906 p. 62, 87, 135; VII. 1907 p. 182, 183; VIII. 1908 p. 73, 105, 192, 193; IX. 1909 p. 74, 103, 136; X. 1910 p. 40, 104.
1175. — Aus Südungarn. *Ibid.* VI. 1906 p. 184; VII. 1907 p. 47, 72.
1176. — Der Kormoran (Wasserrabe). *Ibid.* II. 1902 p. 133, 134.
1177. — Vom Draueck. *Ibid.* II. 1902 p. 66.
1178. NESNERA Ö. *Buteo ferax* (Gm.). *Aquila.* XIV. 1907 p. 337.
1179. NICKMANN E. Seltenes. *Waidmanns Heil.* VIII. 1888 p. 196.
1180. NOZDROVICZYK L. *Buteo ferax* (Gm.) előfordulása. *Aquila.* XIV. 1907 p. 337.
1181. — Vorkommen von *Buteo ferax* (Gm.) *Ibid.* p. 337.

1182. N. G. Steinadler. Waidmanns Heil. XXVI. 1906 p. 184.
1183. N. J. A. velencei tóvidék. Vadászlap. IV. 1883 p. 133.
1184. N. J. dr. Madártani kirándulások a Dráva vidékén. Ibid. XII. 1891 p. 235—238.
1185. — Nagy sereg darut. Vadászlap. XVIII. 1897 p. 134.
1186. — Naturdenkwürdigkeit aus Eperjes. Gemeinnützige Blätter. XVII. 1827. I. félév. p. 61, 62.
1187. — Nehány ritkább madárfajt. Vadászlap. XV. 1894 p. 390.
1188. — Nemes kócsag. Vadász és Verseny lap. XV. 1871 p. 88.
1189. — Neues und Interessantes aus einer grossen Sammlung. I. Aus Ungarn. Zeitschrift f. Oologie. VIII. 1898 p. 34.
1190. — Notizen. Ornith. Monatsberichte. II. 1894 p. 57; III. 1895 p. 44.
1191. — Nucifraga caryocatactes macrochyncha Brhm. Aquila. VI. 1899 p. 407.
1192. — Numenius tenuirostris. Ornith. Monatsberichte II. 1894 p. 146; III. 1895 p. 45.
1193. — Numenius tenuirostris bei Szegedin. Ibid. I. 1893 p. 179.
1194. OKRUCZY A. Szeged és környéke a sport terén. Vadász és Verseny lap. VI. 1864 p. 363, 528.
1195. OMČIKUS M. Rebhühner im Welebitgebirge. Waidmanns Heil. XII. 1892 p. 111.
1196. — Silberreiher. Ibid. p. 162.
1197. ORCZY B. báró. A barna keselyű. Vadász és Verseny lap. VI. 1862 p. 229—237.
1198. OROSZ A. Énekes hattyú Szatmár megyében. Zoologiai Lapok. XII. 1910 p. 80.
1199. ORTVAY T. dr. Pozsony vármegye és a területén fekvő Pozsony, Nagyszombat, Bazin, Modor és Szentgyörgy városok állatvilága. I. rész. 1902. Madarak p. 93—187, 633—639.
1200. OSTOJIC D. Obedska bara. Lov. Rib. Viestnik. XI. 1902 p. 49, 30.
1201. OTTERFELS G. Steppenbussard erlegt. Waidmanns Heil. XVII. 1897 p. 278, 279.
1202. — Raubvögel und Mäuseplagen. Ibid. XXI. 1901 p. 143—149.
1203. O. A. Szegedi levelek. Vadász és Verseny lap. XVI. 1872 p. 222, 223.
1204. O. H. Numenius tenuirostris Vieill. Aquila. I. 1894 p. 62.
1205. — Ornithologische Skizzen aus Siebenbürgen. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. VI. 1882 p. 113—116.
1206. PALLISCH K. Ein neuer Bartgeier in Schönbrunn Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XV. 1891 p. 15.
1207. PÁPAY D. Éneklő hattyuk hazánkban. Zoologiai Lapok. X. 1908 p. 293.
1208. PARROTT K. dr. Zur ungarischen Avifauna. Ornith. Monatschrift. XXIV. 1899 p. 33—37.
1209. — Kritische Übersicht der palaearktischen Emberiziden. Ornith. Jahrbuch. XVI. 1905 p. 86, 90, 104, 106.
1210. — Über die Formen von Sitta europæa L. Ibid. p. 113—127.
1211. PAULNSTEINER. Ein seltener Gast. Waidmanns Heil. XIII. 1893 p. 13.
1212. PAUSINGER J. A keselyű-sas. Erdészeti Lapok. XII. 1874 p. 379—382.
1213. PELZELN A. Über die ornithologische Ausbeute von Herrn Zelebor's Reisen in das Banat, die Militair-Grenze und die Dobrudscha. Journal f. Ornith. XII. 1864 p. 69—74.
1214. — Zweiter Beitrag zur ornithologischen Fauna der österreichisch-ungarischen Monarchie. Verhandl. d. k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien. XXIV. 1874 p. 559—568. Notizen Johann Natterers.
1215. — Vorzeichniss der von Herrn Julius Finger dem Kaiserlichen Museum als Geschenk übergebenen Sammlung einheimischer Vögel (Dritter Beitrag z. ornith. Fauna d. öst. ung. Mon.). Ibid. XXVI. 1876. Wien. 1877. p. 153—162.
1216. — Vierter Beitrag zur ornithologischen Fauna der österreichisch-ungarischen Monarchie. Ibid. XXVI. 1876 Wien 1877 p. 163—166.
— Ornith. Vindob. V. MARSHALL.
1217. PEREGI M. A talpastyuk. Zoologiai Lapok. X. 1908 p. 138.
1218. — A pásztormadár megjelenéséről. Vadászlap. XXX. 1909 p. 227.
1219. PESCHL. Kaiseradler. Waidmanns Heil. XXII. 1902 p. 335.
1220. PETÉNYI J. S. Wichtige Beobachtungen über den rothfüssigen Falken und das österreichische Sandhuhn. Briefliche Mittheilung, mitgeteilt von Brehm. Isis von Oken. 1830 p. 796 etc.
1221. — Értekezés a madártan születése, serdülése és növekedése felel Magyarországon. A magy. orvosok és természetvizsg. Beszterezében t. III. nagygyűl. munk. 1843 p. 52—68.
1222. — A honi madártan új gyarapodásáról és annak némely sikeres eszközeiről. A kir. m. Természettud. Társulat évkönyve. I. 1841—45 p. 188—201.
1223. — Erdély állattani tekintetben. A magy. orvosok és természetvizsg. Pécs t. VI. nagygyűl. munk. 1846 p. 372—386.
1224. — Az apró legyészről. A magy. orvosok és természetvizsg. VII. nagygyűl. munk. 1847. p. 51—56.
1225. — A pirókról általában, különösen egy a budai Istenhegyen fogott rózsás pirókról. Magy. Tud. Akad. Ért. X. 1850. p. 173—188.

1226. PETÉNYI J. S. A pírókról, különösen egy eddig leiratlan jérece rózsapírókról. Uj Magyar Muzeum. I. 1830. 2 kötet p. CDXI—CDXXVI.
— Über die Entenarten etc. V. MADARÁSZ.
— Ampelis garrulus etc; Falco sacer etc; Pastor roseus etc. A fehérmű vérese etc. V. CSÖRGEY.
— A kék vérese. Der Rotfussfalké. V. HERMAN O.
— Hátrahagyott iratai. V. CSÖRGEY.
1227. — Oriolus. (Reliquia Petényiana). Ford. PETHÓ Gy. Természettud. Füzetek. I. 1877 p. 217—223.
1228. PETRICSKÓ J. Selmeczbánya vidéke állattani tekintetben. Selmecz. monograf. Természettud. rész. II. füz. 1892. Madarak p. 28—34.
1229. PETRIK G. Magyar könyvszet. 1860—1875. Bpest 1885.
1230. PFENNIGBERGER J. A kerecsensólyomról (Falco sacer Briss.) Aquila. X. 1903 p. 263.
1231. — Der Würgfalk (Falco sacer Briss.) Ibid. p. 263.
1232. — Aus dem südlichen Ungarn. Mittheil. d. österreich. Reichsb. f. Vogelk. Wien. IV. 1904 p. 27.
— A bellyei Rétmuseum. V. RÖSSLER E.
1233. PICHLER A. Der Zug der Vögel durch Varasdin im Jahre 1892. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XVI. 1892 p. 207, 208, 222, 223.
1234. — Beobachtungen über den Herbstzug der Vögel durch Gospić. Ibid. XVII. 1893 p. 180, 181.
1235. PILLER M. et MITTERPACHER L. Iter per Poseganam Slavoniæ provinciam mensibus Junio et Julio anno MDCCLXXXII. 1783.
1236. PONEBEŠEK J. dr. Ein in Slavonien erlegter Adlerbussard. Ornith. Jahrbuch. XIV. 1903 p. 144.
1237. PRIMICS Gy. dr. A Vlegyásza és a Munte le Mare, a gyalui és bánffy-hunyadi havasokkal. Vadászlap. III. 1883 p. 44.
— A mennyiségt. term. tud. irod. V. KOCH F.
1238. PUNGER Gy. Ardea ralloides Scop. Természettud. Közlöny. XXXI. 1899 p. 222.
1239. — A füstli fecske őszi vonulása Magyarországon. Aquila. XI. 1904 p. 1—249.
1240. — Der Herbstzug der Rauchschalbe 1898 in Ungarn. Ibid. p. 1—249.
1241. P. K. dr. Korai szalonkaköltés. Vadászlap. XXXI. 1910 p. 187.
1242. PR. Gy. Pastor roseus L. Természettud. Közlöny. XXXI. 1899 p. 732, 733.
1243. — Pastor roseus. Aquila. VIII. 1901 p. 299.
1244. — Pelikane erlegt. Deutscher Jäger. VIII. 1886 p. 174.
1245. — Phalaropus fularius (L.) 1758 a magyar ornizban. Aquila. XII. 1905 p. 344.
1246. — Phalaropus fularius (L.) 1758 in der ungarischen Ornith. Ibid. p. 344.
1247. RADETSKY D. A pásztormadár megjelenése 1910-ben. Aquila. XVII. 1910 p. 272.
1248. — Das Erscheinen des Rosenstares im Jahre 1910. Ibid. p. 272.
1249. RADNÓTI D. Régi magyar megfigyelések. Természettud. Közlöny. XX. 1888 p. 68, 69.
1250. — Gödények. Ibid. XXII. 1890 p. 272.
1251. RADVÁNSZKY K. báró. A fehér gólya terjeszkedése a Sajó mentén. Aquila. XII. 1905 p. 345, 346.
1252. — Vordringen des weissen Storches im Saßothale. Ibid. p. 345—347.
1253. RATZ L. Bartgeier im Eisen. Wild und Hund. XIV. 1908 p. 378.
1254. RÉDLY Gy. et SZILÁRD Gy. A sivatagtyúk (Syrnhaptes paradoxus, Pallas) hazánkban. Vadászlap. IX. 1888 p. 179.
1255. REICHENBACH A. G. L. Neuer Caprimulgus in Ungarn. Allg. naturhist. Zeitung. 1846 p. 269.
1256. REISER E. Wanderzüge von Lestrus parasitica Linn. und L. pomatorhina Temm. der Schmarotzer- und mittleren Raubmöve nach dem Süden. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XV. 1891 p. 53, 54.
1257. ROLOF I. Gy. Hattyu-vadászat. Zoologiai Lapok. VII. 1905 p. 44, 45.
1258. ROMER FL. dr. Paläontologische und zoologische Notizen. Verhandl. d. Ver. f. Naturk. zu Pressburg. III. 1858 Heft. 2. Sitzungsb. p. 16.
1259. ROSENY J. Seltenes Waidmannsheil. Waidmanns Heill. XIX. 1899 p. 43.
1260. ROSONOWSKY F. Anas marmorata bei Gárdony. Ornith. Monatsberichte. I. 1893 p. 179.
1261. — Die Marmelente (Anas angustirostris Ménétr.) in Ungarn. Ornith. Jahrbuch. IV. 1893 p. 219.
1262. — Pelecanus crispus Bruch. Ibid. p. 220.
1263. — Aasgeier in S.-Ungarn. Ibid. VI. 1895 p. 245.
1264. RÓTH S. dr. A puszta talpas-tyúk Szepes-megyében. Természettud. Közlöny. XXI. 1889 p. 125.
1265. ROTHERMUNDT Gy. Pelecanus onocrotalus. Aquila. XIII. 1906 p. 223.
1266. ROWLAND V. Árvából. Jegyzéke azon kitömött állatoknak, melyek az árvai váron elhelyezett uradalmi muzeumban láthatók. Magyarországi Kárpátgyelet évkönyve. I. 1874 p. 104—117.
1267. — Beitrag zur Kenntniss der Ornith. des Arvaer Comitates und des anstossenden Theiles der hohen Tatra. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. II. 1878 p. 90, 91, 95—98.
1268. — Der Alpenmauerläufer, Tichodroma muraria. Ibid. VII. 1883 p. 79.
1269. RÓZSAV E. Briefliche Mittheilung. Die Gefiederte Welt. XVIII. 1889 p. 485.
1270. RÖSSLER E. dr. Izvješće o radu «Hrvatske ornitološke centrale» g. 1901. Glasnik hrvatskoga narav. društva. XIII. 4—6. 1902 p. 70—154.
1271. — Id. 1902. Ibid. XIV. 2. 1903 p. 185—425.
1272. — Id. 1903. Ibid. XV. 2. 1904 p. 237—359; XVI. 1. 1904 p. 1—71.
1273. — Id. 1904. Ibid. XVI. 2. 1905 p. 221—376; XVII. 1905 p. 1—109.

1274. RÖSSLER E. dr. Id. 1905. Ibid. XVII. 2. 1906 p. 241—389; XVIII. 1906 p. 81—181.
1275. — Id. 1906. Ibid. XIX. 1907 p. 100—267.
- 1275a. — Id. 1907. Ibid. XX. 1908. Dodatak p. 1—95.
- 1275b. — Id. 1908. Ibid. XXI. 1909 p. 1—114.
- 1275c. — Id. 1909. Ibid. XXII. 2. 1910 p. 1—110.
1276. — Id. 1910. Ibid. XXIII. 1911 p. 1—105.
1277. — Bericht über die Tätigkeit der «Kroatischen Ornithologischen Centrale» im Jahre 1901. Ibid. XIII. 4—6. 1902 p. 70—154.
1278. — Id. 1902. Ibid. XIV. 2. 1903 p. 185—425.
1279. — Id. 1903. Ibid. XV. 2. 1904 p. 237—359; XVI. 1. 1904 p. 1—71.
1280. — Id. 1904. Ibid. XVI. 2. 1905 p. 221—376; XVII. 1905 p. 1—109.
1281. — Id. 1905. Ibid. XVII. 2. 1906 p. 241—389; XVIII. 1906 p. 81—181.
1282. — Id. 1906. Ibid. XIX. 1907 p. 100—267.
1283. — Id. 1907. Ibid. XX. 1908. Dodatak p. 1—95.
1284. — Id. 1908. Ibid. XXI. 1909 p. 1—114.
1285. — Id. 1909. Ibid. XXII. 2. 1910 p. 1—110.
1286. — Id. 1910. Ibid. XXIII. 1911 p. 1—105.
1287. — Motrenje ptica u Osječkoj okolici u godinama 1893, 1894 i 1895. Ibid. VIII. 1895 p. 87—99.
1288. — Id. 1896. Ibid. X. 1898 p. 35—50.
1289. — Id. 1897 i 1898. Ibid. XI. 1899 p. 1—7.
1290. — Id. 1899 i 1900. Ibid. XIII. 1901 p. 68—73.
1291. — Resultati osmogodišnjeg motrenja ptica u osječkoj okolici. Ibid. XIII. 1901 p. 73—85.
1292. — Resultate achtjähriger Vogelbeobachtungen in der Umgebung Essek. Ibid. p. 73—85.
1293. — Popis ptica hrvatske faune, koje su prisjele «narodnom zoološkom muzeju» u Zagrebu do konca godine 1900. Ibid. XIV. 1902 p. 11—90.
1294. — Verzeichnis der Vögel der kroatischen Fauna, welche bis zum Schlusse des Jahres 1900 an das zoologische Nationalmuseum eingesendet wurden. Ibid. p. 11—90.
1295. — Noch einige Bemerkungen zu dem Artikel von Sp. Brusina im IV. Heft des L. Jahrganges dieser Zeitschrift. Journal f. Ornith. LI. 1903 p. 405—407.
1296. — Ein Ausflug in die Obedska bara. Mittheil. d. österreich. Reichsb. f. Vogelk. Wien. III. 1903 p. 35, 36, 48, 49.
1297. — Von Zagreb nach Senj. Ibid. IV. 1904 p. 3. etc. 81.
1298. — Seidenschwänze in Kroatien. Ibid. p. 42.
1299. — Aus Kroatien. Ibid. p. 74.
1300. — Kugare. Lov. Rib. Viestnik. XIII. 1904 p. 42, 43.
1301. — Prilog gnjezdenju šljuka. Ibid. XIII. 1904 p. 71.
1302. — Beiträge zum Nisten der Waldschnepfe in Kroatien und Slavonien. Mittheil. d. österreich. Reichsb. f. Vogelk. Wien. V. 1905 p. 185, 186.
1303. — Ein neuer Vogel der kroatischen Fauna. Ibid. VII. 1907 p. 39.
1304. — Zwei Seltenheiten der kroatischen Fauna. Ibid. p. 39, 40.
1305. — Pastor roseus. Ibid. p. 126, 127.
1306. — A bélyei Rétmuseum. Bev. PFENNIGBERGER J. Aquila. XV. 1908 p. 207—221.
1307. — Das Riedmuseum von Bélye. Vorw. v. J. PFENNIGBERGER. Ibid. p. 207—221.
1308. — Historijski podaci o selidbi ptica u Hrvatskoj i Slavoniji. Glasnik hrvatskoga narav. društva. XIX. 1907 p. 44—91.
1309. — Die historischen Daten über den Vogelzug in Kroatien und Slavonien. Ibid. p. 44—91.
1310. — Nova ptica hrvatske faune. Ibid. XX. 1908 p. 206, 207.
1311. — Somateria mollissima (Linn.) u Kvarneru. Ibid. p. 215.
1312. — Rijetkost hrvatske avifaune. Ibid. p. 215.
1313. — Pastor roseus (Linn.) évorak ružičasti (Rosenstar) u Srijemu. Ibid. p. 216.
1314. — Pastor roseus (Linn.) in Slavonien. Ornith. Jahrbuch. XIX. 1908 p. 65, 66.
1315. — Ornithologische Beobachtungen aus der Umgegend von Zagreb während des Jahres 1907. Ornith. Monatschrift. XXXIV. 1909 p. 59—66, 159—163.
1316. — Id. 1908. Ibid. p. 420—424.
1317. RUDOLF trónörökös, et HOMEYER E. F. et BREHM. Zwölf Frühlingstage an der mittleren Donau. Journal f. Ornith. XXVII. 1879 p. 1—83.
1318. — Kuttengeier und weissköpfiger Geier. Der Zoologische Garten. XXI. 1880 p. 378—381.
1319. — Vadászati kirándulásaim Magyarországra. Vadászlap. IV. 1883 p. 30. etc. 331.
1320. — Herbst 1885. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. IX. 1885 p. 305, 306.
1321. — Jagden und Beobachtungen. 1887. Pag. 1—255. Fünfzehn Tage an der Donau.
1322. — Tizenöt nap a Dunán. 1890.
1323. RZEHA E. C. F. Einige Bemerkungen über die Rötelfalken, ihre Eier und ihr Vorkommen in Österreich-Ungarn. Ornith. Monatsberichte. I. 1893. p. 77—80.
1324. — Das Vorkommen und die Verbreitung des Zwergfliegenfängers (Muscicapa parva Bechst.) in Österreich-Ungarn. Mittheil. d. ornith. Ver. in Wien. Die Schwalbe. XVIII. 1894 p. 18—20, 35, 36, 33—56.
1325. R. Aus Obedska-barra. Waidmanns Heil. VII. 1887 p. 207.
1326. — Jaje šuumske šljuke. Lov. Rib. Viestnik. XIX. 1910 p. 47.
1327. — Rendkívül erős szakállas keselyűt. Vadászlap. XXI. 1900 p. 54.
1328. — Reznék Szlavóniában. Ibid. XXIII. 1902 p. 110.
1329. — Ringelgänse. A. Hugo's Jagdzeitung. XXX. 1887 p. 313.
1330. — Ritka északi vendég. Vadászlap. XXVI. 1905 p. 15.
1331. — Ritka gémfajt. Ibid. IX. 1888 p. 209.
1332. — Ritka madár. Ibid. XIV. 1893 p. 43; XVI. 1895 p. 95; XX. 1899 p. 43; XXVIII. 1907 p. 73, 112.
1333. — Ritka madarak. Ibid. XIV. 1893 p. 71; XX. 1899 p. 55.

1334. RZEHA E. C. F. Ritka madárfaj. *Ibid.* XXVI. 1905 p. 323. *Zoologiai Lapok.* VII. 1905 p. 171.
1335. — Ritka szárnyas vadak. *Vadászlap.* XXVIII. 1907 p. 97.
1336. — Ritka vendég. *Ibid.* VIII. 1887 p. 65.
1337. — Rózsaszínű seregélyeket lóttek. *Ibid.* XIV. 1893 p. 214.
1338. — Rózsaseregélyt. *Ibid.* XI. 1890 p. 281.
1339. SCHAUER E. Tagebuch-Notizen, während eines ornithologischen Ausfluges auf der hohen Tatra, in den Monaten Juli und August 1861. *Journal f. Ornith.* X. 1862 p. 224—240, 392—399, 463—473.
1340. SCHAEFF E. dr. Die Excursion nach dem Hanság und dem Neusiedler See. Második Nemzetközi Madártani Congressus, Budapest 1891. Főjelentés. II. Tud. rész. 1892 p. 198—201.
1341. — Ein ornithologischer Ausflug in Ungarn. *Die Gefiederte Welt.* XX. 1891 p. 338. etc. 393; *Deutsche Jägerzeitung.* XVII. 1891 p. 338—408.
1342. SCHENK H. *Ortygometra parva.* *Aquila.* XIII. 1906 p. 214.
1343. SCHENK J. A madárvonulás Magyarországon az 1898. év tavaszán. *Ibid.* VI. 1899 p. 168—251.
1344. — *Id.* 1899. *Ibid.* VIII. 1901 p. 50—122.
1345. — *Id.* 1903. *Ibid.* XII. 1905 p. 83—202.
1346. — *Id.* 1904. *Ibid.* XIII. 1906 p. 9—66.
1347. — *Id.* 1905. *Ibid.* XIII. 1906 p. 83—141.
1348. — *Id.* 1906. *Ibid.* XIV. 1907 p. 1—119.
1349. — *Id.* 1907. *Ibid.* XV. 1908 p. 1—141.
1350. — *Id.* 1908. *Ibid.* XVI. 1909 p. 1—128.
1351. — Der Vogelzug in Ungarn während des Frühjahres 1898. *Ibid.* VII. 1899 p. 168—251.
1352. — *Id.* 1899. *Ibid.* VIII. 1901 p. 50—122.
1353. — *Id.* 1903. *Ibid.* XII. 1905 p. 83—202.
1354. — *Id.* 1904. *Ibid.* XIII. 1906 p. 9—66.
1355. — *Id.* 1905. *Ibid.* XIII. 1906 p. 83—141.
1356. — *Id.* 1906. *Ibid.* XIV. 1907 p. 1—119.
1357. — *Id.* 1907. *Ibid.* XV. 1908 p. 1—141.
1358. — *Id.* 1908. *Ibid.* XVI. 1909 p. 1—128.
1359. — Jelentés az 1908 évi madárjelölésekről. *Ibid.* XV. 1908 p. 294—301.
1360. — *Id.* 1909. *Ibid.* XVI. 1909 p. 245—276.
1361. — *Id.* 1910. *Ibid.* XVII. 1910 p. 219—257.
1362. — Bericht über die Vogelmarkierungen im Jahre 1908. *Ibid.* XV. 1908 p. 294—301.
1363. — *Id.* 1909. *Ibid.* XVI. 1909 p. 245—276.
1364. — *Id.* 1910. *Ibid.* XVII. 1910 p. 219—257.
1365. — Halászat a vajai réten. *A Természet.* II. 1899. XII. sz. p. 6—9.
1366. — Az 1904/05. tél és néhány téli vendégünk. *Aquila.* XII. 1905 p. 347—352.
1367. — Über einige Wintergäste Ungarns im Winter. 1904/05. *Ibid.* p. 347—352.
1368. — Jejelentés az 1906. évi tanulmányi kirándulásokról. *Ibid.* XIII. 1906 p. 180—206.
1369. — Bericht über die Studienexcursionen im Jahre 1906. *Ibid.* p. 180—206.
1370. — *Stercorarius pomatorhynus.* *Ibid.* p. 223.
1371. — *Fuligula hyemalis.* *Ibid.* p. 223.
1372. — Az 1907. évi sáskajárás a Hortobágyon és a madárvilág. *Ibid.* XIV. 1907 p. 223—275.
1373. — Die Heuschreckenplage auf dem Hortobágy im J. 1907 und die Vogelwelt. *Ibid.* p. 223—275.
1374. — Az urali bagoly tömeges megjelenése Magyarországon 1906/07. telén. *Ibid.* p. 276—290.
1375. — Das massenhafte Erscheinen der Uraleule in Ungarn im Winter 1906/07. *Ibid.* p. 276—290.
1376. — *Calamodius melanopogon* (Temm.) mint utánzó. *Ibid.* p. 326, 327.
1377. — *Calamodius melanopogon* (Temm.) als Spötter. *Ibid.* p. 326, 327.
1378. — Az urali bagoly téli megjelenése hazánkban. *Erdészeti Lapok.* XLVI. 1907 p. 254, 255.
1379. — A fűrj és fogoly viszonylagos elterjedése hazánkban. *Ibid.* p. 459—462; *Vadászlap.* XXVIII. 1907 p. 149, 150.
1380. — Az Obedszka bara gémtelpe a jelenben. *Aquila.* XV. 1908 p. 245—258.
1381. — Die Reiherkolonie der Obedska Bara in der Gegenwart. *Ibid.* p. 245—258.
1382. — Adalékok a fehér gólya életmódjához. *Ibid.* p. 259—267.
1383. — Beiträge zur Lebensweise des weissen Storches. *Ibid.* p. 259—267.
1384. — Madártani vázlatok a magyar Aldunáról. *Ibid.* p. 274—293.
1385. — Ornithologische Skizzen von der unteren Donau. *Ibid.* p. 274—293.
1386. — Függelék «Az urali bagoly tömeges megjelenése Magyarországon 1906/07. telén» című közleményemhez. *Ibid.* p. 323—325.
1387. — Anhang zu meinem Artikel «Das massenhafte Erscheinen der Uraleule in Ungarn im Winter 1906/07.» *Ibid.* p. 323—325.
1388. — A pásztormadár 1909 évi megjelenése és fészkelése Magyarországon. *Ibid.* XVI. 1909 p. 294—299.
1389. — Das Erscheinen und Brüten des Rosenstares in Ungarn im Jahre 1909. *Ibid.* p. 294—299.
1390. — A pásztormadár megjelenése hazánkban. *Természettudományi Közöny.* XL. 1909. Pótfüz. p. 111—114.
1391. — A pásztormadár 1907 és 1908 évi inváziója. *Erdészeti Lapok.* XLVIII. 1909 p. 339—342.
1392. — A pusztai talpastyuk 1908 évi vándorútja. *Ibid.* p. 224—227.
1393. — A pusztai talpastyuk 1908 évi megjelenése Magyarországon. *Vadászlap.* XXX. 1909 p. 65, 66.
1394. — A pusztai talpastyuk legújabb inváziója. *Az Állatvilág.* 1909 p. 20—22.
1395. — Az erdei szalonka fészkelőterülete. *Természettud. Közöny.* XLI. 1909 p. 716, 717.
1396. — Az urali bagoly tömeges megjelenése 1906/07. telén. *Vadászlap.* XXX. 1909 p. 184, 185.

1397. SCHENK J. Az urali bagoly előfordulása hazánkban. Erdészeti Lapok. XLVIII. 1909 p. 283—289.
1398. — Az urali bagoly téli megjelenése hazánkban. Természettud. Közlöny. XLI. 1909 p. 117—119.
1399. — A pusztai talpastyuk megjelenése Európában. Ibid. XLII. 1910 p. 323—327.
1400. SCHIAVUZZI B. Materiali per un'avifauna del Litorale austro-hungarico. Bollet. d. soc. adriatica in Trieste. X. 1887.
1401. SCHINZ H. dr. Europäische Fauna, oder Verzeichniss der Wirbelthiere Europas. 1840.
1402. SCHMIDT. Über das Vorkommen des Wespenbussardes. Der Weidmann. XXV. 1894 p. 67, 68.
1403. SCHÖNBAUER J. Conspectus Ornithologiae Hungaricae sive enumeratio avium, quas in regno Hungariae observavit et secundum systema Linnei digessit. 1795.
1404. SCHÖNBAUER V. Icones et Descriptiones partim rariorum, partim venustissimarum avium Hungariae etc. 1806.
1405. SCHUK J. dr. Hajdu megye állatvilágának rövid áttekintése. VARGA G. dr. Hajdu megye leírása. 1882 p. 142, 143.
1406. SEBIŠANOVIĆ Gy. Ornithologijiska postaja u Zemunu. Izvještaj o kr. vel. realci u Zemunu. 1885 p. 3—22.
1407. — Dopunjivanje popisa ptica Zemunske okolice. Izvještaj o kr. vel. realci u Zemunu. 1886 p. 20—25.
1408. — Ornitoložko-mammaložke vesti iz varaždinske okolice. Glasnik hrvatskoga narav. društva. III. 1888 p. 237—248.
1409. — Ornitoložka viest iz varaždinskog kraja za god. 1889. Ibid. IV. 1889 p. 312—315.
1410. SEIDENSACHER E. Einige ornithologische Beobachtungen in Croatien. Verhandl. d. zool. bot. Vereins in Wien. XIII. 1863 p. 1137—1148.
1411. SELYS-LONGCHAMPS E. Note sur une nouvelle Mésange d'Europe. Bull. de l'Acad. roy. des scienc. et bell. lettr. de Bruxelles. Tom. X. II-me partie 1843 p. 24—31.
1412. SELYS-LONGCHAMPS M. Note sur un voyage scientifique fait en Allemagne, en Autriche et en Hongrie en 1876. Ann. de la Soc. Ent. de Belgique. XII. 1876 p. LXIX.
1413. SHARPE B. dr. Oestrelata. The Ibis. 1899 p. 305, 306.
1414. SKRBENSKÝ báró. Falco rufipes. Der Zoologische Garten. VI. 1865 p. 109—111.
1415. ŠMID F. Gnjezda šumske šljuke. Lov. Rib. Viestnik. XIX. 1910 p. 59.
1416. SÖTÉR dr. Még valami a szalonkák itten költéséhez. Vadászlap. VI. 1885 p. 228.
1417. SPIESS A. A esuklyás keselyű fészkenél. Ibid. XI. 1890 p. 223, 224.
1418. — Am Kuttengeierhorste. Waidmanns Heil. X. 1890 p. 130, 131.
1419. — Ein Rosenstar. Ibid. p. 191.
1420. — Adler und Geier. Ibid. XI. 1891 p. 77, 78.
1421. — Kammwanderung: Negoi-Bulea. Jahrb. d. siebenbürg. Karpathenvereines. XVIII. 1898 p. 40—56.
1422. — Steppenbussard. Waidmanns Heil. XVIII. 1898 p. 329, 330.
1423. — Am Horste des Uhus. Der Weidmann. XXX. 1899 p. 197—200.
1424. — Interessante Beobachtungen an zwei Schreiadlerhorsten. Wild und Hund. VI. 1900 p. 556.
1425. — Beobachtungen am Horste eines Schlangenaedlers. Weidwerk u. Hundesport. VI. 1901 p. 1674, 1675.
1426. — Egy és más a szakálás keselyűről. Vadászlap. XXIII. 1902 p. 209—212.
1427. — Vom Bartgeier der Transylvanischen Alpen. Der Jagdfreund. III. 1903 p. 517—520.
1428. — Meine Erlebnisse mit dem Bartgeier. Mittheil. d. niederösterreich. Jagdschutz-Vereines. XXXI. 1909 p. 54—58.
1429. STETTER F. V. Adatok Erdély ornithológiájához. A magy. orvosok és természetvizsg. Kolozsvárt t. V. nagygyűl. munk. 1845 p. 139—161.
1430. — Tünetnyek Hunyad vármegyében 1846-ban. Természettud. II. 1847 p. 454—458.
1431. — Notizen aus der Tierwelt. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Verein f. Naturw. zu Herm. XII. 1861 p. 39—49, 55—58.
1432. — Erinnerungen, Beobachtungen und Betrachtungen über das Leben, den Zug und das Streichen der Vögel mit einigen Nebenumständen. Ibid. XV. 1864 p. 213—222, 235—243.
1433. — Über unsere Pelikane. Ibid. XVI. 1865 p. 3—10.
1434. SCH. Jagdremiszenzen am Neusiedler See. Waidmanns Heil. IX. 1889 p. 90, 91.
1435. SCH. J. Az urali bagoly téli megjelenése hazánkban. Vadászlap. XXVIII. 1907. p. 97.
1436. S. J. Nehány szó a csonttollú madárról. Zoologiai Lapok. VI. 1904 p. 2.
1437. — Sammlernotizen. Zeitschrift f. Oologie. VII. 1897 p. 3.
1438. — Sammlungen. Aquila. XIV. 1907 p. 362—364; XV. 1908 p. 346—348; XVI. 1909 p. 341—343; XVII. 1910 p. 287—289.
1439. — 6 Singschwäne. Der Weidmann. XIX. 1888 p. 177.
1440. — Seidenschwänze als Brutvögel in Mitteleuropa. Zwinger und Feld. XIII. 1904 p. 816.
1441. — Seltene Vogelarten in Ungarn. Waidmanns Heil. XXI. 1901 p. 219.
1442. — Sivatagtyúk Vas megyében. Vadászlap. XXIX. 1908 p. 413.
1443. — Sjeverni labudi (Cygnus cygnus) na Savi. Lov. Rib. Viestnik. XII. 1903 p. 11.
1444. — Steinadler in den kleinen Karpathen. Der Weidmann. XXIII. 1892 p. 362.
1445. — Steppenhühner. Waidmanns Heil. XXIX. 1909 p. 58.
1446. — Steppenhühner an der niederösterreichisch-ungarischen Grenze. Mittheil. d. ornith. Vereins in Wien. XIII. 1889 p. 138.

1447. S. J. Syrrhaptus paradoxus. Vadász és Versenylap. VIII. 1864 p. 96, 97, 135.
1448. SZABÓ Gy. Lanius senator L. Aquila. III. 1896 p. 228, 229.
1449. SZALKAY Gy. dr. Adatok Délmagyarország állatvilágához. Természettud. Füzetek. VI. 1882 p. 113—117.
1450. SZEMERE L. Megfigyelések a kékvércséről. Aquila. XV. 1908 p. 312, 313.
1451. — Beobachtungen über den Rotfussfalken. Ibid. p. 312, 313.
1452. — Az uráli bagolyról. Syrnum uralense Pall. Zoologiai Lapok. X. 1908 p. 30.
1453. — Ismeretlen Syrrhaptus paradoxus (Pall.) adatok. Aquila. XVI. 1909 p. 308.
1454. — Unbekannte Daten über Syrrhaptus paradoxus (Pall). Ibid. p. 308.
1455. — A fűrj és fogoly viszonylagos elterjedése Magyarországon. Ibid. XVII. 1910 p. 150—167.
1456. — Die relative Verbreitung der Wachtel und des Rebhuhnes in Ungarn. Ibid. p. 150—167.
1457. SZEÖTS B. Muscicapa parva (Bechst.) fészkelése Tavarnán. Ibid. XVI. 1909 p. 309.
1458. — Das Nisten von Muscicapa parva (Bechst.) in Tavarna. Ibid. p. 309.
1459. SZIDNAV. Az erdei szalonka költéséről. Vadászlap. VI. 1885 p. 271.
1460. SZIKLA G. Zum Zuge des Tannenhebers im Herbste 1885. Mittheil. d. ornith. Vereins in Wien. IX. 1885 p. 309, 310.
1461. — Buteo ferox. Ornith. Monatsberichte. II. 1894 p. 77.
1462. — Buteo ferox in Ungarn. Ornith. Jahrbuch. V. 1894 p. 77.
1463. SZILÁDY Z. dr. A magyar állattani irodalom ismeretése 1891—1900. Bpest 1903.
1464. SZINNYEI J. et SZINNYEI J. dr. Magyarország természet-tudományi és matematikai könyvészete 1472—1875. Bpest 1878.
1465. SZLÁVY K. dr. Az ujvidéki «Nagyvér» madárvilága. Aquila. XV. 1908 p. 232—244.
1466. — Die Vogelwelt des grossen Riedes in Ujvidék. Ibid. p. 232—244.
1467. SZOMJAS G. Naplójegyzetek a Hortobágyról. Ibid. XVI. 1909. p. 306, 307.
1468. — Tagebuchnotizen aus dem Hortobágy. Ibid. p. 306, 307.
1469. SZOMJAS G. jun. Keselyük Nyiregyházán. Ibid. XVII. 1910 p. 271.
1470. — Geier in Nyiregyháza. Ibid. p. 271.
1471. SZONTAGH M. A szirti fogoly meghonosítása a Tátrán. Vadászlap. IV. 1883 p. 69; Vadász és Versenylap. XXVI. 1883 p. 70, 71.
1472. SZÜTS B. Havasi sármány (Plectrophanes nivalis) felső Zemplénben. Természettud. Közöny. XXIII. 1891 p. 273, 274.
1473. — Egy madárvendég felső Zemplénben. Ibid. XXV. 1893 p. 329.
1474. SZ. Gy. Vizivadászat a Kis Balatonon. Vadászlap. XV. 1894 p. 360, 361.
1475. — Szakállas keselyű a tányérvasban. Vadászlap. XXIX. 1908 p. 214.
1476. — Szakállas keselyű Erdélyben. Ibid. XV. 1894 p. 334, 335.
1477. — Szalonkafiakra. Ibid. XI. 1890 p. 183.
1478. — Szalonkahuzás nyáron. Ibid. XXIII. 1902 p. 242.
1479. TAKÁCH Gy. A szalonkák fészkelése etc. A Természet. V. 1901. I. sz. p. 7.
1480. TALSZY J. Vom II. internationalen Ornithologen-Congress (Mai 1891) in Budapest. Die Excursionen zum Velenceer und Kleinen Plattensee. Mittheil. d. ornith. Vereins in Wien. Die Schwalbe. XV. 1891 p. 167—169, 177—180.
1481. TAMÁSSY J. Ornithologiai kirándulás a Fruska gorába. Vadászlap. XII. 1891 p. 247—250, 275—278.
1482. TARJÁN T. dr. Elaggott fakó keselyű. A Természet. V. 1902. XII. sz. p. 11.
1483. — Anser albifrons finnarchicus Gunn. bizalmasága. Aquila. XV. 1908 p. 314.
1484. — Zutraulichkeit einer Anser albifrons finnarchicus Gunn. Ibid. p. 314.
1485. TASNÁDI E. Egy ritkább madár előfordulásáról. Erdészeti Lapok. XXXIV. 1895 p. 464, 465.
1486. TAUSCHER Gy. dr. A kékvércse etc. V. HERMAN O. TÉGLÁS G. Állattani apróságok a szászsebesi havasokból. Orvos Természettud. Értesítő. XXI. 1896. Kolozsvár 1897 p. 143—147.
1487. TEMMINCK C. J. Manuel d'Ornithologie ou Tableau systématique des Osieaux guise trouvent en Europe etc. 1820—40.
1488. TEWES. Eine Adler-Exkursion auf die Donauinseln Südungarns. Der Weidmann. XXVII. 1896 p. 341—343, 349—351.
1489. — Neun Tage vor der Pforte des «Steinernen Thores». Ibid. XXVIII. 1897 p. 25—27.
1490. — An den Pfingsttagen in der «Obedska bara» in Syrmien. Ibid. XXVIII. 1897 p. 317, 318.
1491. TOBIAS R. Der Sumpf Obeda bei Kubinova im Sirmischen Militair-Gränzlande. Abhandl. d. naturf. Gesellsch. zu Görlitz. Bd. III. Heft 2. 1842 p. 53—58.
1492. — Ornithologische Notizen. Zur Naturgeschichte der Staar-Amsel, Pastor roseus. Ibid. IV. 1844/47 Heft 1. p. 56—58.
1493. — Excursionen auf dem rechten Donauufer im Jahre 1840. Ibid. IV. Heft 2. 1847 p. 25—32.
1494. — Ornithologische Ausflüge im Banater Grenzlande. Ibid. IV. Heft 2. 1847 p. 32—41.
1495. — Beiträge zur Naturgeschichte einiger Vögel. Ibid. V. 1848 p. 47—57.

1496. TÖKÉS L. Délmagyarország gerinces faunája. (Rendszere és jegyzéke a Temes, Torontál és Krassó-Szörény megyékben eddig (1903) gyűjtött és észlelt gerinces állatoknak). Természettud. Füzetek. XXVII. 1903 p. 63—85.
1497. — A Délmagyarországi Természettud. Muzeum. Ibid. XXVIII. 1904 p. 129—152.
1498. TSCHUSI V. lovag. Ornithologische Mittheilungen. Journal f. Ornith. XVIII. 1870 p. 257—278.
1499. — Ornithologische Mittheilungen aus Oesterreich (1872). Ibid. XXI. 1873 p. 148—150.
1500. — Id. 1873. Ibid. XXII. 1874 p. 340—343.
1501. — Id. 1874. Ibid. XXIII. 1875 p. 408—413.
1502. — Id. 1875. Ibid. XXIV. 1876 p. 330—332.
1503. — Ornithologische Mittheilungen aus Oesterreich und Ungarn (1876). Ibid. XXV. 1877 p. 56—59.
1504. — Id. 1877. Ibid. XXVI. 1878 p. 94—98.
1505. — Id. 1879. Ibid. XXVIII. 1880 p. 133—138.
1506. — Id. 1880. Ibid. XXIX. 1881 p. 209—212.
1507. — Jahresbericht über den Vogelzug in Oesterreich und Ungarn (1881). Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. VI. 1882 p. 19—23.
1508. — I. Jahresbericht (1882) des Comité's für ornithologische Beobachtungsstationen in Oesterreich und Ungarn. 1883.
1509. — et DALLA TORRE K. Id. II. (1883). Ornith. I. 1883 p. 497—576.
1510. — — Id. III. (1884). Ibid. III. 1887 p. 1—360.
1511. — — Id. IV. (1885). Ibid. IV. 1888 p. 1—368.
1512. — — Id. V. (1886). Ibid. IV. 1888. Suppl. p. 1—346.
1513. — — Id. VI. (1887). Ibid. V. 1889 p. 343—610; VI. 1890 p. 33—154.
1514. TSCHUSI V. Bibliographia ornithologica. Verzeichniss der gesammten ornith. Literatur der österreich-ungarischen Monarchie. Verhandl. d. k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien. XXVIII. 1878 p. 491—544.
1515. — Bibliographia ornithologica Austro-Hungariae. Anonyma (bis 1900). Mittheil. d. naturw. Ver. f. Steiermark. XLIII. 1907 p. 39—95.
1516. — Beiträge zur Geschichte der Ornithologie in Oesterreich-Ungarn: I. Siebenbürgen. Mittheil. d. ornith. Vereins in Wien X. 1886 p. 73—77, 87, 88.
1517. — Die ornithologische Litteratur Oesterreich-Ungarns 1884. Zeitschrift f. d. ges. Ornith. II. 1885 p. 525—530.
1518. — Id. 1885. Ibid. III. 1886 p. 184—192.
1519. — et CHERNEL I. Id. 1886. Ibid. p. 271—282.
1520. — Id. 1887. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. XII. 1888 p. 111—115.
1521. — Id. 1888. Ibid. XIII. 1889 p. 230—235 etc. 270.
1522. — et CHERNEL I. Id. 1889. Ornith. Jahrbuch. I. 1890 p. 217—224, 228—240.
1523. — Ornithologische Literatur Oesterreich-Ungarns und des Okkupationsgebietes 1901. Verhandl. d. k. k. zool. bot. Gesellsch. Wien. LIII. 1903 p. 271—285.
1524. — Id. 1902. Ibid. LIV. 1904 p. 487—507.
1525. — Id. 1903. Ibid. LV. 1905 p. 184—202.
1526. — Id. 1904. Ibid. LVI. 1906 p. 280—305.
1527. — Id. 1905. Ibid. LVII. 1907 p. 245—274.
1528. — Id. 1906. Ibid. LVIII. 1908 p. 93—125.
1529. — Id. 1907. Ibid. LVIII. 1908 p. 458—490.
1530. — Id. 1908. Ibid. LX. 1910 p. 194—225.
1531. — Id. 1909. Ibid. LX. 1910 p. 432—463.
1532. — Id. 1910. Ibid. LXI. 1911 p. 347—377.
1533. — Ornithologische Collectaneen. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XVIII. 1894 p. 73—76, 89—92.
1534. — Id. II. Ibid. XIX. 1895 p. 34, 35, 49, 50.
1535. — Ornithologische Collectaneen aus Oesterreich-Ungarn und dem Occupations-Gebiete. IV. 1895. Ornith. Jahrbuch. VIII. 1897 p. 24—34.
1536. — Id. V. 1896. Ibid. p. IX. 1898 p. 203—210.
1537. — Id. VI. 1897. Ibid. p. 210—219.
1538. — Id. VII. 1898. Ibid. XII. 1901 p. 109, 110.
1539. — Id. VIII. 1899. Ornith. Monatsschrift. XXVII. 1902 p. 137—142.
1540. — Id. IX. 1900. Ibid. XXVIII. 1903 p. 66, 67.
1541. — Id. X. 1901. Ibid. p. 306.
1542. — Id. XI. 1902. Ibid. p. 483.
1543. — Id. XII. 1903. Ibid. XXIX. 1904 p. 462.
1544. — Id. XIII. 1904. Ibid. XXXI. 1906 p. 450—452.
1545. — Id. XIV. 1905. Zoologischer Beobachter. XLVII. 1906 p. 342—345.
1546. — Id. XV. 1906. Ibid. XLVIII. 1907 p. 349—351.
1547. — Id. XVI. 1907. Ibid. XLIX. 1908 p. 313—317.
1548. — Id. XVII. 1908. Ibid. L. 1909 p. 239—242.
1549. — Id. XVIII. 1909. Ibid. LI. 1910 p. 280—282.
1550. — Nucifraga caryocatactes L. Aufzeichnung der mir bekannt gew. Fälle von der Auffindung des Nestes und der Eier des Tannenhähers. Verhandl. d. k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien. XXI. 1874 p. 83—86.
1551. — Der Bart- oder Lämmergeier (*Gypaëtus barbatus* Storr.) Sein Vorkommen in Oesterreich einst und jetzt. Illustr. Jagdzeitung. I. 1873/74 p. 111, 112.
1552. — Zum Vorkommen der Silbermöve (*Larus argentatus*) in Ungarn. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. II. 1878 p. 67.
1553. — *Lanius major* in Oesterreich und Ungarn. Ornith. Centralblatt. III. 1878 p. 108, 109.
1554. — Der Zug des Rosenstaars durch Oesterreich und Ungarn im Jahre 1875. Verhandl. d. k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien. XXVII. 1878 p. 195—204.
1555. — Über einige Arten, deren Vorkommen in den Karpathen ungewiss- oder ungenügend gekannt ist. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. III. 1879 p. 73—75.
1556. — Aufzeichnungen über den Vogelzug im Jahre 1880. Ibid. V. 1881. p. 75—79.
1557. — Beiträge zur Ornithologie des Gömörer Comitats. Zeitschrift f. d. g. Ornith. I. 1884 p. 156—167.
1558. — Notiz über das Auftreten des *Pastor roseus* Temm. im Jahre 1884. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. IX. 1885 p. 59.
1559. — Der rothkehlige Pieper und seine Verbreitung in Öst.-Ung. Ibid. X. 1886 p. 265—267.

1560. TSCHUSI V. lovag et HOMEYER E. F. Verzeichniss der bisher in Österreich-Ungarn beobachteten Vögel. Ornith. II. 1886 p. 149—179.
1561. TSCHUSI V. Tannenheherzug. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. XI. 1887 p. 150.
1562. — Neue Arten und Formen der Ornith. Austro-Hungarica. Ibid. XII. 1888. p. 63, 64, 78—81.
1563. — A sivatagtyuk (Syrhaptes paradoxus, Pall.) Vadászlap. IX. 1888 p. 341—343.
1564. — Zum Vorkommen der Alpenkrähe. Deutsche Jägerzeitung. XI. 1888 p. 686.
1565. — Richtigstellung der Notiz «Ardea bubulcus iz Obedske bare». Glasnik hrvatsk. narav. družva. III. 1888 p. 339, 340.
1566. — Die Verbreitung und der Zug des Tannenhehers (Nucifraga caryocatactes L.) etc. Verhandl. d. k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien. XXXVIII. 1888 p. 407—506.
1567. — Das Steppenhuhn (Syrhaptes paradoxus Pall.) in Öst. Ung. Mittheil. d. naturw. Ver. f. Steiermark. Jg. 1889. Graz 1890 p. 29—128.
1568. — Vorläufiges über den Zug des Steppenhuhnes 1888/89. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XIII. 1889 p. 208—214.
1569. — Zum Kreuzschnabelzug im Jahre 1888. Ibid. p. 283, 284.
1570. — Nachträge zum Vorkommen des Steppenhuhnes in Öst.-Ung. Ibid. p. 289, 290.
1571. — Ornithologisches aus dem verg. u. d. heur. Jahre. Ibid. p. 290—293, 302—304.
1572. — Rosenstaare (Pastor roseus Linn.) Ibid. p. 301, 302.
1573. — Der Tannenheherzug durch Öst.-Ung. im Herbst 1887. Ornith. V. 1889 p. 129—148.
1574. — Zwei bemerkenswerte Erscheinungen des Jahres 1889. Ornith. Jahrbuch. I. 1890 p. 65—81.
1575. — Buteo ferox Gm. im Marchfelde erlegt. Ibid. p. 199, 200.
1576. — Vorkommen der Brautente (Aix sponsa) in Öst.-Ung. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XV. 1891 p. 43.
1577. — Am Velenceer und kleinen Balatonsee. Második Nemzetközi Madártani Congressus. Budapest 1891. Főjelentés. II. Tud. rész. p. 202—209.
1578. — Sicheres und Unsicheres über das Vorkommen des Steppenhuhnes im Jahre 1891. Ornith. Jahrbuch. III. 1892 p. 118—121.
1579. — Dünnschnäblige Tannenheher auf der Wanderung. Ibid. IV. 1893 p. 220.
1580. — A Nucifraga fészkeről. Aquila. I. 1894 p. 156, 157.
1581. — Über das Nest der Nucifraga. Ibid. p. 156, 157.
1582. — Loxia bifasciata rubrifasciata Magyarországon új jelenség. Ibid. p. 170.
1583. — Loxia bifasciata rubrifasciata neu für Ungarn. Ibid. p. 170.
1584. — Gypaëtus barbatus in Siebenbürgen erbeutet. Ornith. Jahrbuch. V. 1894 p. 156.
1585. — Der Tannenheher in. Öst.-Ung. im Herbst und Winter 1893/94. Ornith. VIII. 1896 p. 213—222.
1586. — Otis tetrax in Kroatien. Ornith. Jahrbuch. VII. 1896 p. 120.
1587. — Bemerkungen über die europäischen Graumeisen (Parus palustris auct.) Ibid. IX. 1898 p. 163—176.
1588. — Neue Nachrichten über Steppenhühner in Öst. Ung. Ibid. X. 1899 p. 67—69.
1589. — Einige Bemerkungen zu v. Madarász «Further contribution to the Hungarian Ornith.» Ibid. p. 182—186.
1590. — Pastor roseus in Öst.-Ung. 1899. Ibid. p. 231, 232.
1591. — Über den Zug des Seidenschwanzes im Winter 1903/04. Ornith. XIII. 1905 p. 1—56.
1592. — Ueber palaearktische Formen. IX. Über die Alpenflühevögel (Accentoridæ). Ornith. Jahrbuch. XVI. 1905 p. 127—141.
1593. — Die Typen meiner Sammlung. Annal. d. k. k. naturh. Hofmuseums in Wien. XXI. 1906 p. 179—194.
1594. — Der Seidenschwanz im Winter 1905/06. Zoolog. Beob. XLVII. 1906 p. 142—146.
1595. — Über palaearktische Formen. XIII. Ornith. Jahrbuch. XVIII. 1907 p. 27—30.
1596. — Vorläufiges über den heurigen Steppenhühnerzug. Ornith. Monatschrift. XXXIII. 1908 p. 373—376. II., III. Nachtrag. Ibid. XXXIV. 1909 p. 201, 436.
1597. — Steppenhühner auf der Wanderung. Ornith. Jahrbuch. XIX. 1908 p. 146.
1598. — Der Zug des Steppenhuhnes nach dem Westen 1908 etc. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Ver. f. Naturw. zu Herm. LVIII. 1909 p. 4—41.
1599. — Grosser Kreuzschnabelzug. Ornith. Monatschrift. XXXIV. 1909 p. 434—440.
1600. — Der Zug des Rosenstares im Jahre 1909. Falco. 1909 p. 8—12.
1601. — Talpastyúk. Vadászlap. XIII. 1892 p. 150.
1602. — Talpastyúk Fehérmegyében. Ibid. XII. 1891 p. 371.
1603. — Tannenheher in Ungarn. Österreich. Forstzeitung. IV. 1886 p. 28.
1604. — Tichodroma muraria (L.) 1766. Aquila. XII. 1905 p. 345.
1605. — Tinamuk Tolnamegyében. Vadászlap. XXIII. 1902 p. 150.
1606. — Tinamu-tyukok honosítása Biharban. Ibid. XXI. 1900 p. 253.
1607. — Tschusi zu Schmidhoffen on Additions to the Ornith. Austro-Hungarica. The Ibis. 1889 p. 254.
1608. UNDE A. A gyurgyalag rendszeres kóborlása. Aquila. XII. 1905 p. 340, 341.
1609. — Regelmässiger Strich des Bienenfressers. Ibid. p. 340, 341.
1610. UNC. Ornith. Centrale. Der Vogelzug in Ungarn während des Frühjahres 1894. Aquila. II. 1895 p. 3—81.

1611. U. O. C. Seidenschwanz. Ibid. 1894 p. 62.
 1612. — Schneespornammer. Ibid. p. 62.
 1613. — Ornitho-faunistische Beiträge. Ibid. II. 1895 p. 187, 188.
 1614. — Der südamerikanische *Myopsittacus monachus* Bodd. in Ungarn erlegt. Ibid. III. 1896 p. 238.
 1615. — Reliquiae Ornithologicae. Ibid. IV. 1897 p. 164—169.
 1616. — *Caccabis saxatilis* Meyer et Wolf. Ibid. V. 1898 p. 208.
 1617. — Trauerente. Ibid. p. 299.
 1618. — Kleine (Buffon'sche) Schmarotzermöve. Ibid. p. 299, 300.
 1619. — Adlerbussard. Ibid. p. 300.
 1620. — Die Brandente. Ibid. p. 300.
 1621. — Der Zwergschwan. Ibid. VI. 1899 p. 408, 409.
 1622. — Der Seidenschwanz in Bükszád. Ibid. p. 109.
 1623. — Der Rosenstaar. Ibid. p. 325.
 1624. — Heidelbeeren fressende *Lestrís parasítica*. Ibid. X. 1903 p. 262.
 1625. — *Nisaetus fasciatus* (Vieill.) in der ungarischen Fauna. Ibid. XI. 1904 p. 367, 368.
 1626. — *Ampelis garrulus* (L.) Ibid. p. 384, 382.
 1627. — Neue Daten über die Nahrung des Wanderfalken. Ibid. XIII. 1906 p. 207, 208.
 1628. — Die Abnahme der Wachtel durch Vermehrung des Rebhuhnes. Ibid. 220, 221.
 1629. — Wintergäste im Winter 1905/06. Ibid. p. 223—225.
 1630. — *Pastor roseus*. Ibid. p. 226.
 1631. — Erscheinen von *Otocorys alpestris* (L.) Ibid. XIV. 1907 p. 337, 338.
 1632. — Erstes Vorkommen von *Motacilla melanocephala xanthophrys* (Sharpe) in Ungarn. Ibid. p. 338.
 1633. — Das Erscheinen von *Ampelis garrula* (L.) im Winter 1906/07. Ibid. p. 339.
 1634. — *Larus marinus* L. eine neue Art der ungarischen Ornith. Ibid. XV. 1908 p. 317.
 1635. — Das Erscheinen von *Syrphantes paradoxus* (Pall.) in Ungarn im Jahre 1908. Ibid. p. 317—320.
 1636. — Das Erscheinen des Rosenstaares in Ungarn im Jahre 1908. Ibid. 320—323.
 1637. — Häufiges Vorkommen von *Buteo ferox* (Gm.) im Jahre 1908. Ibid. p. 323.
 1638. — Das Brüten von *Muscicapa atricapilla* L. in Ungarn. Ibid. p. 327.
 1639. — Das Vorkommen von *Fuligula fuligula* (L.) in Ungarn während des Sommers. Ibid. p. 327.
 1640. — Uj fajta sas. Vadászláp. XXIV. 1903 p. 230.
 1641. — Uj madárfaj hazánk faunájában. Ibid. XX. 1899 p. 323.
 1642. — Urali bagoly. Ibid. XXIX. 1908 p. 53.
 1643. VAJDA P. Madarászati kirándulás a Tiszához. *Athenaeum*. I. 1840 p. 695—699. 707—711.
 1644. — Az állatország főosztva alkotása szerint Cuvier báró után. 1841.
 1645. VALENTINITSCH F. Drei Tage in der Donau-Drauecke. Waidmanns Heil. XIX. 1899 p. 61—67, 73—81.
 1646. VEZÉNYI Á. A madárvonulás Magyarországon az 1900 év tavaszán. *Aquila*. IX. 1902 p. 81—155.
 1647. — Id. 1901. Ibid. X. 1903 p. 104—187.
 1648. — Id. 1902. Ibid. XII. 1905 p. 1—77.
 1649. — Der Vogelzug in Ungarn im Frühjahr 1900. Ibid. IX. 1902 p. 81—155.
 1650. — Id. 1901. Ibid. X. 1903 p. 104—187.
 1651. — Id. 1902. Ibid. XII. 1905 p. 1—77.
 1652. VOGRINC A. Seidenschwanz. Waidmanns Heil. XXIV. 1904 p. 107.
 1653. VOLLNHOFFER P. A vizirigó (*Cinclus cinclus* L.) halgazdasági jelentőségéről. Erdészeti Kísérletek. VIII. 1906 p. 4—81.
 1654. V. d. W. et E. R. von D. Der Kuhreiter, *Ardea bubuleus*. Der Weidmann. XIX. 1888 p. 259.
 1655. — Vadhattyúk a Dunán. Vadászláp. XXV. 1904 p. 134.
 1656. — Vadhattyúk Horvátországban. Ibid. XII. 1891 p. 110.
 1657. — Vadhattyút lőtt. Ibid. XVIII. 1897 p. 54; XXVI. 1905 p. 110.
 1658. — Vadpulykák honosítása. Ibid. XIX. 1898 p. 162.
 1659. — Vakmerő keselyű. Ibid. XXXI. 1910 p. 228.
 1660. — Vereinsnachrichten 1870. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Ver. f. Naturw. zu Herm. XXI. 1874 p. 16—18.
 1661. — Id. XXX. Ibid. 1880 p. XX—XXX.
 1662. — Id. XXXII. Ibid. 1882 p. XXIII—XXVI.
 1663. — Id. 1890. Ibid. XL. 1890 p. XIX—XXV.
 1664. — Id. 1892. Ibid. XLIII. 1894 p. XIX—XXXVI.
 1665. — Id. 1895. Ibid. XLV. 1896 p. XLII—XLIX.
 1666. — Id. 1897. Ibid. XLVII. 1898 p. XXXVII—XL.
 1667. — Vom Plattensee. Waidmanns Heil. II. 1882 p. 169.
 1668. — Vöröstorkú bukdárt lőttek. Vadászláp. XIII. 1892 p. 330.
 1669. WACHENHUSEN A. Csontmadár. *Aquila*. I. 1894. p. 165.
 1670. — Seidenschwanz. Ibid. p. 165.
 1671. — Hósármány. Ibid. p. 166.
 1672. — Schneespornammer. Ibid. p. 166.
 1673. — *Pastor roseus*. L. A sáskamadár. Ibid. II. 1895 p. 185—187.
 1674. — *Pastor roseus* L. Der Rosenstaar. Ibid. p. 185—187.
 1675. — *Syrnium uralense*. Ibid. XIII. 1906 p. 226.
 1676. WACHSMANN F. Vorkommen von *Limosa rufa* Briss. Verhandl. d. Ver. f. Naturk. zu Pressburg. IV. 1859. Sitzungsab. p. 3.
 1677. WAGNER J. Notizen zur ornithologischen Fauna Ungarns. Ibid. II. 1857. Sitzungsab. p. 26—28.
 1678. WAGNER M. Der Geier in Siebenbürgen. Illustr. Jagdzeitung. V. 1877/78 p. 23—26.

1679. WASHINGTON I. dr. báró. Über ein Vorkommen des *Pelecanus sharpei* du Bocage in Öst.-Ung. Annal. d. k. k. naturhist. Hofmus. in Wien. III. 1888 p. 63—72.
1680. WEISZ K. Eine Horstjagd auf Seeadler. Waidmanns Heil. XXIV. 1904 p. 393—397.
1681. — Rosenstar. Ibid. XXVII. 1907 p. 278.
1682. — Seltene Beute. Ibid. p. 437.
1683. — Nordseetaucher. Ibid. XXVIII. 1908 p. 488.
1684. — Auf Aasgeier. Zwinger u. Feld. XVIII. 1909 p. 693—697.
1685. WENTZEL R. Ornithologischer Ausflug in das Tatra-gebirge und in die galizischen Karpathen unternommen zu Anfang Juni's 1850 von Graf Cas. Wodzicki. Journal f. Ornith. I. 1853 p. 421—446.
1685. WERNER. Aus Croatien. Waidmanns Heil. VIII. 1888 p. 187, 188, 203, 204.
1686. WIDTER T. Zug von Schwänen und Pelikanen bei Panscova. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. XI. 1887 p. 64.
1687. WODZICKI K. gróf. Wycieczka ornithologiczna u Tetry i Karpaty Galycyjskie na poczatk Czerwca 1850. — Ornith. Ausflug V. WENTZEL.
1688. WOLFFERSDORF E. Ein Besuch im Draeck. Die Gefiederte Welt. XXI. 1892 p. 17, 26, 27, 54, 67, 68.
1689. WORAFKA S. Iovag. *Buteo ferox* L. (*leucurus* Naum.) in Ungarn erlegt. Ornith. Jahrbuch. X. 1889 p. 69—72.
1690. W. Seltene Jagdbeuten. Der Weidmann XXIV. 1893 p. 162.
1691. — Zum Vorkommen des Schlangenadlers. Ibid. XV. 1894 p. 170.
1692. — Zur Ornith. des Gebietes jenseits der Theiss. Ibid. XXVI. 1895 p. 137.
1693. — Weisse Störche am Sylvester-Tag. Aquila. VIII. 1901 p. 298.
1695. — Wilde Schwäne an der Donau. A. Hugo's Jagdzeitung. XLVII. 1904 p. 87, 88.
1694. — *Xema sabinei* keine Art der ungarischen Vogel-fauna. Mittheil. d. ornith. Verein in Wien. Die Schwalbe. XIII. 1889 p. 7.
1696. ZOLTÁN G. A talpastyuk. Zoologiai Lapok. X. 1908 p. 138.
1697. ZSÓTÉR L. *Numenius tenuirostris* és *Haematopus ostralegus*. Aquila. I. 1894 p. 137—159.
1698. — *Numenius tenuirostris* und *Haematopus ostralegus*. Ibid. p. 137—139.
1699. — Zum Steppenhühnerzuge. A. Hugo's Jagdzeitung XXXI. 1888 p. 345, 346.
1700. — Zur Einwanderung des Steppenhuhnes. Österreich. Forstzeitung. VI. 1888 p. 128.
1701. BALDAMUS E. dr., Eine Brutstelle von *Branta rufina* in Mitteldeutschland. Journal f. Ornith. XVIII. 1870, p. 278—281.
- 1701/a. BÁRÁNDY A., *Porphyrio caeruleus* L. Aquila. XX. 1913, p. 523.
1702. BRUSINA SP., L'Atlante ornithologico del Prof. E. Arrigoni degli Oddi. Uccelli Europei. Avicula VI. 1902, p. 89—100.
1703. — Die Obedska Bara. Agramer Tagblatt. 174. sz. 1902.
1704. ÉNIK Gy., A pozsonymegyeyi Pálffy-barlang pleistocæn faunája. Barlangkutatás I. 1913, p. 57—68.
- 1704/a. FÉNYES D., dr. A szinezés fokozatos kifejlődése a Magyarországbán előforduló vércsefajok tollaiban. 1910.
1705. FRITSCH K. dr., Beobachtungen über periodische Erscheinungen aus dem Thierreiche angestellt im Jahre 1853. Jahrbücher der k. k. Zentralanstalt f. Meteorologie und Erdmagnetismus. V. 1853. Wien, 1858. Anhang p. 35—43. Id. 1854—1857, 1864—72. Ibid. VI—VIII. Neue Folge I—IX. Wien, 1859—1874.
1706. — Kalender der Fauna von Österreich. Sitzungsberichte d. kais. Akademie der Wissenschaften I. Abt. Bd. LVI. 1867.
1707. — Kalender der Fauna von Österreich-Ungarn. II. Ibid. I. Abt. Bd. LVII. 1868.
1708. — Normale Zeiten für den Zug der Vögel und verwandte Erscheinungen. Denkschriften d. math. naturw. Klasse d. kais. Akademie der Wissenschaften. XXXIII. 1874, p. 191—238.
1709. GAAL G., Süppedő sirdombok. A Balatoni Múzeum-Egylet I. Évkönyve. 1903.
1710. HEWITSON W. C., Coloured illustrations of the eggs of British Birds. Ed. III. 1856. Vol. I. p. 28.
1711. HICFELT E., Aucapatorium herodiorum, eine Abhandlung über die Beizjagd aus dem 15. Jahrhundert. Pergament-Handschrift. Herausg. v. E. v. Dombrowski.
1712. HIRC M. dr., Kritische Bemerkungen der Monographie: Madarász, Die Vögel Ungarns. Glasnik hrvatskoga prirod. društva XXV. 1913, p. 184—193, 240—251. XXVI. 1914, p. 8—22.
1713. HÓTAJ F., *Syrnium uralense* (PALL.) új fészkelő helye. Aquila. XX. 1913, p. 521.
- 1713/a. — Neuer Brutplatz von *Syrnium uralense* PALL. Ibid. p. 521.
1714. — A döggeselely előfordulása. Ibid. XIX. 1912, p. 438.
- 1714/a. — Vorkommen des Aasgeiers. Ibid. XIX. 1912, p. 458.
1715. KAMNER A., Ein Steppenbussard (*Buteo desertorum* Daud) in Siebenbürgen. Verhandl. u. Mitteil. d. siebenbürg. Ver. f. Naturw. zu Herm. LXIII. 1913, p. 191—194.
- 1715/a. KOHAUT R., A magyarországi madarak meghatározó könyve. 1894.

1716. KORMOS T. dr., A polgárdi pliocén csontlelet. Földtani Közlöny. XLI. 1911, p. 48—64.
1717. — A három puskaporos pleistocén faunája. WACLAW ČAPEK meghatározásai nyomán közli K. T. A. M. K. Földtani Intézet Évkönyve. XIX. 1911, p. 114—141.
1718. — A tatai őskori telep. Ibid. XX. 1912.
1719. — Der palaeolithische Fund bei Tata. Ibid. XX. 1912.
1720. — Die pleistocene Fauna des Somlyóhegy bei Püspökfürdő im Komitat Bihar. Zentralblatt für Mineralogie, Geologie und Palaeontologie. 1911.
1721. — A pillisszentlékai Legénybarlang prähistorikus faunájáról. Barlangkutatás I. p. 117—121.
1722. KRALOVÁNSZKY A., Naturalis historiae compendium, quod in usum suarum praelectionum conscripsit. 1795.
1723. KUHN L. dr., Torontál vármegye madárvilága az ezredéves kiállításon. 1896.
1724. LAMBRECHT K. dr., A borsodi Bükk fossilis madarai. Aquila. XIX. 1912, p. 270—287.
1725. — Fossile Vögel des Borsoder Bükk-Gebirges. Ibid. p. 270—287.
1726. — Magyarország fossilis madarai. Ibid. p. 288—320.
1727. — Die fossilien Vögel Ungarns. Ibid. p. 288—320.
1728. — Magyarország fossilis madárfaunájának gyarapodása. Ibid. XX. 1913, p. 423—433.
1729. — Die Vermehrung der fossilen Vogelfauna in Ungarn. Ibid. p. 423—433.
1730. LINTIA D. Pótlék az «Egy mediterrán oázis délkeleti Magyarország madárvilágában» című tanulmányhoz. Ibid. p. 213—217.
1731. — Nachtrag zu dem Berichte: «Eine mediterrane Oase in der Vogelwelt Südostungarns». Ibid. p. 213—287.
1732. LOVASSY S. dr., Dunaréce a Balaton vidékén. Természettud. Közlöny. XLV. 1913, p. 805, 806.
1733. LURTZ E. F. Übersicht der Witterung zu Kronstadt. 1854 etc. Verhandlung und Mittheil. des siebenbürg. Vereins f. Naturw. zu Herm. V. 1854, p. 143—147; VI. 1855, p. 30—32, 67, 68. Id. 1855—1860. Ibid. VII—XII. 1856—1861.
- 1733/a. MALESEVIC E., Losoncz faunája. A losonczy m. k. állami főgimnázium 1891/92. évi értesítője. 1892.
1734. MAYER A., Vollständiger Unterricht, wie Nachtigallen etc. zu fangen sind nebst einer kurzen Naturgeschichte dieser Vögel. 1816.
1735. MITTERPACHER L. Primae lineae historiae naturalis. 1795.
1736. — Compendium historiae naturalis. 1799.
1737. MOJSISOVICS A. dr. Das Tierleben der österreichisch-ungarischen Tiefebene. 1897.
1738. NAGY JENŐ dr. A réti fülesbagoly az aldunai réten. Aquila. XX. 1913, p. 521.
1739. — Die Sumpfhohle im unteren Donauriede. Ibid.
1740. NEBRING A. dr. Ein Höhlenfund aus der Hohen Tatra. Globus XXXVII. 1880, p. 312—314.
1741. PÁR D., Vadászattudomány, vagyis a vadászat és madarászat egész kiterjedésében stb. 1829.
1742. PILLER M., Collectio naturalium, quae e triplici regno minerali vegetabili et animali undequaque completa, post obitum Mathiae Piller etc. 1792.
1743. REISINGER J., Állattan a gerinczesekről. 1848.
1744. REISSENBERGER L. Übericht der zu Hermannstadt im J. 1852 gemachten meteorologischen Beobachtungen. Verhandl. und Mittheil. d. siebenbürg. Verein f. Naturw. zu Herm. V. 1854, p. 110—115.
1745. — Id. 1853. Ibid. VI. 1855, p. 127—132.
1746. ROCHEL A., Naturhistorische Miscellen über den nordwestlichen Karpath in Oberungarn. 1821, p. 117—129.
1747. RÓTH S. dr., Az óruzsini barlangok. Természettud. Közlöny. XIII. 1881, p. 49—65.
1748. — Felsőmagyarország néhány barlangjának leírása. A Magyarországi Kárpát-Egyesület Évkönyve. VIII. 1881, p. 367—398.
1749. — Einige Höhlen Oberungarns. Jahrbuch des ungarischen Karpathenvereines. VIII. 1881, p. 399—430.
1750. — Szepes megye néhány barlangjának leírása. Mathematikai és Természettud. közlemények. XVI. 1884, p. 613—648.
1751. — A Magas-Tátra és környéke barlangjainak leírása. A Magyarországi Kárpát-Egyesület Évkönyve. IX. 1882, p. 309—332.
1752. — Die Höhlen der Hohen Tatra und Umgebung. Ibid. IX. 1882, p. 333—356.
1753. SALZER M., Über einige zu Mediasch im Jahre 1854 gemachte meteorologische Beobachtungen. Verhandl. u. Mittheil. d. siebenbürg. Vereins f. Naturw. zu Herm. VI. 1855, p. 91—96.
1754. — Id. 1855—1863. Ibid. VII—XV. 1856—1864.
1755. STAUB M. dr., Az 1871. évben Magyarországon tett phyt. és zoophanologiai észleleteknek összeállítása. A meteorologiai és földdelejjességi m. kir. központi intézet Évkönyvei. I. 1871, p. 118—122. Id. 1872—1885. Ibid. II—XV. 1872—1885.
1756. — Zusammenstellung der in Ungarn im Jahre 1871 ausgeführten phyt. und zoophanologischen Beobachtungen. Ibid. I. 1871, p. 118—122. Id. 1872—1885. Ibid. II—XV. 1872—1885.
1757. SCHENK H., Megfigyelések az Acrocephalus streperus horticulus (NAUM.)-ról. Aquila. XVIII. 1911, p. 377—379.
1758. — Beobachtungen über Acrocephalus streperus horticulus (NAUM.). Ibid. XVIII. 1911, p. 377—379.
1759. SCHENK J., Buteo desertorum Daud. a magyar madárfaunában. Ibid. XX. 1913, p. 519, 520.
1760. — Buteo desertorum Daud. in der Vogelfauna Ungarns. Ibid. XX. 1913, p. 519, 520.
1761. — Otis tetrax L. fészkelése Magyarországon. Ibid. XX. 1913, p. 520, 521.
1762. — Das Brüten von Otis tetrax L. in Ungarn. Ibid. XX. 1913, p. 520, 521.
1763. SZEMERE L., A parlagi sas és kigyászölyv fészkenél. Ibid. XIX. 1912, p. 441—451.
1764. — Am Horste von Aquila melanæus Gm. und Circus gallicus Gm. Ibid. XIX. 1912, p. 441—451.

1765. SZEMERE L., A dögkeselyű és bajszos sármány előfordulása Herkulesfürdő vidékén. *Ibid.* XX. 1913, p. 503—509.
1766. — Vorkommen des Aasgeiers und der Zippammer in der Umgebung von Herkulesfürdő. *Ibid.* XX. 1913, p. 503—509.
1767. SZOMJAS G., *Buteo ferox* (Gm.) a Hortobágyon és egyéb megfigyelések. *Ibid.* XVIII. 1911, p. 392—394.
1768. — *Buteo ferox* (Gm.) im Hortobágy und andere Beobachtungen. *Ibid.* XVIII. 1911, p. 392—394.
1769. TEODOROVITS F., A tinamu tyúk megtelepítési kísérlete. *Ibid.* XVIII. 1911, p. 390.
1770. — Der Einbürgerungsversuch des Inambu. *Ibid.* XVIII. 1911, p. 390.
1771. TOLVAY J., *Aix sponsa* (L.) előfordulása. *Ibid.* XIX. 1912, p. 464.
1772. — Vorkommen von *Aix sponsa* (L.). *Ibid.* XIX. 1912, p. 464.
1773. TSCHERNER O. J., Vogelfänger und Vogelwärter oder Naturgeschichte etc. unserer beliebtesten Sing- und Zimmervögel etc. 1820. Ed. II. 1828.
1774. WEIGOLD H. dr., Egy mediterrán oázis délkeleti Magyarország madárvilágában. *Aquila.* XX. 1913, p. 179—212.
1775. — Eine mediterrane Oase in der Vogelwelt Südost-Ungarns. *Ibid.* XX. 1913, p. 179—212.
1776. ZENGER K., Madarász kézikönyv. Útmutatás a madarászati körébe tartozó madarak megismerletésére. 1844.
1777. ZEYK M., A madarak költözése. *Orvos Természettud. Értesítő.* XIV. 1889. II. Természettud. Szak. XI. p. 39—56.
1778. KIR. M. O. K., *Ampelis garrula* L. megjelenése 1911 telén. *Aquila.* XVIII. 1911, p. 394.
1779. — A *Nucifraga caryocatactes macrorhyncha* Brhm. magyarországi inváziója 1911 őszén. *Ibid.* XVIII. 1911, p. 394—399.
1780. — Pótló adatok a *Nucifraga caryocatactes macrorhyncha* 1911. évi magyarországi inváziójához. *Ibid.* XIX. 1912, p. 462, 463.
1781. — *Nucifraga caryocatactes macrorhyncha* Brhm. *Ibid.* XX. 1913, p. 515.
1782. — *Ampelis garrula* L. 1913 őszén. *Ibid.* XX. 1913, p. 515, 516.
1783. KÖNIGL. U. O. C., Das Erscheinen von *Ampelis garrula* L. im Winter. 1911. *Ibid.* XVIII. 1911, p. 394.
1784. — Die Invasion von *Nucifraga caryocatactes macrorhyncha* Brhm. in Ungarn in Herbst 1911. *Ibid.* XVIII. 1911, p. 394—399.
1785. — Ergänzungsdaten zur Invasion von *Nucifraga caryocatactes macrorhyncha* nach Ungarn im Jahre 1911. *Ibid.* XIX. 1912, p. 462, 463.
1786. — *Nucifraga caryocatactes macrorhyncha* Brhm. *Ibid.* XX. 1913, p. 515.
1787. — *Ampelis garrula* L. im Herbste 1913. *Ibid.* XX. 1913, p. 515, 516.
1788. — A madárvonulás megfigyelésére vonatkozó szabályzat. 1890. Függelék: Magyarországi madarak rendszertani sorrendben.
1789. — Érdekesebb adatok preparáló intézetünkben. *A Természet.* VIII. 1905, p. 141—143.

Manuscripta.*

1790. BARTHOS GY., Nagykanizsa és Iharosberény ornisza.
1791. BOBOSKAY J., Zólyom avifaunája.
1792. BRUSER, Adatok Gömör megye faunájához és Catalog meiner Vogelsammlung. Kézirat Tschusi V. lovag birtokában.
1793. BUDA Á., Reá ornisza és Gyűjteményem jegyzéke.
- 1793/a. BUDA E. Kítöltött madarak jegyzéke 1848—51. (A kézirat TEGLÁS GÁBOR adománya.)
1794. CERVA F., Szigetesép ornisza.
1795. CSATÓ J., Madárvonulási adatok 1882—1889. és Gyűjteményjegyzék.
1796. DAITS E. dr., A felkai Tatra-múzeum madárgyűjteményének jegyzéke.
1797. ERTL G., Liptó megye ornisza.
1798. FÁSZL I., Ornith. jegyzetek Sopron vidékéről.
1799. FÉNYES D. dr., Arad vidéke madárvilágáról.
1800. GAAL GASZTON, Magyarország madártani irodalma.
1801. HAUSMANN E., Brassó megye madarai.
1802. HUSZ J., A magyarországi Kárpátgyesületi Múzeum madarainak névjegyzéke.
1803. KAMNER A., Systematischer Katalog der ornithologischen Sammlung des siebenbürgischen Verein für Naturwissenschaften zu Hermannstadt.
1804. KUNSZT K., Csallóközsomorja ornisza.
1805. MEDREZSKY I., Ungvár és környékének avifaunája.
1806. MOLNÁR L., Jegyzéke Molnaszeződ teljes madárvilágának.
1807. PLATTHY Á., Kékkő madárvilága.
1808. RADEZKY D., Tárnok fészkelő madarai.
1809. SCHABLIK J., Katalog meiner Vogel und Vogeleier Sammlung. Kézirat Tschusi V. lovag birtokában.
1810. SCHENK H., Óverbász környékének madarai.
1811. SZEMERE L., Lasztómer és Sárospatak madarai és Tojásgyűjtemény-jegyzék.
1812. SZEŐTS B., Tavarna és vidékének avifaunája.
1813. SZILÁDY J. dr., A nagyenyedi Bethlen-kollégium 1849 előtti és jelenlegi madárgyűjteménye.
1814. SZLÁVY K. dr., Újvidék ornisza.
1815. WACHENHUSEN A., Madártani jegyzetek és Gyűjteményem jegyzéke.
1816. ZEYK M. hátrahagyott kéziratai.

* A hol nincs másként jelezve, ott a M. Kir. Ornith. Központ birtokában van a kézirat.

Classis. AVES.

I. Ordo. CORACORNITHES.

Subordo. PICOPASSERIFORMES.

Sectio. PASSERES.

Fam. SYLVIIDAE.

Luscinia BRHM.

1. *luscinia* L. 1758. — Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri demigrat. Frequens, excepta Transsylvania (V.), ubi valde rara est. — Frequenter nidificat, praesertim in regionibus inferioribus.

luscinia golzi CAB. 1873. — Specimen unicum in Bánostor (VII.) die 5. Maji anni 1899 captum in collectione Musæi Nationalis Hungarici. Probabiliter varietas aut aberratio.

2. *philomela* L. 1758. — Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri demigrat. I. Rarior; Budapest, Paulis, Magyarád, Békéscsaba, Szarvas. — II. Rarior; Insula Adony, Székesfehérvár. — III. Rarior; Pozsony, Somorja, Koronczó. — IV. Rarior; Eperjes, Ungvár. — V. Frequens. — VI. Passim frequens; Kakova, Ujmoldova, Herkulesfürdő, Nagyszentmiklós. — VII. Passim (circa Danubium) frequens, alibi rarior; Erdőd, Eszék, Zágráb, Trnje. — VIII. Adhuc non inventa. — Nidificat: I—IV., VI. Rarior in nonnullis locis, praesertim circa Danubium; V. Frequenter.

Cyanecula BRHM.

3. *svecica cyanecula* WOLF. 1810. (Huc pertinent data sub nominibus *Cyanecula leucocyana* BRHM., *C. Wolfi* BRHM., *C. svecica* L. et *C. coerulecula* PALL. publicata). Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri demigrat. I. Frequens. II. Frequens praesertim ad lacus Fertő, Velence et Kisbalaton; et in Hanság. III. Csallóköz, Tamási, Losonez, Oravica, Szepesbela, Diósjenő, Zólyom, Zagyvapálfalva. IV. Bártfa, Sárospatak, Lasztomér, Kassa. V. Mezőzáh, Nagyenyed, Batiz, Tóhát. VI. Óver-

bász, Perjámos, Bocsár, Kevevára. VII. Vel. Kopanica, Eszék, Jaruge, Zágráb, Gornja Rieka. VIII. Zengg. — Nidificat: I. Kiskunhalas, Izsák. III. ad lacus Velence et Fertő, Hanság, Kisbalaton, Dominium Bellye. Székesfehérvár, Tárnok. VI. Óverbász.

Erithacus CUV.

4. *rubecula* L. 1758. — Remigrans et frequenter hibernans; mense Martio advenit, Octobri demigrat. Ubique frequens. — Nidificat praesertim in Hungaria septentrionali.

Phoenicurus FORSTER. (*Ruticilla* BRISS.)

5. *phoenicurus* L. 1758. — Remigrans; mense Aprili advenit, mensibus Septembri-Octobri demigrat. Frequens. — Nidificat.
6. *phoenicurus mesoleuca* HEMPR. & EHRB. 1832. — Rara hospes. — II. ad pagum Velence. V. Csik-somlyó.
7. *ochrurus gibraltariensis* GM. 1789. (= *Ruticilla tithys* AUCT. Huc pertinent data etiam sub nomine *Ruticilla cairii* GERB. publicata). — Remigrans; frequenter hibernans, praesertim in regione VIII.; mense Martio advenit, Octobri-Novembri demigrat. Ubique frequens, praesertim in regionibus montanis. — Nidificat. — Distributio hypsometrica in regionibus III—V. usque ad regiones Alpinas.

Pratincola KOCH.

8. *rubetra* L. 1766. — Remigrans; mensibus Martio-Aprili advenit, Septembri demigrat. — Frequens. — Nidificat.
9. *rubicola* L. 1758. — Remigrans, passim hibernans, mense Martio advenit, Octobri-Novembri demigrat. — Frequens. — Nidificat.

Saxicola BECHST.

10. *oenanthe* L. 1758. — Remigrans; mensibus Martio-Aprili advenit, Septembri demigrat. — Frequens. — Nidificat.
11. *hispanica xanthomelaena* HEMPR. & EHRB. 1833. (Huc pertinent data sub nominibus *Saxicola stapazina*, *S. aurita*, *S. rufescens* et *S. melanoleuca* publicata). Remigrans. — VI. Bázias, Angustiae Danubii Kazán nominate. — VIII. Frequens. — Nidificat in locis nemorosis. — Distributio hypsometrica usque 1400 met. in montibus Velebit (VIII.).

Cinclus BECHST.

12. *cinclus aquaticus* BECHST. 1803. — Stabilis et locum mutans; in planitiibus hospes hiemalis. — I. Szeged, Diósgyőr, Alsóhámor, Dobrest, Aranyág. II. Sopron, Martonvásár, Alsórármóc, Kőszeg, Rende. III—V. Frequens. VI. Ad Balneas Herkulesfürdő, Ponyászka, Mrakonya, Dalbósecz, Berzászka, Temesszlantina, Ohábabisztra, Fehértemplom, Kákova, Oraviczabánya, Krassóvár. VII. Ljeskovac, Rujevac, Ogulin. — Nidificat: I, II., in nonnullis locis. III—V. Frequenter. — Distributio hypsometrica: III. In montibus Tátra usque ad 2000 met. nidificat. V. In regione Alpina montis Negoi.
13. *cinclus cinclus* L. 1758. (= *Cinclus melanogaster* BRHM. et *C. septentrionalis* BRHM.). Hospes hiemalis, passim locum mutans. — III. Tátra, Oravicza, Selmezbánya, Maluzsina, Liptóújvár. IV. Hoverla, Királymező, Brusztura, Dombó, Berlebás, Vasér, Poroskó, Felsővíssó, Gyertyánliget, Nagybocskó, Delnekakasfalva, Ungvár. V. Felenyed, Muzsina, Abrudfalva, Fogaras, Strezakerczisóra, Topánfalva, Bisztra, Rekető, Vajdahunyad, Ruderita, Tövis, Sárd, Igenpatak. VI. Ohábabisztra. VII. Rujevac. — Nidificatio est incerta; nidificare fertur in regione: III. Oravicza, Maluzsina, Dikula, Feketevág.
14. *cinclus meridionalis* BRHM. 1856. (= *Cinclus albicollis* BRHM.). Stabilis; praesertim regiones inferiores et meridionales incolit. — III. Szvarin, Óhegy, Óvíz, Fenyőháza, Dobrus, ad lacum Csorba, Oravicz. IV. Hoverla, Tiszabogdán, Lazescsina, Dombó, Láposbánya, Nagybocskó, Németsokra, Brusztura, Gyertyánliget, Bercsényifalva. V. Strezakerczisóra, Fogaras, Gredistye, Szálva, Iszticsó, Laposnya, Kosna,

Borgó, Ruderita, Igenpatak. VI. Herkulesfürdő, Berzászka. VII. Zágráb, Rujevac, Ogulin. In regione VIII. habitat forma typica. — Nidificat in locis nemorosis.

Monticola BOIE.

15. *saxatilis* L. 1766. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri demigrat. Frequens, exceptis planitiibus. — Nidificat in regionibus I., II., VI., VII. non numero, in regionibus III—V., VIII. frequenter.
16. *solitaria* L. 1758. — Solum in regione VIII., ubi stabilis et frequens est, nidificatque.

Turdus L.

17. *viscivorus* L. 1758. — Stabilis, nonnulli remigrantes aut locum mutantes. — Frequens. — Nidificat.
18. *musicus* L. 1758. — Remigrans, rarior hibernans; mense Martio advenit, Octobri demigrat. — Frequens. — Nidificat.
19. *iliacus* L. 1758. — Transmeans; mense Martio deserit fines nostros et mense Octobri advenit. — Frequens.
20. *pilaris* L. 1758. — Hospes hiemalis; gregatim frequentat Hungariam. Advenit mensibus Octobri et Novembri, demigrat mensibus Februario, Martio et Aprili. Rarior nidificat: II. Molnaszecsőd. III. Lőcse.
21. *torquatus alpestris* BRHM. 1831. — Remigrans et passim hibernans; mense Martio advenit, Septembri demigrat. — Frequens. — Nidificat.
22. *torquatus torquatus* L. 1758. — Transmeans, mensibus Martio et Septembri. — Probabiliter species rara, quam auctores antehac cum supra memorata specie confundaverunt.
23. *merula* L. 1758. — Stabilis, partim remigrans; mense Martio advenit, Octobri-Novembri discedit. — Frequens. — Nidificat.
24. *naumanni* TEMM. 1820. — Species rarissima; specimen unicum in montibus Carpathicis captum in Musæo Cæsareo Vindobonensi custoditur.

Accentor BECHST.

25. *modularis* L. 1758. — Remigrans, transmeans et hibernans; mense Martio advenit Octobri discedit. — Frequens. — Nidificat in regionibus I., II., VI., VII. rarius, in regionibus III—V. frequenter. — Distributio hypsometrica in regionibus III—V. usque ad regiones nivales.

26. *collaris* SCOP. 1769. — Stabilis et locum mutans; in planitiibus et in regione VIII. rarior hospes hiemalis. — I. Budapest, Montes Bükk. III—V. Frequens in Alpes. VIII. Fiume, Zengg. — Nidificat: III. Com. Liptó et Szepes, Oravicz, Tátra, IV. Csornahora, Montes Csernagora. V. Mons Székelykő, Montes Fogarasienses, Retyezát, Páreng, Montes Brassovienses, Negoj. Distributio hypsometrica: incolit montes ab altitudine 1000 metrorum.
27. *collaris subalpinus* BRHM. 1834. — Distributio non est exacte cognita; specimina in collectione V. Tschusi (Mus. Cæs. Vindob.) adsunt e regione V. Retyezát, Montes meridionales Transsylvaniae. — Nidificatio incognita.

Sylvia SCOP.

28. *nisoria* BECHST. 1795. — Remigrans; mense Maio advenit, Augusto et Septembri discedit. Passim frequens. — Nidificat.
29. *orphaea* TEMM. 1815. — Remigrans. — VI. Specimen unicum captum die 23. Junii 1899 in Bocvár. VIII. Frequens; Fiume, Zengg, Novi. — Nidificat in regione VIII.
30. *atricapilla* L. 1758. — Remigrans, rariter hibernans; mense Aprili advenit, Octobri discedit. Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: usque ad altitudinem 1000 metrorum.
31. *simplex* LATH., 1787. — Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. Frequens. — Nidificat.
32. *curruca* L. 1758. — Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri demigrat. Frequens. — Nidificat.
33. *sylvia* L. 1758. — Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. Frequens. — Nidificat.
34. *subalpina* BONELLI. 1820. — VIII. Fiume, Zengg, ubi etiam nidificat.
35. *melanocephala* GM. 1788. — VIII. Njeve, 2. Mart. 1909. Specimen unicum in Musæo Zool. Zagrabienisi.

Acrocephalus NAUM.

36. *arundinaceus* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. Ubique frequens. — Copiose nidificat I—VII. in arundinetis. — Distributio hypsometrica usque ad 500 met. in valle fluvii Olt. *arundinaceus* var. *minor* RADDE 1884. — Re-

migrans et transmeans sicut antecedens. Frequens. — Nidificat.

37. *streperus* VIEILL. 1817. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. Frequens in arundinetis magnis. — Nidificat ibidem copiose. — Distributio hypsometrica 700 m.
streperus var. *horticolus* NAUM. 1853. — Remigrans, sicut prior. — Species non sufficienter observata. I. Budapest, VI. Óverbász. — Nidificat: VI. Óverbász.
38. *palustris* BECHST. 1802. — Remigrans et transmeans; mense Maio advenit, Augusto-Septembri discedit. Ubique frequens. — Copiose nidificat I—VII. — Distributio hypsometrica: III. Tátra, V. Transsylvania usque ad altitudinem metrorum 700.
palustris var. *fruticolus* NAUM. 1853. — Remigrans, sicut prior. — Forma non sufficienter observata. — II. Csala, Velence. III. Liptóújvár.

Calamodus KAUP.

39. *schoenobaenus* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Octobri-Novembri discedit. Frequens; in regione VIII. nondum observata. — Nidificat.
40. *aquaticus* GM. 1788. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. Species rarior. — I. Úrbő. II. Mosonbátfalva, Illmicz, Sopron, Lacus Velence, Borsmonostor, Kajtor, Székesfehérvár. III. Tamási, Csallóközsomorja, Diósjenő. IV. Ungvár. V. Russ, Oláhbrettye, Fogaras, Nagyszeben. VI. Piros, Plosicz. VII. Obedszka bara. — Nidificat I. Úrbő. II. ad lacum Velence.
41. *melanopogon* TEMM. 1815. — Remigrans et transmeans; mense Martio advenit, Septembri discedit. — Species rarior. I. Izsák, Sárrét. II. Fertő, Balaton, Velencei-tó, Tótszentpál, Fonyód, Székesfehérvár, Kisbalaton, Sopron, Dominium Bellye, Fertőféregyháza. V. Nagysármás. VI. Bégaszentgyörgy, Aldunai rét, Kevevára, Újvidék. VII. Zimony, Jakova, Kupinovo, Kut. — Nidificat I. Izsák. II. Fertő, Balaton, Velencei-tó. VI. Újvidék, Kevevára. VII. Jakova, Kupinovo, Kut.

Locustella KAUP.

42. *naevia* BODD. 1783. — Remigrans et transmeans; mense Aprili vel Majo advenit, Septembri discedit. Non frequens. — I. Sziget-

csép, Eör, Budapest. II. Frequens præcipue in Hanság. III. Pozsony, Losonez, Somorja, Diósjenő, Dévény. IV. Sárospatak. V. Frequens. VI. Kevevára, Óverbász. VII. Eszék, Kupinovo, Varasd, Moslavina, Zágráb. — Nidificat. II. Dinyenyés, Molnaszecsőd, Tárnok, Fonyód, Sárszentmihály, Hanság, Kisbalaton, Somogy. III. Pozsony, Somorja. IV. Sárospatak. V. Nagyenyed. Sztrigyszentgyörgy, Fogaras, Baczalár.

43. *fluvialis* WOLF. 1810. — Remigrans et transmeans; mense Majo advenit, Augusto-Septembri discedit. — I—V. Frequens. VI., VII. Rarior. VIII. Adhuc non observata. — Nidificat: I. Insula Csepel, Laczháza, Insula Háros. II. Belle, Kőszeg, Sopron. III. Pozsony. IV. Tavarina, Ungvár. V. Kolozsvár, Nagyszeben, Segesvár, Com. Fogaras, Com. Alsófehér, Com. Hunyad. VII. Obedszka bara. Distributio hypsometrica: III. Kiskárpátok 600 m.

44. *luscinioides* SAV. 1824. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. I., II. Frequens. III. Somorja, Diósjenő, Szepesbéla. IV. Adhuc non observata. V. Frequens, præcipue in Mezőség. VI. Aldunai rét, Újvidék, Kevevára, Palánka, Lukácsfalvi Fehér-tó. VII. Obedszka bara, Kologyvár. VIII. Adhuc non observata. — Nidificat. I. Szigetsép, Dabas, Izsák, Újhartyán, Rákos. II. Dominium Belle, Kisbalaton, Lacus ad Velenceze, Lacus Fertő, Tárnok. III. Somorja. V. Mezőség, Pusztakalán. VI. Újvidék, Aldunai rét. VII. Obedszka bara.

Hypolais BRHM.

45. *hypolais* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Majo advenit, Augusto-Septembri discedit. Frequens. — Nidificat.

46. *polyglotta* VIEILL. 1817. — Remigrans in regione VIII.

Phylloscopus BOIE.

47. *sibilatrix* BECHST. 1793. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. Frequens. — Nidificat.

48. *trochilus* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. Frequens. — Nidificat.

49. *collybita* VIEILL. 1817. (= *Phylloscopus acredula* L., *Ph. rufus* auct.). — Remigrans et transmeans; mense Martio-Aprili advenit, usque ad finem Octobris et initium Novembris hic manet. Frequens. — Nidificat.

Regulus CUV.

50. *regulus* L. 1758. — Hospes hiemalis, transmeans, et probabiliter remigrans. Frequens. — Nidificatio est incerta; probabiliter nidificat III. Liptóújvár.

51. *ignicapillus* TEMM. 1820. — Vagans et probabiliter remigrans. — Frequens. — Nidificatio est incerta.

Fam. TIMELIIDAE.

Troglodytes VIEILL.

1. *troglodytes* L. 1758. — Stabilis. — Frequens. — Nidificat.

Fam. PARIDAE.

Parus L.

1. *major* L. 1758. — Stabilis et vagans. — Ubique frequens. — Nidificat.

2. *caeruleus* L. 1758. — Stabilis et vagans. — Ubique frequens. Nidificat.

3. *cyanus* PALL. 1770. — Hospes extraneus. — I. Solt. IV. Bártfa.

4. *ater* L. 1758. — Stabilis et vagans. — Frequens in silvis abiernis; in planitiebus, præcipue hospes hiemalis. E regione VIII. adhuc non cognitus. — Nidificat III. Pozsony, Modor, Com. Zólyom, Com. Gömör, Murány, Com. Szepes, Tátra, Feketevág, Tátraháza. V. In Com. Alsófehér, Brassó, Fogaras et Hunyad. — Distributio hypsometrica: III. in montibus Tátra ad lacus Ót-tó et 1700 m. V. In montibus Negoj, Retezát 1800 m.

5. *atricapillus salicarius* BRHM. 1828. — Species non sufficienter observata; probabiliter stabilis et vagans præcipue in partibus occidentalibus Hungariæ. — III. Somorja, Oravicz, Zuberecz.

6. *atricapillus assimilis* BRHM. 1855. — (Huc pertinent data sub nominibus *P. borealis* SELYS. 1843. et *P. palustris montanus* BALD. 1827. publicata.) Species non sufficienter observata; probabiliter stabilis et vagans. — I. Budapest. III. Com. Liptó, Oravicz, Com. Szepes, Modor. V. Com. Brassó, Piatra mika, Királykő, Bucses, Schuler, Piatra mare, Angustiaë Garsina, Türkös. — Nidificat: III. Vichodna. V. Com. Brassó.

7. *palustris communis* BALD. 1827. — Species hucusque non sufficienter observata; probabiliter stabilis et vagans, præcipue in parti-

bus occidentalibus Hungariæ. II. Com. Baranya. VII. Croatia.

8. *palustris stagnatilis* BRHM. 1855. (Huc pertinent data sub nominibus *Poecile fruticeti* WALL., *Parus palustris* L. et *P. palustris communis* BALD. 1827. publicata). — Stabilis et vagans. — Frequens; e regione VIII. incognita. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: V. Retyezát 1400 m.
9. *lugubris* TEMM. 1820. — Stabilis et vagans. — V. Diód, Nagyenyed, Strigyplop, Hátszeg, Lunka, Déva, Veczel, Boicza, Szelistyora, Vajdahunyad, Rákosd, Govosdia, Felsőfarkasdin, Réa, Negoj, Fogaras, Brassó, Angustiæ Danubii Garcsin, Nagyapold, Alsógárd, Gyulafehérvár. VI. Koronini, Majdán, Oravicabánya, Újmoldova, Mehádia, Ponyászka, Herkulesfürdő. VII. Obrež (?), Dobanovci (?). — Nidificat: V. Boicza, Lunka, Tresztia, Déva, Felsőfarkasdin, Hátszeg, VI. Mehádia.
10. *cristatus mitratus* BRHM 1831. — (Huc pertinent data sub nomine *P. cristatus* publicata.) — Stabilis et vagans. — Frequens; e regione VIII. non cognita. Nidificat in silvis abiegnis.

Aegithalus HERM.

11. *caudatus* L. 1758. — Stabilis et vagans. — Ubique frequens. — Nidificat ubique. — Distributio hypsometrica 700 m.
12. *caudatus roseus* BLYTH. 1836. — Frequens præcipue in partibus occidentalibus. — Nidificat.

Panurus KOCH.

13. *biarmicus ruscicus* BRHM 1831. — (Specimina in Hungaria occurrentia ad formam orientalem pertinent). — Stabilis et hiemalis vagans; in locis singulis frequens, in aliis rarus. — I. Szigetcsép, Budapest, Rákos, Csongrádcsan, II. Dominium Bellye, ad lacus Velence, Fertő et Kisbalaton, Fonyód, Székesfehérvár, Ercsi. III. Terbeléd, Somorja. V. Mezőség, Bethlen, Zilah, Mundra, Fogaras. VI. Óverbász, Újvidék, Fekete mocsár. VII. Obedszka bara, Kologyvár. VIII. Zengg. — Nidificat: I. Újhartyán. II. Lacus Velencei, Fertő et Kisbalaton, Hanság. V. Mezőség. VI. Újvidék.

Remiza STEJN.

14. *pendulina* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Martio advenit, Octobri dis-

cedit. I., II., VI., VII., Frequens; III—V. Rarior; VIII. Adhuc non observata. Nidificat I—III; V—VII.

15. *pendulina caspia* POELZAM 1870. — III. Specimen unicum captum die 9. Maji 1896 ad Somorja in collectione Musei Nationalis Hungarici.

Familia. CETHIIDAE.

Sitta L.

1. *europaea caesia* WOLF 1810. — Stabilis et vagans. — Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica V. Negoj 1500 m. *europaea caesia* var. *advena* BRHM 1831. sicut antecedens.
2. *neumayer neumayer* MICHAH. 1830. Species non sufficienter observata. VIII. Zengg.

Certhia L.

3. *familiaris* L. 1758. — Stabilis et vagans. — Frequens. — Nidificat.
4. *familiaris brachydactyla* BRHM 1820. — Species non sufficienter observata. — V. Transsylvania. — VI. Újmoldova.

Tichodroma ILL.

5. *muraria* L. 1766. — Stabilis et locum mutans. Altissimos montes incolit; in locis inferioribus rarior hiemalis hospes. Rarior I. Budapest, Visegrád, Budaörs, Felsőtárkány, Montes Bükk. II. Sopron, Villány, Mons Badacsony, Léka, Kőszeg, III—V. Frequentior. VI. Toplecz, Újmoldova, Némethogsán, Mons Szárkó, VII. Zágráb, Petrinja, Varasd, Kutjevo, Severin, Pregrada, Podsused, Sveti Simun, Kula. VIII. Fiume, Zengg, Cirkvenica. — Nidificat: III. Osobita, Com. Árva, Mons Nefererkő, Com. Liptó, Vallis Hermanecz. V. Montes Székelykő, Királykő, Bucses et Alpes Alsóárpás.

Familia. ALAUDIDAE.

Alda L.

1. *arvensis* L. 1758. — Remigrans et hibernans. Mense Februario advenit, Novembri discedit. — Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica 1000 m. *arvensis* var. *sordida* EHMKE 1904. — I. Nagytétény, II. Bajes.

2. *arvensis cantarella* Bp. 1838. — Species non sufficienter observata. — Hungaria meridionalis.
3. *sibirica* Gm. 1788. — Rara hospes hiemalis. — III. Hibbe. V. Koneza. VI. Óverbász.

Calandrella KAUP.

4. *brachydactyla* LEISL. 1814. — Hospes extranea. — I. Hortobágy. V. Bácsfalu, Com. Csik. VI. Insula Danubii Moldova nominata.

Otocorys Bp.

5. *alpestris* L. 1758. — Hospes hiemalis mensibus Octobri, Novembri, Decembri adveniens. — Species rarior. — I. Budapest, Czinkota, Izsák, Vecsés, Szentes, Békéscsaba, Horgos, Nyiregyháza, Tiszaeszlár. III. Zólyom, Somorja, Lőcse, Csütörtökhely. IV. Pribékfalva, Ungvár, Sárospatak. V. Gonczága, Réa, Nagyenyed, Bráza, Kolozsvár, Türkös. VI. Nagykikinda, Kevevára, Kécsa, Csantavér.

Galerida BOIE.

6. *cristata* L. 1758. — Stabilis in regionibus I—VII. — Frequens. — Distributio hypsometrica 700 m.
7. *cristata meridionalis* BRHM 1844. — Stabilis. — VI. Óverbász. VII. Eszék, Rétfalu, Zágráb. VIII. Zengg, Novi, Povile. — Nidificat. VI., VII. passim. VIII. ubique.

Lullula KAUP.

8. *arborea* L. 1758. — Remigrans; rare hibernans in regione VIII. Mensibus Februario et Martio adveniens, Octobri discedens. — Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: III. Tátra et V. usque ad 2000 met. *arborea* var. *cherneli* PRAŽ 1895. VI. Prædium ærar. Deliblat.

Familia. SYLVICOLIDAE.

Motacilla L.

1. *alba* L. 1758. — Remigrans, rarior hibernans, mensibus Februario et Martio adveniens, Octobri et Novembri discedens. — Frequens. — Nidificat.
2. *boarula* PENN. 1768. — Remigrans et hibernans;

in planitiebus rarior hiemalis hospes; mense Martio advenit, Novembri discedit. — Frequens. — Nidificat in regionibus montium.

3. *flava* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mensibus Martio et Aprili advenit, Septembri Octobri discedit. — Frequens. — Nidificat, præcipue in planitiebus.

4. *flava cinereocapilla* SAVI 1831. — Rara hospes, probabiliter passim remigrans. — V. Türkös. VI. Kevevára. VII. Zágráb. VIII. Frequentior, Zengg. Nidificatio incerta; probabiliter nidificat in regione VIII.

5. *flava borealis* SUND. 1840. — Transmeans. — Species non bene observata. — II. Velenceze. III. Somorja. V. Kolozsvár. VI. Kevevára. VII. Zágráb. VIII. Novi.

6. *flava beema* SYKES 1832. — Rara hospes. — Specimen unicum in regione I. ad pagum Péteri, die 4 Maji anni 1828 captum in collectione Musæi Nationalis Hungarici.

7. *flava melanocephala* LICHT. 1823. — Hospes rarior, probabiliter remigrans; mense Aprili advenit. — V. Türkös. VI. Óverbász, Kevevára. VIII. Zengg.

flava melanocephala var. *superciliaris* BRHM 1854 (= *M. fl. m. paradoxa* BRHM 1855.) — VI. Kevevára.

flava melanocephala var. *xanthophrys* SHARPE 1885. — VI. Óverbász.

8. *flava campestris* PALL. 1776. — Rara hospes. — Specimen unicum in regione III. ad pagum Stubnya, die 20. Aug. anni 1841 captum in collectione Musæi Nationalis Hungarici.

Anthus BECHST.

9. *pratensis* L. 1758. — Transmeans et hospes hiemalis; mense Aprili advenit, Octobri iterum discedit. — Frequens. — Nidificatio incerta; ova in litteratura in collectione Musæi Nationalis Hungarici commemorata desunt. — Distributio hypsometrica: III. Tátra 4000 m.

10. *cervinus* PALL. 1811. — Rare transmeans; mense Majo transmigrat. — I. Bugyi, Nagyvárad, Tiszaföldvár. II. Dinnyés, Velenceze, Sopron, Mosonbánfalva, Székesfehérvár, Eszterháza, Iharosberény. III. Meleghegy, Zsdjár. V. Alvincz, Brassó, Fogaras, Koneza, Mezőség, Remete. VI. Óverbász, Titel.

11. *trivialis* L. 1758. — (Huc pertinent data sub nominibus *A. tr. foliorum* et *A. transylvanicus* LANDB. 1842 publicata.) — Remigrans

et transmeans, mense Aprili advenit, Octobri demigrat. — Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: III. Tátra 4000 m.

12. *spipoletta* L. 1758. Locum mutans et hospes hiemalis. — I, II, VI, VII, hospes hiemalis; in regionibus III. — V. frequens. — Nidificat: III—V. et VI. Angustiae Danubii Kazán nominatae. — Distributio hypsometrica: Tátra, Retyezát, Negoj 2000 m.

spipoletta var. *carpatica* GRAB. 1893. Montes Carpatici.

13. *campestris* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili adveniens, Septembri discedens. — Ubique, sed nunquam frequens. — Nidificat, sed non frequenter.

Familia. FRINGILLIDAE.

Passer BRISS.

1. *domesticus* L. 1758. — Stabilis. — Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: III. Tátra circa 4000 m. Deest: III. Bocza et Javorina.
2. *montanus* L. 1758. — Stabilis. — Frequens. — Distributio hypsometrica: III. Tátra ca 1000 m. Non nidificat in regione III. Oravicz Com. Árva et in partibus superioribus Comitatus Liptoviensis.

Coccothraustes BRISS.

3. *coccothraustes* L. 1758. — Remigrans, frequenter hibernans, passim stabilis. — Ubique sed nunquam frequens. — Distributio hypsometrica: V. Negoj, regio nivalis.

Fringilla L.

4. *coelebs* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Martio advenit, Octobri discedit.
5. *montifringilla* L. 1758. — Hospes hiemalis; mense Octobri advenit et hic manet usque ad finem Martii et initium Aprilis. — Frequens.
6. *nivalis* L. 1766. — Hospes extranea. III. Rókus, Oravicz, Montes Trencsénienses, Igló, Szepeshéla, Vereskő, Vallis Felka, Késmárk. IV. Pietrosz. V. Nagyág, Brassó.

Chloris CUV.

7. *chloris* L. 1758. — Remigrans, hibernans et stabilis; mense Martio adveniens, Octobri vel

Novembri discedens. — Frequens. — Nidificat.

Cannabina BOIE.

8. *cannabina* L. 1758. — Stabilis. — Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: III. in Comitatu Liptó 700 m.
9. *cannabina mediterranea* TSCHUSI 1903. — Species exigue observata. VIII. Jablanac, Styrinac.
10. *flavirostris* L. 1758. — Rara hospes hiemalis. — I. Budapest, Prædium Gubacs. V. Kolozsvár.
11. *flavirostris brevirostris* MOORE 1855. — Rara hospes. Specimen unicum, in regione I. ad prædium Gubacs captum in collectione Musæi Nationalis Hungarici.
12. *linaria* L. 1758. — Hospes hemais; mense Octobri vel Novembri advenit et usque ad finem Martii hic manet. I. Arad, Budapest, Czinkota, Horgos, Hortobágy, Izsák, Makó, Péteri, Pusztaszer. II. Bellye, Sopron, Győr, Kőszeg, Fonyód, Hegykő, Körtvélyes, Langató, Megeyercs, Iharosberény. III—V. Frequens. VI. Óverbász, Herkulesfürdő. VII. Varasd, Zágráb, Horvati, Remetince.
13. *linaria holboelli* BRHM 1831. — Rara hospes hiemalis. II. Ks zeg. V. Alsófüged. VII. Zágráb.
14. *linaria cabaret* MÜLLER 1776. — Hospes hiemalis. — II. Kőszeg. IV. Ungvár. VII. Zágráb. VIII. Zengg.
15. *hornemanni exilipes* COUES 1861. — Rara hospes hiemalis I. Prædium Gubacs. II. Léka, Kőszeg.

Chrysomitris BOIE.

16. *spinus* L. 1758. — Transmeans et hospes hiemalis; probabiliter remigrans; præsertim mensibus Martio et Octobri transmeat. — Frequens. — Nidificatio est incerta, sed probabilis.

Carduelis BRISS.

17. *carduelis* L. 1758. (Huc pertinet etiam *C. albigularis* MAD.). — Stabilis. — Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: in regione V. Negoj 1500 m.

Serinus KOCH.

18. *serinus* L. 1766. — Remigrans et hibernans; mense Martio advenit, Octobri discedit. —

Frequens; in regione V. rarior. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: in regione III. Liptóújvár 700 m.

Pinicola VIEILL.

19. *erythrina* PALL. 1770. — Rara hospes hiemalis III. Oravicz, Tiszolez, Ujleszna. — Nidificavit: III. Tiszolez, Ujleszna. Nostris temporibus non nidificat.
20. *emuleator* L. 1758. — Rara hospes hiemalis III. Oravicz, Javorina, Magura in Comitatu Szepes.
21. *rosea* PALL. 1776. — Hospes extranea. Specimen unicum ad urbem Budapest die 4. Decembris anni 1850 captum in collectione Musei Nationalis Hungarici.

Pyrrhula BRISS.

22. *europaea* VIEILL. 1816. — Stabilis et vagans; passim hospes hiemalis. — Frequens, praecipue in regionibus montium. — Nidificat: I. Com. Pest. III. Com. Gömör, Modor, Mons Kohut, Oravicz, Nagyrőcze, Vichodna, Liptóleplieska. IV. Bártfa, Mons Csergő. V. Malomvíz, Nagyenyed, Brassó, Com. Fogaras. — Distributio hypsometrica: In regione III. Tatra 1200 m. V. Negoi, Retyezát 1500 m. VI. Sukar mare 700 m.
23. *pyrrhula* L. 1758. — (Huc pertinent data sub nomine *Pyrrhula* major publicata.) — Hiemalis hospes; mense Octobri advenit et usque ad finem Martii hic manet. — Frequens.

Loxia L.

24. *curvirostra* L. 1758. — (Huc pertinent data sub nomine *L. bifasciata rubrifasciata* publicata.) — Vagans. — Frequens in regionibus III—V.; in regionibus I., II., VI—VIII. rarior; nonnunquam in magnis gregibus vagantes observantur. In toto regno magnis in agminibus vagabantur autumno anni 1909. — Nidificat: III—V. — Distributio hypsometrica in regione V. Negoi, Retyezát 1500—1800 m.
25. *pytiopsittacus* BORKH. 1793. — Rara hospes hiemalis. III. Chizsné, Tótlipese, Óhegy; in Comitatu Szepes anno 1903 minor, anno 1906 major immigratio observabatur IV. Ungvár, autumno anni 1885. VII. Lokve.
26. *bifasciata* BRHM 1827. — Rara hospes hiemalis. Nonnullis annis tamen gregatim adve-

nit; sic hiemibus annorum 1826/27, 1842/43, 1882/83, 1889/90 et 1909/10. III. Óhegy, Körmöczbánya, Zuberecz, Pozsony, Kisgaram, IV. Ungvár. V. Sárkány, Alpes Fogarasien- ses, Gyergyóság, Comitatus Csik, Hosszufalu, Nagyszeben, Comitatus Háromszék, Nagysink.

Calcarius BECHST.

27. *ivalis* L. 1758. — Rarior hospes hiemalis; mense Octobri vel Novembri advenit, usque ad initium Martii hic manet. — I. Budapest, Comitatus Csongrád, Czinkota, Izsák, Rákos, Sikló, Comitatus Szabolcs, Szolnok, Tisz- eszlár, Tiszaöldvár, Ujpest, Zöldes. II. Ercsi, Pápa, Bellye, Eszterháza, Balf, Ógyalla, Sopron, Székesfehérvár. III. Tormos, Nyitra, Trsztena, Flka, Losonez, Szepesbela, Oravicz, Somorja, Benesháza, Brezovicza, Gács, Liptó- ujjvár, Zólyom, IV. Eperjes, Csákyó, Pribék- falva, Tavarna, Ungvár. V. Réa, Koncez, Kop- pánd, Szászpián, Alvincz, Kolozsvár, Türkös, Topánfalva, Magyarigen, Fogaras, Brassó, Krakkó, Nagyenyed, Segesvár, Tövis, Zajzon. VI. Törökkanizsa, Óverbász. VII. Bród, Eszék, Zágráb.

Emberiza L.

28. *schoeniclus* L. 1758. — Remigrans, hibernans et partim stabilis; mense Februario vel Martio advenit, Novembri discedit. — Frequens. — Nidificat.
29. *schoeniclus canneti* BRHM 1855. — (Huc pertinent data sub nominibus *E. sch. inter- media* és *Pyrrhulorhyncha palustris* SAVI publicata.) — Species non sufficienter obser- vata. Exemplaria in musæorum collectioni- bus: I. Budapest, Dabas, Fényszaru, Insula Csepel. II. Velencez, Nagyeczenk. III. Diósjenő. V. Gyeke. VII. Zimony, Zágráb.
30. *calandra* L. 1758. — Remigrans, hibernans et partim stabilis; mense Februario advenit, Novembri discedit. — Frequens. — Nidificat in regionibus I—VII. Hospes hiemalis in regione VIII.
31. *citrinella* L. 1758. — Stabilis. — Frequens. — Nidificat.
32. *cirlus* L. 1766. — Passim stabilis, nonnullis locis hospes extraneus. I. Budapest 1863; specimen in Musæo Cæsareo Vindobonensi II—V. Deest. VI. Angustiæ Danubii Kazán, Tiszovicza, Lubotina, Dubova, Ogradina; Her- kulesfürdő. VII. Vinkovci (?), Eszék (?),

- Moslavina (?). VIII. Frequens. — Nidificat: VI. In angustiis Danubii Kazán; in regione VIII. frequenter.
33. *hortulana* L. 1758. — Remigrans, raro hibernans; mense Aprili adveniens, Septembri discedens. — Rarior species I. Budapest, Svábhegy, Budakesz, Óbuda, Montes Budenses, Mogyoród, Péteri, Farkasd, Gödöllő, Sülly-sáp, Czinkota. II. Velenceze, Székesfehérvár. III. Cs. Somorja, Losoncz. VI. Baja, Temesvár, Dubova, Herkulesfürdő. VII. Zágráb, Vinkovce, Križpolje. VIII. Fiume, Zengg, Sveti Juraj. — Nidificat: I. Budapest, Péteri, Gödöllő, Czinkota. III. Comitatus Nograd. VI. Baja. VII. Križpolje. VIII. Zengg.
34. *cia* L. 1766. — Remigrans et hibernans; mense Martio vel Aprili advenit, Octobri demigrat. — I. Rara; Budapest, Paulis. II—IV. Deest. V. Frequens in Comitatus Alsófehér, Hunyad, Fogaras, Szeben-et Brassó. VI. Frequens in Comitatu Krassószörény. VII. Rara Klanac. VIII. Frequens. — Nidificat: V. Orlya, Kovrágy, Borberek, Klototiva, Nagyenyed. VI. Ujmoldova, Angustiae Kazán, Herkulesfürdő. VIII. Frequenter.
35. *melanocephala* SCOP. 1769. — Remigrans. VIII. Martinšćica, Novi, Zengg, Buccari, Fiume, Jablanac. — Nidificat in regione VIII., sed non numerose.

Familia. STURNIDAE.

Sturnus L.

1. *vulgaris* L. 1758. — Remigrans, frequenter hibernans; mense Februario advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Frequens. — Nidificat.
2. *vulgaris pollaratskyi* FINSCH 1878. — Species non sufficienter observata. V. Fogaras. Specimen unicum in collectione Musæi Nationalis Hungarici.
3. *vulgaris purpurascens* GOULD. — Species non sufficienter observata. — VI. Kabol. Specimen unicum in collectione Musæi Nationalis Hungarici.

Pastor TEMM.

4. *roseus* L. 1758. — Hospes æstivalis; sæt frequenter immigrat Hungariam, plerumque parvo numero, sed nonnullis annis in magnis gregibus. Hucusque in sequentibus annis et locis observatus: 1814. III. Com. Nyitra. — 1830.

I. Com. Pest, Péteri. — 1832. I. Com. Pest, Isaszeg — 1835. V. Nagyszeben. — 1836. I. Budapest. — 1837. I. Budapest, Rákos, Baracs, Pusztavacs, Kaskantyú, Adacs. II. Pannonia. III. Hermanecz, Zólyom. V. Déva, Nagyszeben. — 1838. VII. Zimony. — 1842. I. Rákoskeresztúr. — 1844. I. Com. Pest. — 1845. V. Nagyszeben, Ujgyház, Déva, Apátfalva. — 1853. I. Com. Pest. II. Ercsi. V. Drassó. VI. Ad speluncam Veteráni. — 1856. I. Ráczeke. V. Koncza. VI. Titel. — 1857. I. Com. Békés. III. Com. Zólyom. — 1859. I. Com. Pest. — 1860. I. Com. Pest. V. Hátzeg. — 1862. V. Zeykfalva. — 1865. I. Gyömrő. III. Luzsna. V. Koncza. — 1867. I. Tápiószentmárton. V. Koncza, Beszterce, Kolozsvár, Nagycég, Gyeke, Marosujvár. — 1868. V. Marosujvár, Gyeke, Nagycég, Mezőség, Nagyszeben. — 1869. V. Marosujvár, Gyeke, Nagycég. VII. Dolnji Miholjac. — 1871. III. Pohorella. — 1872. V. Réa. VI. Ripæ saxosæ fluvii Temes. — 1873. III. Szepesszombat. — 1875. I. Com. Pest, Gyoma, Zenta. II. Sopron. III. Besztercebánya, Rozsnyó, Párnicza, Okruhlicza—Zvadleva, Árvaváralja. V. Brassó. VII. Požitelj, Ógradiska, Fužine, Dolnje-Barzje, Šid, Čadjavica. — 1876. III. Árvaváralja, Besztercebánya. — 1877. III. Kustány. — 1881. II. Székesfehérvár. V. Koncza. — 1882. III. Igló. V. Koncza. VI. Nagyszentmiklós. VII. Družkovač. VIII. Buccari. — 1883. II. Sopron. — 1884. II. Sopron. III. Nyitra. IV. Tokaj. VII. Drnje. — 1885. II. Székesfehérvár. V. Transsylvania. — 1886. I. Szeged. II. Com. Fejér. — 1887. I. Peszér. II. Velenceze, Székesfehérvár. — 1889. I. Félixfürdő. III. Baczúr, Vichodna. VI. Orsova, Drenkova, Ogradina. VII. Zimony, Slavonia-Croatia. VIII. Carlopago. — 1890. I. Horgos. V. Gyulafehérvár, Nagyszeben. VII. Svrčin, Körös. — 1891. VI. Homolicz. — 1893. II. Sopron, Őrs. V. Réa, Poklisa. VII. D. Močitina. — 1895. I. Kunhegyes. II. Almáspuszta. III. Vychodna. VI. Perjámos, Nagyszentmiklós. VII. Hrtkovci. — 1896. II. Sopron. VI. Perjámos. — 1897. I. Arad. VI. Perjámos. — 1898. I. Békéscsaba. VI. Perjámos. — 1899. I. Dunakisvarsány, Pusztapóó, Békéscsaba, Tiszaeörs, Galgamácsa, Kót, Csorvás. II. Kéthely, Guta, Balatonfenék, Bellye, Vaál, Dunapentele, Gyékényes. IV. Torna, Ungvár, Tavana, Máramarossziget, Csenger. V. Veresegyháza, Kakasfalva. VI. Perjámos, Pusztavizsda, Pancsova,

Nagybeeskerek. VIII. Zengg. — 1900. III. Szepesbela. — 1901. I. Békésgyula. III. Szepesbela. IV. Ungvár. — 1905. I. Nagymágocs. — 1906. I. Karácsond, Nyiregyháza. V. Réa. VI. Antalfalva. 1907. I. Ráczkeve, Arad, Mezőtúr, Szentés, Békéscsaba, Sofronya, Révbérpuszta, Kúnhegyes, Világos, Szigetesép, Hortobágy (hic in maximo numero), Izsák, Hódmezővásárhely. II. Simontornya, Komárom. V. Kolozsvár. VI. Kevevára, Mélynádás. VII. Surčin, Zimony. — 1908. I. Hortobágy, Tura, Szerep, Monor, Albertiirsa, Harta, Székelyhid, Battonya, Borosjenő, Nyiregyháza, Békéscsaba, Vencsellő. II. Kéttornyúlak. III. Szepesbela, Jaszenova, Gutor, IV. Őrmező. V. Székelyudvarhely, Erdőfüle, Kovászna, Olasztelek. VI. Csantavér, Antalfalva. VII. Beška, Bežanija. — 1909. Sövényháza, Borosjenő, Szabadszállás, Hortobágy, Révbérpuszta, Almás-Alesik, Pusztaperes, Pusztatomaj, Finta. II. Dunamocs, Tárnok, Sósút, Ógyalla, V. Erdőfüle, Székelyudvarhely, Segesvár, VI. Padina-Matej, Kossova, Rudolfsnád, Ujmoldova. — 1910. II. Tárnok. — Nidificavit: 1837. I. In prædiis Baracs, Vacs, Apaj, Adacs Comitatus Pestinensis et prope urbem Budapest, in Comitatu Heves. — 1838. I. Budapest. — 1867—69. V. Mezőség, Szászsebes. — 1887. I. Gyoma. — 1893. I. Pecsér. — 1899. II. Gyékényes. — 1907. I. In prædio Hortobágy ca 3000 paria. — 1908. I. In prædio Hortobágy. — 1909. II. Sósút, Com. Fehér. ca 500 paria. — Distributio hypsometrica: In regione III. Luzna Crvena, Montes Magura 1300 m.

Familia. ORIOLIDAE.

Oriolus L.

1. *oriolus* L. 1758. — Remigrans; mense Aprili vel Majo apparens, Augusto vel initio Septembris discedens. — Frequens. — Nidificat.

Familia. CORVIDAE.

Corvus L.

1. *corax* L. 1758. — Stabilis, vagans, passim hospes hiemalis. — I. Passim frequens. II., III. Rarior. IV—VI. Frequens. VII. Passim frequens. VIII. Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: a planitiebus usque ad altissimos montes.

2. *cornix* L. 1758. — Stabilis. — Communis ubique. — Nidificat ubique.
3. *corone* L. 1758. — Rara species. — I. Székudvar. II. In finibus occidentalibus comitatum Sopron, Vas et Zala; Kőszeg, Léka, Borostyánkő, Muraköz. III. Pars occidentalis Comitatus Pozsony.
4. *frugilegus* L. 1758. — Stabilis, vagans et hiemalis hospes. — I. Frequenter et gregatim nidificat. II., III. Frequens hospes hiemalis. IV. In planitiebus frequenter nidificat; alibi hospes hiemalis. V. Parvo numero nidificat; præcipue hospes hiemalis. VI. Frequenter nidificat. VII., VIII. Hiemalis hospes.

Coloeus KAUP.

5. *monedula spermologus* VIEILL. 1817. — Stabilis. — In omnibus regionibus frequens. — Ubique nidificat.
6. *monedula collaris* DRUMM. 1846. — Stabilis et hospes hiemalis. V. In Transsylvania hæc forma præpondit. VI. Comitatus Bács-Bodrog, Alduna, Ómoldova. VII. Martijanec, Kutjevo, Zimony. — Nidificat: V. Transsylvania. VII. Kutjevo.

Pica BRISS.

7. *pica* L. 1758. — Stabilis. — Communis ubique. — Nidificat.
- pica* var. *minor* BRHM. 1866. — III. Diósjenő. V. Nagyenyed, Fogaras.

Garrulus BRISS.

8. *glandarius* L. 1758. — Stabilis, vagans, nonnullis annis catervatim transmeans. — Frequens ubique. — Nidificat ubique.
9. *infaustus* L. 1748. — Hospes extraneus. Specimen unicum in regione III. Zólyom die 25 Decembris anno 1857 captum in Musæo Cæsareo Vindobonensi.

Nucifraga BRISS.

10. *caryocatactes* L. 1758. (Huc pertinent etiam data sub nomine *N. relicta* RICHW. 1889. publicata). — Stabilis. — Frequens in altioribus silvosis montibus. — Nidificat: in regionibus I., II. VI. rarior, in regionibus III—V. VII. sat frequenter.
11. *caryocatactes macrorhynchus* BRHM 1823. — Autumno immigrans. Nonnullis annis in parvo

numero, aliis annis gregatim immigrat Hungariam, præcipue planities et inferiores montes. Hucusque in sequentibus annis et locis observatus: 1834. III. Com. Nográd. — 1836. I. Com. Pest, Montes ad Budapest. — 1838. I. Miskolcz, Montes Bükk. — 1844. I. Budapest, Rákoskeresztur. II. Montes Vértes. — 1850. I. Rákoskeresztur, Montes ad urbem Budapest. — 1852. I. Montes Bükk. IV. Tokaj-Hegyalja. 1855. II. Com. Fehér. — 1885. II. Főherceglak, Dályok, Szentiván, Várpalota, Iszkaszentgyörgy, Börgönd, Tata, Montes Vértes, Sopron, Kőszeg, Eszterháza, Székesfehérvár, Bodajk, Alesuth. III. Szomolány, Oravicz, Zuberecz, Szepesbéla, Mosócz, Gács, Pohorella, Murány, Moraván, Pozsony, Modor, Tőkésujfalu. V. Görgényszentimre. VII. Zágráb. — 1886. II. Davaresány (mensibus Martio et Aprili gregatim). — 1887. I. Gyöngyös. II. Székesfehérvár, Sopron, Szekszárd, Pomogy, Csapod, Eszterháza, Com. Zala et Győr. Velenceze, Hegykő. III. Szomolány, Zuberecz, Somorja. — 1888. I. Vác. II. Alesuth. — 1889. VII. Toplica, Varasd. — 1890. III. Podbjel. — 1893. I. Székudvar, Gödöllő, Pesthidegkút. II. Székesfehérvár, Kup, Csesznek, Jákó. III. Somorja, Zuberecz. — 1894. II. Sopron. III. Com. Nográd. — 1895. VII. Golubovec prope Stubica. — 1899. I. Buda-kesz. II. Agárd. III. Cseklész. IV. Csege. — 1900. I. Budapest. VIII. Zengg. — 1904. V. Hargita. VII. Bedenič. — 1905. V. Zilah. — 1911. Immigratio hucusque densissima. I. Nyiregyháza, Tiszadada, Tikos, Kétutköz, Bagamér, Kanyár, Érmihályfalva, Tápiógyörgye, Budapest, Szentes, Less, Ramocsaháza, Szerrep, Dunapataj, Tiszacsege, Visegrád, Kiskunfélegyháza, Kisujszállás. II. Zalagógánfa, Keszthely, Lakompak, Ujmajor (Com. Győr), Bónyrétalag, Dunapentele, Drávatamási, Baranyszentlőrincz, Zámoly (Com. Fehér), Tárnok, Csákvár, Győr, Győrszentiván, Győrszentjános, Vének, Tömörd, Ógyalla, Kabold, Polgárdi, Igar, Bakonyána. III. Nográd, Felka, Garamveszele, Kemenceze, Szempcz, Poroszka, Felsővásárd, Tornócz, Nyitra, Szepesszombat, Galánta. IV. Mád, Sárospatak, Jászóvár, Sátoraljaújhely, Királyhelmez, Sztropkó, Nagykaroly, Mezőlaborcz, Vulsána, Vetés, Ránkfűred, Eperjes. V. Kolozsvár, Szilágynagyfalu, Bányabükk, Zsibó, Érszentkirály, Zilah, Szamosfalva, Szováta, Kohóvölgy, Csikesekefalva, Dész, Mezőség, Kisekemező, Szászkéz, Med-

gyes, Székelykeresztur, Válaszút, Segesvár, Berethalom, Nagysink, Sávoss, Vurpód. VI. Bács, Perlasz, Temesvár. VII. Ujlak, Pleternicza.

Pyrrhocorax TUNST.

12. *pyrrhocorax* L. 1766. — Hospes extranea et in paucis numero stabilis. II. Feketeváros. III. Comitatus Zólyom. VIII. Stabilis in exiguo numero.

Familia. LANIIDAE.

Lanius L.

1. *excubitor* L. 1758. (Huc pertinent data sub nomine *L. e. major* PALL. publicata). — Stabilis, vagans et passim hiemalis hospes. — Frequens. — Nidificat. In regionibus I—IV., VII. in paucis numero. In regione V. frequenter. — Distributio hysometrica: III. Tátra 1500 m.
2. *excubitor homeyeri* CAB. 1873. — Stabilis et hiemalis hospes. V. Nagyenyed, Türkös. — Nidificat: V. Nagyenyed.
3. *minor* GM. 1788. — Remigrans; mense Majo adveniens, Septembri discedens. — Ubique frequens. — Copiose nidificat.
4. *collurio* L. 1758. — Remigrans; mense Majo advenit; seniores ad initium Septembris, juvenes usque ad finem Octobris hic manent. — Ubique valde communis. — Copiose nidificat.
5. *senator* L. 1758. — Remigrans; mense Majo advenit, Septembri discedit. Rarior species in partibus occidentalibus. — I. Montes ad urbem Budapest. II. Meszlen, Sopron. Hidashollós, Csabrendek, Nemescsóó, Doba, Kőszeg, Tömörd, Iharosberény, Zalagógánfa, Molnaszecsőd. III. Pádár, Nyitra, Losonc, Gács. VII. Moslavina. VIII. Zengg. — Nidificat: I. Montes ad urbem Budapest. II. Tömörd, Hidashollós, Sopron, Molnaszecsőd. III. Gács.

Familia. MUSCICAPIDAE.

Ampelis L.

1. *garrulus* L. 1758. — Hospes hiemalis, qui nonnullis annis gregatim Hungariam visitat; plerumque regiones III—V. sed nonnullis annis omnes regiones. — In regionibus I—II. rarior, III—V. frequentissimus, VI—VIII. rarior. Hucusque in hiemibus sequentium annorum immigrabat Hungariam: 1709/10 permulti, 1768/69

frequens, 1806/07, 1830/31, 1831/32, 1833/34, 1834/35, 1843/44 permulti, 1844/45, 1845/46, 1846/47, 1847/48 sat frequens, 1849/50, 1850/51, 1851/52, 1855/56, 1858/59, 1859/60, 1860/61 frequens, 1863/64, 1866/67, 1867/68, 1869/70, 1870/71, 1871/72, 1874/75, 1877/78 frequens, 1879/80 ubique valde frequens, 1880/81, 1881/82, 1882/83, 1883/84, 1885/86, 1887/88, 1889/90, 1890/91, 1892/93 valde frequens in omnibus regionibus usque ad litora maris, 1893/94 iterum valde frequens, 1894/95 etiam valde frequens, 1895/96, 1897/98, 1898/99 frequens, 1899/1900, 1900/01, 1901/02, 1903/04 permulti in omnibus regionibus, usque ad finem Aprilis hic manserunt, 1905/06 iterum valde frequens, 1906/07, 1908/09, 1910/11, 1913/14 valde frequens.

Muscicapa BRISS.

2. *grisola* L. 1766. — Remigrans et transmeans; mense Aprili et Majo advenit, Septembri discedit. — Ubique frequens. — Copiose nidificat.
3. *atricapilla* L. 1766. — Remigrans, sed præponderabiliter transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Sat frequens. — Nidificat in parvo numero: II. Kőszeg, Iharosberény. III. Com. Zólyom. IV. Eperjes. V. Kolozsvár.
4. *collaris* BECHST. 1795. — Remigrans et transmeans; mense Aprili adveniens, Septembri discedens. — Ubique frequens. — Nidificat passim copiose, alibi rarius.
5. *parva* BECHST. 1795. — Remigrans et transmeans; mense Majo advenit, Augusto vel Septembri discedit. — Passim frequentior, alibi rarior. — Sat frequens nidificans; — I. Lillafüred, Pilisszentkereszt. II. Keszthely, Kőszeg, Sopron, Insula Adony, III. Modor, Oravicz, Tátraháza, Com. Gömör. IV. Eperjes, Zárvölgy, Dubnitz, Libanka, Aranybánya, Bártfa, Czéméte, Podhradec, Óruzsín, Tavarna. V. Brassó, Fogaras.

Fam. HIRUNDINIDAE.

Hirundo L.

1. *rustica* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri et Octobri discedit. — Ubique communis. — Copiose nidificat. — Distributio hypsometrica: III.

In montibus Comitatus Zólyom et Liptó usque ad m. 1900. V. Bisztra in Alpibus Cibiniensibus usque ad m. 2000.

rustica var. *pagorum* BRHM 1831. — Ubique frequens.

Chelidonaria RCHW.

2. *urbica* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Ubique frequens. — Copiose nidificat. — Distributio hypsometrica: V. Lacus Csorba 1300 m.

Clivicola FORST.

3. *riparia* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Ubique frequens. — Socialiter nidificat.

Sectio. PICI.

Fam. PICIDAE.

Picus L.

1. *viridis pinetorum* BRHM 1831. (Hucusque sub nomine *P. viridis* cognitus.) — Stabilis et vagans. — Ubique frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: V. Negoj 1500 m.
2. *canus* GM. 1788. — Stabilis et vagans. — Ubique frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: V. Negoj 1500 m.

Dryocopus BOIE.

3. *martius* L. 1758. — Stabilis. — I. Rarus. II. Rarior. III—V. Frequens. VI. Rarus, excepto comitatu Krassószörény. VII. Rarior. VIII. Hucusque non observatus. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: V. Negoj 1500 m., Retyezát 1800 m.

Picoides LAC.

4. *tridactylus alpinus* BRHM 1831. (Hucusque *Picoides tridactylus* L. in litteratura nostra nominatus.) — Stabilis. — Rarior species. — II. Léka, Keszthely, Bellye. III—V. Frequentior. VII. Lokve, Mrkopalj. — Nidificat: III. Besztercebánya, Oravicz, Zuberecz, Com. Liptó, Com. Gömör. V. Com. Fogaras, Nagyenyed, Retyezát. VII. Mrkopalj. — Distributio hypsometrica: montes silvosos altissimos incolit.

Dendrocopus KOCH.

5. *major* L. 1758. — Stabilis et vagans. — Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: V. Negoj. 1500 m.
6. *major cissa* PALL. 1827. — Species non sufficienter observata; probabiliter plerumque hospes hiemalis. — Sat frequens.
7. *medius* L. 1758. — Stabilis, vagans et partim remigrans. — I—VII. Frequens. VIII. Hucusque non observatus. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: V. Negoj. 1500 m.
8. *minor* L. 1758. — Stabilis, vagans, partim remigrans. — I—VII. Ubique, sed nusquam frequens. VIII. Hucusque non commemoratus. — Nidificat. — Distributio hypsometrica: V. Negoj. 1500 m.
9. *leuconotus* BECHST. 1803. — Stabilis. — Species rarior. — I. Rarus; Montes Bükk. II. Rarus; Velem, Molnászecsőd, Székesfehérvár. III. Frequentior. IV. Rarior. V. Frequentius. VI. Rarus; Ujmoldova, Oravicabánya. VII. Rarus; Samobor. — Nidificat: I. Raro in montibus Bükk. II. Raro. Velem. III—V. Frequenter. — Distributio hypsometrica: V. Retyezát 1500 m.
10. *leuconotus tilfordi* SHARPE et DRESS. 1871. — Stabilis. — Solum in regionibus VII. et VIII. invenitur. — VII. Kutjevo, Papuk, Božjakovina, Zágráb. VIII. Zengg. — Nidificatio hucusque non observata.

Jynx L.

11. *torquilla* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri vel Octobri discedit. — Frequens ubique. — Copiose nidificat.

Sectio. MACROCHIRES.

Fam. MACROPTERYGIDAE.

Apus SCOP.

1. *melba* L. 1758. — Remigrans; mense Aprili advenit, Augusto, Septembri vel Octobri discedit. — Solum in regione VIII. invenitur; Zengg, Novi, Carlopago. — Nidificat in iisdem locis in regione VIII. — (Specimen Musæi Carpathici in oppido Poprád a Domino TSCHUSI; specimen collectionis Musæi in urbe Nagyszeben comparatum a Domino STETTER, origo ejus Transsylvanica non certa.)
2. *apus* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili et Majo advenit, Julio et Augusto discedit. — Frequens. — Socialiter nidificat.
3. *murinus illyricus* TSCHUSI 1907. — Remigrans. — Species non sufficienter observata; solum in regione VIII. invenitur: Zengg, Porto Teplo, Jablanac, ubi etiam nidificat.

Subordo HALCYONIFORMES.

Fam. UPUPIDAE.

Upupa L.

1. *epops* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri vel Octobri discedit. — Ubique frequens. — Nidificat.

Fam. MEROPIDAE.

Merops L.

1. *apiaster* L. 1758. — Remigrans; mense Majo advenit, Augusto vel Septembri discedit. — Passim frequens in regionibus I., II., V—VIII.; rarior in regionibus III., IV. — Nidificat vel nidificavit: — I. Peszr, Tatárszentgyörgy, Paulis, Csongrád, Tiszadada, Ócsa, Hajós,

Tiszaroff. II. Prædium Kules, Dunaföldvár, Balatonszemes, Vajta, Vörösmart. V. Nagyenyed, Mihálcz, Brulya, Étfálva, Berethalom, Kisselyk. VI. Titel, Nagyszentmiklós, Pancsova, Prædium ærar. Deliblát, Gerebencz, Alibunár, Kabol, Fehértemplom. VII. Ripæ Danubii ab urbe Titel usque ad Zimony, Erdőd, Obedszka bara, Cserevics, Declivia ab urbe Zimony usque ad urbem Kupinovo.

Fam. ALCEDINIDAE.

Alcedo L.

1. *ispida* L. 1758. — Stabilis, vagans, passim hospes hiemalis. — Frequens. — Nidificat. — Distributio hypsometrica in regione V. Bucses 1900 m.

Subordo. COCCYGIFORMES.

Fam. CUCULIDAE.

Cuculus L.

1. *canorus* L. 1758. — Remigrans et transmeans, mense Aprili advenit; seniores mensibus

Julio et Augusto discedunt, juvenes usque ad finem Octobris hic manent. — Ubique frequens et copiose ova ponit. — Distributio hypsometrica 1500 m. *canorus* var. *hepaticus*. — Sicut prior.

Subordo. CORACIIFORMES.

Fam. CORACIDAE.

Coracias L.

1. *garrula* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili vel Majo advenit, Augusto et Septembri discedit. — In planities et inferioribus montibus frequens, ubi copiose nidificat.

3. *uralense* PALL. 1771. — Stabilis, nonnullis annis hieme magno numero locum mutans et planities inferioraque loca immigrans. — Frequens, praecipue in montibus altioribus silvis tectis, ubi nidificat. — I. Élesd, Acsucza. III. Bakabánya, Tátraháza. IV. Ugar, Nagyláz, Som, Leányvár, Alpes Runa, Nagybocskó. V. Vajdaréce, Tömös, Ósáncz, Barczarozsnyó, Nagypestény, Retyezát, Petrozsény, Törcsvár, Nagyborosnyó, Kovászna, Gyulafehérvár, Nagyenyed, Magyargyerőmonostor, Solyomtelke, Kajántó, Mikes, Montes, Gyergyóienes. VI. Orsova, Padina-Matej, Stájerlak, Károlyfalva, Száskabánya, Ujmoldova, Oraviczabánya. VII. Dolnji Miholjac, Ogulin, Slejeme. VIII. Carlopago.

Fam. CAPRIMULGIDAE.

Caprimulgus L.

1. *europaeus* L. 1758. — Transmeans mense Aprili, iterum mensibus Septembri et Octobri. — Frequens. — Nidificatio incerta.
2. *europaeus meridionalis* HART. 1896. — Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri vel Octobri discedit. — Frequens et copiose nidificans. — Distributio hypsometrica: III. Tátra usque ad 1200 m. nidificat in regione V. in Transsylvania usque ad regiones nivales.

Nyctea STEPH.

4. *scandiaca* L. 1758. — Rara hospes hiemalis. — I. Ujszász, Debreczen. III. Prasiva, Sumjác, Oravicz. IV. Ungvár.
5. *ulula* L. 1758. — Rara hospes hiemalis. — I. Zsércz. II. Nemesszentgrót. III. Somorja, Oravicz, Breznóbánya, Gőlniczbánya, Tátraháza, Podolin, Sumjác, Telgárt, Késmárk. VI. Ujmoldova.

Fam. STRIGIDAE.

Strix L.

1. *flammea* L. 1766. — Stabilis, parvo numero hiemalis vagans. — Ubique frequens. — Nidificat.
flammea var. *meridionalis*. Sicut prior.

Nyctala BRHM.

6. *tengmalmi* GM. 1788. — Stabilis et locum mutans. Rarior species. — I. Pilisszentkereszt, Budapest. II. Sopron, Molnaszecsőd, Horvátzsidány. III. Forberg, Igló, Zólyom, Lőcse, Liptóújvár, Szepesbéla, Oravicz, Nagyszalók, Benyusháza, Losoncz, Tátrafüred, Breznóbánya, Szepesszombat, Sumjác, Zuberecz, Felka, Murány, Jolsva, Pohorella. IV. Bártfa. V. Nagyenyed, Váralja, Russ, Nagydisznód, Tür-

Syrnium SAV.

2. *aluco* L. 1758. — Stabilis; nonnullis annis in majore numero locum mutans et planities immigrans. — Frequens, praesertim in montibus silvis, ubi copiose nidificat.

kös, Oláhlápos, Malomvíz, Poenj, Várhely, Borszék, Sellemberk, Zeykfalva. VI. Padina, Matej, Ujmoldova. VII. Zágráb. VIII. Zengg. — Nidificat. II. Horvátzsidány. III. Feketevág, Pojnik, Tiszolecz, Oravicz, Murány, Tátra. IV. Probabiliter nidificans. V. Brassó, Retyezát, Nagyenyed.

Glaucidium BOIE.

7. *noctuum* SCOP. 1769. — Stabilis. — Ubique frequens. — Copiose nidificat.
8. *passerinum* L. (Apud nos varietas *setipes* MAD. anno 1900 detecta.) — Stabilis. — Species rarior. — I. Nagyvárad, Élesd, Debreczen. II. Sopron, Chernelháza. III. Com. Zólyom, Szepesváralja, Com. Liptó, Pohorella, Murányhutta, Besztercebánya, Breznóbánya, Landok, Kékkő, Liptóújvár, Feketevág, Polhora. V. Alpes Fogarasienses, Urik, Marosnémeti, Prigona, Brassó, Segesvár, Besztercze, Nagyszeben, Nagyenyed, Barbatény, Nagyág, Vulesesd, Fogaras, Zajkány, Retyezát, Borbátvíz, Szenterszebet, Hermány, Borszék, Felsőtömös, Alpes Szászsebesienses, Klopotiva, Türkös, Szerdahely, Felenyed, Koncza, Lunka-larga. — Nidificat V. Kolozsvár, Retyezát, Montes Transsylvanienses. — Distributio hypsometrica: In regione V. Retyezát 1700 m.

Bubo DUM.

9. *bubo* L. 1758. — Stabilis. — Sat frequens. — Nidificat: in regionibus III—VIII. sat frequenter, in regionibus I—II. raro. — Distributio

hypsometrica in regione III. Tátra usque ad 2000 metrorum.

Asio BRISS.

10. *otus* L. 1758. — Stabilis et hospes hiemalis. — Ubique frequens. — Nidificat frequenter.
11. *accipitrinus* PALL. 1771. — Hospes hiemalis; nonnullis annis magno numero visitat Hungariam; mense Octobri advenit, Martio vel Aprili discedit. Raro nidificat I. Prædia Szunyog et Ürbő, Hortobágy. II. Székesfehérvár, Magyaróvár, Molnaszecsőd, Iharosberény. V. Mundra. VI. Aldunai rét. VII. Martijanec.

Pisorhina KAUP.

12. *scops* L. 1758. — Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Species rarior. — I. Com. Bihar. II. Nádasd, Felsőlövő, Nagyczenk, Sopron, Hegykő, Órség, Drávafok. III. Pecz, Vichodna, Bazin, Meleghegy, Oravicz, Ghymes. IV. Sátoraljaújhely. V. Nagyenyed, Marosújvár, Borbátvíz, Algyógy, Szentgyörgyválya, Malomvíz, Omlás, Türkös, Sellemberk, Marginén, Kolozsvár. VI. Mehádia, Herkulesfürdő, Ujmoldova. VII. Ripæ Danubii ab urbe Titel usque ad urbem Zimony, Zágráb, Eszék, Varasd. VIII. Fiume, Zengg. — Nidificat: II. Sopron. III. Pecz, Bazin, Ipolynyitra, Vichodna. V. Nagyenyed, Algyógy. VI. Ujmoldova. VII. Ripæ Danubii supra memoratæ. — Distributio hypsometrica: 1000 met.

II. Ordo. PELIORNITHES.

Fam. COLUMBIDAE.

Columba L.

1. *palumbus* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Februario et Martio advenit, Octobri et Novembri discedit. — Ubique frequens. — Copiose nidificat.
2. *oenas* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Februario et Martio advenit, Octobri et Novembri discedit. — Ubique frequens et copiose nidificat.
3. *livia* GM. 1788. — Stabilis. — Solum regionem VIII. incolit, ubi etiam nidificat.

Fauna Regni Hungariæ.

Turtur SELBY.

4. *turtur* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri et Octobri emigrat. — Ubique frequens et copiose nidificans.

Fam. PTEROCLIDAE.

Syrnhaptes ILL.

1. *paradoxus* PALL. 1773. — Aestivalis migrans; in intervallis longioribus gregatim visitat Hungariam. Mense Majo advenit et usque ad finem anni, singuli nonnunquam usque

ad sequentem annum apud nos commorantur. Annis sequentibus visitavit Hungariam: circa annum 1800. I. Szeged; Datum incertum. — 1859. V. Hátszeg; specimen in collectione Gymn. Hódmezővásárhely. 1861. I. Ásotthalma (Szeged). Datum incertum. 1863. I. Bugyi, Arad, Kunhegyes, Andornak, Parád. II. Mosonbánfalva, Sárrét, Csorna, Rajka, Kismegyer, Com. Komárom, Szany. III. Prædium Farkas apud urbem Érsekújvár, Bajcs. IV. Szaploneza, Szlatina. V. Nagyszeben, Sepsiszentgyörgy. — 1864 (Perdurantes ex immigratione prioris anni). I. Szeged. II. Mosonbánfalva, Rábaköz. III. Com. Árva. — 1886. VII. Mečenčani. Datum incertum. — 1888. Hucusque maxima immigratio. — I. Kisjenő, Simánd, Gémes, Mezőtelegd, Szentes, Biharfélegyháza, Jászalattyan, Karczag, Dombrád, Hollód, Berettyóujfalu, Cséffa, Vadkert. II. Szentmargitbánya, Fertőrákos, Bőny, Vereb, Szombathely, Székesfehérvár, Sárszentmihály, Fertőfélegyháza, Kismarton, Rőjtök, Pándorfalu, Oszlop, Királyhida, Bajcs, Feketeváros, Sopron. III. Máriacsalád, Bajcs, Ipolynyék, Somorja, Szepesbela, Tótmegyer, Turdossin, Késmárk, Rimaszécs, Rokusz, Trsztena, Ghymes. IV. Bérez, Beregújfalu, Sátoraljujhely, Medvedzse, Szinyérváralja, Czéke, Urmező, Garany. V. Nagyenyed, Tartaria, Torda, Sepsiszentgyörgy,

Nagyszeben, Tusnád, Vajasd, Borgói szoros, Görgényszentimre, Alvincz, Nagydisznód, Pusztakamarás, Petrozsény, Verestorony, Kiscsűr, Szelindek. VI. Ferendia, Karánsebes. VII. Varasd, Komar, Dolnja Kupčina, Dobanovci. — 1889. (Perdurantes ex immigratione anni prioris.) — I. Kerecsend, Kunhegyes. II. Gyórszentiván. III. Tótmegyer. IV. Révleányvár, Sárospatak. — 1891. II. Székesfehérvár. Datum incertum. — 1892. VII. Detkovac. Datum incertum. — 1898. II. Nádliget. Datum incertum. — 1905. VI. Pancsova. Datum incertum. — 1908. I. Szabadszállás, Prædium Tomaj, Tizzaszentmárton, Laskod, Jászsztéllászló. II. Hegyháthodász, Neszmély, Mosonbánfalva. III. Gnézda. IV. Erdőd, Szatmárnémeti, Bés. VI. Écska, Zombolya, Dunagárdony. — 1910. I. Csorva. Datum incertum. — Nidificavit anno 1863 in regione II. Mosonbánfalva. — Distributio hypsometrica in regione V. Transsylvania 1100 met.

Pterocles TEMM.

2. *exustus* TEMM. 1825. — Hospes extraneus. — Specimen unicum mense Augusto anni 1863 in regione II. ad pagum Szany, Com. Sopron captum, in collectione arcis Léka.

III. Ordo. ALECTORNITHES.

Fam. GALLIDAE.

Tetrao L.

1. *urogallus* L. 1758. — Stabilis. — Sat frequens in silvis montium. Comitatus sequentes sunt loca natalia: I. Bihar, Arad. II. Sopron, Vas. III. Árva, Gömör, Liptó, Szepes, Trencsén, Túróc, Zólyom. IV. Máramaros, Sáros, Ung. V. Besztercze-Naszód, Brassó, Csík, Fogaras, Háromszék, Hunyad, Kolozs, Marostorda, Szeben, Szilágy, Szolnokdoboka, Torda-Aranyos, Udvarhely. VI. Krassószörény. VII. Belovár-Kőrös, Zágráb, Modrus-Fiume, Lika-Krbava. — Nidificat in memoratis locis. — Distributio hypsometrica: altissimorum montium silvas incolit.

2. *tetrix* L. 1758. — Stabilis. — Passim fre-

quens. In comitatibus sequentibus invenitur: I. Arad, Borsod. Heves, Pest. II. Sopron, Vas, Győr. III. Árva, Hont, Nógrád, Zólyom, Trencsén, Liptó, Szepes, Gömör. IV. Abauj, Máramaros, Zemplén, Ung, Sáros, Ugocsa. V. Gyergyóság. VI. Krassó-Szörény (?). — Nidificat in memoratis locis. — Distributio hypsometrica: ultra 1000 met.

3. *medius* MEY. 1811. — Forma hybrida rarior inter *Tetraonem urogallum* et *tetricem*. — II. Vörösvár. III. Zsákócz, Tátrafüred, Ujleszna, Polanócz, Kriván, Királyhegy, Teplicska, Besztercebánya, Szulova, Oravicz, Betlér.

Bonasa STEPH.

4. *bonasia* L. 1766. — Stabilis. — Frequens in regionibus III—V., VII., VIII. — Rarior in

regionibus I., II., VI. — Nidificat in regionibus III—V., VII., VIII. — Raro nidificans in regionibus I., II., VI. — Distributio hypsometrica usque ad regionem Pini pumilionis.

Caccabis KAUP.

5. *saxatilis* MEYER 1805. — Stabilis et hospes extranea. Hospes extranea in regione V. Szelistye. — Stabilis in regione VI. Szenthelena, Koronini. — In regione VII. adluit semel in Zimony; stabilis in montibus Karszt dictis. — Frequens in regione VIII. — Nidificat in regionibus VI—VIII.

Perdix BRISS.

6. *perdix* L. 1758. — Stabilis. — Ubique frequens et nidificans. — Distributio hypsometrica: I. Montes Bükk 800 m. III. Kopaszoros 1900 m. Szikla 1200 m. V. Retyezát 2000 m.

Járavize 1700 m. Montes Fogarasienses et Szebenienses 2000 m. VII. Mali Hallan 1200 m.

Coturnix BONN.

7. *coturnix* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Frequens in regionibus I., II., VI—VIII. — Rarior in regionibus III—V. Frequenter nidificat in regionibus I., II., VI—VIII. — Rarius in regionibus III—V. Distributio hypsometrica: In regione III. in montibus Kiskárpátok 700 m. Szikla 1200 m. V. Gyergyóbellor 1000 m.

Phasianus L.

8. *colchicus* L. 1758. (Species originalis nunc jam rara est; ubique hybridatio cum *Ph. torquato* invenitur.) — Avis vernacula. — Frequens; in regione VIII. hucusque non observata.

IV. Ordo. PHALARIDORNITHES.

Fam. RALLIDAE.

Fulica L.

1. *atra* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Februario advenit, Novembri discedit. — Ubique frequens in lacubus paludibusque, ubi copiose nidificat.

Gallinula BRISS.

2. *chloropus* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Martio vel Aprili advenit, Octobri discedit. — Frequens in lacubus paludibusque, ubi copiose nidificat.

Porphyrio BRISS.

3. *caeruleus* VAND. 1797. — Hospes valde rarus. — Specimen unicum in regione I. ad pagum Hajós in Comitatu Pest-Pilis die 20. Octobris anno 1913 captum in collectione Domini A. BÁRÁNDY in Hajós.

Ortygometra LEACH.

4. *porzana* L. 1766. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Sat frequens, praesertim in planitiis. — Sat frequenter nidificat.
5. *parva* Scop. 1769. — Remigrans et transmeans, mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Passim frequens, praesertim in regionibus I., II. In regione III. rarior; Zólyom, Rimaszécs, Breznóbánya, Szántó, Szepesbéla, Somorja, Soór, Geletnek, Liptószentmiklós. IV. Kassa, Bártfa. V—VII. Frequentior. VIII. Zengg. — Nidificat: I. Horgos, Úrbő, Apaj, Dabas, Izsák, Ujhartyán. II. Lacus Velenceze, Fonyód, Lacus Fertő, Drávafok, Molnaszecsőd, Tárnok. V. Gyeke. VI. Óverbász, Ujvidék. Nagyfalú. VII. Obedszka bara.
6. *pusilla intermedia* HERM. 1804. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Octobri discedit. — Species rarior. I. Szeged, Haraszti, Sikló, Békésésaba, Úrbő. II. Molnaszecsőd, Bellye, Földsziget, Pápa, Székesfehérvár, Boz,

Valla. III. Árvaváralja. V. Drassó, Fogaras, Nagyenyed, Krisény, Szerdahely, Gyeke. VI. Óverbász, Kevevára. VII. Zágráb, Kologyvár. — Nidificat I. Ürbő, Peszér, Dabas, Kunszentmiklós.

Crex BECHST.

7. *crex* L. 1758. — Remigrans; mense Majo advenit, Septembri vel Octobri discedit. —

Ubique frequens et nidificans. — Distributio hypsometrica: III. Feketevág 800 m.

Rallus L.

8. *aquaticus* L. 1758. — Remigrans et frequenter hibernans; mense Martio advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Ubique sat frequens et nidificans.

V. Ordo. GERANORNITHES.

Fam. GRUIDAE.

Grus PALL.

1. *virgo* L. 1758. — Hospes extraordinaria. I. Szeged. II. Felsőszentiván. III. Szepessüveg. Origo speciminis Musæi Popradiensis incerta.

2. *grus* L. 1758. — Transmeans; olim frequens, remigrans. — Frequens in paludosis orientalis regionis I. et in regionibus IV. et V. Rarior in regionibus I., II., III., VI—VIII. — Antea nidificavit: I. Sárrét, Hódmezővásárhely. II. in paludosis ad lacum Balaton, Hanság. IV. Ecsedi láp.

VI. Ordo. CHARADRIORNITHES.

Fam. CHARADRIIDAE.

Scolopax L.

1. *rusticola* L. 1758. — Remigrans, transmeans et frequenter hibernans; mense Martio advenit, mense Septembri et Octobri iterum transmeat. — Ubique frequens. — Nidificat: in regionibus I., II., VI., VII. rarior, in regionibus III—V. frequenter.
rusticola var. *sylvestris* BRHM. — Frequens.

Gallinago KOCH.

2. *major* GM. 1788. — Transmeans; mense Aprili advenit, Augusto-Septembri iterum transmigrat. — Non frequens.
3. *gallinago* L. 1758. — Præsertim transmeans, parvo numero remigrans; frequenter hibernans; mense Martio advenit, Augusto-Septembri-Octobri iterum transmigrat. — Ubique frequens, præsertim in planitiebus. — Parvo numero nidificat: I. Ürbő, Kunszentmiklós. II. Lelle, Túr, Hanság, Sárrét.
gallinago var. *brehmi* KAUP. — Frequens.
4. *gullinula* L. 1766. — Transmeans, parvo numero hospes hiemalis; mense Martio vel

Aprili advenit, Octobri vel Novembri iterum transmigrat.

Numenius BRISS.

5. *arcuatus* L. 1758. — Transmeans, rarior hibernans; mense Februario vel Martio advenit, ab Augusto iterum transmeat. — Frequens, præsertim in regionibus I., II., VI.
6. *tenuirostris* VIEILL. 1817. — Raro transmeans præsertim mense Martio et Aprili. — I. Szeged, Tiszaabádszalók, Kiskúntélegyháza, Kunszentmiklós. II. Baranyasellye, Hanság. IV. Szenna. V. Mezőkapud, Totesd. VI. Kevevára, Óverbász. VII. Karlovac, Šamac, Kologyvár.
7. *phaeopus* L. 1758. — Transmeans; mense Martio vel Aprili advenit, ab Augusto usque ad Novembrem iterum transmigrat. — Rarior species, quæ solum in regionibus I., II. frequentior invenitur. — I. Sövényháza, Horgos, Tiszaroff, Szeged, Tura, Dinnyéshát, Izsák, Fülöpszállás, Göd, Harta, Sikló, Nyiregyháza, Kunszentmiklós, Mezőtúr, Geszt, Csongrád, Sárrét, Budapest. II. Balatonszemes, Bellye, Molnászeződ, Hegykő, Okka, Illmicz, Hanság, Lacus Velenceze, Mosonbánfalva. III. Pozsony, Losonc. IV. Ungvár. V. Nagyenyed, Konceza, Gyeke, Mundra, Réa, Kolozsvár, Benczencz.

VI. Óverbász, Baja, Pancsova, Kevevára, Rudolfsnád. VII. Eszék, Varasd, Sambor. VIII. Novi.

Limosa BRISS.

8. *lapponica* L. 1758. — Hospes extranea. — I. Tura. II. Lacus Fertő, Hegykő, Lelle, Mosonbánfalva, Ács. III. Holics. V. Déva, Baczalár. (Specimen Musæi Popradiensis incertæ originis.)
9. *limosa* L. 1758. — Remigrans; mense Martio advenit, Septembri discedit. — Solum in regione I. frequentior, alibi rarior. — I. Szeged, Geszt, Horgos, Csongrád, Hortobágy, Izsák, Kunszentmiklós, Bugyi, Apaj, Ürbő, Szunyog, Peszér, Szarvas, Poroszló, Tiszaroff, Kemeese, Tura, Nagyhalász, Mezőtúr, Gádoros, Békésgyula, Békéscsaba, Csibakháza, Elek, Tiszaszopor. II. Ad fluvium Tápió, Belle, Lacus Fertő et Velence, Sárrét, Tótszentpál. III. Liptóújvár, Szepesbela. V. Kistorony, Déva, Sztrigyszentgyörgy, Koncza, Szamosfalva, Gyulafehérvár, Nagyszeben, Réa, Hát-szeg, Baczalár, Fogaras. VI. Kabol, Fehértemplom, Palánka, Csurog, Pancsova, Kevevára, Rudolfsnád, Temesvár. VII. Szuresin, Zágráb, Čemomerec. — Nidificat: I. Ürbő, Apaj, Kunszentmiklós, Csongrád, Hortobágy, ad fluvium Tápió, Tura, Szarvas, Tiszaszopor, Kemeese, Izsák. II. Nezsider, Sárrét.

Totanus L.

10. *nebularius* GUNN. 1767. — Transmeans; mense Martio vel Aprili advenit, ab Augusto usque ad Novembrem iterum transmigrat. — Species rarior. — I. Geszt, Szeged, Türe, Tápiógyörgye, Debreczen, Tiszaroff, Apaj, Kunszentmiklós, Pusztaperes, Ráczkeve, Szigetcsép, Horgos. II. Lelle, Lacus Fertő, Lacus Velence, Sopron, Mosonbánfalva, Belle, Zalagógánfa, Tótszentpál, Székesfehérvár, Seregélyes, Iharosberény, Ercsi, Csorna. III. Com. Gómör, Rimaszécs, Oravicz, Trsztena, Com. Nyitra et Pozsony, Somorja, Zólyom, Diósjenő. IV. Tavarna, Pribékfalva, Buzinka. V. Klopotiva, Fogaras, Nagyenyed, Besztercze, Gyeke, Mezőzáh, Kolozsvár, Oláh-bretteye, Koneza, Kelnek, Diód, Réa, Nagyszeben. VI. Aldunai rét, Nagyszentmiklós, Csurog, Pancsova, Óverbász, Ujpalánka, Kevevára. VII. Jakova, Surčín, Kupinovo, Kut, Eszék, Kologyvár, Zágráb, Božjakovina, Mihovicza.
11. *stagnatilis* BECHST. 1803. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Species rarior, rapidissime deperiens. — I. Kunszentmiklós, Apaj, Tiszaalpár, Ürbő, Sári, Szunyog, Izsák, Kisköre, Horgos. II. Lacus Fertő, Velence et Balaton, Zalagógánfa, Dominium Archiducale Belle, Székesfehérvár, Tömörd. III. Liptóújvár. IV. Ecsedi láp. V. Réa, Mezőzáh, Fogaras, Nagyenyed, Szászsebes, Kistorony, Drassó, Oláh-bretteye, Macsó. VI. Kevevára, Insula ad urbem Moldova, Temesvár, Fekete mocsár, Oppova, Gálya, Alibunár, Aldunai rét. VII. Szuresin, Kut, Jakova, Eszék. VIII. Novi. — Nidificat: I. Apaj, Ürbő, Szunyog, Peszér, Sári, Kunszentmiklós. IV. Ecsedi láp.
12. *totanus* L. 1758. — Remigrans, transmeans et raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Sat frequens, præsertim in planitiebus. — Nidificat: I. Ürbő, Apaj, Peszér, Dabas, Kunszentmiklós, Izsák, Szunyog, Monor, Horgos, Hortobágy, Szarvas, Tura, Fülöpszállás, Tököl. II. Lelle, Lacus Fertő et Velence, Tárnok, Tótszentpál, Hanság.
13. *fuscus* L. 1758. — Transmeans, raro hibernans; mense Aprili vel Majo advenit, Septembri et Octobri iterum transmigrat. — Species rarior. — I. Szeged, Harta, Horgos, Izsák, Apaj, Tura, Bugyi, Pusztaperes, Kunszentmiklós, Fülöpszállás, Hortobágy, Geszt. II. Keszegfalu, Sopron, Lelle, Lacus Velence, Székesfehérvár, Kajtor, Fertőrákos, Belle, Ercsi, Megyeres, Fertőboz, Hegykő, Zalagógánfa, Mosonbánfalva, Hanság. III. Diósjenő, Geletnek, Losoncz. IV. Sárospatak. V. Gyeke, Fogaras, Kolozsvár, Zeykfalva, Kútfalva, Nagyenyed, Réa, Hódos, Rus, Mezőzáh, Kereszténysziget, Kistorony, Klopotiva, Székás. VI. Mosorin, Bácskula, Ujverbász, Ujvidék, Csurog, Nagyszentmiklós, Aldunai rét. VII. Zágráb, Varasd, Vinkoveze, Eszék, Vinica, Vukovár, Surčín, Zimony, Sela, Mitrovica.
14. *ochropus* L. 1758. — Remigrans, raro hibernans; mense Martio vel Aprili advenit, ab Augusto usque ad finem Octobris demigrat. — Sat frequens. — Nidificatio hucusque non observata, sed verisimilis est.
15. *glareola* L. 1758. — Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri vel Octobri demigrat. — Passim sat frequens, aliis locis rarior. — I. Ürbő, Nagyvárad, Szeged, Izsák, Horgos, Fülöpszállás, Sajókaza, Apaj, Tápió-

györgye, Budapest, Tiszaroff, Szentandrás, Hortobágy, Geszt, Sárrét, Aranyág. II. Mosonbánfalva, Fertőboz, Sopron, Zalagógánfa, Lelle, Székesfehérvár, Esztergom, Bellye; Lacus Velenceze, Sarród, Tótszentpál, Eszterháza, Balatonszemes, Iharosberény, Molnaszecsőd, Hegykő, Fertőféhéregyháza. III. Szepesbela, Somorja, Oravicz, Diósjenő, Zólyom, Nagyör, Lőcse, Tamási, Losoncz. IV. Pribékfalva. V. Türkös, Tövis, Réa, Nagyenyed, Mezőzáh, Fogaras, Drassó, Kőncza, Kútfalva, Obrázsa, Oláhbretteye, Tóhát. VI. Óverbász, Kevevára, Nagyszentmiklós, Szond, Rudolfsnád, Ujpalánka, Bárányos, Oppova, Szeferkin, Alibunár. VII. Trnje, Bežanija, Jakova, Kut, Zimony, Eszék. — Fertur hæc species anno 1889 in regione I. ad pagum Szigetszentmiklós nidificavisse.

Tringoides BP.

16. *hypoleucus* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Sat frequens. — Nidificat: III. Cs. Somorja, Körtvélyes, Nagyőröcze, Comitatus Zólyom, Késmárk, Liptóújvár, Teplicska, Dóvalló, Besztercebánya, Oravicz, Tótlipese, Fenyőháza. IV. Dolha. V. In Comitatus Szilágy, Hunyad, Fogaras, Alsóféhéret Brassó, Kereszténysziget, Nagyszeben, Oláhbretteye, Nagyenyed. VI. Orsova. — Distributio hypsometrica: in regione III. in montibus Tátra usque ad altitudinem 1600 metrorum.

Pavoncella LEACH.

17. *pugnax* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Martio advenit, Augusto incipit discedere. — Passim frequens, nonnullis locis rarior. — Nidificat: In regionibus I., II., VI. frequentior, in regionibus III—V., VII., VIII. rarior. I. Úrbő, Apaj, Tura, Hortobágy, Com. Bihar, Csongrád, Peszér, Insula Csepel, Szunyog, Kúnszentmiklós. II. Lacus Fertő, Sárrét. VI. Com. Bácsbodrog.

Tringa L.

18. *canutus* L. 1758. — Hospes extraneus. — II. Lelle, Fertő, Székesfehérvár, Pozsony, Mosonbánfalva. VI. Kevevára.

19. *maritima* BRÜNN. 1764. — Hospes extranea. — Specimen unicum ad lacum Fertő (II.) captum in collectione Musæi Cæsarei Vindobonensis.

20. *subarcuata* GÜLD. 1774. — Transmeans; mense Majo advenit, Septembri, Octobri iterum demigrat. — Species rarior. I. Bugyi, Horgos, Szeged, Tápiószentgyörgy, Békéscsaba, Szarvas. II. Lacus Fertő, Balaton et Velenceze, Bellye. III. Somorja, Losoncz. IV. Pribékfalva. V. Szentpéter, Diód, Mihálczfalva, Nagyenyed, Macsó, Zeykfalva, Oláhbretteye, Türkös, Gyeke, Mezőzáh, Sztrigyszentgyörgy, Rus, Réa, Tövis, Alvincz, Mezőkapud, Marosujvár, Görögényszentimre. VI. Écska, Aldunai rét. VII. Zágráb, Mitrovicza, Jakova, Kut.

21. *alpina* L. 1758. — Transmeans, rarior hospes hiemalis; mense Aprili advenit, ab Augusto usque ad Novembri iterum transmigrat. — Passim sat frequens. — I. Dunaharaszti, Horgos, Szeged, Tiszaroff, Kúnszentmiklós, Tápiómente. II. Frequens ad lacus Balaton, Fertő et Velenceze, Székesfehérvár, Molnaszecsőd, Bellye, Dunamocs, Zalagógánfa. III. Somorja, Diósjenő, Zólyom, Rimaszecs, Oravicz, Losoncz. V. Fogaras, Kolozsvár, Nagyszeben, Nagyenyed, Tövis, Réa. VI. Óverbász, Mosorin, Titel. VII. Trnje, Zimony.

22. *alpina schinzi* BRHM. 1831. — Transmeans; cum priore specie migrat. — Non frequens. II. Fertő. III. Diósjenő. IV. Gardánfalva. V. Alvincz, Nagyenyed, Magyarbretteye, Macsó, Mjhálczfalva. VII. Szuresin, Jakova.

23. *minuta* LEISL. 1812. — Transmeans; mense Aprili advenit, Augusto-Octoberi iterum transmigrat. — Passim et nonnullis annis sat frequens. — I. Harta, Szeged, Glogovác, Apaj, ad ripas fluvii Tápió. II. Frequentior ad lacus Fertő, Balaton et Velenceze, Székesfehérvár, Bellye, Dunamocs. III. Diósjenő, Holics, Cs. Somorja. IV. Pribékfalva. V. Fogaras, Nagyenyed, Oláhbretteye, Kőncza, Alvincz, Sztrigyszentgyörgy, Macsó, Zeykfalva. VI. Óverbász, Titel, Kevevára, ad orificium fluvii Karas, Ujpalánka, Oppova, Aldunai rét. VII. Zágráb, Kut, Zimony.

24. *temminckii* LEISL. 1812. — Transmeans; mense Aprili et Majo advenit, Augusto-Septembri iterum transmigrat. — Non frequens. — I. Békéscsaba, Tápiógyörgye. II. Mosonbánfalva, Lacus Velenceze, Pozsony. III. Losoncz. IV. Pribékfalva. V. Tövis, Nagyenyed, Szerdahely, Oláhbretteye, Kútfa.

Limicola KOCH.

25. *platyrhyncha* TEMM. 1815. — Hospes rara. —
I. Inter urbes Szentes et Hódmezővásárhely.
II. Lacus Velence, Valla. V. Nagyszében.

Calidris CUV.

26. *arenaria* L. 1766. — Rarior transmeans. —
I. Budapest. II. Lelle, Lacus Velence, Diny-
nyés, Agárd, Lacus Fertő, Hegykő. III. Ora-
viez. VI. Kevevára.

Phalaropus BRISS.

27. *lobatus* L. 1758. — Rarior transmeans, præ-
sertim autumnno mense Septembri transmigrat.
I. Kúnhegyes. II. Ad lacum Velence fere in
singulos annos invenitur; Kéthely, Lacus
Fertő, Mosonbánfalva, Sopron, Lacus Kornyi
ad appidum Kővágóórs, Nagyczenk. V. Konceza,
Drassó, Diód, Mezőkapud, Nagyszében, Mező-
tőhát, Mezőség.
28. *fulicarius* L. 1758. — Hospes extraneus. Spe-
cimen unicum die 23. Junii anno 1904 in
regione III. ad Gutor captum in collectione
Officii Regii Hungarici Ornithologici Centralis.

Himantopus BRISS.

29. *himantopus* L. 1758. — Remigrans et trans-
means; mense Aprili advenit, Augusto et
Septembri discedit. — Antea valde commu-
nis erat, præsertim in terrenis nitosis, sed
hodierno tempore magnopere diminutus est
et rapide deperit. — I. Horgos, Sárrét,
Debreczen, Jászládány, Apaj, Tápiógyörgye,
Szeged, Űrbő, Tiszaroff, Kerekegyháza, Bugyi,
Kúnszentmiklós, Orgovány, Izsák, Akasztó,
Kemece, Nagyhalász. II. Eresi, Lelle, Bellye,
Lacus Fertő, Balaton et Velence, Moson-
bánfalva, Sopron, Székesfehérvár, Süttör,
Hanság, Sárszentmihály, Iharosberény, Sárrét,
Zichyfalva, Hegykő, Tótszentpál, Tömörd,
Illmicz, Mexikó, Dinnyés, Sarród, Keszthely,
Fertőboz, Boglár. III. Kővi. V. Mezőség,
Nagyenyed, Gyulafehérvár, Tövis, Fogaras,
Réa, Tatrang, Baczalár, Nagyszében, Türe,
Kolozsvár. VI. Fehértemplom, Nagyszent-
miklós, Oppova, Bárányos, Szond, Doroszló,
Fehérmocsár, Kabol, Újvidék, Pancsova, Ru-
dolfsgnád, Kevevára, Temesvár. VII. Eszék,
Szurcsin, Kut, Deč. VIII. Fiume, Novi. —

Nidificat, vel antea nidificavit I. Űrbő, Orgo-
vány, Kerekegyháza, Apaj, Akasztó, Horgos,
Nagyhalász. II. Eresi, Fonyód, Mosonbánfalva,
Illmicz, Hegykő, Tétény, Sarród, Valla, So-
mogy, Dinnyés. VI. Pancsova, Palánka, Csurog,
Oppova.

Recurvirostra L.

30. *avosetta* L. 1758. — Remigrans et transmeans;
mense Aprili advenit, ab Augusto discedit. —
Antea frequentior erat, nunc rapide deperit. —
I. Prædium Gubaes, Apaj, Szeged, Sárrét,
Harta, Izsák, Fülöpszállás, Kúnszentmiklós,
Tass, Tiszalök. II. Lacus Fertő, Sárszentmihály,
Székesfehérvár, Fonyód, Hanság, Lacus Ve-
lence. V. Marosújvár, Nagyszében, Felek,
Fogaras, Nagyenyed. VI. Oppova, Lacus Pa-
lics, Nagyszentmiklós, Felsőkabol, Perlasz,
Kevevára. VII. Zimony, Karlovci, Jakova. —
Nidificavit: I. Fülöpszállás, Kúnszentmiklós,
Tass, Tázlár, Csongrád, Szeged, Űrbő, Apaj,
Harta. II. Székesfehérvár, Lacus Velence et
Fertő, Hanság, Fonyód. VI. Lacus Palics, Nagy-
szentmiklós. Nostris temporibus nidificat:
II. Ripæ versus orientem lacus Fertő.

Vanellus BRISS.

31. *vanellus* L. 1758. — Remigrans, transmeans et
raro hibernans; mense Februario vel Martio
advenit, Octobri, Novembri discedit. — Fre-
quens, præsertim in planitiebus ubi abun-
danter nidificat.
32. *gregarius* PALL. 1771. — Hospes extraneus.
Specimen unicum die 29. Septembris 1900
in regione II. ad oppidum Tatatóváros captum
in collectione comitis FRANCISCI ESZTERHÁZY.

Charadrius L.

33. *squatarola* L. 1758. — Rarior transmeans;
mense Martio vel Aprili advenit, Septembri
ac Octobri iterum transmigrat. I. Szeged,
Arad. II. Lacus Fertő, Hanság, Lacus Velen-
cze, Bellye, Lelle, Eresi, Dunaórs, Boglár, Pá-
kozd, Illmicz, Mexikó. III. Somorja. V. Strigy-
szentgyörgy. VI. ad orificium fluvii Karas.
34. *pluvialis* L. 1758. — Transmeans et raro hiber-
nans; mense Martio advenit, Octobri iterum
transmigrat. — Passim sat frequens. — I. Sár-
rét, Debreczen, Horgos, Geszt, Szeged, Kar-
czag, Arad, Békéscsaba, Budapest, Fülöpszál-
lás, Harta, Hortobágy, Mondorlak, Rákoskeresz-

- túr, Szarvas, Szentes, Tiszaroff, Úrbő. II. Mosonbánfalva, Somogy, Hanság, Bellye, Lacus Velence, Börgönd, Csorna, Nagyczenk, Pettend, Sopron, Székesfehérvár, Szombathely, Zalagógánfa. III. Losoncz, Chizsné, Somorja, Szepesbéla. IV. Jenke. V. Mezőzáh, Kolozsvar, Nagyenyed, Nagyszeben, Sellemberk, Alsógárd, Berve, Drassó, Fogaras, Gyulafehérvár, Koncza, Réa, Szamosfalva, Tövis, Türkös, Vajasd, Zeykfalva. VI. Nagyszentmiklós, Palánka, Hódság, Bácsstóváros, Facsád, Fehértemplom, ad orificium fluvii Karas, Kevevára, Torontál, Erzsébetlak, Torontálsziget, Törökbeese, Újvidék. VIII. Varasd, Vinkovci, Gospió, Lividraga, Eszék, Ruma, Komar, Koprivnica, Mitrovicza, Sinjsko polje, Zágráb. VIII. Fiume. — Nidificatio incerta et non probabilis.
35. *morinellus* L. 1758. — Rarior remigrans et transmeans; mense Martio vel Aprili advenit, Septembri ac Octobri discedit. — I. Geszt, Ócsa, Kúnhegyes, Fülöpszállás, Pótharasz, Sikló, Pusztaperes. II. Mosonbánfalva, Fertőszentmiklós, Bellye, Dénesfa, Keszegfalva, Vágh, III. Nagykér, Királyhegy, Helpa, Oravicz, Rozsnyó. IV. Hagymászlápos, V. Totesd, Koncza, Reá, Nagyszeben, Bongárd, Lacus Czibin, Vád, Botfalva, Kiscsür, Szerdahely, Vízakna, Zeykfalva. VI. Verestemplom, Versecz, VII. Molve, Kula, Trnje, Zimony. — Raro nidificat in altissimis pascuis alpinis. III. Királyhegy. V. Montes Sebenienses, Csindrell.
36. *hiaticola* L. 1758. — Rarior transmeans; mense Aprili advenit, Septembri iterum transmigrat. — I. Szeged, Tápió, Horgos, Budapest. II. Mexikó, Mosonbánfalva, Sopron, Lacus Velence, Lelle, Bellye, Székesfehérvár, Szombathely, Tótszentpál. III. Pozsony, Diósjenő, Gutor, Com, Zólyom. IV. Pribékfalva. V. Alvincz. VI. Insula Moldova, Mosorin, VII. Bežanija.
37. *dubius* Scop. 1786. — Remigrans et transmeans; mense Martio vel Aprili advenit, Septembri discedit. — Sat frequens in regionibus I—VII. Ex regione VIII. hucusque non cognita. Sat frequenter nidificat, praesertim in regionibus montosis ad ripas fluviorum.
38. *alexandrinus* L. 1758. — Remigrans; mense Martio vel Aprili advenit, Septembri discedit. Nusquam frequens; solum terrena salsa incedit. — I. Apaj, Geszt, Szeged, Bugyi, Úrbő, Kúnszentmiklós, Budapest, Fülöpszállás, Harta, Izsák, Horgos, Hortobágy, Peszér, Szunyog, Tass. II. Lacus Fertő, Hanság, Mexikó, Mo-

sonbánfalva, Illmicz, Valla, Lelle, Lacus Velence, Dinnyés, Kőszeg, Lacus Balaton, Bellye, Balatonszemes, Hegykő, Pátfalva, Sopron, Székesfehérvár, Fertőszéplak. III. Nagyglomnicz, Szepesbéla. IV. Com. Máramaros. V. Benccencz, Alvincz, Nagyenyed. VI. Aldunai rét, Oppova, Titel. VII. Szurcsin. VIII. Fiume. — Nidificat: I. Csongrád, Bugyi, Kúnszentmiklós, Szeged, Hortobágy. II. Mosonbánfalva, Illmicz, Székesfehérvár.

Arenaria BRISS.

39. *interpres* L. 1758. — Rara hospes. — I. Tápiószentgyörgy. II. Ad lacum Velence in transmeatione autumnali sat frequens; Lelle, Mosonbánfalva. V. Zeykfalva.

Haematopus L.

40. *ostrilegus* L. 1758. — Rarus transmeans. I. Insula Csepel, Soroksár, Nagylak, Szarvas, Szeged, Apaj, Prædium Gubacs. II. Lelle, Bellye, Mexikó, Mosonbánfalva. III. Somorja, Galsa. V. Alvincz, Szakadát, Russ. VI. Újpalánka, Dubovac, Kevevára. VII. Varasd, Zimony, Pétervárad. VIII. Fiume.

Cursorius LATH.

41. *gallicus* Gm. 1788. — Hospes extraordinarius. Specimen unicum die 25. Septembris anno 1882 in regione III. ad pagum Bőös captum in collectione gymnasii in urbe Pozsony.

Fam. GLAREOLIDAE.

Glareola BRISS.

1. *pratincola* L. 1776. — Remigrans et transmeans; mense Aprili et Majo advenit, ab mense Augusto usque ad Octobrem discedit. — Antea frequentior erat; nunc continenter deperit. — I. Hortobágy, Szeged, Budapest, Tiszaföldvár, Törtel, Apaj, Sárret, Tápiógyörgye, Sövényháza, Horgos, Tiszaroff, Tura, Szarvas, Úrbő, Harangos esárda, Mezőtúr, Bugyi, Csongrád. II. Bellye, Lacus Fertő Velence et Balaton, Hanság, Eresi, Seregélyes, Tótszentpál, Dinnyés, Boglár. III. Losoncz. V. Sztrigyszentgyörgy, Kútfalva, Nagyenyed, Baczalár, Zeykfalva, Macsó, Oláh Brettye. VII. Zimony, Jakova, Kupinovo. VI. Aldunai rét, Alibunár, Oppova,

Csurog, Fehérmocsár, Glogon, Kishegyes, Bárányos, Borcsa, Titel, Lok, Vilova, Mosorin, Úrszentiván. — Nidificat, aut antea nidificavit: I. Hortobágy (nostris temporibus hic nidificat abundantissime), Apaj, Úrbő, Szunyog, Törtel, Csongrád, Tiszaföldvár, Sárrét. II. Dinnyés. VI. Kishegyes, Oppova, Fehérmocsár.

2. *pratinctola melanoptera* NORDM. 1842. — Hospes extranea, quæ post annum 1843 in terra nostra non apparuit. Annis 1840 et 1843 in regione I, ad oppidum Tiszaföldvár abundanter apparuit ibique nidificavit.

Fam. LARIDAE.

Sterna L.

1. *caspia* PALL. 1770. — Hospes extraordinaria. I. Szeged 1804. II. Gárdony. Hoc specimen die 28. Aprilis anni 1889 captum in collectione Musei Nationalis Hungarici custoditur.
2. *cantiaca* GM. 1788. — Hospes extranea, quæ hucusque solum in regione VIII. ad urbem Fiume a die 13. Nov. usque ad diem 2. Dec. 1887 et diebus 17—22. Apr. anni 1899 erat observata.
3. *hirundo* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Sat frequens; præsertim in planitiebus. — Nidificat aut nidificavit: I. Tököl, Úrbő, Csongrád. II. Bellye, Lacus Velence et Fertő, Zicklacke. III. Somorja, Láz. VI. Felsőkabol, Titel, Szond, Aldunai rét, Óbecse. VII. Zimony, Kupinovo, Varasd.
4. *minuta* L. 1766. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Rarior species. I. Tiszaroff, Szeged, Horgos, Szarvas. II. Bellye, Lacus Balaton Fertő et Velence, Székesfehérvár, Molnaszecsőd, Iharosberény. III. Somorja, Léva. IV. Pribékfalva. V. Zeykfalva, Haraklán, Marosújvár, Fogaras. VI. Temessziget, Titel, Aldunai rét, Kevevára, Apatin. VII. Zágráb, Opeka, Zimony, Varasd, Kupinovo, Jakova. — Nidificat aut nidificavit: II. Fertő. III. Somorja. VI. Aldunai rét, Titel. VII. Zimony.
5. *nilotica* HASSELQU. 1762. — Remigrans et transmeans; mense Aprili vel Majo advenit, Augusto Septembri discedit. — Rarior species, quæ fere solum ad lacum Fertő invenitur. I. Apaj. II. Lacus Fertő et Balaton. V. Drassó, Kiscsür. — Nidificat: II. Fertő, Zicklacke.

Hydrochelidon BOIE.

6. *hybrida* PALL. 1811. — Remigrans et transmeans; mense Aprili vel Majo advenit, Augusto Septembri discedit. — Rarior species, quæ antea frequentior fuit, nunc deperit. I. Ráczeke, Apaj, Csongrád, Debreczen. II. Bellye, Lacus Velence, Eresi, Székesfehérvár, Mosonbánfalva. V. Russ, Koncza, Oláhbrettye, Kistorony, Kolozsvár, Nagyenyed, Macsó, Zeykfalva. VI. Nagyszentmiklós, Titel, Óbecse, Kevevára, Aldunai rét, Oppova, Doroszló, Fehér mocsár. VII. Kut, Kupinovo, Boljevci, Jakova, Zimony, Bežaujja, Kologyvár, Szurcsin. — Nidificat vel nidificavit: I. Apaj, Úrbő, Csongrád, Sárrét. II. Lacus Velence et Fertő. IV. Ecsedi láp. VI. Titel, Kabol, Aldunai rét, Fehér mocsár, Beresztócz. VII. Zimony.
7. *leucoptera* MEISSNER et SCHINZ. 1815. — Remigrans et transmeans; mense Aprili vel Majo advenit, Septembri discedit. — Sat frequens, sed deperiens. In regionibus I., II., VI., VII. frequentior. III. Losonc. IV. Ecsedi láp. V. Mezőség, Fogaras, Bencenez, Kolozsvár, Nagyenyed, Zeykfalva, Macsó, Sztrigyszentgyörgy. VIII. Fiume. — Nidificat vel nidificavit: I. Sárrét, Úrbő, Apaj, ad ripas fluvii Tápió, Hortobágy, ad fluvium Berettyó, Kúnszentmiklós. II. Adony, Tótszentpál, Lacus Velence, Dominium Bellye, Sárszentmihály, Fertő. IV. Ecsedi láp. VI. Kabol, Fehér mocsár, Nagyfalva. VII. Obedszka bara.
8. *nigra* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri ac Octobri discedit. — Sat frequens. In regionibus I., II., IV.—VIII. frequentior, in regione III. rarior. — Nidificat: I. Tiszatarján, Szarvas, Úrbő, Apaj, Sárrét, Tápiószentgyörgy, Hortobágy. II. Lacus Velence, Bellye, Zalaszentmihály, Lacus Fertő, Kisbalaton, Tótszentpál. IV. Ecsedi láp, Kácsánd, Királyhelmez. VI. Bácsordas, Kabol, Titel, Fehér mocsár, Aldunai rét, Baja, Nagyfalva, Újvidék. VII. Obedszka bara, Zimony, Vinkovci.

Larus L.

9. *cachinnans* PALL. 1826. (Huc pertinent data prius sub nomine *L. argentatus* BRÜNN. publicata). — Transmeans et hibernans; mense Martio advenit, Octobri-Novembri discedit; in regione VIII. stabilis et vagans. Species rarior. — I. Debreczen, Tiszaföldvár, Kúnszent-

- miklós, Újfehértó, Biharnagybajom, Szeged, Kiskúnfélegyháza, Csepelsziget, Nyiregyháza, Dunakesz, Jászapáti, Budapest. II. Lacus Fertő, Balaton et Velence, Belle, Mosonbánfalva, Dinnyés, Hegykő, Fonyód, Révfülp, Derecske, Fertőrákos, Tótszentpál. III. Polomka, Sumjác, Somorja. IV. Ungvár, Tavarna, Pribékfalva. V. Dés, Fogaras, Oláhbertye. VI. Pancsova, Aldunai rét, Németsalánka, Titel. VII. Zimony, Velikagorica, Trebež, Vlaskopolje, Eszék. VIII. Fiume, Zengg, Rječina. — Nidificat: VIII. Saxosa insula prope Zengg, Zeč nominata.
10. *canus* L. 1758. — Transmeans, partim hospes hiemalis; mense Martio discedit, Octobri vel Novembri advenit. — Species rarior. — I. Debreczen, Szeged, Horgos, Harta, Budapest, Mezőtúr, Tiszaroff, Fülöpszállás, Izsák. II. Kőszeg, Lacus Velence, Balaton et Fertő, Mexikó, Mosonbánfalva, Belle, Insula Petres, Hanság, Sopron, Fertőféhéregyháza, Tótszentpál, Okka, Insula ad urbem Mohács, Pákoz, Homok, Hegykő. III. Pozsony, Holics, Oravicz, Somorja, Podbjel. IV. Tavarna. V. Oláhbertye, Czege, Szentgothárd, Magyarcesztve, Türkös, Szakadát, Pánád, Marosújvár, Bethlen. VI. Insula ad oppidum Moldova, Óverbász, Pancsova, Kevevára, Csiklovabánya. VII. Varasd, Eszék, Valpovo, Gradac, Novi dvori, Poznanovec, Lekenik, Sava. VIII. Fiume, Zengg, Rječina.
11. *marinus* L. 1758. — Hospes extraordinarius. Specimen unicum mense Decembri anno 1908 in regione V. ad pagum Lapusnyák, Com. Hunyad captum in collectione Officii Regii Hungarici Ornithologici Centralis.
12. *fuscus* L. 1758. — Transmeans; mense Octobri advenit, mense Martio redit. Species rarior. — I. Mezőberény, Nyiregyháza, Fóth, Dunakesz, Tiszaroff, Dunavecse, Arad, Budapest. II. Lacus Velence et Fertő, Belle, Fonyód, Nagykánizsa, Székesfehérvár. III. Jaszena, Liptószentmiklós, Nagyőr, Szepesbéla. IV. Nagysomkút, Pribékfalva. V. Felek, Fogaras, Nagyenyed, Fenyőfalva, Nagyszeben, Bethlen, Drassó, Mezőzáh, Magyarcesztve, Szászsebes, Kistorony. VI. Szabadka, Nagyszentmiklós. VII. Eszék. VIII. Fiume.
13. *fuscus affinis* REINCH. 1853. — Raro transmeans. Species non sufficienter observata. — II. Fertő. VIII. Fiume.
14. *melanocephalus* NATT. 1818. — Raro transmeans, in regione VIII. hiemalis vagans. II. Pomogy, Gárdony, Boglár. III. Somorja. VI. Pancsova, Deliblat, Gálya, Fehér mocsár, Kevevára. VIII. Fiume, Zengg. — Nidificavit, ut fertur, anno 1847 in regione VI. ad paludem Fehér mocsár.
15. *minutus* PALL. 1776. — Rarior transmeans; mense Aprili ac Majo advenit, mense Septembri-Octobri iterum transmigrat. I. Budapest, Harta, Fülöpszállás, Kemece. II. Lacus Velence et Fertő, Seregélyes, Lelle, Lepsény, Fonyód, Kőszeg, Siófok. III. Helpa, Sumjác. IV. Pribékfalva. V. Kistorony, Fogaras, Zeyfalva, Sztrigyszentgyörgy, Mezőség, Szamosújvár, Oláhbertye, Krisény, Koslárd, Reá. VI. Óverbász, Doroszló, Kevevára, Billéd, Pancsova. VII. Bežanija. VIII. Fiume.
16. *ridibundus* L. 1766. — Remigrans et hibernans; mense Martio advenit, a mense Augusto discedit. — Passim sat frequens. — Non frequenter nidificat. I. Ürbő. II. Lacus Velence, Balaton et Fertő, Sárrét. IV. Bodrogszerdahely. VI. Aldunai rét.

Rissa STEPH.

17. *tridactyla* L. 1758. — Raro transmeans et hospes hiemalis, quæ mense Octobri advenit. — I. Budapest, Szeged. II. Drávafok. III. Luzsnó, Losoncz, Rozsnyó, Somorja, Kisuczaújhely, Vajka. IV. Rahó. V. Gerend. VI. Ruszkicza. VII. Sopje, Slatina, Mitrovicza. VIII. Fiume.

Stercorarius BRISS.

18. *skua* BRÜNN. 1764. — Hospes extraneus. Specimen unicum in regione VIII. ad urbem Fiume captum, in collectione Gymn. in urbe Fiume.
29. *pomatorhinus* TEMM. 1815. — Raro transmeans, qui mense Octobri Hungariam visitat. I. Alcsill, Nyiregyháza, Budapest. II. Ad lacum Fertő sæpius, Marczellháza, Dombóvár, Keszthely, Eszterháza, Fonyód, Lacus ad pagum Velence. III. Bást, Szepesbéla. IV. Sátoraljaújhely. V. Sáromberke. VII. Circa fontes thermales ad urbem Varasd pertinentes (Varasdinketoplie.) Zágráb, Zimony.
19. *parasiticus* L. 1758. — Raro transmeans, qui mense Septembri advenit. I. Ráczeke, Nyiregyháza. II. Sat frequens ad lacus Fertő et Velence. III. Helpa, Podbjel, Pozsony, Királyhely, Oravicz. V. Mundra, Verestorony, Nagyenyed. VII. Zágráb, Hrvatsko.
20. *cepphus* BRÜNN. 1764. — Hospes extraneus. V. Lőrincréve. VII. Jasenak.

Fam. ALCIDAE.

Fratercula BRISS

1. *arctica* L. 1758. — Hospes extranea. I. Specimen die 13. Decembris anno 1863 ad opidum Hódmezővásárhely captum, in collectione Gymnasii Hódmezővásárhelyiensis. VIII. Fiume. Specimen in collectione Musæi Zoologici in urbe Zágráb.

Alca L.

2. *torda* L. 1758. — Hospes extranea. VIII. Fiume, Zurkovo. Specimen in collectione Musæi Zoologici in urbe Zágráb.

Fam. OTIDAE.

Otis L.

1. *tarda* L. 1758. — Stabilis; hieme in magnis gregibus invenitur. — Sat frequens in planitiibus, sed deperiens. — Sat frequenter nidificat.
2. *tetrax* L. 1758. — Stabilis, partim remigrans; migratio non sufficienter observata. — Rarior species. — I. Harta, Hódmezővásárhely, Kistelek, Szentistván, Hortobágy, Tiszapolgár, Ráczekeve, Apaj, Szeged, Debreczen, Kecskemét, Fegyvernek. II. Székesfehérvár, Zala-

gógánfa, Prædium Csér, Paks, Keszthely, Herény, Bellye, Mosonbánfalva, Kőszeg, Csapod, Sennye, Herény, Fertőszentmiklós, Sajtoskál, Tömörd. III. Somorja, Poltár, Körmöczbánya, Püspöki. IV. Kassa, Nagyszöllős. V. Nagyszeben, Zilah. VI. Újvidék, Rudolfsnad, Bácsfeketehegy, Szarcsova, Hertelendyfalva, Kisztpár, Nagybecskerek, Óverbász, Pancsova, Versez, Csurog, Temesvár. VII. Gacista, Södolovac, Vinkovci, Zimony, Kerestince, Deč, Mitrovica, Bosiljevo, Velika Gorice, Dugopolje, Opatija. — Raro nidificat. I. Anno 1838 in prædio Apaj 2 paria nidificaverunt, antea 12 paria; Ürbő; Tiszapolgár (hic nidificat temporibus nostris frequentissime). III. Csallóköz.

Oedicnemus TEMM.

3. *oedicnemus* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri vel Octobri discedit. — Ubique occurrit, sed nusquam frequens. — Nidificat: I. Horgos, Tápiószéle, Peszér, Szigetesép, Tura, Monor, Királyhalom, Izsák, Com. Békés. II. Hegykő, Pándorfalu, Tárnok. III. Somorja. VI. Prædium ærar. Deliblat, Insula Moldova nominata.
4. *oedicnemus indicus* SALVAD. 1866. — Species non sufficienter observata. VI. Sopronszentmárton.

VII. Ordo. THALASSORNITHES.

Fam. PROCELLARIIDAE.

Puffinus BRISS.

1. *puffinus yelkouanus* ACERBI. 1827. (Huc pertinent data sub nomine *P. puffinus* BRÜNN. publicata). Solum in regione VIII. invenitur, ubi frequens est et nidificat.
2. *kuhlii* BOIE. 1835. Solum in regione VIII. invenitur.

VIII. Ordo. PELARGORNITHES.

Subordo. CICONIIFORMES.

Sectio. ACCIPITRES.

Fam. FALCONIDAE.

Falco L.

1. *sacer* Gm. 1788. — Remigrans et hibernans; mense Februario vel Martio advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Rarior species. —

I. Adony, Dabas, Péteri, Királyhalom, Buda, Tura, Szeged, Halas, Kalocsa, Székudvar, Debreczen, Horgos. II. Dominium Archiduc. Bellye, Székesfehérvár, Csorna, Alesuth, Kapuvár, Szentiván, Vereb, Felsőlvő, Tapolca, Eresi, Fertő, Veseg, Sopron, Velence, Mosonbán-

- falva. III. Rozsnyó, Somorja, Tátra, Vizesrét, Tőkés, Érsekújvár, Récsény, Vereskő, Oravicz. IV. Misztótfalu. V. Retyezát, Brassó, Diód, Türkös. VI. Szabadka, Újvidék, Torontálsziget, Óverbász, Zobnaticza, Futtak. VII. Komar, Bežanija, Ašanje, Fruskagora, Obrež, Dobanovi, Dubica, Varasd, Palača. — Nidificat: I. Budapest, Halas, Kalocsa, Súlyomköpestes. II. Adony, Bellye, Kapuvár, Csókakő apud Keszthely. III. Jólész, Túrmező, Murány, Dévény. VI. Kazánszoros, Dubovac, Jakuba, Pancsova, Kabol, Titel.
2. *feldegi* SCHLEG. 1844. — Species rara. VI. Bázias, specimen unicum in collectione Domini HUSZTHY in arce Léka.
3. *peregrinus* TUNST. 1771. — Stabilis, vagans et hiemalis hospes. — Sat frequens. — Nidificat: I. Súlyomvár in Comitatu Bihar. II. Hanusfalva, Nagyőrceze, Túrmező. IV. Montes apud Simonka, Szkalka, Súlyomkő. V. Vármező, Abrudbánya, Mons Vulkán, Kirujfürdő, Szászsebes, Királykő, Buces, Bráza, Negoj. VII. Šestine.
4. *peregrinus cornicum* BRHM. — II. Székesfehérvár; specimen unicum in collectione Domini TSCHUSI in Musæo Cæsareo Vindobonensi.
5. *peregrinus griseiventris* BRHM. — Rarus hospes hiemalis. Specimen unicum in regione I. ad pagum Csabony captum in collectione Officii Regii Hungarici Ornithologici Centralis.
6. *barbarus* L. 1758. — Hospes extraneus. Specimen unicum mense Augusto anni 1882 in regione VII. ad pagum Štakorovec captum in collectione Musei Zoologici Zágrabiensis.
7. *subbuteo* L. 1758. — Remigrans, rariter hibernans. Mense Aprili advenit, mense Septembri discedit. — Ubique frequens. — Ubique nidificat sed nunquam frequenter.
8. *merillus* GER. 1767. — Hospes hiemalis; mense Octobri advenit, mense Martio vel Aprili discedit. — Frequens ubique.

Tinnunculus GRAY.

9. *tinnunculus* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Martio advenit, mense Octobri vel Novembri discedit. — Ubique frequens. — Ubique nidificat.
10. *naumanni* FLEISCH. 1848. — Remigrans et transmeans; advenit mense Majo, discedit mense Augusto. I. In Comitatu Csongrád, Debreczen, Budapest, Fényszaru. II. Drávafok, Koronczó, Kőszeg, Tömörd, Székesfehérvár,

- Nagykanizsa, Iharosberény, Molnaszecsőd. III. Szepesszombat, Tamási, Késmárk, Poprád, Murányvár. IV. Párnó. V. Poklisa, Nagyenyed, Csukás, Hátszeg, Veszény, Verestorony, Nagyszében, Zsinna, Szerdahely, Bongárd, Koncza, Batiz, Brassó, Déva, Fogaras, Gyulafehérvár, Marosszentkirály, Réa, Szamosujvár, Torda, Türkös. VI. Plavisevicza, Orsova, Óverbász, Újmoldova. VII. Fruskagora, Martijanec, Vinokovci, Eszék, Gorica, Gračac, Grobničko polje, Korčula, Poznanovec. VIII. Zengg. — Nidificat: I. Budapest, Aszód. II. Tömörd, Molnaszecsőd, Vörs, Iharosberény. III. Tamási. IV. Párnó. V. Szerdahely, Nagyszében, Holczmány, Barczaság, Mundra, Szászsebes. VI. Kazánszoros, Orsova, Temesvár. VII. Ripaë Danubii ab Újvidék usque ad Zimony.
11. *vespertinus* L. 1758. — Remigrans et transmeans; advenit mense Aprili et Majo, discedit mense Augusto et Septembri. — Passim frequens, præcipue in planitiebus. — Socialiter nidificat. I. Ubique. II. Alesuth, Környe, Pata, Velence, Bálványszakallas, Iharosberény. IV. Sárospatak, Lasztómér. V. Réa, Kolozsvár, Mezőség, Barczaság. VI. Prædium Baba, Silva ad Ludas.

Aquila BRISS.

12. *chrysaëtus* L. 1758. — (Huc pertinent data sub nominibus *A. chr. fulva* L. 1758. et *A. fuscicapilla* BRHM. 1849 publicata). — Locum mutans et hiemalis hospes. Ubique invenitur sed nunquam numerose. — I., II., VI—VIII. Sat frequens hospes hiemalis. III—V. Locum mutans. — Nidificat: II. Bakony (?), III—V. Ubique. VI. Kazánszoros. — Distributio hypsometrica usque ad altissimos montes.
13. *melanaëtus* L. 1758. — Stabilis et vagans. — Sat frequens. I., II. Frequenter vagatur. III., IV. Rarius vagatur. V—VII. Frequens. VIII. Hucusque non est observata. — Nidificat: II. Bakony (?), Vértes (?), Bellye. V. Barczaság, Keresztényfalva, Com. Csik. VI. Prædium ærarium Deliblát, Kevevára, Dubovac, Kabol, Futtak, Káty, Pancsova, Kazánszoros, Bázias, Titel. VIII. Montes Fruskagora, Kupinovo.
14. *maculata pomarina* BRHM. 1831. — Remigrans et raro hibernans; mense Aprili advenit, mense Septembri discedit. — Ubique sat frequens. — Nidificat in regionibus I—VII. — Distributio hypsometrica: III. Tátra 2000 m.
15. *maculata clanga* PALL. 1814. — Remigrans et raro hibernans; mense Aprili advenit,

- mense Septembri vel Octobri discedit. — Rarior species. Hucusque observata: I. Izsák. II. Bellye, Fertő, Berhida, Csoma, Hegykő, Kajtor, Velence. III. Breznóbánya, Liptóújvár, Pojnik, Tátraháza, Érsekújvár, Pozsony, Oravic, Moesonok. V. Alpes, Alsóárpásienses, Csombord, Barcaság, Dés, Felek, Felenyed, Fogaras, Görgényszentimre, Kálbor, Malomvíz, Nagydisznód, Nagyenyed, Nagyszeben. VI. Fehértemplom. Újpest, Szenthelena, Dubova, Pancsova, Nagyszentmiklós. VII. Eszék, Ludbreg, Mitrovicza, Martijanez. — Nidificat: II. Boldogasszony, Kapuvár, Bellye. III. Királyhegy, Sumjác. V. Nagyenyed, Fogaras. VI. Circa Danubium. VII. Croatia.
16. *pennata* Gm. 1788. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, mense Septembri vel Octobri discedit. — Passim frequens. — I. Budapest, Gyömrő, Kecskemét, Szarvas, Tarnaörs, Visegrád, Peszér, Geszt, Szeged, Debreczen. II. Bellye, Csala, Adony, Boz, Lovasberény, Előszállás, Sopron, Kapuvár. III. Diósjenő, Comitatus Nyitra, Vereskő. IV. Tavarna, V—VII. Frequentior. — Nidificat: I. Debreczen, Gyömrő, Gyula. II. Bellye. V. In Comitatus Fogaras-, Alsófehér et Hunyad, Szászváros, Segesvár, Barcaság, Csombord, Sellemberk, Nagyenyed. VI. Orificium fluminis Tisza, Kabol, Futtak, Szőreg, Kiszombor. VII. Újlak, Čerevič, Eszék, Neštin, Montes Fruskagora.
17. *fasciata* VIEILL. 1822. — Hospes extranea. Specimen unicum in regione VI. die 29 Aprili ad pagum Mosorin anno 1903 captum in collectione Nic. Kossa in urbe Titel.
- Archibuteo* BREHM.
18. *lagopus* BRÜNN. 1764. — Hospes hiemalis; mense Octobri advenit, Martio vel Aprili discedit. — Ubique frequens.
- Buteo* Cuv.
19. *buteo* L. 1758. — Remigrans, hibernans et hospes hiemalis; mense Februario vel Martio advenit, mense Octobri vel Novembri discedit. — Ubique frequens. — Ubique nidificat. — Distributio hypsometrica: in montibus Tátra nidificat usque ad m. 4300.
20. *zimmermannae* EHMEKE. 1893. — Species hucusque non sufficienter observata; probabiliter hospes hiemalis. — Rarior species.
- I. Székudvar. V. Algyógy, Besztercze, Türkös. VI. Kalina.
21. *menetriesi* BOGD. 1879. — Hospes extranea. — V. Botfalu, Hermány, Ósáncz, Szentpéter, Magyarcsesztve, Segesvár. VI. Futtak.
22. *desertorum* DAUD. 1799. — Hospes extranea. — V. Brassó, Nagyszeben, Sellemberk.
23. *ferox* Gm. 1771. — Species rarior; probabiliter hospes vagans. — I. Montes ad Budapest, Albertiürsa, Battonya, Borsodivánka, Budapest, Hortobágy (hic frequentissimus), Tápióbecske. II. Mosonbánfalva, Pinczehely, Székesfehérvár, Bellatincz, Seregélyes, Pusztaszentmiklós. III. Nagybossány, Késmárk, Prædium Göröcz. IV. Bánócz. V. Barcaság, Malomvíz, Szelistye, Magyaránás, Boldogfalva, Nagyszeben, Vidombák, Zajzon. VI. Zobnatica. VII. Zimony, Bajova, Brdjani.
- Circaetus* VIEILL.
24. *gallicus* Gm. 1788. Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, mense Octobri discedit. — Ubique, sed nunquam frequens. — Nidificat. I. Peszér, II. Bellye, V. Segesvár, Szerdahely, Kolozsvár, in montibus Fogarasiensibus et in Comitatus Alsófehér, Hunyad et Csik. VI. Kabol, Bázias. VII. Montes Fruskagora, Breštovac.
- Haliaetus* SAV.
25. *albicilla* L. 1758. — Stabilis et vagans; passim hiemalis hospes. — Sat frequens præsertim in regionibus I., II., V—VII. In regione VIII. hucusque non observata. — Nidificat: I. Ad ripas silvas et insulas Danubii sat frequenter; circa fluvium Tisza rarior. II. Frequentissime nidificat in Dominio Bellye; frequenter ad fluvium Dráva; raro in Hanság. V. Raro. VI., VII. Ad ripas et in insulis silvis fluviorum Danubii et Száva frequenter. — Distributio hypsometrica: V. Retyezát, Lacus Zenoga, 2076 met.
- Pandion* SAV.
26. *haliaetus* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Martio advenit, Octobri discedit. — Ubique invenitur, sed nusquam frequenter. — Nidificat: I. Makó. II. Bellye, ad lacum Kisbalaton. III. Dévény. V. Alsóárpás, Alsószombatfalva. VI. Kiszombor, Futtak, Alduna. VII. Fenek, Obedszka bara.

Pernis Cuv.

27. *apivorus* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Octobri discedit. — Ubique adest, sed nusquam frequens. In regione VIII. hucusque non observatus. — Nidificat: I. Szeged, Algyó, Halas. II. Dominium Archiducale Bellye, Györsziget, Com. Vas, Com. Sopron, Sárvár, Iharosberény. III. Vichodna, Hradova, Vizesrét, Lubenik, Árvaváralja, Zavadka, Feketevág, Somorja. V. Újegyház, Remete, Nagyenyed, Réa, Segesvár, Kakasfalva. VI. Deszk, Kiszombor. VII. Eszék, Com. Varasd.

Milvus Cuv.

28. *milvus* L. 1758. — Remigrans et raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Ubique, sed nusquam frequens. — Nidificat.
29. *korschun* Gm. 1771. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Octobri discedit. In regionibus I—VII. frequens. In regione VIII. hucusque non observatus. — Nidificat praesertim in regionibus I., II., VI., VII. apud ripas silvas et in insulis Danubii.

Accipiter BRISS.

30. *nisus* L. 1758. — Stabilis, vagans et hiemalis hospes. — Ubique frequens. — Nidificat in regionibus I—VII. — Distributio hypsometrica: III. in montibus Tára usque ad 2000 met.

Astur LAC.

31. *brevipes* SEV. 1850. — Hospes extraneus. Specimen unicum die 22 Augusti anno 1904 in regione V. ad pagum Türkös captum in collectione Officii Regii Hungarici Ornithologici Centralis.
32. *palumbarius* L. 1758. — Stabilis et vagans. — Ubique frequens. — Nidificat.

Circus LAC.

33. *cyaneus* L. 1766. — Remigrans et hibernans; mense Martio advenit, Octobri discedit. — Frequens in regionibus I—VII. In regione VIII.

hucusque non observatus. — Rarior nidificat: I. Csongrád. II. ad lacum Fertő. IV. Ecsedi láp.

34. *macrurus* Gm. 1771. — Remigrans et raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri discedit. — Ubique, sed nusquam frequens. — Nidificatio hucusque incerta
35. *pygargus* L. 1758. — Remigrans et raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri discedit. — Ubique sat frequens. — Nidificatio non sufficienter observata; probabiliter nidificat in regione III. Somorja.
36. *aeruginosus* L. 1758. — Remigrans et raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri discedit. — Ubique frequens. — Copiose nidificat in arundinetis.
- aeruginosus* var. *unicolor* RADDE. 1884. — Nonnunquam apparet.

Gypaëtus STORR.

37. *barbatus* L. 1758. — Stabilis, sed in nostro tempore fere totaliter extirpatus. III. Löcse, anno 1830 (?). V. in montibus Árpás annis 1889, 1897, 1906, 1908; in montibus Brassóviensibus annis 1876, 1878, 1879, 1881, 1882, 1883, 1885, 1888, 1893. Bráza 1892; Bucses 1886; Lacus Calzuna 1897; Mons Czibles, Montes Csikienses 1863; Montes Fogarasienenses 1887, 1889; Montes Garesinienses 1886; Harlagia, Vallis Hátszegiensis 1894; Comitatus Hunyad 1889, 1900; Alpes Kelemen; Mons Királykő; Klopotiva 1871, 1872; Malomvíz 1889, 1894; Merisor; Alpes Nagyhagymás 1869; Mons Negoj 1856, 1890; Alpes Páreng 1874, 1884, 1893; Alpes Radnaenses 1866; Mons Piscu sereti 1894; Mons Retyezát 1844, 1865, 1871, 1873, 1874, 1876, 1877, 1882, 1886, 1889, 1894, 1905, 1909; Alpes Serél 1873, 1874; Mons Szurul in annis 1850 et 1904; Alpes Szászsebesiensis 1873; Szászváros 1862; Urik 1863; Alpes Ünökő; Vajdej 1861; Vistea mare 1884—1892; Zernest 1873, 1875, 1890, 1892, 1903. VI. Csoka Rudina 1878; Herkulesfürdő 1888; Jelenec 1877; Kazánszoros 1882; Kuszsturák 1902; Marga 1876; Alpes Mörulienses; Nándorhegy 1842; Orsova 1875, 1876, 1878, 1890. — Nidificatio non est sufficienter demonstrata, sed probabiliter nidificavit in regione: V. in montibus Negoj 1888, 1889; Bráza 1886; Retyezát; Sebesvíz 1873. VI. Jelenec 1877. — Distributio hypsometrica: montes solum altissimos incolit.

Vultur L.

38. *monachus* L. 1766. — Stabilis et vagans; continenter deperiens. — Nusquam frequens. — I. Csermő, Budapest, Gödöllő, Debreczen, Hortobágy, Hódmezővásárhely, Szentandrás, Com. Bihar, Biharillye, Nyiregyháza, Nagybáród, Pilis, Tiszaroff. II. Székesfehérvár, Szentmihály, Polgárdi, Sentelek, Dominium Archiduc. Belle, Szentegát, Hidegkút, Belezna, Mosonbánfalva, Léka, Tápszentmiklós, Sárosd, Seregélyes. III. Szlanicz, Oravicz, Tátra, Uzapanyt, Banka, Kisszalatnya. IV. Torna, Dragomérfalva, Sátoraljaújhely, Olesvár, Perény. V. Retyezát, Veszvény, Negoj, Lacus Calzuna, Visteamare, Nagyszeben, Marosludas, Hátszeg, Marosnémeti, Kolozsvár, Lunkány, Görgényszentimre, Bucses, Garsin, Járavize, Katona, Montes Bihar, Gyeké, Mezőzáh, Alpes Radnaenses, Zágón, Nagydisznód, Apathida, Alpes Árpás, Drassó, Bráza, Galacz, Paczalka, Kolozs, Péterfalva, Brassó, Zernest, Fogaras, Nagysink. VI. Deliblát, Bázias, Kazánszoros, Orsova, Beresztócz, Pancsova, Mons Jelenec, Dupláj, Herkulesfürdő, Mehádia, Dognácska, Kisszállás, Szittin, Újmoldova, Palánka. VII. Fruskagora, Mitrovicza, Vukovár, Kupinovo, Papuk, Javorovicza, Jakova, Neštin, Čerevič, Kučance, Ilok, Ruma, Boljevci, Obrež, Brod, Nemci, Rajevoselo, Ógradiska, Otok, Sziszek. VIII. Zengg, Portoré. — Nidificat: V. Zsinna, Sugág, Alpes Radnaenses-Fogarasienses-Cibinienses, Retyezát, Negoj. VI. Kazánszoros, Vallis Cserna. VII. Montes Fruskagora, ubi frequentissime nidificat. — Distributio hypsometrica: a planitiebus usque ad altissimos montes invenitur, sed solum in altioribus regionibus silvis nidificat.

Gyps Sav.

39. *fulvus* Gm. 1788. — Stabilis et vagans, continenter deperiens. — Nusquam frequens. — I. Székudvar, Hortobágy, Szeged, Mezőtelegd, Less, Nagyvárád, Békéscsaba, Hódmezővásár-

hely, Peszér, Tázlár, Élesd, Tiszaroff, Nyiregyháza. II. Belle, Börgönd, Szaár, Pákoz, Hidegkút, Szentegát, Kissenye, Sentelek. III. Csötörtök, Szlanicz, Pöstyén, Tátra, Mons Zobor, Besztercebánya. IV. Sebes, Bodókváralja. V. Negoj, Brassó, Garsin, Bucses, Malomvíz, Retyezát, Lunkány, Kolozsvár, Mezőzáh, Gyeké, Vistea mare, Alpes Fogarasienses Cibinienses et Radnaenses, Alpes Békás, Mezőzáh, Mons, Bihar Alvincz, Lacus Calzuna, Veszvény, Alpes Árpásienses, Paczalka, Diód, Barczarozsnyó, Királykő, Nagyszeben, Kernenyed, Fogaras, Kolozs, Nuksora, Kálbor. VI. Komját, Bázias, Palánka, Baja, Mons Jelenec, Pancsova, Temessziget, Beresztócz, Ponyászka, Mehádia, Kazánszoros, Kábol, Orsova, Deliblát, Hódos, Baba pusztá, Lippa, Óverbász, Korniareva, Herkulesfürdő, Vurvu Babi, Gerebenz, Németbogsán. VII. Fruskagora, Neštin, Čerevič, Kupinovo, Vukovár, Jaszenovác, Jakova, Papuk, Mitrovicza, Obrež, Varasd, Bobota, Morović, Ógradiska, Sziszek, Koranski lug. VIII. Fiume, Senjska draga, Zengg. — Nidificat: V. Retyezát, Alpes Fogarasienses, Negoj. VI. Kazánszoros, Gerebenz. VII. Fruskagora. VIII. Saxosa insula Prvič prope urbem Zengg. — Distributio hypsometrica: a planitiebus usque ad altissimos montes occurit, et hic etiam nidificat.

Neophron Sav.

40. *percnopterus* L. 1758. — Remigrans, passim hospes extraneus; mense Majo advenit, Septembri discedit; deperiens. — Nusquam frequens. — I. Montes Biharienses. IV. Barczánfalva. V. Negoj, Montes Árpásienses, Vistea mare, Sztrigyplop, Russ. VI. Pojana mörül, Herkulesfürdő, Fehértemplom, Újmoldova, Deliblát, Szokolár, Mehádia, Dubova, Farkasd, Ruszkabánya, Kazánszoros, Mraconya, Bázias, Orsova, Palánka. VII. Fruskagora, Verhovce, Vukovár. — Nidificat vel antea nidificavit: V. Retyezát. VI. Mehádia, Dubova, Kazánszoros, Pojana Rakelli.

Sectio. PELARGOHERODII.

Fam. ARDEIDAE.

Ardea L.

1. *cinerea* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Martio advenit, Octobri discedit. — Frequens. — Nidificat.

2. *purpurea* L. 1766. — Remigrans, raro hibernans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — Frequens in regionibus I., II., IV—VIII. Rarius in regione III. — Nidificat in regionibus I., II., VI., VII. frequenter, in regionibus IV., V. rarius.

3. *alba* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Martio advenit, Octobri discedit. Deperiens. — In regionibus I., II., VI., VII. multis locis invenitur sed nusquam frequenter. In regionibus III—V. rarior. — Temporibus nostris nidificat: II. Fertő, Kisbalaton. VI. Lukácsfalvi Fehér-tó. Antea nidificavit: I. Paludes in Comitatu Pest, Szeged, Com. Csongrád, Tiszalök. II. ad Lacum Fertő, Hanság, Paludes circa Lacum Balaton, Kisbalaton, Fertőfehéregyháza, Csorna, Tótszentpál, Belleje, Fonyód, Kopács, Lacus Velenceze, Sárrét. IV. Ecsedi-láp, Bodroglók. VI. Aldunai rét, Titel, Nagyfalu, Fehér mocsár, Lukácsfalvi Fehér-tó. VII. Kologyvár, Obedszka bara, Fenek, Jakova, Zimony.
4. *garzetta* L. 1766. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Septembri discedit; deperiens. — In regionibus I., II., VI—VIII. multis locis invenitur, sed nusquam frequenter. In regionibus III—V. rara. — Hodie in unico tantum loco nidificat: in palude Obedszka bara nominata in regione VII. Antea nidificavit: I. Sárrét, Csongrád, Szeged, Hódmezővásárhely. II. Tótszentpál, Székesfehérvár, Kisbalaton, Fonyód, Adony, Belleje, Lacus Velenceze, Csorna. IV. Ecsedi láp. VI. Titel, Kevevára, Fehér mocsár, Pancsova, Nagyszentmiklós. VII. Kologyvár, Obedszka bara, Pétervárad, Zimony, Jakova, Szuresin.
5. *bubulcus* SAVI. 1809. — Hospes extraneus. — VI. Kevevára annis 1885 et 1892. VII. Kologyvár anno 1887, Obedszka bara annis 1884 et 1886.
6. *ralloides* Scop. 1769. — Remigrans; mense Aprili advenit, Septembri discedit. — In regionibus I., II., VI—VIII. frequentior, in regionibus III—V. rarior. — Nidificat vel nidificavit: I. Csongrád, Hódmezővásárhely, Szeged. II. Kisbalaton, Fonyód, Belleje, Csorna, Kapuvár, Lacus Fertő, Lacus ad pagum Velenceze. VI. Újvidék, Nagyfalu, Kisbeeskerek, Kevevára, Bácsordas, Titel, Zsablya, Kabol, Fehér mocsár. VII. Fenek, Kologyvár, Obedszka bara.

Ardetta GRAY.

7. *minuta* L. 1766. — Remigrans, raro hibernans; mense Majo advenit, Septembri discedit. — Frequens in regionibus I., II., VI—VIII. Rarior in regionibus IV., V. Rara in regione III. — Nidificat in arundinetis; sat frequenter in regionibus I., II., VI., VII.; rariter in regionibus III—V.

Botaurus STEPH.

8. *stellaris* L. 1758. — Remigrans et hibernans; mense Martio advenit, Octobri discedit. — Frequens I., II., V—VIII. Rarior: III., IV. — Paucis numero nidificat: I., II., VI., VII. Raro incubans III—V. — Distributio hypsometrica: VI. Oraviczabánya 900 m.

Nycticorax RAFIN.

9. *nycticorax* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Aprili advenit, Octobri discedit. — Frequens, exceptis altioribus partibus. — Socialiter nidificat praesertim in regionibus I., II., VI., VII.

Fam. CICONIDAE.

Ciconia BRISS.

1. *ciconia* L. 1758. — Remigrans et transmeans, raro hibernans; mense Martio advenit, mense Augusto gregatim demigrat. — Frequens et frequenter nidificat, sed praesertim in inferioribus partibus et planitiebus. I. Frequentissime nidificat. II. Paucis numero nidificat et transmeat. III. Paucis nidificant in planitiebus et in amplioribus vallibus; frequenter transmeat. IV. Frequenter nidificat et transmeat. V. In magno numero gregatim transmeat; paucis nidificant in Mezőség et in vallibus fluviorum Olt, Maros, Kisküküllő et Sztrigy. VI. Frequenter nidificat et transmeat. VII. Frequenter nidificat, in paucis numero transmeat. VIII. Raro transmeans.
2. *nigra* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Martio advenit, Septembri discedit. — In regionibus I—VII. passim frequens; in regione VIII. hucusque non est observata. — Nidificat: I. Paucis numero; II. paucis numero, excepto Dominio Belleje, ubi frequenter, nidificat. In regione III. raro. IV—V. non numerose. VI. Frequenter circa ripas silvas et insulas Danubii, alibi raro. VII. Frequenter.

Fam. IBIDAE.

Plegadis KAUP.

1. *falcinellus* L. 1766. — Remigrans, mense Aprili advenit, Augusto et Septembri discedit. Passim in magna copia invenitur; alibi rarior est; deperiens. — I. Horgos, Hortobágy, Sárrét, Geszt, Budapest, Úrbő, Ecség, Szolnok, Gyanté, Szeged, Tiszaroff, Dunaharaszti, Kún-szentmiklós, Tura, Izsák. II. Belleje, Lacus

Balaton, Velenceze et Fertő, Hanság, Székesfehérvár, Zalagógánfa, Diszel, Kajtor, Sárszentmihály, Iharosberény, Sopron, Varjaskér, Eresi, Keményegerszeg, Tömörd, Salfa. III. Rimaszécs, Igló. IV. Eesediláp, Kanyapta. V. Réa, Kerynesd, Oláh Brettye, Bencenez, Nagykapus, Mezőzáh, Gyeke, Fogaras, Fenyőfalva, Márpod, Marosújvár, Sárd, Nagyszeben, Sztrigyszentgyörgy, Poklisa, Kalán puszta, Kolozsvár, Gyulafehérvár. VI. Apatin, Óverbász, Újvidék, Kevevára, Aldunai rét, Kisbecskerek, Nagyfalva, Futtak, Kabol, Palics, Kazánszoros, Bérésztócz, Pancsova, Baziás, Temesvár, Újbessenyo, Sinaitelep, Rudolfsnád, Billéd, Káty, Fehértemplom. VII. Kologyvár, Kupinovo, Zimony, Szuresin, Jakova, Ugrinovi, Adaševci, Ruma, Vinkovci, Eszék, Vitojevci, Varasd, Kutjevo, Belovár, Setuš, Gradište. — Nidificat, vel antea nidificavit: I. Csongrád, Gyanté, Bugyi. II. Com. Baranya, Belle, Földsziget, Hanság, Kisbalaton, Fonyód, Tótszentpál. VI. Titel, Újvidék, Kevevára, Oppova, Nagyfalva, Kisbecskerek. VII. Zimony, Fenek, Obedszka bara, Kologyvár.

Platalea L.

2. *leucorodia* L. 1758. — Remigrans et raro hibernans; mense Aprili advenit, Augusto vel

Septembri discedit. — In paucis locis sat frequens, alibi rarior et continenter deperiens. — I. Horgos, Hortobágy, Kisújszállás, Solt, Jászládány, Budapest, Nyiregyháza, Eőr, Geszt, Szeged, Sárrét, Harta, Tiszaroff, Szigetsép, Izsák, Vasad, Kúnsszentmiklós, Tiszalök, Tiszaföldvár. II. Belle, Csorna, Lacus Balaton, Fertő et Velenceze, Zichyújfalva, Dinyés, Markóta, Keszthely, Fertőféregyháza, Pomogy, Lelle, Sopron, Székesfehérvár, Fonyód, Tótszentpál, Földsziget, Kenese, Révfülöp, Mosonbánfalva, Iharosberény. III. Garáb, Törincs, Somorja. IV. Győrtelek, Szatmárnémeti, Eesediláp. V. Poklisa, Russ, Tóhát, Fogaras, Aranyospolyán, Nagyszeben, Nagyenyed. VI. Aldunai rét, Fehér mocsár, Nagyszentmiklós, Kisbecskerek, Apatin, Bérésztócz, Dunagárdony, Nagyfalva, Pancsova, Rudolfsnád, Kevevára, Óverbász, Insula Moldova, Újvidék, Insula Lok. VII. Zimony, Obedszka bara, Kologyvár, Surčin, Bežanija, Ugrinovi, Eszék, Bečmen, Jakova, Bobota. — Nidificat, aut antea nidificavit: I. Sárrét, Csongrád, Izsák, Geszt. II. Kisbalaton, Dinnyés, Belle, Földsziget, Fonyód, Tótszentpál, Balatonszemes, IV. Eesedi láp. VI. Nagyfalva, Titel, Aldunai rét, Rudolfsnád, Újvidék, Kisbecskerek. VII. Kologyvár, Obedszka bara.

Sectio. STEGANOPODES.

Fam. PHALACROCORACIDAE.

Phalacrocorax BRISS.

1. *carbo* L. 1758. — Remigrans; mense Martio vel Aprili advenit, Septembri vel Octobri discedit. — Passim frequens, alibi rarior et continenter deperiens. I. Doromlás, Budapest, Insula Háros, Rákoscésaba, Tiszaszalók, Tiszaroff, Sövényháza, Szeged, Tiszafüred, Debreczen, Mezőkövesd. II. Keszthely, Kisbalaton, Belle, Insula Adony, Dunapentele, Siófok, Mosonbánfalva, Mexikó, Csikvár, Hegykő, Székesfehérvár, Sopron, Pápa, Mezőlak, Lacus Balaton, Fertő et Velenceze, Rajka, Rábászentmihály. III. Somorja, Pozsony, Besztercebánya, Érsekújvár, Várgede, Károlyháza, Rimaszécs. IV. Tornallya, Göncz. V. Nagyenyed, Mezőzáh, Diód, Mezőszentkirály, Felvincz, Kolozsvár, Kovrágy, Rus, Batit, Fenyőfalva. VI. Plosicz, Dubovác, Bezdán, Kevevára, Óverbász, Palánka, Insula Moldova, Dunacséb, Billéd, Al-

dunai rét, Futtak, Csurog. VII. Kupinovo, Zágráb, Eszék, Zimony, Lojnsko polje, Sziszek, Vranič, Karlócza, Vukovár, Újlak, Dálya, Rajevó selo, Ógradiska. VIII. Fiume. — Antea nidificavit: I. Körösládány, Csongrádcésány, Sárrét, Tiszaroff. II. Belle, Insula Adony, Kapuvár. III. Csallóköz. VI. Fehér mocsár, Deszk, Kabol. VI. Kologyvár, Obedszka bara, Zimony. — Nostris diebus nidificat: II. Belle. III. Csallóköz.

2. *graculus desmaresti* PAV. 1826. (Huc pertinent etiam data sub nominibus *Ph. graculus* L. 1766 et *Ph. gr. croaticus* BRUS. 1890 publicata). — Stabilis. — Frequens, sed solum in regione VIII. invenitur: Fiume, Povile, Zengg. — Nidificat: VIII. Saxosa insula Zec apud urbem Zengg.
3. *pygmaeus* PALL. 1773. — Remigrans, mense Aprili advenit, Augusto vel Septembri discedit. — In paucis locis sat frequens, vel copiosus, in plurimis tamen partibus rarus, et continenter deperiens. — I. Szeged, Szigetsép.

II. Lacus Fertő et Velenceze, Dominium Archiduc. Bellye. V. Batiz, Nagyszében, Déva, Oláh-brettye, Rakovicza, Benczencz, Nagytalmács, Nagyenyed. VI. Perlasz, Baja, Oppova, Újvidék, Kevevára, Óverbász, Titel, Törökbecse, Torontálerzsébetlak. VII. Obedszka bara, Eszék, Kologyvár, Jasenska bara. VIII. Šibenik. — Antea nidificavit I. Sárrét. VI. Újvidék, Titeli rét, Oppova. Nostris diebus solum in vasta palude Obedszka bara nominata nidificat ad pagum Kupinovo in regione VII.

Fam. PELECANIDAE.

Pelecanus L.

1. *onocrotalus* L. 1758. — Rarior transmeans. — Antea frequens erat et copiose nidificavit; nostris temporibus semper rarior invenitur. I. Tiszafüred, Tápiószentmárton, Köröstarján, Újpanát, Püspökladány, Szeged, Kisújszállás, Sárrét, Hortobágy, Derecske. II. Bellye, Lacus Velenceze, Balaton et Fertő. IV. Tiszaújlak, Sárospatak, Petrova, Bustyaháza. V. Sülelmed, Maroshévíz, Mundra, Koneza, Kolozsvár, Sza-

kadát, Nagykapus, Gyeke, Melegföldvár, Szászváros, Oláh-brettye, Nagyszében, Segesvár, Déva, Dédács, Galacz, Limba, Piski, Marosillye. VI. Dubovác, Kevevára, Pancsova, Oppova, Báziás, Dubova, Hittiyás, Felsőkaból, Bozsár, Apatin, Aldunai rét, Lacus ad Palics, Futtak. VII. Bosut, Karlovac, Sziszek, Zágráb. — Antea nidificavit: I. Com. Békés. II. Lacus Balaton. VI. Paludes circa Danubium sitae; Titel, Fekete mecsár, Mosorin. — In Musæo Nationali Hungarico custoditur ovum hujus speciei, quod in Hungaria erat inventum.

2. *roseus* GM. 1788. — Hospes extraneus. — I. Köröstarján. VI. Mosorin, Dubovác (Hoc specimen in litteratura sub nomine *P. sharpei* DU BOUAGE est publicatum). — Nidificavit: VI. Mosorin annis 1868 teste HODEK.
3. *crispus* BRUCH. 1832. — Hospes extraneus. Antea frequentior erat. I. Szentmargita, Szeged, Püspökladány, Hódmezővásárhely. II. Drávafok. V. Dédács, Déva, Fenyőfalva, Nagyszében, Batiz, Bábolna. VI. Pancsova, Beresztócz, Aldunai rét, Borea, Kazánszoros, Futtak. VII. Zimony. — Antea circa paludes Danubii nidificavit. MAR-SIGLI descripsit et depinxit ovum huius speciei.

Subordo. COLYMBIFORMES.

Fam. COLYMBIDAE.

Colymbus L.

1. *cristatus* L. 1758. — Remigrans, raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Ubique frequens. — Frequenter nidificat.
2. *griseigena* BOB. 1783. — Remigrans; mense Aprili advenit, Octobri discedit. — Sat frequens. — Nidificat. I. Horgos, Peszér, Szunyog, Rákoskeresztur, Újharaszi, Ürbő. II. Dinnyés, Székesfehérvár, Lacus Velenceze et Fertő. IV. Ecsedi láp. V. Mezőség. VI. Újvidék, Lukácsfalvi Fehér-tó, Baja, Nagyfalu. VII. Obedszka bara.
3. *auritus* L. 1758. — Rarus hospes transmeans. — I. Szeged. II. Bellye, Dinnyés, Velenceze, Fertő, Mosonbánfalva, Székesfehérvár, Iharosberény. III. Zólyom, Pozsony, Rimaszécs. IV. Nagybocskó. V. Nagyszében. VII. Mitrovicza. VIII. Fiume.
4. *nigricollis* BRHM. 1831. — Remigrans; mense Aprili advenit, Octobri discedit. — Sat fre-

quens. — Nidificat in regionibus I—VII. sat frequenter. — Distributio hypsometrica: III. Lacus Dikula 900 met.

5. *fluvialilis* TUNST. 1771. — Remigrans et frequenter hibernans. — Ubique sat frequens. Nidificat.

Fam. GAVIIDAE.

Gavia FORST.

1. *torquata* BRÜNN. 1764. — Rara hospes hiemalis. — I. Hódmezővásárhely. III. Oravicz, Trsztena, Morvaszentjános. V. Szamos, Marosszentkirály, Fenyőfalva ad fluvium Sztrigy.
2. *arctica* L. 1758. — Hospes hiemalis; mense Octobri advenit, Martio discedit. — Frequens.
3. *lumme* GUNN. 1761. — Hospes hiemalis; mense Octobri advenit, Martio discedit. — Species rarior. Hucusque apparuit: I. Belényes, Arad, Budapest, Tiszaújlak, Glogovác. II. Lacus Fertő, Velenceze et Balaton, Koronczó, Bellye, Fertőrákos, Sopron, Molnaszecsőd, Agárd. III. Pozsony, Liptóújvár, Bella, Árvavárallya, Morva-

szentjános, Felka, Lázi, Telgárt, Lócse, Somorja, Bodrogkeresztur, Mezőkászon, Kőrösmező. V. Tövis, Berve, Lőrinczréve, Kolozsvár, Drassó, Nagytalmács, Nagyenyed, Csesztve, Zalatna, Mezőzáh, Szélszeg, Benczencz, Felek, Sellem-

berk, Mezőség, Zabola, Puj. VI. Ruszkabánya, Versecz, Székesút, Óverbász. VII. Zágráb, Gospić, Sziszek, Jankomir, Hudibitak, Komar, Bukovje, Zimony, Sambor. VIII. Fiume, Zengg, Zurkovo.

Subordo. ANATIFORMES.

Fam. ANATIDAE.

Cygnus BECHST.

1. *olor* GM. 1788. — Rarior hiemalis hospes, qui mense Novembri advenit. I. Csiktaresa, Bihar-nagybajom, Nagyvárad, Hódmezővásárhely. II. Kiszásárhely, Dinnyés, Velencez, Ikrény, Bellye, Hidegség. III. Szepesbela. IV. Bereth, Pribékfalva, Szinyérváralja. V. Russ, Szamos-újvár, Prázsmár, Fogaras, Veszvény. VII. Odra, Karlovac, Nemzi. — Temporibus MARSIGLI nidificavit in patria nostra.
2. *cygnus* L. 1758. — Hiemalis hospes, qui mense Novembri—Decembri apparet. I. Poroszló, Szeged, Horgos, Sámson. II. Berzencez, Guta, Fertő, Bellye, Prædium Nyerges, Dinnyés, Simongát, Rinyaszentkirály, Velencez, Érd, Komárom, Alsóhidvég. III. Pozsony, Kocsócz, Luka, Nagybodak, Vajka, Doborgáz. IV. Luzsán, Alsósebes, Királydarócz, Petrova. V. Erzsébetváros, Oláhbrettye, Zeykfalva, Mezőzáh, Somkerék, Fogaras, Szálva, Alsóbalázsfalva, Gyulafehérvár, Székelykocsárd, Dés, Apahida, Nagyszében, Somberek, Fehéregyháza. VI. Bátmonostor, Apatin, Sajkáslak, Pancsova, Bácsordas, Palánka, Aldunai rét, Glogon, Kevevára, Titel, Baja, Tótaradác, Ómoldova, Mosorin, Újvidék. VII. Mitrovicza, Zimony, Gušće, Detkovác, Sziszek, Gačista, Martijanec, Lonjsko polje, Obrankovac, Varasd, Ludbrieg, Vinkovci, Újgradiska, Šamac, Gospić, Zágráb, Stupnik, Bela, Sopje, Bosut, Lasinja, Niemuh, Dobra. Antea nidificavit: I. Com. Pest. II. Lacus Velencez. VI. Lacus Ludas. — Nostris diebus non nidificat in Hungaria.
3. *bewicki* YARR. 1830. — Hospes extraneus. — I. Kiskúnfélegyháza, die 2 Oct. 1899. III. Guta, die 20 Febr. 1907. VI. Alibunár, die 27 Oct. 1898.

Anser BRISS.

4. *anser* L. 1758. — Remigrans, transmeans et raro hibernans; mense Februario vel Martio

- advenit, Octobri discedit. — Sat frequens. — Nidificat: I. Apaj, Űrbő, Peszér, Kúnszentmiklós, Izsák, Horgos, Sárrét. II. Bellye, Lacus Velencez Kisbalaton et Fertő, Hanság. IV. Ecsedi láp, Bodrogköz. VI. Ujvidék, Titel, Aldunai rét, Alibunár. VII. Obedszka bara.
5. *albifrons* Scop. 1769. — Hospes hiemalis et transmeans; mense Octobri ad nos migrat, mense Martio demigrat. — Passim in magna copia invenitur (ita in prædio Hortobágy), sed alibi rarior species est. — I. Hortobágy, Baja, Izsák, Mezőtúr, Monor, Nagyhalász, Szeged, Tetétlen, Tiszaalpár, Tura. II. Lacus Balaton, Fertő et Velencez; Bellye, Eszterháza, Hegykő, Székesfehérvár, Moson, Mosonbánfalva. III. Somorja, Trsztena. IV. Sósptak. V. Apahida, Barczóság, Fenyőfalva, Kolozsvár, Ladamos, Nagyszében, Prázsmár, Túr, Türkös, Zsidne. VI. Mosorin, Óverbász, Pancsova, Újvidék, Aldunai rét, Batajnicza.
 - albifrons* var. *intermedius* NAUM. 1842. — Rarus hospes hiemalis, qui cum forma antecedenti visitat Hungariam. — I. Hortobágy. II. Hanság.
 6. *erythropus* L. 1758. — Hiemalis hospes et transmeans; advenit mense Octobri, discedit mense Martio. — Species rarior. — I. Baja, Hortobágy, Izsák, Monor, Kigyós, Szarvas, Szeged, Horgos, Sárrét. III. Com. Nyitra. V. Megykerék, Szebenboicza. VI. Aldunai rét, Mosorin. VII. Zimony.
 7. *fabalis* LATH. 1787. — Hospes hiemalis et transmeans, qui mense Octobri gregatim ad nos venit, mense Martio etiamque gregatim in patriam suam remigrat. — Frequens, præsertim in sequentibus locis: I. Hortobágy. II. Lacus Fertő et Velencez, Dominium Bellye. VI. Aldunai rét. *fabalis* var. *arvensis* BRHM. 1831. — Hospes hiemalis et transmeans, qui cum antecedenti specie migrat. — Rarior species. — I. Hortobágy, Izsák, Nagykőrös. II. Drávafok, Szentágota, Tótszentpál, Hegykő. III. Doborgáz, Com. Trencsén et Szepes. V. Lőrinczréve, Réa. VI. Csurog. VII. Bečmen.

8. *neglectus* SUSHK. 1896. — Transmeans et hospes hiemalis, mense Octobri—Novembri advenit, Martio discedit. — Rarior et minus cognita species. I. Fülöpszállás, Karczag, Sikló, frequentissima in prædio Hortobágy. II. Duna-földvár, Szentágota. VI. Pancsova, Aldunai rét.
9. *brachyrhynchus* BAILL. 1833. — Rarus hospes hiemalis. — I. Pusztá Vacs. VI. Kevevára, Com. Torontál. VII. Ujlak.

Branta Scop.

10. *bernicla* L. 1758. — Rara hospes hiemalis, quæ mense Octobri advenit, mense Martio transmeat. — I. Com. Csongrád. II. Mosonbánfalva, Hegykő, Mexikó, Udvard, Érsekújvár, Lacus Fertő, Szentágota, Pomogy, Szentmargitbánya. III. Somorja, Malaczka. V. Fogaras. VI. Ujvidék. VII. Topolovec.
11. *leucopsis* BECHST. 1803. — Hospes hiemalis extranea. — Specimen unicum mense Septembre 1906 ad pagum Tománya (IV.) captum in collectione comitis LAD. TELEKI.

Tadorna FLEM.

12. *casarca* L. 1768. — Rara hospes hiemalis et transmeans. — I. Jászfényszaru. II. Nagylók. III. Holics, Sajó, (Com. Gömör). V. Brassó, Nagyenyed. VI. Moldova, Orsova, Kazánszoros.
13. *tadorna* L. 1758. — Rara hospes et transmeans. — I. Szeged, Hortobágy, (semel etiam in mense Junio), Hódmezővásárhely. II. Nagy-nyom, Zalagógánfa, Lacus Velence, Guta, Kismarton. V. Naláczvád, Russ, Felek. VI. Pancsova, Szabadka. — Antea probabiliter nidificavit; MARSIGLI depinxit ova hujus speciei, quæ in Hungaria collegit.

Anas L.

14. *penelope* L. 1758. — Transmeans, raro hibernans. — Ubique frequens, sed præsertim in aquis planitierum et inferiorum locorum.
15. *strepera* L. 1758. — Remigrans et transmeans; mense Martio adveniens, Octobri discedens. — Frequens præsertim in aquis planitierum. — Nidificat: I. Csongrád, Ürbő, Szunyog, Kiskúnhalas, Horgos, Izsák. II. Fertő, Hanság, Lacus Velence et Balaton. IV. Ecsedi láp. V. Mezőség. VI. Bács, Nagyfalva. VII. Kupinovo, Kologyvár.
16. *boscas* L. 1758. — Remigrans, transmeans, frequenter hibernans, quæ mense Martio ad-

venit, Novembri discedit. — Ubique frequens et præsertim in planitiebus copiose nidificat. — Distributio hypsometrica: Nidificat: V. Előpatak 750. m.

17. *querquedula* L. 1758. — Remigrans, transmeans, raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Ubique frequens. — Nidificat in planitiebus regionum. I—VII. — Distributio hypsometrica. V. Retyezát, Lacus Zenoga 2000 m.
18. *crecca* L. 1758. — Transmeans et hospes hiemalis, rarior remigrans; mense Februario vel Martio advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Frequens. — Raro nidificat: I. Apaj, Kúnszentmiklós. II. Bellye, Fertő. III. Soór, Besztercebánya, Breznóbánya. VII. Obedszka bara, Kologyvár. (Nidificationis data non sunt sufficienter certa.)
19. *falcata* GEORGI 1775. — Hospes extranea. — Specimen unicum mense Septembri 1839 in Mosonbánfalva (II) captum in collectione Musæi Cæsarei Vindobonensis.
20. *angustirostris* MÉNÉTR. 1842. — Hospes extranea. — II. Lacus Velence die 1. Aug. 1893, die 15. Sept. 1894, die 6. Sept. 1895, die 26. Sept. 1896. V. Benczencz anno 1854 6 exemplaria. (Specimina in collectione Musæi Nationalis Hungarici et Domini PAULI MESZLÉNY in pago Velence.)

Dafila STEPH.

21. *acuta* L. 1758. — Remigrans, transmeans, raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri Novembri discedit. — In regionibus. I—II. frequens. III—IV. Rara. V—VIII. Rarior. — Nidificat: I. Ürbő, Insula Csepel, Csongrád, Apaj, Horgos, Dabas, Izsák, Tiszaroff. II.: Lacus Fertő, Hegykő, Sopron, Mosonbánfalva, Illmicz, Pomogy, Bellye, Tótszentpál, Dinnyés. Raro nidificat in regione. IV. Lasztómér et V. Keresztény-sziget, Mezőség.

Spatula BOE.

22. *clypeata* L. 1758. — Remigrans, transmeans, raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri—Novembri discedit. — Frequens, præsertim in planitiebus; in regione VIII. hucusque non observata, sed probabiliter adest. — Nidificat: I. Ürbő, Apaj, Kúnszentmiklós, Horgos, Csongrád. II. Balaton, Fertő, Lacus Velence, Zalagógánfa, Székesfehérvár, Dominium Archi-

ducale Bellye, Hanság. IV. Ecsedi láp. V. Nagyenyed. VI. Nagyfalu. VII. Kologyvár.

Somateria LEACH.

23. *mollissima* L. 1758. — Hospes extranea. — I. Budapest. II. Keszthely. III. Árvaváralja. VII. Brod ad fluvium Kulpa. VIII. Fiume.
24. *spectabilis* L. 1758. — Hospes extranea; specimen unicum in regione I ad urbem Hódmezővásárhely captum in collectione gymnasii Hódmezővásárhelyiensis.

Oedemia FLEM.

25. *nigra* L. 1758. — Rara hospes hiemalis. — I. Szeged. II. Mosonbánfalva, Fonyód. III. Holló-lomnicz, Holics. VI. Óverbász.
26. *fusca* L. 1758. — Hospes hiemalis rarior; mense Octobri—Novembri advenit. I. Soroksár, Tiszafüred, Budapest, Szeged. II. Lacus Velence, Keszthely, Pomogy, Mexikó, Fonyód, Sopron, Dominium Archiducale Bellye. III. Somorja, Besztercebánya, Árvaváralja, Holló-lomnicz. IV. Ungvár. V. Alvincz, Mezőzáh, Nagyszeben, Fogaras, Torda, Brassó, Nagyenyed, Felek. VI. Lacus Palics, Csurog. VII. Rječici, Dolnji Miholjac, Sambor, Opeka. VIII. Rječina, Fiume.

Fuligula STEPH.

27. *ferina* L. 1758. — Remigrans, raro hibernans; mense Martio advenit usque ad finem Octobris vel Novembris hic commoratur. — Sat frequens in regionibus. I—II, VI—VIII. Rarior in regionibus. III—V. — Nidificat: I. Tápiószentgyörgy, Apaj, Úrbő, Dabas, Izsák, Horgos, Com. Szabolcs. II. Lacus Velence et Fertő, Fonyód, Dominium Bellye, Hanság. IV. Ecsedi láp. V. Mezőség. VI. Nagyfalu, Ujvidék. VII. Obedszka bara, Kologyvár.
28. *nyroca* GÜLD. 1769. — Remigrans, transmeans et raro hibernans; mense Martio advenit, Octobri vel Novembri demigrat. — Frequens, præsertim in planitierum aquis. — Nidificat: I. Úrbő, Apaj, Eőr, Izsák, Szigetsép, Horgos, Csongrád, Tápiószentgyörgy, Kiskúnhalas. II. Lacus Velence, Fertő et Balaton, Dominium Archiducale Bellye, Tárnok. IV. Ecsedi láp, Bés, Királyhelmez. V. Mezőség, Fogaras. VI. Nagyfalu, Ujvidék, Kevevára. VII. Obedszka bara, Kologyvár.

29. *rufina* PALL. 1773. — Raro transmeans. — I. Insula Csepel, Szeged. II. Dominium Bellye, Lacus Fertő et Velence. III. Turdossin, Guta, Árvaváralja. V. Nagyszeben, Gyeke, Kolozsvár, Mezőzáh, Brassó. VI. Óverbász, Aldunai rét, Fehér mocsár. VII. Pétervárad. — Antea nidificavit: II. Fertő (?). VI. Fehérmocsár (BALDAMUS collegit hinc ova anno 1847).
30. *marila* L. 1766. — Transmeans et hospes hiemalis; mense Octobri vel Novembri advenit, Martio iterum transmeat. — I. Fülöpszállás, Insula Háros, Tura, Szeged, Jászberény, Mezőhegyes. II. Székesfehérvár, Lacus Velence et Fertő, Dominium Archiduc. Bellye. III. Somorja, Doborgáz, Diósjenő, Trsztena. IV. Fluvius Toplya. V. Kutfalva, Koneza, Brassó, Kolozsvár, Mezőzáh, Nagyenyed, Paczalka, Benecenz, Batiz. VI. Lacus Palics, Óverbász, Aldunai rét. VII. Kraljevica, Sziszek, Vinkovci. VIII. Fiume.
31. *fuligula* L. 1758. — Transmeans, partim hospes hiemalis; mense Octobri, Novembri advenit, Martio iterum transmeat, sed nonnulla specimina usque ad mensem Majum apud nos commorantur. — Sat frequens; ex regione. VIII. hucusque non cognita. — Nidificatio etiamque incognita, sed probabiliter nidificat ad lacum Fertő (II.).
32. *clangula* L. 1758. — Hospes hiemalis regularis, quæ mense Octobri advenit, in magna copia hic hibernat et mense Martio gregatim demigrat. — Ubique frequens, præsertim in aquis planitierum. — Nidificatio incerta; ut fertur, nidificavit semel ad lacum Fertő (II.).

Harelda LEACH.

33. *hiemalis* L. 1758. — Rara hospes hiemalis, mense Octobri adveniens, Martio discedens. — I. Soroksár, Tura, Jászberény. II. Dominium Bellye, Lacus Velence et Fertő, Székesfehérvár, Ilmicz, Zalagógánfa, Lacus Balaton, Koronczó, Keszthely. III. Pozsony, Somorja, Com Árva. V. Fogaras, Alvincz, Mezőzáh, Fenyőfalva. VI. Pancsova, Kisbeeskerek, Óverbász, Aldunai rét. VII. Pétervárad, Mitrovicza.

Erismatura BE.

34. *leucocephala* Scop. 1769. — Remigrans, transmeans et raro hibernans, quæ mense Martio vel Aprili advenit, Octobri vel Novembri discedit. — Species rarior. — I. Budapest, Sze-

ged, Fülöpszállás, Tiszaroff, Tura, Tázlár, Örkény. II. Lacus Fertő et Velenceze, Székesfehérvár, Eszterháza, Sopron, Mosonbánfalva, Dominium Bellye, Perkáta. III. Holics. V. Mezőség, Tartaria, Benczenez, Mezőczikud, Nagyenyed, Báld. VI. Oppova, Óverbász, Doroszló. Nidificat: II. Lacus Velenceze. V. Lacus dispersi in territorio Mezőség dicto.

Mergus L.

5. *albellus* 1758. — Hospes hiemalis, qui mense Octobri vel Novembri advenit, et usque ad mensem Martii hic commoratur. — Frequens in regionibus I—VII. Ex regione VIII. hucusque incognitus.

36. *merganser* L. 1758. — Hospes hiemalis, mense Octobri vel Novembri adveniens et usque ad Martium hic manens. — Frequens in regionibus I—VII. Ex regione VIII. hucusque incognitus.

37. *serrator* L. 1758. — Hospes, hiemalis; mense Octobri vel Novembri advenit, mense Martio discedit. — Rarior species. — I. Szigetcsép, Budapest, Tiszaroff. II. Lacus Fertő, Velenceze et Balaton, Dunamocs, Kéthely, Dominium Archiducale Bellye. III. Liptóújvár, Pozsony, Somorja, Besztercebánya. IV. Ungvár, Ökörmező, Eperjes. V. Nagyenyed, Nalác, Macsó, Megykerék, Gyulafehérvár, Sellemberk, Veszény. VI. Óverbász, Apatin, Aldunai rét, Nagyszentmiklós. VII. Zágráb, Rajevoselo. VIII. Fiume.

Conspectus ordinum familiarum, generum et specierum.

I. CORACORNITHES.

PICOPASSERIFORMES.

Passeres.

Familia	Genus	Species
1. Sylviidæ	17	51
2. Timeliidæ	1	1
3. Paridæ	4	15
4. Certhiidæ	3	5
5. Alaudidæ	5	8
6. Sylvicolidæ	2	13
7. Fringillidæ	13	35
8. Sturnidæ	2	4
9. Oriolidæ	1	1
10. Corvidæ	6	12
11. Laniidæ	1	5
12. Muscicapidæ	2	5
13. Hirundinidæ	3	3

Pici.

14. Picidæ	5	11
------------	---	----

Macrochires.

15. Macropterygidæ	1	3
--------------------	---	---

HALCYONIFORMES.

16. Upupidæ	1	1
17. Meropidæ	1	1
18. Alcedinidæ	1	1

COCCYGIFORMES.

19. Cuculidæ	1	1
--------------	---	---

CORACIFORMES.

Familia	Genus	Species
20. Coraciidæ	1	1
21. Caprimulgidæ	1	2
22. Strigidæ	8	12

II. PELIORNITHES.

1. Columbidae	2	4
2. Pteroclidæ	2	2

III. ALECTORNITHES.

1. Gallidæ	6	8
------------	---	---

IV. PHALARIDORNITHES.

1. Rallidæ	6	8
------------	---	---

V. GERANORNITHES.

1. Gruidæ	1	2
-----------	---	---

VI. CHARADRIORNITHES.

1. Charadriidæ	18	41
2. Glareolidæ	1	2
3. Laridæ	5	21
4. Alcidae	2	2
5. Otidae	2	4

VII. THALASSORNITHES.

1. Procellariidæ	1	2
------------------	---	---

VIII. PELARGORNITHES.

CICONIIFORMES.

Accipitres.

Familia	Genus	Species
1. Falconidæ	17	40

Pelagoherodii.

2. Ardeidæ	4	9
3. Ciconiidæ	1	2
4. Ibirdæ	2	2

Steganopodes.

Familia	Genus	Species
5. Phalacrocoracidæ	1	3
6. Pelecanidæ	1	3

COLYMBIFORMES.

7. Colymbidæ	1	5
8. Gaviidæ	1	3

ANATIFORMES.

9. Anatidæ	13	37
------------	----	----

SUMMA.

Ordinum	8
Familiarum	42
Generum	167
Specierum	381

INDEX GENERUM.

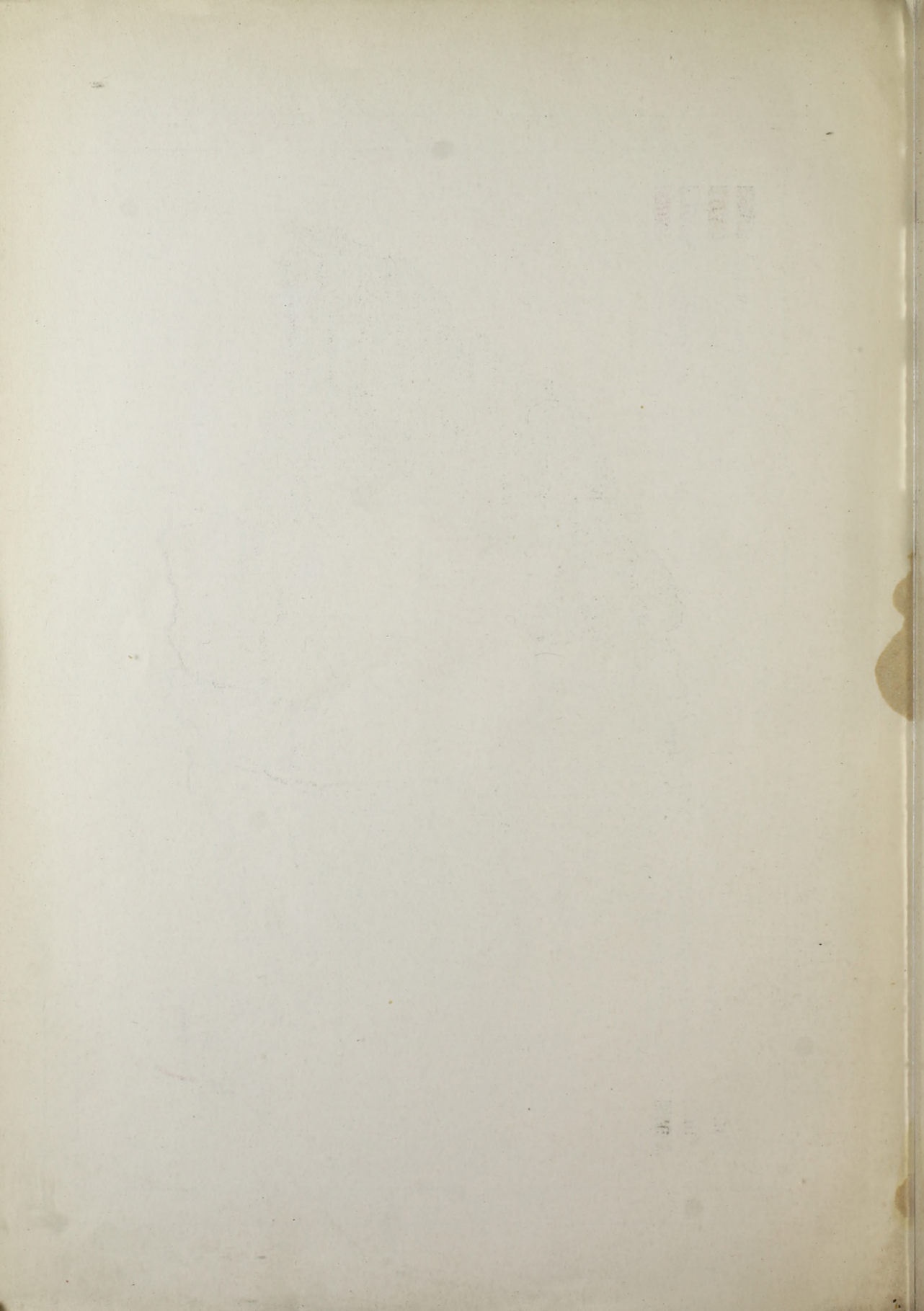
Accentor	Pag. 76	Caccabis	Pag. 91	Crex	Pag. 92
Accipiter	102	Calamodus	77	Cuculus	88
Acrocephalus	77	Calandrella	80	Cursorius	96
Aegithalus	79	Calcarius	82	Cyanecula	75
Alauda	79	Calidris	95	Cygnus	107
Alca	99	Cannabina	81		
Alcedo	87	Caprimulgus	88	Dafila	108
Ampelis	85	Carduelis	81	Dendrocopus	87
Anas	108	Certhia	79	Drycopus	86
Anser	107	Charadrius	95		
Anthus	80	Chelidonaria	86	Emberiza	82
Apus	87	Chloris	81	Erismatura	109
Aquila	100	Chrysomitris	81	Erithacus	75
Archibuteo	101	Ciconia	104		
Ardea	103	Cinclus	76	Falco	99
Ardetta	104	Circaëtus	101	Fratercula	99
Arenaria	96	Circus	102	Fringilla	81
Asio	89	Clivicola	86	Fulica	91
Astur	102	Coccothraustes	81	Fulgula	109
		Coloeus	84		
Bonasa	90	Columba	89	Galerida	80
Botaurus	104	Colymbus	106	Gallinago	92
Branta	108	Coracias	88	Gallinula	91
Bubo	89	Corvus	84	Garrulus	84
Buteo	101	Coturnix	91	Gavia	106

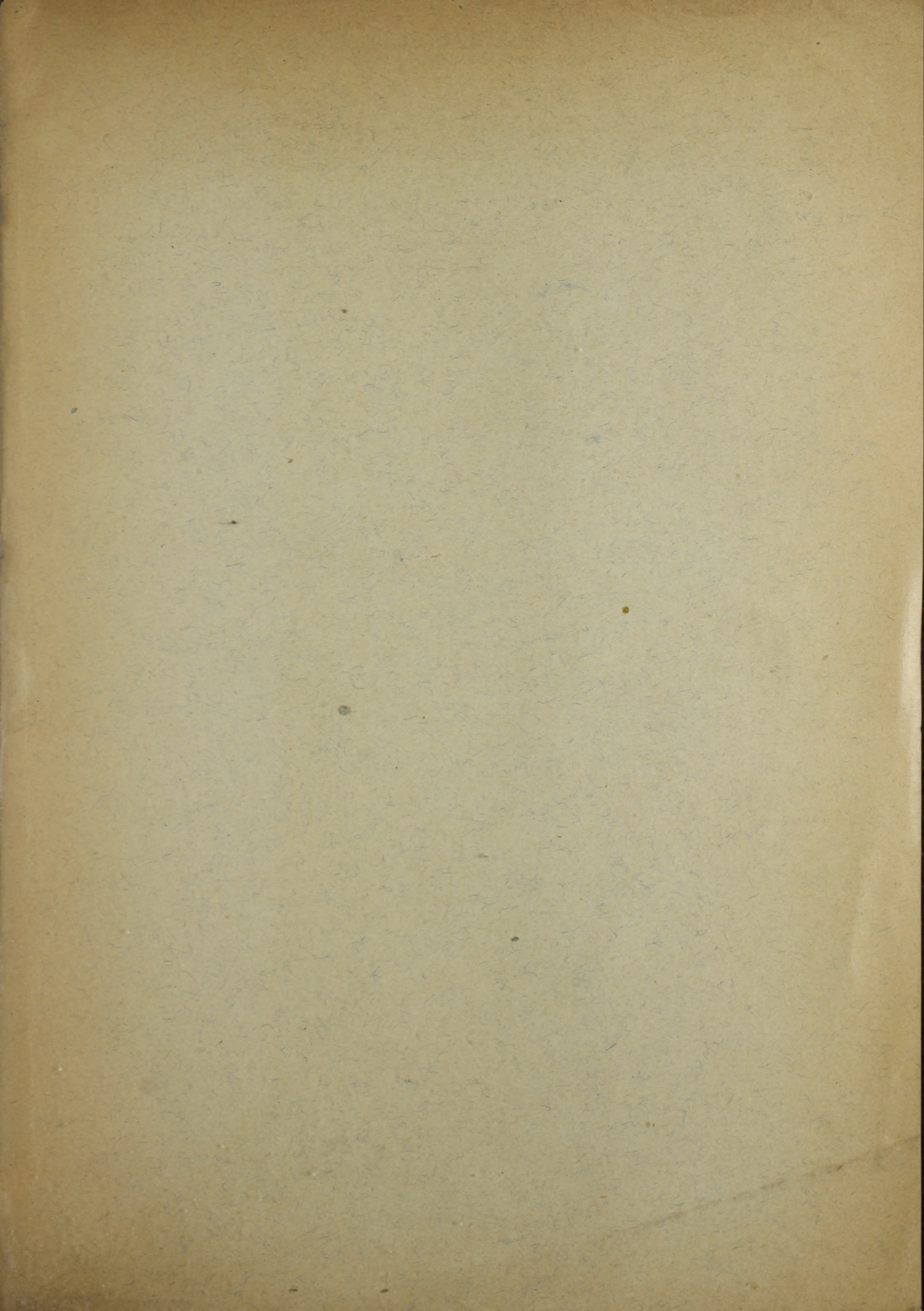
	Pag.		Pag.		Pag.
Glareola	96	Nyctea	88	Pyrrhula	82
Glaucidium	89	Nycticorax	104	Rallus	92
Grus	92	Oedemia	109	Recurvirostra	95
Gypaëtus	102	Oedicnemus	99	Regulus	78
Gyps	103	Oriolus	84	Remiza	79
Hæmatopus	96	Ortygometra	91	Rissa	98
Haliaëtus	101	Otis	99	Saxicola	76
Harelda	109	Otocorys	80	Scelopax	92
Himantopus	95	Pandion	101	Serinus	81
Hirundo	86	Panurus	79	Sitta	79
Hydrochelidon	97	Parus	78	Somateria	109
Hypolais	78	Passer	81	Spatula	108
Iynx	87	Pastor	83	Stercorarius	98
Lanius	85	Pavoncella	94	Sterna	97
Larus	97	Pelecanus	106	Strix	88
Limicola	95	Perdix	91	Sturnus	83
Limosa	93	Pernis	102	Sylvia	77
Locustella	77	Phalaropus	95	Syrnium	88
Loxia	82	Phalacrocorax	105	Syrnhaptus	89
Lullula	80	Phasianus	91	Tadorna	108
Luscinia	75	Phœnicurus	75	Tetrao	90
Mergus	110	Phylloscopus	78	Tichodroma	79
Merops	87	Pica	84	Tinnunculus	100
Milvus	102	Picoides	86	Totanus	93
Monticola	76	Picus	86	Tringa	94
Motacilla	80	Pinicola	82	Tringoides	94
Muscicapa	86	Pisorhina	89	Troglodytes	78
Neophron	103	Platalea	105	Turdus	76
Nucifraga	84	Plegadis	104	Turtur	89
Numenius	92	Porphyrio	91	Upupa	87
Nyctala	88	Pratincola	75	Vanellus	95
		Pterocles	90	Vultur	103
		Puffinus	99		
		Pyrrhocorax	85		

INDEX AUCTORUM.

	Pag.		Pag.		Pag.
Aebly A.	30	Ebenhöch F.	11, 31	Hegyfoky K.	20
Aldrovandus	3	Ehmke	24	Hegymeghy D.	20
Almássy Gy. dr.	19, 24, 33	Emödy I.	4	Hellmayr K. dr.	24
Baldamus E.	8	Ertl G.	19, 24, 26, 33	Hellner K.	31
Balogh J.	8	Eszterházy M. herczeg	33	Herman K. E.	7, 30
Barač M.	27	Ettinger J.	10, 41	Herman O.	2, 6, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 29, 30, 32, 33, 34
Barthos Gy.	19, 25, 26	Fászl I.	12, 18, 19	Hicfelt E.	2
Bedő A.	18	Fényes D. dr.	24	Hirc D.	11
Bél (Belius) M.	3	Fernbach K.-né	19	Hirc M. dr.	28
Belon	3	Finger Gy.	12, 30	Hodek E.	11, 14, 30
Benkő J.	3	Fischer L. báró	12	Hoffmannsegg gróf	4
Berge R.	27	Floericke K. dr.	25	Homeyer E. A.	10, 16
Bielz E. A.	9, 13	Forgách K. gróf	16, 19, 31	Homeyer S. (Alexander)	10, 18
Bittera Gy.	19	Fourness	12	Horváth G. dr.	12
Blumenbach	4	Földi J.	4	Hótaj F.	27
Bodnár B.	19, 25, 32	Földváry M.	30	Hönig I.	18
Boroskay J.	19, 26	Franzius F.	2	Hunfalvy J.	10
Braess dr.	27	Fritsch A.	8	Huszthy Ö.	33
Brehm A.	16	Fritsch K.	16	Huszty Z.	4
Brehm L.	6	Frivaldszky I.	14, 30		
Brusek	12, 31	Frivaldszky J.	11, 17, 18, 24, 30		
Brusina Sp.	27	Fromm G. dr.	19	István főherczeg	30
Buda Á. 13, 15, 18, 19, 26, 32, 33		Führer L.	26		
Buda E.	31			Jány P.	5, 30
Cerva Fr.	18, 24, 30	Gaal G. (gyulai)	20, 22, 29	Jeitteles L.	12
Chernel I. 10, 11, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 29, 30, 32, 33		Gasparez J.	7, 30	Jonston	3
Chernel K.	11, 16	Gáthy I.	4	Jukovits A.	11, 12, 31
Clarke W. E.	11	Gesner K.	3	Jurinae A. E.	11
Cuvier	9	Geyer Gy.	12, 18	Kamner A.	31
Czynk E.	15, 18, 19, 26, 30	Geyr v. Schweppenburg báró	27	Kardos K.	12
Csáky A. gr.	19	Greisiger M. dr.	12, 15, 18, 19	Kempelen R.	12
Csató J. 13, 15, 16, 18, 19, 26, 32, 33		Greschik J. dr.	20, 22	Kenessey L.	26
Csere J. (apáczai)	2	Gretzmacher Gy.	19	Kertész L.	30
Cserny B.	13	Grineus N. J.	7, 30	Kertész M.	12
Csiki E.	22	Grossinger B. J.	4	Kimakovicz M.	18, 26
Csörgey T.	7, 22	Grunack A. dr.	27	Kirchner J.	20
Dáday J. dr.	29	Hajdu I.	19, 25	Kleinschmidt O. dr.	24
Danford G. Ch.	13	Hanák K. J.	9, 29	Knöpfler V. dr.	31
Darányi I. dr.	19	Hantzsch	27	Koch A.	29
Darwin Ch.	7	Hartert E. dr.	24	Kocyan A. 12, 15, 18, 20, 30, 32	
Dombrowski E.	12, 26	Harvie—Brown	13	Kohaut R. dr.	24
Dombrowski R.	26	Hauer B.	19, 25	Kollibay P. dr.	24
Dorning H. dr.	25	Hausmann E.	20, 26	Kormos T. dr.	26
		Hausmann V.	13	Kornhuber G. dr.	9, 32
		Havliček J.	28	Kostka L.	20, 25

	Pag.		Pag.		Pag.
Kovács J.	12	Molnár Gy.	20	Schenk H.	20, 25
Kralovánszky A.	4	Molnár L.	20, 26	Schenk J.	20, 22
Krieger E. T.	8, 31	Müller P.	20	Schönbauer J.	1, 4
Kubinyi A.	30	Nagy Jenő dr.	20, 25	Schönbauer V.	5
Kuchta S.	7, 30	Nagy József dr.	12, 16, 31	Schuk J. dr.	12
Kuhn L. dr.	11, 18, 32	Natterer János	30	Scopoli J.	3, 30
Kunszt K.	18, 26, 30	Natterer József	30	Sebišaniović G.	11
Külley J.	20, 26	Naumann J. Fr.	1, 7, 8, 9	Seidensacher	11
Ladisláus Hungarus	2	Néher B.	20, 25, 26	Spiess A.	26
Lakatos K.	14, 18, 20, 27	Ortvay T. dr.	26	Staub M. dr.	16
Lambrecht K. dr.	20, 22	Oszián K.	20	Stetter Fr. V.	7, 9, 16, 31
Landbeck K. L.	8	Otterfels G.	26	Stettner M.	20
Lázár K. gróf	10, 16, 32	Pák D.	5	Szabó Gy.	20, 26
Lendl A. dr.	27	Palmén A. dr.	16	Szabó L.	33
Leonhard J.	5	Palumbini	33	Szalay I.	30
Leonhardt V.	26	Parrot K. dr.	24	Szalay L. E.	20
Leverkühn P. dr.	18	Pawlas Gy.	20, 26	Széchenyi F.	5
Lindner K.	27	Pelzeln A. dr.	12, 14	Szemere L.	20, 25, 26, 33
Linné	1, 3, 4	Petényi J. S.	2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 17, 22, 28, 30, 31	Szeöts B.	20, 26
Lintia D.	20, 25, 26, 33	Petricskó J.	26	Szikla G.	15, 18, 30
Lodge R. B.	27	Pfennigberger J.	11, 20, 25, 26, 32	Szilády Z. dr.	29
Lorenz L. dr. (v. Liburnau)	18, 19	Pichler A.	28	Szlávy K. dr.	20, 25
Lósy J.	22	Piller M.	4, 30	Szomjas G.	20, 25
Lovassy S. dr.	12, 17, 18, 20, 24, 30, 32	Platthy Á.	20, 26	Talsky J.	18
Lowieser I.	25	Primics	29	Tamássy	18
Löbenstein báró	8	Pungur Gy.	20, 21	Teodorovits T.	20
Lurtz	16	Rác B.	20	Thaisz L. dr.	22
Madarász Gy. dr.	10, 14, 17, 18, 22, 23, 24, 30	Radetzky D.	20, 25, 33	Theil L.	32
Magyar László	2	Radvánszky K. báró	20, 26	Tobias R.	8
Majláth J. gróf	20	Rainer Gy.	7, 30	Tóth E.	31
Malesevics E.	26	Reiser O.	12	Tökés L.	26
Marek M.	28	Reissenberger	16	Tscheiner O.	5
Marschall F.	12	Reiszinger J. dr.	9	Tschusi V. lovag	10, 14, 15, 18, 24, 29, 31, 33
Marsili A. F. gróf	3, 29	Ridely Fr.	32	Vajda P.	8, 9
Mauks K. dr.	20, 26	Rochel A.	5	Vezényi Á.	20
Mauks V.	20, 26	Rokosz I.	7, 30	Vollnhofer P.	27
Mayer A.	5	Rosonovszky Fr.	27	Wachenhusen A.	20, 33
Medreczky I. dr.	18, 20, 25	Rowland W.	12, 32	Wagner J.	12
Menesdorfer G.	20, 25	Rössler E. dr.	27	Wagner K.	31, 32
Méry E.	11	Rudolf trónörökös	2, 11, 15, 16, 17, 30	Weisz K.	28
Meszleny B.	20, 30	Salzer	16	Weninger A.	26
Meszleny P.	20	Schablik J.	12, 31	Willughby	3
Mihalovits S. dr.	32	Schaell E. dr.	18	Wodzicki K. gróf	8
Milkovits	31	Schauer E.	8	Zelebor	30
Miskolczy G.	2	Schedius L.	2	Zeyk M.	15, 31
Mitterpacher L.	4			Zsótér L.	25
Mojsisovics A. dr.	10, 11, 25, 33				

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Kiadja a k. m. Természettudományi Társulat.